

Social ekonomi i Skåne
~ en kartläggning 2005-2006

Redaktör Kristina Persson

FÖRORD

Social Ekonomi i Skåne – på rejäl frammarsch

Föreningen Nätverk Social Ekonomi Skåne vill visa och utveckla vägar till lokal och regional utveckling för Skåne. Vi vill göra det i både bred och djup samverkan vilket är en nödvändighet. Det nya med denna ansats är att vi organiserat oss i en ideell förening. Vi vill kraftsamla tillsammans och samverka över gränser för att bli både effektivare och mera heltäckande som en trovärdig aktör.

Vi vill behålla och utveckla de nätverkskvaliteter som tagit oss till dagens position och läge. Det finns viktiga kvaliteter med att vara formaliserad. En av de tyngsta är just det tydliga beskedet att vi vill åstadkomma något tillsammans. Är det något som kan kännas en aning oroande så är det den ständiga risken för stagnation när en formalisering är genomförd. Därför kommer vi fortsatt att sträva efter ett dynamiskt, flexibelt och nyfiket utvecklingsarbete. Vi vägrar att stanna av. Vi har för avsikt att istället växla upp.

Vad vill vi utveckla och hur? Det handlar mycket om att skapa *nya kombinationslösningar*. Vi inte bara vill, utan vi kan aktivt driva fram samarbetslösningar tillsammans med offentliga, privata och akademiska aktörer. Rådande tradition att "bortse från eller ha missat" social ekonomi som en kraftfull samverkanspart för regional och lokal utveckling är till för att brytas. En del av traditionens sanning handlar också om spretigheten och avsaknad av strategi inom den samlade sociala ekonomin i Skåne. Där försöker vi att täppa till nu.

Social ekonomi i Skåne består av drygt 20 000 organisationer varav mer än 14 000 av dem är ideella föreningar. Cirka 5 000 av organisationerna är också arbetsgivare. Den totala lönesumman 2005 var för dessa drygt 4.1 miljarder kr. En ansevärd men inte särskilt samordnad kraft i dagsläget. Därför har vi det senaste året genomfört en kartläggning över social ekonomi i Skåne. Kartläggningen är unik i sig med både övergripande material om omfattningar och detaljmaterial som kommer att vara till mycket hjälp i den fortsatta navigeringen och prioriteringen.

Det är oerhört viktigt att synliggöra och tydliggöra den sociala ekonomin. Med nya kombinationslösningar menar vi bl.a. att entreprenörskap behöver vara en central komponent under både flexibla och strukturerade former. Entreprenörskap handlar om att skapa användarvärde, d.v.s. att sätta nya idéer i tillämpning. Ännu bättre blir det om även andra kan tillämpa lösningar, men på sina valda sätt. Skåne ser väldigt olika ut i olika delar av regionen med skilda förutsättningar och prioriteringar. Detta innebär att samverkanslösningar mellan det offentliga, privata, akademiska och social ekonomi behöver se olika ut på lokal nivå.

Föreningen Nätverk Social Ekonomi Skåne är beredd att utveckla kunskaper, sprida kunskaper samt vara med och påverka utvecklingen. Vi är på rejäl frammarsch. Häng med ni också!

Föreningen Nätverk Social Ekonomi Skåne

Nils-Ola Nilsson
ordförande

Innehåll

1. Inledning	Författare Kristina Persson	sid. 1
1.1. Bakgrund och sammanhang		
1.2. Kartläggningsarbetets genomförande		
1.3. Disposition och fortsatt läsning		
2. Sammanfattning	Författare Kristina Persson	sid. 4
3. Social ekonomi – vad är det?	Författare Kristina Persson	sid. 7
3.1. Social ekonomi som begrepp och företeelse		
3.2. Den ideella sektorns omfattning i den svenska sociala ekonomin		
3.3. Den sociala ekonomins organisationer		
3.3.1. Föreningar		
3.3.1.1. Ideella föreningar		
3.3.1.2. Ekonomiska föreningar		
3.3.2. Stiftelser		
3.3.3. Registrerade trossamfund		
4. Social ekonomi i Skåne – i siffror	Författare Kristina Persson	sid. 20
4.1. Statistikinsamlingen		
4.2. Den sociala ekonomin i Skåne – en överblick		
4.3. Den sociala ekonomin i Skånes kommuner		
4.3.1. Ideella föreningar i Skåne		
4.3.2. Ekonomiska föreningar i Skåne		
4.3.3. Stiftelser i Skåne		
4.3.4. Registrerade trossamfund i Skåne		
5. Social ekonomi i Skåne – några nedslag i verkligheten	Författare Eva Maria Mörner	sid. 31
5.1. Inledning		
5.2. Röda Korset Region Syd – ideella och professionella, lokalt och i världen		
5.3. Skåneidrotten – samordna, stödja och skapa möjligheter för idrott och folkhälsa		
5.4. Föreningen Furuboda – läger, utbildningar, konferens, projekt, forskning och personlig assistans		
5.5. Internationella Kvinnoföreningen i Malmö – med integration och kvinnors självförsörjning och sysselsättning som ledstjärnor		
5.6. Stiftelsen Rudolf Steinerskolan i Lund – lärarkollegium med kollektivt ledarskap i den tolvåriga Waldorfskolan		
5.7. Anemonen gruppboende i Åstorp – arbeta tillsammans och ställa upp för varandra		
5.8. Kooperativet Framtid i Helsingborg – personalkooperativ och socialt företagande inom återvinningsbranschen		
5.9. MejDej-kooperativet i Kristianstad – ett brukarkooperativ för personlig assistans		
5.10. Föreningen Bryggeriet i Malmö – skateboard, utvecklingsprojekt och utbildningar under samma tak		
5.11. Byalaget Västra Torup – gemensamma krafter för trygghet och hållbar bygd		
6. Social ekonomi i Skåne – kommunerna, den sociala ekonomin och de ideella föreningarna – en enkätanalys	Författare Aster Boberg Menghestu	sid. 74
6.1. Inledning		
6.1.1. Enkät till paraply- och distriktsorganisationer för ideella föreningar		
6.1.2. Enkät till Skånes kommuner		
6.1.3. Förening Øresunds enkäter		
6.1.4. Lunds stifts enkäter		
6.1.5. Analysarbetet		
6.1.6. Disposition		

- 6.2. Resultatsammanfattning
- 6.3. Enkätresultaten
 - 6.3.1. Social ekonomi – kännedom om och användning av begreppet
 - 6.3.2. De skånska kommunerna och den sociala ekonomin
 - 6.3.2.1. Kunskapen om den sociala ekonomin
 - 6.3.2.2. Arbetet för och med den sociala ekonomin
 - 6.3.3. Stöd- och supportstrukturer för ideella föreningar
 - 6.3.3.1. Ekonomiskt stöd
 - 6.3.3.2. Icke ekonomiskt stöd
 - 6.3.3.3. Ideella föreningars interna stöd för samverkan
 - 6.3.3.4. Behov av förändring
 - 6.3.3.5. Utbildningsmöjligheter för verksamma i ideella föreningar
- 6.4. Beroende vs samverkan – sammanfattande reflektioner
 - 6.4.1. Stöd- och supportstrukturer
 - 6.4.2. Visions- eller handlingsprogram – behövs det?
 - 6.4.3. Samverkan med och inom den sociala ekonomin
 - 6.4.4. Fria och självständiga ideella organisationer?
- 6.5. Framtida utmaningar

7. Social ekonomi i Skåne

Författare Eva Maria Mörner

sid. 94

– rådgivning och främjandearbete

- 7.1. Inledning
- 7.2. Coompanion Skåne – rådgivning för kooperativ utveckling och kooperativt företagande
- 7.3. Resurscenter för kvinnor i Skåne – regionalt och lokalt
- 7.4. Länsbyggerådet SLUG i Skåne – Folkrörelserådet
- 7.5. Studieförbund och folkbildning
 - 7.5.1. Studieförbundet Vuxenskolan Skåne-regionen
 - 7.5.2. ABF Skåne/ABL – ABF Malmös uppdragsutbildning
 - 7.5.3. SISU Idrottsutbildarna
 - 7.5.4. Folkbildningsföreningen i Malmö – den Glokala Folkhögskolan
- 7.6. Paraplyorganisationer för ideella föreningar i Skåne
 - 7.6.1. HSO – Handikapprörelsens samarbetsorganisation i Skåne
 - 7.6.2. MIP – Malmö Ideella föreningars Paraplyorganisation
 - 7.6.3. MISO – Malmö Idrottsföreningars Samorganisation
 - 7.6.4. HISO – Handikappidrottens Samarbetsorganisation i Malmö
 - 7.6.5. HISO – Helsingborgsidrottens Samorganisation
 - 7.6.6. LISA – Landskrona Idrottsföreningars samorganisation
- 7.7. Övriga samverkansorganisationer och nätverk i Skåne
 - 7.7.1. Nätverk Social Ekonomi Skåne
 - 7.7.2. IRUC – Ideellt Resurs- och Utvecklingscentrum
 - 7.7.3. Förening Øresund – Mötesplatsen Frivillig
- 7.8. Arbetsgivarorganisationer
 - 7.8.1. KFO – Kooperationens arbetsgivarorganisation
 - 7.8.2. Idea – Arbetsgivarförbundet för ideella organisationer
 - 7.8.3. Arbetsgivaralliansen

8. Slutord

Författare Kristina Persson

sid. 115

Bilagor

- 1. Enkät och följebrev till paraply- och distriktsorganisationer för ideella föreningar
- 2. Enkät och följebrev till Skånes kommuner

1. Inledning

Författare Kristina Persson

Den här rapporten handlar om social ekonomi, närmare bestämt den skånska sociala ekonomin, och är resultatet av ett kartläggningsarbete som genomförts under perioden 2005-2006. Kartläggningen initierades av Regionala Tillväxtprogrammets (RTPs) arbetsgrupp för social ekonomi och av Nätverk Social Ekonomi Skåne. Utförandet av kartläggningsarbetet har Kristina Persson på IRUC, Ideellt Resurs- och Utvecklingscentrum, ansvarat för i kontinuerligt samråd med representanter för de båda nyss nämnda organisationerna. Kartläggningsarbetet har genomförts med stöd från Region Skåne och i samarbete med bland andra ESF-projektet MötesPlats Social Ekonomi och Interreg III projektet Förening Øresund.

1.1 Bakgrund och sammanhang

Kartläggningen är en av byggstenarna i ett pågående utvecklingsarbete inom den sociala ekonomin i Skåne. Ett utvecklingsarbete som kan ses ha sin begynnelse i den arbetsgrupp, kallad *Beredningsorganet för insatsområde 4*, inom Europeiska socialfondens program Växtkraft Mål 3 i Skåne som startade år 2000. Några organisationer inom den skånska sociala ekonomin fick då möjlighet att ingå i Beredningsorganet som var en ny konstruktion där målgruppens, dvs den sociala ekonomins, organisationer fick visst inflytande i beslutsprocessen. Det efter hand ökande antalet organisationer i Beredningsorganet började allt mer se den sociala ekonomin som en egen sektor som skiljer sig från den offentliga och den privata. Aktiviteten i arbetsgruppen har varit, och är, hög och snart väcktes behov av ökade kunskaper om den sociala ekonomin i Skåne och tankar om att samla och stärka den skånska sociala ekonomin.

Några milstolpar på resan är:

- *SE Malmö 2002*, en mässa om social ekonomi med föreläsningar, workshops och utställare från hela öresundsregionen gick av stapeln 2002. Mässan arrangerades av Föreningen Bryggeriet och Regionalt utvecklingscentrum vid Lärarutbildningen på Malmö Högskola i samarbete med ett flertal aktörer inom social ekonomi, offentlig och privat sektor.
- En översiktlig *utredning* om och *handlingsplan* för den skånska sociala ekonomin utarbetades av Raymond Svensson 2003.
- Seminariet *Öppen dialog* med syfte att skapa dialog mellan offentlig sektor och social ekonomi om hur den skånska sociala ekonomins potential kan tillvaratas väckte stort intresse i november 2003. Seminariet arrangerades av några av de organisationer som ingår i tidigare nämnda beredningsorgan.

I slutet av år 2004 togs två nya steg framåt inom den sociala ekonomin i Skåne:

- *RTPs arbetsgrupp för social ekonomi* bildades på initiativ av det regionala tillväxtprogrammets partnerskap med syftena att belysa vad som görs inom den sociala ekonomin i regionen, att föra dialog om och med den sociala ekonomin samt att synliggöra hur social ekonomi bidrar till Skånes tillväxt. I arbetsgruppen ingick: Coompanion – Kooperativ Utveckling Skåne, Föreningen Furuboda, Föreningen Resurscentrum för Kvinnor, Ideellt Resurs- och Utvecklingscentrum (IRUC), Malmö Ideella föreningars Paraplyorganisation (MIP), Regionalt ResursCentrum för kvinnor i Skåne, Region Skåne, Röda Korset Region Syd, Skåneidrotten, Skånes lokala utvecklingsgrupper (SLUG) och Tillsammans, Multietnisk Kvinnoförening i Malmö.
- Ett tiotal organisationer, varav merparten var engagerade i Beredningsorganet och i RTPs arbetsgrupp för social ekonomi, tog initiativ till bildandet av ett nätverk för social ekonomi i Skåne, dvs det som sedermera blev den ideella föreningen *Nätverk Social Ekonomi Skåne*.

Inom såväl RTPs arbetsgrupp som i det begynnande nätverket för social ekonomi i Skåne fanns en önskan om fördjupade kunskaper om den skånska sociala ekonomins omfattning och livsvillkor. Att sätta upp mätbara mål i siffror för den sociala ekonomin såsom t ex görs inom andra områden av tillväxtprogrammet är problematiskt, den tidigare kartläggningen av social ekonomi i Skåne upplevdes som ofullständig, och det beslöts att en fördjupad kartläggning skulle genomföras. Kartläggningen skulle belysa den sociala ekonomin med fokus på områdena statistik och forskning, utbildning och kunskapsspridning samt stöd- och supportstrukturer.

Kartläggningsarbetets långsiktiga målsättningar har varit att:

- Ge fördjupade kunskaper, nya kontakter och nätverk samt en vitalisering av dialogen inom ovan nämnda områden.
- Skapa samtal och kunskap om social ekonomi på såväl kommunal som regional nivå.
- Leda fram till en offentlig diskussion kring vad den sociala ekonomin kan innebära för Skånes utveckling.
- Kunna bidra i utformningen av en folkrörelsepolitik som har stöd hos såväl den sociala ekonomin som offentliga regionala och kommunala organ.
- Kunskaper, kontakter och nätverk som byggs upp ska leva och utvecklas under kommande år och utgöra bas för vidare arbete och för en stärkt skånsk social ekonomi.

Kartläggningsarbetet har pågått parallellt med processen att skapa en organisation för den sociala ekonomin i Skåne. Under 2005 och 2006 genomfördes ett flertal arbetsmöten för att utarbeta syfte, målsättningar och form för en ny organisation som kan binda samman den sociala ekonomin i regionen. Detta utmynnade i att den ideella föreningen *Nätverk Social Ekonomi Skåne* bildades i december 2006. Föreningens syfte är att stödja och utveckla den sociala ekonomin som kraft i regional och lokal samhällsutveckling och den ska verka på regional nivå genom:

- Kunskapsutveckling som stöd för de egna medlemsorganisationernas arbete.
- Kunskapsspridning om den sociala ekonomin i samhället.
- Påverkansarbete till fördel för den sociala ekonomin.

De båda arbetsgrupperna, som efter hand alltmer koncentrerats till nätverket, såg också behov av att föra samtal om social ekonomi med andra aktörer i regionen. I maj 2006 initierade nätverket, med Coompanion som projektägare och stöd av ESF-programmet Växtkraft Mål 3, projektet *Dialogturné Social Ekonomi – för tillgänglighet och mångfald*. Projektets syftar till att öppna dialog med kommuner, kultur, vetenskap och näringsliv kring den sociala ekonomins möjligheter att bidra till en positiv lokal och regional utveckling och pågår under perioden 2006-05-01–2007-06-30. Inom dialogturnén har ett flertal kontakter med kommuner, myndigheter och universitet/högskolor byggts upp och det har bl a genomförts ett större inledningsseminarie, några kommuninriktade och några temainriktade dialogmöten samt ett seminarie på temat publikt entreprenörskap.

1.2 Kartläggningsarbetets genomförande

Såsom tidigare nämndes skulle kartläggningen ”belysa den sociala ekonomin med fokus på områdena statistik och forskning, utbildning och kunskapsspridning samt stöd- och supportstrukturer” och följande har genomförts för att uppfylla dessa syften:

- Insamling av kunskap om den sociala ekonomin i Skåne dels genom inhämtande och sammanställning av statistik om den sociala ekonomins organisationer, dels genom sammanställning av presentationer av ett tiotal organisationer och dessas verksamheter.
- En enkätundersökning riktad till Skånes kommuner om den sociala ekonomins roll och omfattning samt om stöd till den sociala ekonomin och kännedom om/användning av begreppet social ekonomi.

- En enkätundersökning riktad till paraply- och distriktsorganisationer för ideella föreningar i Skåne om tillgång till stöd- och supportstrukturer, utbildningsmöjligheter samt kännedom om/användning av begreppet social ekonomi.
- Kunskapsinsamling och sammanställning av information om organisationer som arbetar med stöd- och främjandearbete för den sociala ekonomins organisationer.

För att få inspiration och dra nytta av tidigare gjorda erfarenheter inleddes kartläggningsarbetet med en genomgång av några utav de liknande kartläggningar som gjorts runt om i Sverige. Utformningen av den skånska kartläggningen gjordes sedan av Kristina Persson på IRUC i samråd med de representanter från social ekonomi i Skåne som fanns i RTPs arbetsgrupp och i det då begynnande nätverket. Merparten av det praktiska genomförandet av kartläggningen, t ex enkätutformning, research inför statistikinsamling och omhändertagande av insamlat material, har även det utförts av Kristina Persson. Under kartläggningsarbetet har avgetts två arbetsrapporter med resultat från de båda enkätundersökningarna samt två arbetsrapporter innehållande statistik. InfoKooperativet Amiralen i ESF-projektet MötesPlats Social Ekonomi har bidragit väsentligt i kartläggningsarbetet genom arbetsinsatser från projektdeltagare och medarbetare vid bl a enkätutskick och insamling av statistik. I arbetets avslutande fas har Aster Boberg Menghestu, handledare på InfoKooperativet, och Eva Maria Mörner, projektkoordinator för projektet MötesPlats Social Ekonomi även bidragit genom skivinsatser.

I kapitlen 4, 5, 6 och 7 presenteras kartläggningsarbetets resultat och i varje kapitel beskrivs också de metoder och tillvägagångssätt som använts varför en djupare genomgång av detta utelämnas här. Det är dock på sin plats att avslutningsvis i detta avsnitt nämna ytterligare några ord om samarbetspartners och medhjälpare under resan:

- Enkäten till paraply- och distriktsorganisationer för ideella föreningar genomfördes i samarbete med Interreg III projektet Förening Øresund, och Coompanion – Kooperativ utveckling i Skåne bistod med ett webbaserat enkätverktyg för hantering av enkäten.
- Förening Øresund har även frikostigt låtit oss ta del av resultaten av den kommunenkät de genomförde under våren 2005.
- Lunds stift genomförde tillsammans med Centrum för teologi och religionsvetenskap på Lunds Universitet under 2005 två enkätundersökningar på temat social ekonomi. Den ena riktades till de skånska kommunerna och den andra till stiftets pastorat. Även här har skett ett erfarenhetsutbyte och vi har generöst fått ta del av enkätundersökningarnas resultat.

1.3 Disposition och fortsatt läsning

Tanken är att de olika kapitlen i denna ganska omfattande rapport ska kunna läsas som fristående delar utefter tillgång till tid, lust och intresse. Rapportens nästa och andra kapitel utgörs av en sammanfattning där kartläggningen och dess huvudsakliga resultat presenteras. Innan vi ger oss i kast med den skånska sociala ekonomin ges i kapitel 3 en introduktion till social ekonomi som begrepp och företeelse, de olika organisationsformerna presenteras liksom en kort utblick över sektorns omfattning i Sverige. Därefter, i kapitel 4, presenteras den insamlade statistiken om den sociala ekonomins organisationer i Skåne samt hur insamlingen av denna skett. Vi fortsätter sedan i kapitel 5 med att fördjupa oss i några av dessa drygt 20 000 organisationer. I kapitel 6 presenteras och diskuteras de båda enkätundersökningar som genomförts inom kartläggningen och dess resultat. Här ges också några inblickar i resultaten från Förening Øresunds och Lunds stifts undersökningar. I detta kapitel redovisas, utöver frågor om begreppet social ekonomi och om utbildningsmöjligheter, tillgången till stöd- och supportstrukturer för ideella föreningar. Ett tema som fortsätter i rapportens sjunde kapitel där några av de organisationer som arbetar med rådgivning och främjandearbete för den sociala ekonomin i Skåne presenteras. Rapportens åttonde och avslutande kapitel utgörs av ett kort framåtsyftande slutord.

2. Sammanfattning

Författare Kristina Persson

Den här kartläggningen av social ekonomi i Skåne 2005-2006 har genomförts på initiativ av en arbetsgrupp inom det Regionala Tillväxtprogrammets partnerskap (RTPs arbetsgrupp för social ekonomi) och av Nätverk Social Ekonomi Skåne. Det praktiska genomförandet av kartläggningsarbetet har Kristina Persson på IRUC, Ideellt Resurs- och Utvecklingscentrum, ansvarat för och kartläggningen har möjliggjorts med stöd från Region Skåne, regionala utvecklingsnämnden.

Kartläggningen har haft en bred ansats och ambition att belysa den sociala ekonomin med fokus på områdena statistik och forskning, utbildning och kunskapsspridning samt stöd- och supportstrukturer. Arbetets huvudsakliga målsättningar har varit dels att ge fördjupade kunskaper om den sociala ekonomin i Skåne, dels att vitalisera dialogen om den sociala ekonomin såväl inom sektorn som på kommunal och regional nivå.

Kartläggningsarbetet har tagit sin utgångspunkt i följande beskrivning av social ekonomi:

”Med social ekonomi avses organiserade verksamheter som primärt har samhällseliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännyttan eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.”

(Källa: *Social ekonomi – en tredje sektor för välfärd, demokrati och tillväxt* 1999)

Rapporten redovisar de delar av kartläggningsarbetet som syftar till att öka kunskapen om den sociala ekonomin i Skåne:

- *Insamling och sammanställning av statistik* om den sociala ekonomins organisationer, dvs stiftelser, ideella föreningar, ekonomiska föreningar/kooperativ samt trossamfund.
- *Presentationer* av organisationer inom den skånska sociala ekonomin.
- *Enkät till Skånes kommuner* rörande den sociala ekonomins roll och omfattning samt om stöd till den sociala ekonomin och kännedom om/användning av begreppet social ekonomi.
- *Enkät till paraply- och distriktsorganisationer för ideella föreningar* i Skåne rörande tillgång till stöd- och supportstrukturer, utbildningsmöjligheter samt kännedom om/användning av begreppet social ekonomi.
- *Kunskapsinsamling rörande stöd- och supportstrukturer* för den sociala ekonomins organisationer.

Kartläggningen visar bland annat att den sociala ekonomin i Skåne omfattar totalt 20 686 organisationer, att närmre 5 000 av dessa under 2005 hade anställd personal och att organisationernas totala lönesumma uppgick till drygt 4,1 miljarder kronor.

- I Skåne fanns 2006 totalt 14 100¹ ideella föreningar och av dessa hade 2 149 anställd personal under 2005. 129 av de skånska ideella föreningarna hade hos Bolagsverket registrerat att de bedrev näringsverksamhet.
- I Skåne fanns 2006 sammanlagt 4 617 ekonomiska föreningar: 1 255 ekonomiska föreningar/kooperativ, 3 293 bostadsrättsföreningar, 65 bostadsföreningar samt 4 kooperativa hyresrättsföreningar. 436 av de ekonomiska föreningarna och 1 836 av bostadsrättsföreningarna hade anställd personal under 2005.

¹ Observera att uppgiften avser de ideella föreningar som innehar ett organisationsnummer/är registrerade hos Skatteverket vilket inte är tvingande för en ideell förening. Således torde antalet ideella föreningar i praktiken vara större än 14 100.

- I Skåne fanns 2006 totalt 1 593 stiftelser, 1 344 allmänna stiftelser, 42 insamlingsstiftelser och 207 näringsdrivande stiftelser. 344 av stiftelserna hade anställd personal under 2005. De skånska stiftelsernas samlade förmögenhet uppgick till 14 394 878 008 kronor.
- I Skåne fanns 2006 sammantaget 376 registrerade trossamfund och 174 av dessa hade anställd personal under 2005.

De uppgifter om den skånska sociala ekonomins organisationer som insamlats är relativt omfattande, men statistik kan trots allt upplevas som ett trubbigt instrument för att förmedla den sociala ekonomins mångfald. Genom de *presentationer* av organisationer inom den skånska sociala ekonomin som görs i rapporten ges mer nära och livfulla bilder av några utav de organisationer och verksamheter som bedrivs inom social ekonomi i Skåne: Röda Korset Region Syd, Skåneidrotten, Föreningen Furuboda, Internationella Kvinnoföreningen i Malmö, Stiftelsen Rudolf Steinerskolan, Kooperativet Anemonen Gruppboende, Kooperativet Framtid, MejDej brukarkooperativ personlig assistans, Föreningen Bryggeriet och Byalaget Västra Torup. Presentationerna är att betrakta som exempel från den sociala ekonomin, men utan anspråk på att vara fullkomligt heltäckande. Dock ges exempel från stad och landsbygd, från olika branscher och organisationstyper och så väl äldre, traditionsrika som yngre organisationer presenteras.

Enkätundersökningen till Skånes kommuner besvarades av knappt hälften av de skånska kommunerna (15 av 33). Bland dessa svar fann vi att det idag finns en hel del samarbeten och beröringspunkter mellan kommunerna och den sociala ekonomins organisationer, t ex genom:

- Att tio av kommunerna har avtal med ideella föreningar som utförare av välfärdstjänster.
- Att åtta av kommunerna har andra typer av samarbeten, t ex projekt, som bedrivs i samverkan med ideella föreningar.
- Att nio av kommunerna har avtal med ekonomiska föreningar som utförare av välfärdstjänster.
- Att två av kommunerna har andra typer av samarbeten, t ex projekt, som bedrivs i samverkan med ekonomiska föreningar.
- Att det i sju av kommunerna finns samrådsförfarande mellan kommunen och den sociala ekonomins organisationer.

Vidare fann vi att kommunernas kunskap om den sociala ekonomins omfattning inte är särskilt god och att det i endast två av kommunerna fanns handlingsprogram/programdokument som rör den sociala ekonomin eller dess organisationer. Dock visar enkätsvaren att det förekommer andra typer av stöd, vanligtvis riktat till de ideella föreningarna i form av verksamhetsbidrag, rådgivning och lokalupplåtelse. Endast en av kommunerna använde begreppet social ekonomi, men i åtta av kommunerna fanns en diskussion om den sociala ekonomins, eller dess organisationers, betydelse för samhällsutvecklingen.

Enkätundersökningen till parafly- och distriktsorganisationer för ideella föreningar i Skåne besvarades av 57 av 127 organisationer. Inte heller bland de ideella föreningarna var användningen av begreppet social ekonomi särskilt utbredd, men drygt hälften av föreningarna var bekanta med begreppet.

Angående *stöd- och supportstrukturer av ekonomisk karaktär* fann vi genom föreningsenkäten att det oftast är de offentliga organisationerna som tillhandahåller stöd. 75 % av föreningarna hade tillgång till ekonomiskt stöd från offentliga organisationer. Relativt många, 68 %, hade även tillgång till ekonomiskt stöd från den egna eller andra ideella organisationer men enbart 16 % tog emot någon form av ekonomiskt stöd från näringslivet.

Vad gäller *icke ekonomiskt stöd och support*, t ex rådgivning, samarbeten, nätverk, visar de föreningar som besvarat enkäten på att detta inte är lika etablerat som stöd av ekonomisk karaktär.

Medan de offentliga organisationerna ger det mest omfattande ekonomiska stödet, står den egna organisationen eller andra ideella organisationer för det största icke ekonomiska stödet och supporten. 55 % av föreningarna hade tillgång till icke ekonomiskt stöd från den egna eller andra ideella organisationer. 37 % erhöll sådant stöd från det offentliga och enbart 11 % från näringslivet. Det framgår också att föreningarna anser att det finns behov av denna typ av stöd, så väl från offentliga organisationer, den egna och andra ideella organisationer som från näringslivet. Störst är efterfrågan på icke ekonomiskt stöd och support från näringslivet.

Ytterligare former av icke ekonomiska stödstrukturer för samarbete, t ex visions- och handlingsprogram, samarbetsforum och kontaktpersoner, förekommer i störst utsträckning på regional nivå, och strax därefter kommer samverkansstöd på lokal/kommunal nivå. De föreningar som besvarat enkäten har inte i någon större utsträckning visions- eller handlingsplaner för samverkan på någon av de nivåer som efterfrågades. Det tycks emellertid finnas ”praktisk handling” i form av samarbetsforum och kontaktpersoner och enkätresultaten visar att samarbetsforum är den mest förekommande formen för stöd kring samarbete, oavsett vilken nivå som avses.

När det gäller *utbildningsmöjligheter* anger alla de svarande föreningarna att de kan erbjuda någon form av utbildning, så väl för de som är ideellt verksamma som för de som är anställda i föreningarna. De utbildningar som erbjuds äger främst rum i egen regi, men det är även vanligt med utbildningsmöjligheter via studieförbund eller, särskilt för ideellt verksamma, av ”annan typ”. Något förvånande är kanske att den andel som kan erbjuda utbildning via folkhögskola är så liten som runt en tiondel (9 % för anställda och 14 % för ideellt verksamma) av föreningarna.

Utöver de stöd- och supportstrukturer som berörts i enkätundersökningarna finns i Skåne flera aktörer som erbjuder t ex *information, utbildning och rådgivning* för utveckling av verksamheter som tillhör den sociala ekonomin. Några av dessa fungerar som paraplyorganisationer som ingår i en nationell struktur med motsvarigheter runt om i landet. Vissa av dem finansieras med statliga medel för främjande av social ekonomi, direkt eller indirekt, inom Nuteks programområden för entreprenörskap och regional utveckling. Några exempel på de organisationer som bidrar till främjande av den sociala ekonomin i Skåne presenteras i rapportens avslutande kapitel, bl a: Coompanion Skåne, Resurscenter för kvinnor i Skåne, SLUG Skånes lokala utvecklingsgrupper, studieförbund och folkbildningsverksamhet, paraplyorganisationer för ideella föreningar samt arbetsgivarorganisationer som organiserar arbetsgivarna inom den sociala ekonomin.

Avslutningsvis kan sägas att kartläggningen ger en bred överblick av den skånska sociala ekonomin och i viss mån också utav dess livsvillkor. Kartläggningsarbetet har naturligtvis gett fördjupade kunskaper men även väckt nya frågor. Bland dessa nutida och framtida utmaningar ser vi i Nätverk Social Ekonomi Skåne följande som särskilt viktiga för sektorns framtid och fortsatta utveckling:

- Att skapa strategier för samverkan såväl inom den sociala ekonomin som med offentlig sektor och näringsliv.
- Att utveckla strukturer för icke ekonomiskt stöd inom den egna sektorn och från offentlig sektor och näringsliv.
- Att stärka kontakterna med näringslivet för att få inspiration till att utveckla verksamheter, exempelvis socialt företagande, som i mindre utsträckning är beroende av ekonomiskt stöd utifrån.
- Att utveckla samarbeten för att öka utbildningsmöjligheterna för anställda och ideellt verksamma inom den sociala ekonomin.
- Att fortsätta arbetet med kunskapsutveckling och kunskapsspridning om den sociala ekonomin.

3. Social ekonomi – vad är det?

Författare Kristina Persson

3.1 Social ekonomi som begrepp och företeelse

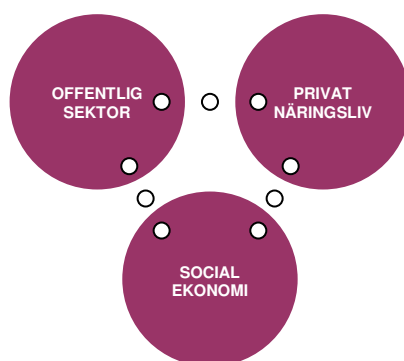
Social ekonomi får nog fortfarande sägas vara ett tämligen okänt begrepp för den breda allmänheten i Sverige. Begreppet introducerades här i samband med vårt EU-inträde 1995 och har inom EU varit en officiell term sedan 1989. Social ekonomi har sitt ursprung i det franska begreppet *economie sociale* som används för att beteckna de demokratiskt styrda ekonomiska verksamheter som har medlems- eller samhällsnytta som mål. EU-inträdet krävde ett svenskt förhållningssätt till ”social ekonomi” och i slutet av 1990-talet tillsatte regeringskansliet en arbetsgrupp med uppdrag att kartlägga villkoren för den sociala ekonomin och belysa dess betydelse i samhället. Arbetet utmynnade i en svensk definition, eller snarare beskrivning av vad som kännetecknar aktörerna och verksamheterna inom den sociala ekonomin, som i dag får anses vara allmänt vedertagen:

”Med social ekonomi avses organiserade verksamheter som primärt har samhälleliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännytta eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.”

(Källa: *Social ekonomi – en tredje sektor för välfärd, demokrati och tillväxt* 1999)

Arbetsgruppen förtydligade också sin sammanhangsmässiga tolkning av orden:

- *Social* – handlar om sociala system, grupper och samhälleliga gemenskaper och om uttryck som social kompetens, sociala relationer, socialt nätverk och socialt kapital. Vilket betyder att verksamheten ingår och spelar en roll i ett socialt sammanhang. Social står således för att verksamheten är till för att fylla en samhällelig uppgift. Alltså har till ändamål att uträtta vissa definierade saker för medlemmar eller andra.
- *Ekonomi* – lyfter fram verksamheterna jämsides med offentliga och kommersiella verksamheter i den ”stora” ekonomin. Den ”lilla” ekonomin i t ex föreningen eller kooperativet kan vara mer eller mindre synlig, mer eller mindre monetär. Det är enligt detta synsätt inte den som avgör om verksamheten är social ekonomi eller inte. (DS 1998:48)

Användningen av begreppet social ekonomi kräver ett synsätt som innebär att vi ser samhället och dess ekonomier som bestående av åtminstone tre sektorer. Vanligtvis delar vi upp ekonomin i offentligt och privat. Den offentliga delen, med stat och kommuner, har i första hand till uppgift att lösa gemensamma angelägenheter och den privata delen svarar för den mesta produktionen av varor och tjänster. Den sociala ekonomin kan ses som en tredje del i ekonomin, som kompletterar och överlappar de offentliga och de privata delarna och på många sätt väsentligt bidrar till att förbättra välfärden och öka tillväxten.

Denna tredje del, den sociala ekonomin, är på intet sätt någon ny företeelse, tvärtom har vi liksom i Europa i övrigt en lång tradition av ömsesidiga sammanslutningar där människor går samman för att utan vinstintresse lösa gemensamma angelägenheter. Som svenska exempel kan nämnas framväxten av konsument- och bondekooperationen och inte minst de lokalt etablerade sjuk- och arbetslöshetskassor som utgjorde välfärdsstatens föregångare.

Det finns en rad besläktade begrepp såsom tredje sektorn, civilsamhälle och ideell sektor och kanske har vi större vana att tala om till exempel föreningsliv, folkrörelser och Kooperation än om social ekonomi. Social ekonomi är ett nytt inslag i vårt ordförråd som möjligen står för ett nytt sätt att betrakta dessa svenska företeelser. Om vi ser till organisationsformerna är dock de flesta av oss involverade i den sociala ekonomin även om vi inte alltid är medvetna om det. Till exempel genom medlemskapet i en idrotts- eller kulturförening, genom att vi handlar på Konsum, sparar våra pengar i en medlemsbank eller har våra barn på ett kooperativt dagis.

Organisationsform är en del i definitionen av social ekonomi även inom EU. I den officiella definitionen (CMAF) inordnas verksamhetsformerna Cooperatives (kooperativ), Mutuals (ömsesidiga företag), Associations (föreningar) och Foundations (stiftelser) i den sociala ekonomin. För att illustrera vår svenska sociala ekonomi kan vi använda oss av Filip Wijkströms och Tommy Lundströms² bild från *Den ideella sektorn – organisationerna i det civila samhället*.

Social ekonomi i Sverige – ett strukturellt perspektiv:

Källa: Lundström, Wijkström 2002 s. 99

Lundström och Wijkström ser således den ideella sektorn, som utgörs av ideella och idéburna (idébärande) organisationer, som en del i den sociala ekonomin. Med begreppet ideell betonas organisationernas uppdrag och det idésammanhang som detta vuxit fram i, med idéburen markeras organisationernas ideologiska sammanhang – ”som burna men också som bärare av idéer”. (Lundström, Wijkström 2002 s. 79)

I den svenska ideella sektorn ingår, enligt Lundström och Wijkström: ideella föreningar, nykooperation, politiska partier, religiösa samfund, avkastnings- och verksamhetsstiftelser (som inte ägs av stat, kontrolleras av företag eller främjar särskild familj/släkt) samt mindre samfälligheter. Sedan inrättandet av trossamfund som juridisk form vid millennieskiftet brukar även trossamfunden hänföras till den ideella sektorn och till den sociala ekonomin.

² Filip Wijkström är docent i företagsekonomi och verksam på EFI, Ekonomiska Forskningsinstitutet, på Handelshögskolan i Stockholm och har innehaft Röda Korsets och Cancerfondens forskningstjänst med inriktning på ideella organisationers ekonomi, ledarskap och organisering. Tommy Lundström är professor i socialt arbete vid Stockholms universitet och forskar om bl a frivilligt socialt arbete och ideell sektor. Tillsammans har de ingått i ett större forskningsprojekt med syfte att ta fram kriterier som möjliggör internationellt jämförande studier av ideella organisationer. I *Den ideella sektorn – organisationerna i det civila samhället* från 2002 gör de en grundlig presentation av den svenska ideella sektorn. Wijkström har sedan tillsammans med Torbjörn Einarsson, även han verksam vid EFI, gjort en uppföljande studie *Från nationalstat till näringsliv* som publicerades 2006.

Spännvidden inom den sociala ekonomin är således stor, det finns en mångfald av aktörer och den rymmer skiftande verksamheter. Gemensamt för de verksamheter som samlas under begreppet är dock att de styrs av och byggs upp kring de behov som människorna i föreningarna/stiftelserna/kooperativen har. Människornas gemensamma behov är själva utgångspunkten för all verksamhet inom den sociala ekonomin!

Men att entydigt definiera vilken verksamhet som hör hemma inom den sociala ekonomin och vilka typer av verksamheter som faller utanför dess ramar är inte alldeles enkelt. I den offentliga diskussionen finns olika uppfattningar om hur betydande det ekonomiska inslaget ska vara för att verksamheten ska betraktas som social ekonomi. Det finns även de som argumenterar för att social ekonomi snarare skall ses som en idébärare, ett tankesätt eller ett förhållningssätt till ekonomisk verksamhet i stort än som en avgränsad sektor.³

Vår utgångspunkt i kartläggningsarbetet var, och är, dock att se den sociala ekonomins organisationer som en sektor och att organisationens ekonomiska verksamhet inte är av avgörande betydelse för huruvida den inräknas i den sociala ekonomin eller inte. Fokus i kartläggningen har lagts på organisationerna inom vad som ovan benämns den ideella sektorn, det vill säga, vi har inte ägnat uppmärksamhet åt storkooperation och ömsesidiga bolag. Vidare har vi, särskilt i den del utav som arbetet berör statistik om sektorn, använt oss av organisationsform (juridisk form) som utgångspunkt för kunskapssökandet.

För att närma oss den statistiska presentationen av den skånska sociala ekonomin behöver vi således uppehålla oss ett slag vid de olika organisationsformerna vilket vi gör i kommande avsnitt. Men med koppling till nyss förda resonemang om den ideella sektorn som del i den sociala ekonomin presenteras först några resultat från en färsk studie av den svenska ideella sektorns omfattning.

3.2 Den ideella sektorns omfattning i den svenska sociala ekonomin

Filip Wijkström och Torbjörn Einarsson beskriver i *Från nationalstat till näringsliv? Det civila samhällets organisationsliv i förändring* utvecklingen inom den svenska ideella sektorn mellan 1992 och 2002. De konstaterar att de idéburna organisationerna tar alltmer plats och att sektorn växer fortare än andra samhällssektorer. De menar också att vi kan se en förskjutning i sektorns profil – ”från röst till service” – där den folkrörelsetraditionella rollen som röst åt medborgarnas intressen förskjuts mot en roll som producenter av samhällsservice inom vård, skola och omsorg samt mot medlemsservice inom kultur- och fritidsområdet. Med referens till en ännu inte publicerad studie⁴ beräknar de också att det under 2005 utfördes 560 miljoner timmar ideellt arbete i sektorn. (Wijkström, Einarsson 2006)

Den svenska ideella sektorns omfattning, jämförelse 1992 och 2002

	Antal anställda	Ekonomisk omsättning miljarder kr
1992	110 500	60
2002 exkl Svenska kyrkan	121 000	125
2002 inkl Svenska kyrkan	145 000	140

Källa: Egen sammanställning av data från Wijkström, Einarsson 2006 s. 57-58, 60-61

³ Se t ex Stig Westerdahl, verksam vid Arbetslivsinstitutet och Mithögskolan, *Social ekonomi som idébärare eller kategori?* i *Det civila samhället som forskningsfält – nya avhandlingar i ett nytt sekel* utgiven av Riksbankens Jubileumsfond 2006.

⁴ Jeppsson Grassman, Eva, Olsson, Lars-Erik & Svedberg Lars (2006) *Medborgarnas insatser och engagemang i civilsamhället – från 2005 års befolkningsstudie*.

Wijkström och Einarsson beskriver hur sektorn under perioden främst expanderat inom serviceproducerande verksamhetsfält som kultur, rekreation och social omsorg. Det område som minskat tydligast avseende antal anställda är arbetsmarknadsområdet, dvs fack-, yrkesföreningar, arbetsgivar- och branschorganisationer. Även områdena regional utveckling och boende samt politik, identitet och intresse har minskat i omfattning.

Ytterligare en utvecklingstendens är att många av aktörerna har byggt upp komplexa strukturer genom att blanda flera typer av organisationsformer. Wijkström och Einarsson menar att en betydande expansion har skett av verksamhet som bedrivs i olika former av stiftelser samt i aktiebolag ägda av ideella föreningar eller stiftelser. Mönstret gäller såväl antal anställda som ekonomisk omsättning. Antalet aktiebolag som kontrollerades av ideella organisationer hade under tidsperioden ökat från 570 till c:a 1 000. (Wijkström, Einarsson 2006)

**Den svenska ideella sektorn – antal anställda 2002 och förändringar jämfört med 1992
(exkl Svenska kyrkans 24 000 anställda)**

Verksamhetsfält ⁵	Antal anställda	Förändring från 1992
Kultur och rekreation (idrott, annan fritid, konst, kultur)	35 800	+ 5 000
Social omsorg (generell social service, selektiv social service)	23 000	+ 9 100
Utbildning och forskning (bildningsförbund, folkhögskolor, forskning, annan utbildning)	22 500	+ 1 600
Religion	6 300	+ 200
Arbetsmarknad (fack- och yrkesföreningar, bransch- och arbetsgivarorganisationer)	12 100	- 2 900
Politik, identitet och intresse (handikapp- & patientföreningar, identitet & intresse, politiska organisationer)	6 800	- 700
Regional utveckling och boende (boendeorganisationer, samfälligheter mm)	4 800	- 1 100
Sjukvård	4 500	+ 800
Miljö	2 100	- 400
Internationella aktiviteter	2 000	- 300
Filantropi	500	- 400
Övriga	600	- 400
Totalt	121 000	+ 10 500

Källa: Wijkström, Einarsson 2006 s. 59, 95

⁵ De verksamhetsfält som redovisas i tabellen ovan går under benämningen ICPNO-kategoriseringen, International Classification of Nonprofit Organizations, som ej utgår från juridisk form. En ideell organisation ska enligt denna kännetecknas av fem kriterier. Den ska:

- vara formell, det vill säga institutionaliserad i viss grad genom att till exempel ha en styrelse, skrivna stadgar samt möten eller aktiviteter med viss regelbundenhet;
- vara privat, i institutionell mening separerad från staten;
- inte dela ut sitt ekonomiska överskott (non-profit-distributing) det vill säga inte ge del av det ekonomiska överskottet som vinst till någon form av ägare eller huvudmän;
- vara självstyrande, förmögen att själv kontrollera verksamheten och inte del av t ex vinstdrivande företag;
- ha inslag av idealitet, dvs att organisationen måste ha någon form av bidrag eller frivillig medverkan av betydelse från privatpersoner, till exempel genom ideellt arbete eller privata gåvor. (Lundström, Wijkström 2002 s.8)

3.3 Den sociala ekonomins organisationer

I detta kapitel kommer de tre juridiska huvudformerna för organisationer inom den sociala ekonomin att presenteras: föreningar, stiftelser och registrerade trossamfund.

3.3.1 Föreningar

En förening är en *sammanslutning av flera personer*, oftast fysiska personer, för ett *gemensamt ändamål*. En förening kan också vara en sammanslutning av juridiska personer, t ex ett förbund på regional eller nationell nivå med en medlemskrets av lokala föreningar. Det finns två huvudtyper av föreningar, *ideella* och *ekonomiska föreningar*.

Det svenska föreningsväsendet har gamla anor med ett ursprung som kan spåras till de gillen av t ex religiös karaktär som började bildas under 1300-talet. Vid denna tid bildades också de första skråna som kom att bli hantverkskorporationer med starka offentligrättsliga drag som reglerades av privilegieliknande förordningar. Dess medlemmar hade monopol på sin yrkesutövning och försäljning av varor, förhållanden som dock inskränktes under 1600- och 1700-talen. Skråväsendet upphävdes vid 1800-talets mitt och de första föreningarna för tillvaratagande av medlemmarnas yrkesintressen bildades. Det moderna svenska föreningsväsendet fick en alltmer betydande omfattning i slutet av 1800-talet med framväxten av folkrörelserna, ett begrepp som ursprungligen avsåg arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen och frikyrkorörelsen, men som alltmer kommit att omfatta nästan alla ideella föreningar med ideellt syfte, stort medlemsantal och inflytande i samhället.

Den svenska *föreningsfriheten* stadgas i Regeringsformen som ger varje medborgare frihet att sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften (RF 2:1). Vissa inskränkningar i föreningsfriheten förekommer dock avseende sammanslutningar med verksamhet av otillåten militär eller liknande natur eller som innebär förföljelse av folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg eller av visst etniskt ursprung.

Den första lagstiftningen inom föreningsområdet kom först 1895 och reglerade produktions- och konsumtionsföreningarnas rättsförhållanden, och 1911 kom den första lagen om ekonomiska föreningar. Båda lagarna gav de ekonomiska föreningarna stor frihet att ordna sin verksamhet utifrån medlemmarnas intressen. Ytterligare lagstiftning har tillkommit avseende de ekonomiska föreningarna men fortfarande finns ingen civilrättslig lagstiftning för ideella föreningar. (Skatteverket 2005)

3.3.1.1 Ideella föreningar

Av den sociala ekonomins organisationer är de ideella föreningarna kanske de svåraste att avgränsa och definiera. I sin mest grundläggande form kan den ideella föreningen helt enkelt vara en grupp människor som samlats kring ett gemensamt mål. I den andra änden av spektrat finns organisationer med avsevärd nationell och internationell betydelse, hundratals anställda och stor ekonomisk omsättning. Många föreningar har idag nära samarbete med den offentliga sektorn inom t ex socialt arbete, medan andra upprätthåller en stark tradition av fullständigt oberoende.

Såsom tidigare nämnts finns ingen lagstiftning som reglerar vad en ideell förening är och den behöver heller inte registreras för att bli en juridisk person. Istället har utvecklats en *legal praxis* inom området. En ideell förening blir en juridisk person i och med att den bildats och har då rättskapacitet och kan ingå avtal, ha tillgångar och skulder och vara part inför myndigheter och domstolar.

För att en ideell förening ska anses ha bildats krävs att medlemmarna har fattat *beslut om bildande*, antagit *stadgar* av viss fullständighet och valt en *styrelse* som kan företräda föreningen. Som juridisk person är föreningen ansvarig för förbindelser som ingår i föreningens namn av behörig företrädare och enskilda medlemmar har inte betalningsansvar för föreningens skulder eller andra förpliktelser. En företrädare för föreningen, vanligtvis en styrelseledamot, kan dock i vissa fall bli betalningsansvarig för föreningens skatter och avgifter. (Skatteverket 2002)

En ideell förening kan ansöka om organisationsnummer hos Skatteverket och de definierar en ideell förening på följande vis:

”En ideell förening kännetecknas av att den har ett ideellt ändamål eller att den bedriver ideell verksamhet. Med *ideellt ändamål* menas att syftet inte är att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Kulturföreningar och idrottsföreningar är exempel på föreningar med ideella ändamål. Även om syftet är att främja medlemmarna ekonomiskt kan föreningen vara en ideell förening (såsom t ex en fackförening). Föreningen kan då inte affärsmässigt bedriva ekonomisk verksamhet för att främja syftet, utan verksamheten måste bedrivas ideellt.” (Skatteverket 2002 s.1)

Många ideella föreningar ägnar sig enbart åt verksamhet som kan betecknas som ideell och som då ofta sammanfaller med föreningens ändamål, t ex att idrotta eller att spela teater. Föreningarnas inkomster består vanligtvis av medlemsavgifter, gåvor och bidrag. Den ideella verksamheten är inte skattepliktig och eventuellt underskott får inte kvittas mot skattepliktiga inkomster. En ideell förening kan ha både skattefri ideell verksamhet och skattepliktig näringsverksamhet⁶.

Generellt sett gäller att ideella föreningar i allmänhet är skattepliktiga för alla inkomster, t ex räntor, utdelningar och kapitalvinster och eventuella fastighets- eller rörelseinkomster⁷ men som nämnts ovan är inte den ideella verksamheten skattepliktig. Skatterättsligt finns också relativt omfattande lättnader för de ideella föreningar som har ett *”allmännyttigt ändamål”* och som därutöver uppfyller krav på *allmännyttig verksamhet*, *öppenhet* och *inkomstanvändning*. Dessa beskattas inte för kapitalinkomster och kapitalvinster och i vissa fall inte heller för fastighets- eller rörelseinkomster. (Skatteverket 2002) Till allmännyttiga föreningar räknas de vars ändamål är att: främja försvarsändamål, vård och uppfostran av barn, lämna bidrag för undervisning eller utbildning, utöva hjälpverksamhet bland behövande, främja vetenskaplig forskning, främja nordiskt samarbete eller främja religiöst, välgörande, socialt, politiskt, konstnärligt, idrottsligt eller liknande kulturella ändamål.

⁶ Här är kanske på sin plats att försöka kort redogöra för begrepp med koppling till näringsverksamhet och skatteregler:

Inkomst av näringsverksamhet utgör, tillsammans med inkomst av tjänst och inkomst av kapital, ett av tre inkomstslag i det svenska skattesystemet. Till inkomst av näringsverksamhet räknas inkomster och utgifter på grund av näringsverksamhet. Med näringsverksamhet menas förvärvsverksamhet som bedrivs yrkesmässigt (varaktigt och med vinstsyfte) och självständigt. Innehav av näringsfastigheter och näringsbostadsrätter samt avverkningsrätt till skog räknas alltid som näringsverksamhet. För juridiska personer räknas inkomster och utgifter på grund av kapital alltid till inkomstslaget näringsverksamhet. I inkomstslaget näringsverksamhet är alla kostnader för att förvärva och bibehålla intäkter avdragsgilla.

Överskott av näringsverksamhet beskattas olika beroende av vilken företagsform det handlar om:

- Aktiebolag och ekonomiska föreningar betalar bolagsskatt.
- Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag som bedriver näringsverksamhet betalar kommunal och statlig inkomstskatt samt egenavgifter.
- Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag som bedriver passiv näringsverksamhet betalar kommunal och statlig inkomstskatt samt särskild löneskatt.

Underskott i näringsverksamhet får sparas, utan tidsbegränsning, för att kvittas mot framtida överskott i näringsverksamheten. (Carlsson, Nygren 2005 s. 139, 142)

⁷ Med rörelse avser Skatteverket en verksamhet som bedrivs yrkesmässigt och självständigt, dvs oftast en kommersiellt bedriven verksamhet. (Skatteverket 2002)

Som exempel kan nämnas idrottsföreningar, föreningar för ungdomsverksamhet, scout-verksamhet, social verksamhet, nykterhetsföreningar, politiska partier och deras organisationer på lokal och distriktsnivå, handikappföreningar, studieförbund, frivilliga försvarsorganisationer, folketshus- och bygdegårdsföreningar samt föreningar med olika kulturella ändamål såsom t ex konst, litteratur, musik, amatörteater. (Skatteverket 2002, 2005)

De ideella föreningarna är inte en enhetlig grupp, och det finns naturligtvis olika sätt att sortera och kategorisera dessa. Som ett exempel återges här en klassificering som Erik Amnå⁸ och Joachim Vogel⁹ gör i SCBs rapport *Föreningslivet i Sverige – Välfärd, Socialt kapital, Demokratiskola* från 2003. De ideella föreningarna indelas där efter huvudsaklig inriktning i fem typer, där de föreningar som ryms inom varje typ kan förväntas ha likartade relationer till befolkningen samt likartade former för deltagande, medlemsprofil och medlemsrekrytering:

1. *Politiska föreningar* – opererar kring frågeställningar som normalt hanteras på den politiska arenan, och omfattar både partiföreningar och utomparlamentariska rörelser. Den senare kategorin hör hit eftersom deras syfte primärt är att påverka det politiska beslutsfattandet.
2. *Intresseföreningar* – är inriktade på särintressen hos en speciell befolkningsgrupp, t ex anställda (fackföreningar), kvinnor, föräldrar, pensionärer, invandrare, personer med en speciell boendeform eller bostadsområde.
3. *Solidaritetsföreningar* – omfattar föreningar som primärt inte ska gynna egenintresset, t ex humanitära hjälpföreningar.
4. *Religiösa föreningar* – är fokuserade på religionsutövning.
5. *Livsstilsföreningar* – är en bred kategori som täcker olika typer av fritidsintressen med primär inriktning på kultur, idrott, friluftsliv, hobby och sociala relationer. (Amnå & Vogel 2003 s. 13)

3.3.1.2 Ekonomiska föreningar

Som framgått i föregående avsnitt kan ideella föreningar mycket väl bedriva omfattande ekonomisk verksamhet, dock är det ideella målet primärt i förhållande till det ekonomiska. För en *ekonomisk förening* är tvärtom det *ekonomiska ändamålet* överordnat ett eventuellt ideellt ändamål.

I inledningen till *Lag (1987:667) om ekonomiska föreningar* anges att:

En ekonomisk förening har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet i vilken medlemmarna deltar:

1. som konsumenter eller andra förbrukare,
2. som leverantörer,
3. med egen arbetsinsats,
4. genom att begagna föreningens tjänster, eller
5. på annat liknande sätt.

En förening som syftar till att *främja medlemmarnas ekonomiska intressen* genom att bedriva *ekonomisk verksamhet* i vilken *medlemmen deltar* är således en ekonomisk förening. Det finns även några specialformer av ekonomiska föreningar: bostadsrättsföreningar, kooperativa hyresrättsföreningar och de (mycket ovanliga) sambruksföreningar som förekommer inom jordbruket och trädgårdsnäringen. (Bolagsverket)

⁸ Erik Amnå är docent, lektor i statskunskap vid Örebro Universitet samt verksam inom CEFOS – centrum för forskning om offentlig sektor vid Göteborgs Universitet. Var huvudsekreterare i Demokratiutredningen 1997-2000 och forskar kring bl a förvaltningspolitik, kommunal demokrati och civilsamhället.

⁹ Joachim Vogel är professor och verksam på sociologiska institutionen vid Umeå Universitet samt expert inom välfärdsprogrammet på SCB.

Det krävs minst tre personer, eller organisationer, för att bilda en ekonomisk förening och i lagstiftningen ställs även minimikrav rörande *medlemskap*, *rösträtt* och *överskottsutdelning*. För att en ekonomisk förening ska utgöra en juridisk person måste den registreras i *Bolagsverkets föreningsregister*. Om detta inte görs ses föreningen som en oregistrerad ekonomisk förening utan rättskapacitet och exempelvis styrelseledamöter i en sådan förening kan få personligt ansvar för föreningens skulder. (Skatteverket 2002, 2005) Såsom nämnts är det också en förutsättning att föreningen syftar till främjande av medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet i vilken medlemmen deltar. Dock kan det vara ekonomisk verksamhet och deltagande av skiftande karaktär, som ett par exempel kan nämnas föräldrakooperativa dagis eller inköp av fordon för uthyrning till självkostnadspris. (KOOPI)

Det tydliga kravet på medlemmarnas deltagande i den ekonomiska föreningen brukar kallas *det kooperativa kravet* och det skiljer sig markant från det åtagande som vilar på aktieägaren i ett aktiebolag, vars enda prestation kan vara att skjuta till kapital. Ordet *kooperativ* kommer av det latinska *cooperatio* som betyder *samarbete*. Kooperation avser främst ett sätt att *organisera ekonomiska verksamheter* och kooperativt företagande kan således ske även inom andra organisationstyper, t ex i ett aktiebolag eller i en ideell förening, om kravet på demokratisk medlemskontroll kan uppfyllas. Det absolut vanligaste är dock att kooperativ verksamhet bedrivs i ekonomiska föreningar. (KOOPI, www.coompanion.se)

De kooperativa principerna har antagits av *Internationella Kooperativa Alliansen* (IKA) och är riktlinjer för hur kooperativa företag ska omsätta sina värderingar i handling. IKAs förklaring av den kooperativa identiteten är följande:

- *Frivilligt och öppet medlemskap*. Kooperativa föreningar är frivilliga organisationer, öppna för alla som kan använda deras tjänster och ta på sig medlemskapets ansvar.
- *Demokratisk medlemskontroll*. Kooperativa föreningar är demokratiska organisationer som styrs av medlemmarna.
- *Medlemmarnas ekonomiska deltagande*. Insatskapitalets och medlemsavgiftens storlek fastställs av medlemmarna. Överskottet fördelas utifrån medlemmarnas delaktighet i verksamheten.
- *Självständighet och oberoende*. Kooperativa föreningar är fristående organisationer som styrs av medlemmarna. Alla avtal med andra organisationer ska säkerställa medlemmarnas demokratiska inflytande och föreningens självständighet.
- *Utbildning, praktik och information*. Kooperativa föreningar utbildar sina medlemmar, förtroendevalda, chefer och anställda så att de effektivt kan bidra till föreningens utveckling.
- *Samarbete mellan kooperativa föreningar*. Kooperativa föreningar samverkar med andra kooperativa organisationer på lokal, regional, nationell och internationell nivå.
- *Sambällsyn*. Kooperativa föreningar arbetar för en hållbar utveckling av lokalsamhället enligt riktlinjer som godtagits av medlemmarna. (www.coompanion.se)

Det finns en rad olika typer av kooperativ, utifrån den intressegrupp som slutit sig samman, och här presenteras kort några av de vanligaste begreppen:

- *Arbetskooperation* – utgår från människors behov av arbete och sysselsättning. En affärsidé eller verksamhetsidé finns i botten och man väljer att förverkliga den i kooperativ form.
- *Konsumentkooperation* – organiserar konsumenter som tillsammans vill tillgodose behov av varor eller tjänster, t ex inom en konsumentförening eller bostadsrättsförening.
- *Brukarkooperativ* – är konsumentkooperativ där brukare av välfärdstjänster samverkar t ex i föräldrakooperativ eller handikappkooperativ.
- *Producentkooperation* – består av producenter av varor eller tjänster som samverkar för att förädla och sälja sina produkter, samarbetet kan även innefatta inköp av sådant som behövs i produktionen.

- *Sociala arbetskooperativ* – en form av kooperativ som i första hand ska ge medlemmarna meningsfull sysselsättning med syfte till rehabilitering från t ex missbruk.
- *Personalkooperativ* – är ofta arbetskooperativ inom omsorg, vård, skola där medlemmarna ofta har varit anställda i kommuner och landsting och sedan övertagit verksamheten.
- *Samhälls-/bykooperativ* – kooperativ som tillgodoser behov av t ex bostäder, service, omsorg, och/eller arbetstillfällen i en by eller lokalsamhälle.
- *Arbetskooperativ* – tillhör gruppen personalägda företag tillsammans med andra företag som större eller mindre utsträckning fungerar enligt kooperativa principer. (KOOPI)

3.3.2 Stiftelser

Det svenska stiftelseväsendet är ett relativt okänt område för såväl gemene man som för forskningen. De svenska stiftelserna lever en ganska undanskymd tillvaro och det fåtal akademiska studier som gjorts återfinns vanligtvis inom det juridiska området. Sin undanskymda position till trots fyller stiftelserna en viktig samhällelig funktion, exempelvis genom att de årligen bidrar med stora summor till bl a sjukvård, forskning och utbildning.

Sveriges stiftelsetradition kan spåras ända tillbaka till medeltiden då organisationsformen blev till följd av privatpersoners önskan att ge medel till behjärtansvärda ändamål. Stiftelserna var inledningsvis övervägande till just för olika välgörenhetsarrangemang men senare blev även utbildning och forskning vanliga donationsändamål och universiteten har av tradition mottagit stora donationer. I detta längre historiska perspektiv instiftades stiftelserna av kungligheter, aristokrati och så småningom av de välbärgade köpmanna- och industrieliterna. (Wijkström, Lundström 2002) Filip Wijkström beskriver i *Social ekonomi i Sverige* hur de svenska stiftelserna i olika tidsepoker använts som vapen i politisk kamp eller som verktyg för att skapa frizoner i samhället. Men också hur de under historiens gång betraktats med misstänksamhet, bland annat på grund av en negativ attityd gentemot välgörenhet och genom att de setts som ett sätt att slå vakt om orättvisa maktstrukturer i samhället. (Wijkström 2001)

I modernare tider har det tillkommit en mängd stiftelser med koppling till t ex politiska partier, arbetarrörelsens organisationer, ideella föreningar, antroposoferna och stiftelser inriktade på friskoleverksamhet. Vidare har stat och kommun bildat stiftelser för att främja t ex näringsliv, arbetsvård och mässverksamhet. Andra vanliga inriktningar är bostadsstiftelser, stiftelser med kulturella ändamål och stiftelser som ger ut tidningar och böcker. (Wijkström, Lundström 2002) Stiftelser erkänns av de flesta rättsordningar i världen, och i ett internationellt perspektiv kan vi också se att stiftelsernas funktion i viss mån förändrats i takt med samhällets internationalisering. Fler stiftelser driver verksamhet som syftar till att nå utanför Sveriges gränser och även ändamålen har delvis ändrat karaktär, ett exempel är miljöområdet. (Olsson 2006)

En stiftelse bildas genom att:

”Egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål. Stiftelsens egendom skall anses vara avskild när den har tagits om hand av någon som har åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet.”
(Stiftelselagen 1 kap 2 §)

För att en stiftelse ska få status som rättsobjekt krävs enligt Stiftelselagen att den både vad gäller det interna arbetet och vad gäller förhållandet till tredje man företräds av antingen en förvaltare eller en styrelse. Det finns två olika förvaltningsformer för stiftelser, *egen förvaltning* som innebär att en eller flera fysiska personer (styrelse) åtagit sig att förvalta stiftelsens angelägenheter, och *ankenuten förvaltning* som innebär att åtagandet lämnats till en juridisk person (förvaltare).

Styrelsen eller förvaltaren är stiftelsens högsta, och vanligen också enda, beslutande och verkställande organ med det yttersta ansvaret för förvaltningen av stiftelsens angelägenheter. En stiftelses förvaltningsform regleras i stiftelseförordnandet och i stiftelser med styrelse förekommer stora skillnader i organisationens uppbyggnad. Stiftaren kan i stadgar eller förordnande mer eller mindre detaljerat ha reglerat frågor om exempelvis styrelsens sammansättning, tillsättande, arbete, arvode och kvalifikationskrav för styrelseledamöter. (Olsson 2006)

Den grundläggande skillnaden mellan föreningen och stiftelsen är således att stiftelsen inte grundar sig i en grupp individer som "ägare" och medlemmar utan grundar sig i sitt *uppdrag* och den *egendom* som avsatts för att uppfylla detta. *Avsaknaden av medlemmar* medför också att stiftelsens styrelse, om inte annat anges i stadgar eller förordnande, själv utser och entledigar styrelseledamöter. Ytterligare en skillnad är att stiftelserna på ett helt annat vis än föreningarna är bundna vid de föreskrifter som finns i *stiftelseförordnandet* och det är i regel mycket svårt att förändra inriktning och verksamhet. (Wijkström, Lundström 2002)

Stiftelseväsendet och stiftelserätten vilar som sagts på stark historisk grund och stiftelserna utvecklades utan större ingrepp från lagstiftningens eller samhällets sida. I Sverige saknades länge en sammanhållen lagstiftning och den nu gällande *Stiftelselagen* antogs så sent som 1996. Katarina Olsson¹⁰ menar stiftelserna överlevt olika historiska och politiska perioder kanske just på grund av sin speciella karaktär: de *saknar ägarintressen*, har obegränsad *varaktighet* och är statligt *oberoende*. Stiftelsernas rättsliga konstruktion innebär stor frihet i val av egendom, ändamål och verksamhet vilket medför att stiftelseväsendet är heterogent och svåröverskådligt. Det finns heller ingen obligatorisk skyldighet att registrera en stiftelse även om kraven på tillsyn och registrering skärptes genom införandet av Stiftelselagen. (Olsson 2006) Länsstyrelsen fungerar dock som tillsynsmyndighet för stiftelserna och har till uppgift att granska och registrera de stiftelser som är skyldiga att upprätta årsredovisning¹¹. Stiftelser uppvisar således stora skillnader i ändamål, tillkomstsätt, verksamhet och förmögenhet och klara gränser mellan olika stiftelsetyper kan vara svåra att urskilja. Stiftelserna kan kategoriseras på lite olika vis beroende på om vi tar utgångspunkt i Stiftelselagen, i skattelagstiftningen eller kategoriserar utifrån tillblivelse, ändamål eller verksamhet. Nedan kommer de viktigaste begreppen och kategorierna att presenteras:

I Stiftelselagen¹² indelas stiftelserna mycket översiktligt i huvudsak i följande typer:

– vanliga (även kallade allmänna) stiftelser	– kollektivavtalsstiftelser
– insamlingsstiftelser	– pensions- och personalstiftelser

De stiftelsetyper vi berör i kartläggningsarbetet och som har tydligast koppling till den "ideella sektorn i den sociala ekonomin" är de *vanliga/allmänna stiftelserna* och *insamlingsstiftelserna*. Dessa kan i sin tur också kategoriseras i huvudsakligen två typer av stiftelser, *avkastnings- och i verksamhetsstiftelser* beroende av hur deras medel genereras och används:

¹⁰ Katarina Olsson är universitetslektor i rättskunskap vid Juridiska institutionen på Lunds Universitet och har skrivit och forskat om bland annat stiftelser, ideella föreningar och organisation av non-profit verksamhet. Ingår sedan 1998 i ledningsgruppen för det Nordiska Nätverket kring Stiftelserättslig forskning.

¹¹ Stiftelser som är skyldiga att upprätta årsredovisning är:

stiftelser som har tillgångar som överstiger 10 prisbasbelopp, stiftelser som driver näringsverksamhet, stiftelser som är moderstiftelser, insamlingsstiftelser, kollektivavtalsstiftelser, stiftelser som har bildats tillsammans med staten, en kommun eller ett landsting, pensions- och personalstiftelser enligt lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse mm. (Länsstyrelsen i Skåne II)

¹² SL gäller för den vanliga stiftelsen, för insamlingsstiftelsen och för kollektivavtalsstiftelsen. Pensions- och personalstiftelser regleras inte i SL utan i lagen om tryggnad av pensionsutfästelse mm. (Tryggandelagen, TrL). Enligt TrL kan arbetsgivare inrätta två olika typer av stiftelser, nämligen pensionsstiftelser och personalstiftelser. Det finns fn c:a 3 900 sådana stiftelser och c:a 200 nya bildas varje år. (Skatteverket 2005)

- *Avkastningsstiftelsen* – är den vanligaste stiftelseformen och namnet avser att det är avkastningen och inte kapitalet som skall/får tas i anspråk för ändamålet. Stiftelsen tillgodoser sitt syfte genom att utge kontanta bidrag ur den löpande avkastningen och förmögenheten består oftast av värdepapper eller banktillgodohavanden. Förmögenheten ska vara godtagbart placerad och medel får i princip inte förbrukas för annat än det av stiftaren bestämda syftet och den bestämda destinatärskretsen. Detta innebär i princip att en avkastningsstiftelse i praktiken inte kan utöva näringsverksamhet. Förmögenheten kan dock vara godtagbart placerad i t ex en hyresfastighet, vilket innebär att stiftelsen genom detta innehav blir näringsutövare.
- *Verksamhetsstiftelsen* – tillgodoser sitt syfte genom att bedriva verksamhet, antingen genom näringsverksamhet, t ex att mot marknadsmässig ersättning tillhandahålla sjukvård, eller genom ideell verksamhet, t ex att utan marknadsmässig ersättning tillhandahålla tjänster. Sammansättningen av verksamhetsstiftelsens förmögenhet bestäms i första hand av den verksamhet som stiftelsen ska bedriva. (Skatteverket 2005)

Insamlingsstiftelser har inget stiftelsekapital vid bildandet utan kännetecknas av ett upprop om insamling av bidrag. Bidrag till en insamlingsstiftelse erhålls alltså från andra än stiftaren/stiftarna och är förknippade med aktiv insamlingsverksamhet. (Länsstyrelsen i Skåne I) Namnet på en insamlingsstiftelse ska innehålla ordet insamlingsstiftelse och den ska i regel främja sitt syfte genom att lämna kontanta bidrag. Stiftelsen kan fungera som en avkastningsstiftelse, dvs att bidrag endast får lämnas ur den löpande avkastningen på insamlade medel. Vanligast är dock att de insamlade medlen mer eller mindre oavkortat används för att främja syftet. Det förekommer också insamlingar med mål att skapa nödvändiga resurser för en verksamhet som ska bedrivas i stiftelsens egen regi, t ex sjukvård. I sådana fall kan insamlingsarbetet avslutas när insamlingen har nått resultat som gör att den tänkta verksamheten påbörjas. Detta innebär dock inte att stiftelsen förlorar sin karaktär av insamlingsstiftelse, avgörande för vilken kategori en stiftelse tillhör är nämligen det sätt den självständiga, självägande förmögenheten har skapats. (Skatteverket 2005)

En stiftelse kan också bedriva *näringsverksamhet*, antingen för att enligt stiftarens föreskrifter uppfylla sitt ändamål eller som ett led i en aktiv förvaltning av stiftelsens medel. Näringsverksamheten kan bedrivas i eget namn eller genom inflytande som ägare alternativt medlem i en förening eller ett bolag. Näringsverksamheten kan omfatta såväl varor som tjänster och stiftelseegendomen kan utgöras av t ex en hyresfastighet eller en anläggning där stiftelsens verksamhets bedrivs, såsom exempelvis ett jordbruk, ett sjukhus, ett museum eller en teater. (Olsson 2006) Som nämnts tidigare är en avkastningsstiftelse i princip förhindrad att utöva näringsverksamhet och därmed är näringsdrivande stiftelser i huvudsak verksamhetsstiftelser. (Skatteverket 2005)

Reglering och lagstiftning rörande stiftelserna visar en välvillig inställning till stiftelsernas samhällsnyttiga insatser och ytterligare ett begrepp i detta sammanhang är *allmännyttiga stiftelser*. De allmännyttiga stiftelserna utgör en stor och varierad grupp men med det gemensamt att stiftelsens förmögenhet används för att främja ett bestämt allmännyttigt eller ideellt ändamål. Dessa stiftelser kallas även ibland för "ideella stiftelser". Den allmännyttiga verksamheten består vanligtvis av stöd till kulturella, humanitära, vetenskapliga eller religiösa ändamål som kan anses vara nyttig för det allmänna eller gynna en större grupp i samhället. Många av de allmännyttiga stiftelserna är vad som tidigare beskrivits som avkastningsstiftelser men det förekommer även att stiftelsen tillgodoser sitt syfte genom att dess egendom, t ex ett museum eller ett sjukhem, används av destinatärerna. Av en allmännyttig stiftelses ändamål kan också föreskrivas att vinstgivande verksamhet utan ideella inslag ska bedrivas och vinsten användas för det allmännyttiga ändamålet. (Olsson 2006)

Stiftelser som har ett *kvalificerat allmännyttigt ändamål* kan, liksom ideella föreningar, få en förmånlig behandling i skattehänseende och beskattas då enbart för fastighets- och rörelseinkomster. Kriterierna för vad som anses vara ett kvalificerat allmännyttigt ändamål är i stort de samma som rörande de ideella föreningarna: främjande av försvarsändamål, främjande av vård och uppfostran av barn, lämnande av bidrag för undervisning eller utbildning, utövande av hjälpverksamhet bland behövande, främjande av vetenskaplig forskning, främjande av nordiskt samarbete¹³. (Skatteverket 2005)

3.3.3 Registrerade trossamfund

Registrerat trossamfund är en relativt ny associationsform som infördes genom *Lag (1998:1593) om trossamfund* som trädde i kraft vid årsskiftet 1999/2000.

Med trossamfund avses enligt 2 § en *gemenskap för religiös verksamhet*, i vilken det ingår att *anordna gudstjänst*. Av 5 § framgår att med registrerat trossamfund avses:

1. Svenska kyrkan och
2. trossamfund som har registrerats enligt denna lag.

Svenska kyrkan är således genom *lagstiftning* ett registrerat trossamfund och för övriga trossamfund, som vanligtvis är ideella föreningar, gäller att de kan ansöka om *registrering* som trossamfund. Om ett trossamfund inte begär sådan registrering, bibehåller det sin nuvarande juridiska form. Även självständiga organisatoriska delar av ett registrerat trossamfund kan registreras om de uppfyller kraven för registrering. Svenska kyrkans församlingar, kyrkliga samfälligheter och stift är genom lagstiftning registrerade organisatoriska delar av Svenska kyrkan. Aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser får inte registreras som trossamfund.¹⁴ (Skatteverket 2005)

Registrering av trossamfund sker hos *Kammarkollegiet* som i samband med registreringen också utdelar organisationsnummer. Registrerade trossamfund får bland annat skydd för namnet och kan efter regeringsbeslut få hjälp av staten med att beräkna och ta in avgifter från sina medlemmar. Kammarkollegiet beskriver villkoren för registrering så här:

- En förutsättning är att sökanden är ett trossamfund i lagens mening, dvs att det rör sig om en *gemenskap för religiös verksamhet* i vilken det ingår att anordna *gudstjänst*.
- Trossamfundet ska ha *stadgar* av vilka detta ändamål framgår. Stadgarna ska också innehålla bestämmelser om hur beslut fattas i samfundets angelägenheter.
- Trossamfundet ska ha en *styrelse* eller motsvarande organ. Trossamfundets *namn* ska vara särskiljande framför allt i förhållande till andra trossamfund. Namnet får inte heller strida mot exempelvis goda seder eller allmän ordning. (www.kammarkollegiet.se)

Även de registrerade trossamfunden åtnjuter vissa skattemässiga lättnader, de omfattas av samma skatteregler som de *allmännyttiga* ideella föreningarna¹⁵. (Skatteverket 2002) Sedan den 1 januari 2007 registrerar Bolagsverket de trossamfund som bedriver eller avser att bedriva näringsverksamhet. (www.bolagsverket.se)

¹³ Se gärna avsnitt 3.3.1.1.

¹⁴ För stiftelser fanns en tillfällig överföringsmöjlighet genom lagstiftning som medförde att stiftelser före den 31 december 2003 under vissa förutsättningar kunde ansöka om tillstånd hos Kammarkollegiet att överföra sina rättigheter och skyldigheter till ett trossamfund.

¹⁵ Se gärna avsnitt 3.3.1.1.

Källor kapitel 3:

Bolagsverket *Ekonomiska föreningar, bostadsrättsföreningar och kooperativa hyresrättsföreningar – nyregistrering och ändring* broschyr från www.bolagsverket.se

Bolagsverkets hemsida www.bolagsverket.se

Carlsson Pål & Nygren Anna (2005) *Ekonomisk uppslagsbok* Näsviken, Björn Lundén Information

Coompanions hemsida www.coompanion.se

DS 1998:48 *Social Ekonomi i EU-landet Sverige – tradition och förnyelse i samma begrepp*

Kammarkollegiets hemsida: www.kammarkollegiet.se

KOOPI, *Kooperativt lexikon*, www.koopi.se

Lundström Tommy & Wijkström, Filip (2002) *Den ideella sektorn – organisationerna i det civila samhället* Stockholm, Sober förlag

Länsstyrelsen i Skåne I, *Broschyr om stiftelser* från <http://www.m.lst.se/documents/stift3.htm>

Länsstyrelsen i Skåne II, Förvaltningsenheten *Information om anmälan till stiftelseregistret enligt SL (1994:1220)* från <http://www.m.lst.se/documents/reginfo1.pdf>

Olsson Katarina (2006) *Stiftelser – en introduktion till stiftelserätten* Studiematerial Juridiska institutionen Lunds universitet från <http://www.jur.lu.se>

Skatteverket I (2002) *Skatteregler för ideella föreningar och stiftelser* Skattemyndigheten informerar RSV 324 utgåva 13

Skatteverket II (2005) *Handledning för stiftelser och ideella föreningar 2005* Stockholm, Norstedts juridik

Wijkström, Filip (2001) ”Om svenska stiftelser” i Hans Westlund (red) *Social ekonomi i Sverige* Stockholm, Fritzes förlag

Wijkström, Filip & Einarsson, Torbjörn (2006) *Från nationalstat till näringsliv? Det civila samhällets organisationsliv i förändring* Stockholm, EFI

4. Social ekonomi i Skåne – i siffror

Författare Kristina Persson

I detta kapitel presenteras den skånska sociala ekonomins omfattning, en presentation som möjliggjorts av den ganska omfattande insamling och bearbetning av statistik som gjorts inom kartlägningsarbetet. Kapitlet inleds med en redogörelse för hur materialet samlats in, därpå följer en överblick av den skånska sociala ekonomin som helhet och avslutningsvis fördjupar vi oss i den sociala ekonomins olika organisationer och hur dessa fördelas i de skånska kommunerna. Statistik är dock ett trubbigt instrument för att förmedla den sociala ekonomins mångfald. Mer livfulla och konkreta exempel kommer att ges i nästa kapitel där tio olika verksamheter inom den skånska sociala ekonomin presenteras. Men här, social ekonomi i Skåne i siffror!

4.1 Statistikinsamlingen

Det finns idag ingen samlad offentlig statistik för den sociala ekonomins organisationer, eller om man så vill, den ideella sektorns organisationer och verksamheter. En framkomlig väg i sökandet efter kunskap är dock att utgå från juridisk form. Den sociala ekonomins organisationer registreras, som redogjorts för i föregående kapitel, hos olika myndigheter och det är till dessa vi främst vänt oss för inhämta uppgifter. Responsen på våra förfrågningar har varit mycket tillmötesgående och vi har fått in merparten av de uppgifter vi önskat. Källorna för den statistik som presenteras i kommande avsnitt är således flera:

Skatteverket – har såsom den myndighet som utfärdar organisationsnummer för ideella föreningar bistått med uppgifter om antalet ideella föreningar i Skåne¹⁶. Vidare har de hjälpt till att åskådliggöra samtliga organisationstypers roll som arbetsgivare genom att vi fått ta del av uppgifter om antalet organisationer som inlämnat lönekontrolluppgift samt dessas lönesumma¹⁷. Uppgifterna avser inkomståret 2005 och fördelas inte per organisation utan per kommun.

Bolagsverket – har såsom den myndighet som utfärdar organisationsnummer för ekonomiska föreningar bistått med uppgifter om antal ekonomiska föreningar i de skånska kommunerna. Då ideella föreningar som bedriver näringsverksamhet också kan registrera sig hos Bolagsverket har vi här även inhämtat uppgifter om dessa. Uppgifterna avser antal registrerade ekonomiska föreningar, bostadsrättsföreningar, bostadsföreningar, kooperativa hyresrättsföreningar samt näringsdrivande ideella föreningar 2006-03-31 och fördelas ej per organisation utan per kommun.

Länsstyrelsen – har såsom den myndighet som för register över stiftelseväsendet kunnat bistå med omfattande material om de skånska stiftelsernas antal och förmögenhet. Uppgifterna avser antal allmänna stiftelser, insamlingsstiftelser och stiftelser som bedrev näringsverksamhet 2006-03-20 och fördelas per organisation och ort vilket medfört att materialet krävt viss bearbetning. I det tidigare kapitlet om den sociala ekonomins organisationer refereras till Stiftelselagens indelning i vanliga stiftelser och insamlingsstiftelser såsom huvudformer för de stiftelser vi intresserat oss för att kartlägga. Länsstyrelsen använder dock begreppet ”allmänna stiftelser” istället för ”vanliga stiftelser”.¹⁸ Hur stiftelsernas medel genererats eller används har vi inte kunnat åskådliggöra, då någon indelning i verksamhets- och avkastningsstiftelser inte görs i Länsstyrelsens register, dock har vi som nämnts kunnat särskilja de näringsdrivande stiftelserna som enligt uppgift från Länsstyrelsen i Skåne 2006-03-21 samtliga kan hänföras till kategorin allmänna stiftelser.

¹⁶ Dock bör inför kommande redovisningar betonas att statistiken rörande antalet ideella föreningar är den som är mest osäker så till vida att det torde finnas ett stort antal ideella föreningar som inte sett anledning att ansöka om organisationsnummer och således saknas i de uppgifter vi kunnat samla in.

¹⁷ Lönesumma = total bruttolön, dvs lön före preliminärskatteavdrag. Arbetsgivaravgifter ingår inte i lönesumman.

¹⁸ För ytterligare information om de begrepp som här används, se avsnitt 3.3.2.

Arbetsgivarorganisationer – som sagts ovan har vi kunnat inhämta uppgifter om hur många organisationer som var arbetsgivare under 2005. Dock har inte dessa källor kunnat förmedla uppgifter om antal anställda, varken per organisation eller per kommun. Förfrågningar har därför gjorts till Idea, KFO och Arbetsgivaralliansen som är de tre arbetsgivarorganisationer som organiserar arbetsgivare inom den ideella sektorn/sociala ekonomin. En av organisationerna har inte kunnat uppge antal anställda hos sina medlemsorganisationer i Skåne varför våra uppgifter tyvärr inte är fullständiga. Uppgifter från de båda andra organisationerna avseende 2006 kommer dock kort att redovisas.

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) – när gäller anställda inom den sociala ekonomin har vi även inhämtat uppgifter från AMS angående antalet anställda med lönebidrag i allmännyttiga organisationer i Skåne och i Sverige som helhet avseende åren 2005 och 2006¹⁹.

Vidare hade vi även förhoppningen om att kunna samla in statistik angående antal organisationer, antal anställda och ekonomisk omsättning i den sociala ekonomins organisationer genom den kommunenkät som genomfördes inom kartläggningen. Det visade sig dock att kommunernas kännedom om dessa frågor inte var särskilt god, varför de svar som inkommit inte redovisas i denna rapport. (För övriga enkätresultat se gärna kapitel 6.)

Uppgifter från några ytterligare källor har också använts i detta kapitel:

- Vad gäller ideella föreningar har inom kartläggningen gjorts en inventering av antalet föreningar i de skånska kommunernas föreningsregister. Samtliga kommuner har ett sådant register på sin hemsida, i form av sökbart register, lista eller som pdf-dokument. Inventeringen har genomförts med hjälp av InfoKooperativet Amiralen (se gärna avsnitt 1.2) under perioden 2006-04-03 – 2006-05-23 och resultatet redovisas kort i kommande avsnitt.
- Vad gäller verksamhet inom registrerade trossamfund kommer det nedan att redovisas en del uppgifter som är hämtade från en enkätundersökning riktad till församlingarna inom Lunds stift under 2005. (se gärna avsnitt 6.1.4 för beskrivning av enkätundersökningen)
- Arbetsförmedlingen (2007), *Faktablad Lönebidrag*, januari 2007 från www.amv.se
- Arbetsmarknadsstyrelsen (2007), *Arbetsmarknadsverket – Årsredovisning 2006*.
- AMSFS 2001:20, Arbetsmarknadsstyrelsens Författningssamling, *Arbetsmarknadsstyrelsens allmänna råd om tillämpningen av förordningen (2000:630) om särskilda insatser för personer med arbetshandikapp*.
- Dahlgren Curt, *Social ekonomi – En tabellredovisning av Lunds stifts enkät till stiftets pastorat våren 2005*, Centrum för teologi och religionsvetenskap, Lunds Universitet

¹⁹ Några fakta om lönebidrag:

- Lönebidrag regleras genom *Förordning (SFS 2000:630)* och syftar till att underlätta för personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga att få eller i vissa fall behålla en anställning.
 - Lönebidrag innebär att arbetsgivare som anställer en person med nedsatt arbetsförmåga kompenseras ekonomiskt.
 - Den person som anställs anvisas av Arbetsförmedlingen och i vissa fall kan även lönebidrag lämnas för en redan anställd med nedsatt arbetsförmåga.
 - Arbetsförmedlingen beslutar om stödets storlek och stödperiodens längd. Det skall finnas en individuell överenskommelse mellan Arbetsförmedling, arbetsgivare, facklig organisation och den anställda som ska ha sådana inslag att den anställdes arbetsförmåga ges möjlighet att öka och på sikt medföra att lönebidraget inte behövs.
 - Lönebidrag får som regel lämnas i längst fyra år och ett första beslut om lönebidrag får omfatta längst ett år.
 - Den anställda ska ha lön och anställningsförmåner som följer av eller är likvärdiga med kollektivavtal i branschen.
 - Lönebidragets storlek påverkas av lönekostnaden för den anställda och av den anställdes arbetsförmåga.
 - Särskilda regler gäller för allmännyttiga organisationer i de fall lönebidrag lämnas med mer än 80 % och den anställda har stort stödbehov lämnas även ett anordnarbidrag med 70 kronor per dag.
 - Tillämpningen av begreppet allmännyttig organisation innebär att organisationen ska ha som huvudsakligt syfte främja allmännyttiga ändamål (minst 75-80 % av verksamheten ska vara inriktad på sådant ändamål).
 - Exempel på organisationer som normalt har ändamål som uppfyller kraven på att vara allmännyttiga är t ex idrotts-, friluftsoch kulturföreningar av olika slag, föreningar för barn och ungdomsverksamhet, handikappföreningar, frivilliga försvarsorganisationer, politiska partier, studieförbund, bygdegårdsföreningar, folketshusföreningar och registrerade trossamfund.
- (Arbetsförmedlingen 2007, AMSFS 2001:20)

4.2 Den sociala ekonomin i Skåne – en överblick

Den sociala ekonomin i Skåne omfattar totalt 20 686 organisationer, varav de ideella föreningarna utgör den största gruppen. En sammanfattning i punktform:

- I Skåne fanns 2006 sammantaget *14 100 ideella föreningar* registrerade hos Skatteverket och *129* av dessa hade hos Bolagsverket registrerat att de bedrev *näringsverksamhet*²⁰.
- I Skåne fanns 2006 totalt *4 617 ekonomiska föreningar* registrerade hos Bolagsverket: *1 255 kooperativ/ekonomiska föreningar, 3 293 bostadsrättsföreningar, 65 bostadsföreningar* samt *4 kooperativa hyresrättsföreningar*.
- I Skåne fanns 2006 totalt *1 593 stiftelser* registrerade hos Länsstyrelsen, av dessa var *1 344 allmänna stiftelser, 42 insamlingsstiftelser* och *207 stiftelser var näringsdrivande*. Stiftelsernas samlade förmögenhet uppgick till 14 394 878 008 kronor.
- I Skåne fanns 2006 sammantaget *376 registrerade trossamfund* registrerade hos Skatteverket.

Nedan redovisas antalet organisationer i tabellform:

Tabell 1. Antal organisationer inom den sociala ekonomin i Skåne 2006

Organisationstyp	Antal organisationer
Ideella föreningar	14 100
Ekonomiska föreningar/kooperativ	1 255
Bostadsrättsföreningar, bostadsföreningar samt kooperativa hyresrättsföreningar	3 362
Stiftelser	1 593
Registrerade trossamfund	376
Totalt	20 686

Källor: Bolagsverket 2006-03-31, Skatteverket 2006-05-02

Vad gäller ideella föreningar kan även tilläggas att det vid tidigare nämnda inventering av ideella föreningar i Skånes kommuner fanns sammanlagt 5 782 föreningar i kommunernas föreningsregister under perioden april-maj 2006.

Som tidigare redovisats finns det i Skåne 207 näringsdrivande stiftelser och 129 näringsdrivande ideella föreningar. För de ideella föreningarna har vi inte haft tillgång till uppgifter om dessas verksamhet men vad gäller de näringsdrivande stiftelserna följer nedan några exempel på olika ändamål och verksamhetsinriktningar.

Exempel på verksamhet i *näringsdrivande stiftelser* i Skåne:

Museer	Donationsfonder	Byggnadsstiftelser
Konsthall	Miljöstation	Hästsport
Barnhem	Forskning	Hästuppfödning
Skolor	Entreprenörskapsstiftelse	Sjukhem
Nyföretagarcentrum	Religiösa stiftelser	Djurhem
Kulturverksamhet	Sjömanskyrka	Stiftsgård
Trädgårdsverksamhet	Djursjukvård	Skogsvårdsfond
Scout- och friluftsgårdar	Idrottshallar	Krematorium
Miljö	Daghem	Rehabilitering
Församlingshem	Studentbostäder	Djurpark
Stiftelser med anknytning till universitet	Stiftelser med anknytning till studieförbund	Fastighets- och bostadsstiftelser
		Frilufts- och fritidsområden

²⁰ För definition av begreppet näringsverksamhet se avsnitt 3.3.1.1.

Den sociala ekonomins organisationer är också *arbetsgivare* och ungefär en fjärdedel, närmre 5 000 av de 20 686 organisationerna, hade under 2005 anställd personal. Dessas totala lönesumma uppgick till drygt 4,1 miljarder kronor. Inom de olika organisationsformerna fördelas arbetsgivarna så här:

- 2 149 av de 14 100 ideella föreningarna hade anställd personal under 2005.
- 436 av de 1 255 ekonomiska föreningarna/kooperativen hade anställd personal under 2005.
- 1 836 av de 3 362 bostadsrättsföreningarna hade anställd personal under 2005.
- 344 av de 1 593 stiftelserna hade anställd personal under 2005.
- 174 av de 376 registrerade trossamfunden hade anställd personal under 2005.

I tabellen nedan syns även de olika organisationstypernas totala lönesummor för 2005:

Tabell 2. Den skånska sociala ekonomins organisationer som arbetsgivare 2005

Organisationstyp	Antal organisationer som inlämnat lönekontrolluppgift för 2005	Lönesumma samtliga lönekontrolluppgifter 2005
Ideella föreningar	2 149	1 820 400 750
Ekonomiska föreningar/kooperativ	436	746 522 131
Bostadsrättsföreningar	1 836	161 930 270
Stiftelser	344	433 092 756
Registrerade trossamfund	174	987 480 994
Totalt	4 939	4 149 426 901

Källa: Skatteverket 2006-05-02, 2006-12-20

Uppgifterna om lönesumma är fördelade kommunvis, ej per förening, stiftelse etc, varför det är ogörligt att bedöma hur lönesummorna fördelas/organisation. Högst sannolikt finns en stor variation angående lönesumma per organisation men viss ledning kan kanske ändå nedanstående beräkning av genomsnittlig lönesumma/organisation ge:

- Ideella föreningar – genomsnittlig lönesumma 847 092 kronor/förening
- Ekonomiska föreningar/kooperativ – genomsnittlig lönesumma 1 712 206 kronor/förening
- Bostadsrättsföreningar – genomsnittlig lönesumma 88 197 kronor/förening
- Stiftelser – genomsnittlig lönesumma 1 258 990 kronor/stiftelse
- Registrerade trossamfund – genomsnittlig lönesumma 5 675 178 kronor/trossamfund

Som nämndes i föregående avsnitt saknar vi heltäckande uppgifter om antalet anställda inom den sociala ekonomins organisationer i Skåne. Men det kan ändå vara av intresse att redovisa att de 400 medlemsorganisationerna²¹ i de båda arbetsgivarorganisationer vi fått uppgifter ifrån hade totalt 11 677 anställda:

- Ideas 110 medlemsorganisationer hade under 2006 sammantaget 841 anställda i länet.
- KFOs 290 medlemsorganisationer hade under 2006 sammantaget 10 836 anställda i länet²².

Antalet anställda med lönebidrag i allmännyttiga organisationer i Skåne var under 2005 i genomsnitt 830 personer/månad och under 2006 i genomsnitt 1 096 personer/månad.

²¹ Arbetsgivaralliansen som är den organisation vi saknar uppgifter från hade enligt uppgift på sin hemsida 171 medlemsorganisationer i Skåne 2007-05-01.

²² KFO saknar dock uppgifter från 32 organisationer som i mars 2007 ännu ej inkommit med uppgifter för 2006.

I tabellen nedan redovisas också motsvarande siffror avseende hela Sverige samt avseende samtliga arbetsgivare/organisationstyper:

Tabell 3. Antal anställda med lönebidrag i genomsnitt/månad åren 2005 och 2006 i Skåne och i Sverige samtliga arbetsgivare samt arbetsgivare i allmännyttiga organisationer

Samtliga arbetsgivare				Allmännyttiga organisationer			
Sverige		Skåne		Sverige		Skåne	
2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
56 440	58 714	6 283	6 656	10 573	10 595	830	1 096

Källor: Arbetsmarknadsverket Årsredovisning 2006, AMS 2007-06-04

De organisationer som är arbetsgivare sysslar med ett ganska brett spektra av verksamhet och genom de uppgifter som inhämtats från arbetsgivarorganisationerna kan här ges en del exempel på såväl organisationstyper som verksamhetsinriktning:

Humanitära organisationer	Handikappföreningar	Kvinnojourer
Solidaritetsföreningar	Viltvårdsföreningar	Insamlingsstiftelser
Idrottsföreningar	Studieförbund	Religiösa stiftelser
Församlingar	Naturskyddsföreningar	Förskolor
Politiska partier	Nykterhetsföreningar	Fritidshem
Hembygdsföreningar	Konstföreningar	Fristående skolor
Kvinnoföreningar	Pensionärsföreningar	Personlig assistans
Invandrarföreningar	Turistföreningar	Rehabilitering
Scoutföreningar	Friluftsföreningar	Hälsa
Kulturföreningar	Frivilliga försvarsföreningar	Vård
Ridklubbar	Brottsofferjourer	

Vad gäller registrerade trossamfund har vi kunnat ta del av resultaten från Lunds stifts enkätundersökning från 2005. I enkäten efterfrågades bl a vilken verksamhet pastoraten bedrev inom området social ekonomi, 112 pastorat i Skåne besvarade enkäten och dessa bedrev, som syns nedan, en relativt omfattande verksamhet:

- Samtliga pastorat bedrev verksamhet för barn upp till 12 år, t ex barntimmar, miniorer, juniorer, grupper, aktiviteter, läxläsning, körsång och öppen verksamhet.
- 91 % bedrev verksamhet för äldre, t ex besöksstjänst, öppet hus, aktiviteter på äldreboenden och sjukhem samt olika sorters gruppverksamhet.
- 84 % bedrev verksamhet riktad till familjen, t ex öppet hus, öppen förskola, familjesamlingar, babycafé, föräldragrupper och föräldrautbildning.
- 83 % bedrev verksamhet för ungdomar i åldern 13-20 år, t ex olika sorters gruppverksamhet, konfirmationsverksamhet, körsång, öppen verksamhet, café, tonårsgrupper, tjejgrupper.
- 30 % bedrev verksamhet för missbrukare, t ex i form av personlig kontakter, stödverksamhet, café, rådgivning, uppsökande verksamhet, samverkan med t ex kommuner eller AA-rörelsen.
- 29 % bedrev rehabiliteringsverksamhet, t ex arbetsträning och praktik för långtidssjukskrivna eller långtidsarbetslösa, stödgrupper, självhjälpgrupper, caféverksamhet.
- 20 % bedrev verksamhet för hemlösa, t ex uppsökande verksamhet, utdelning av kläder, mat.

4.3 Den sociala ekonomin i Skånes kommuner

I följande avsnitt presenteras statistik om den sociala ekonomins organisationer i Skåne, mestadels i tabellform, fördelat på Skånes 33 kommuner.

4.3.1 Ideella föreningar i Skåne

I Skåne fanns 2006 totalt 14 100 ideella föreningar registrerade hos Skatteverket, 2 149 (15 %) av dessa var också registrerade som arbetsgivare och 129 av dem var hos Bolagsverket registrerade som näringsdrivande. De skånska ideella föreningarnas totala lönesumma uppgick 2005 till drygt 1,8 miljarder kronor. Nedan ses hur dessa uppgifter fördelas i de skånska kommunerna:

Tabell 4. Ideella föreningar, antal, arbetsgivare, lönesumma samt näringsdrivande i Skåne

Kommun	Antal föreningar totalt Källa Skatteverket 2006-05-02	Antal föreningar som inlämnat lönekontrolluppgift för 2005 Källa Skatteverket 2006-05-02	Lönesumma samtliga lönekontrolluppgifter för 2005 Källa Skatteverket 2006-05-02	Antal registrerade näringsdrivande ideella föreningar Källa Bolagsverket 2006-03-31
Bjuv	69	16	4 578 049	0
Bromölla	60	19	39 502 611	0
Burlöv	65	19	12 499 546	0
Båstad	71	24	10 741 286	2
Eslöv	221	58	43 369 536	2
Helsingborg	759	207	224 015 990	18
Hässleholm	345	97	46 813 473	4
Höganäs	168	44	43 096 025	1
Hörby	119	28	17 366 798	0
Höör	115	34	17 279 494	1
Klippan	100	25	19 136 837	1
Kristianstad	562	180	192 247 699	6
Kävlinge	114	25	7 486 995	2
Landskrona	333	54	57 152 617	2
Lomma	89	25	10 538 724	1
Lund	924	229	208 076 074	13
Malmö	2 174	561	603 367 789	55
Osby	82	25	4 726 949	2
Perstorp	34	7	2 745 551	1
Simrishamn	149	44	11 355 016	1
Sjöbo	97	27	5 819 368	0
Skurup	77	19	14 727 366	2
Staffanstorps	93	15	7 857 512	1
Svalöv	116	24	13 988 217	0
Svedala	77	16	4 746 250	0
Tomelilla	79	29	22 134 945	0
Trelleborg	220	67	30 887 870	1
Vellinge	111	40	27 000 936	2
Ystad	238	66	22 908 928	6
Åstorp	60	19	5 416 656	1
Ängelholm	246	63	58 576 107	3
Örkelljunga	49	16	9 616 614	0
Östra Göinge	83	27	20 622 922	1
Kommun okänd*	6 001	--	--	--
Skåne totalt	14 100	2 149	1 820 400 750	129

*För de föreningar som inte lämnat inkomstdeklaration kan kommun ej redovisas från Skatteverket.

4.3.2 Ekonomiska föreningar i Skåne

I Skåne fanns 2006 totalt 4 617 ekonomiska föreningar:

- 1 255 kooperativ/ekonomiska föreningar
- 3 293 bostadsrättsföreningar
- 65 bostadsföreningar samt 4 kooperativa hyresrättsföreningar

436 (ungefär 35 %) av de 1 255 ekonomiska föreningarna/kooperativen var under 2005 registrerade som arbetsgivare och dessas totala lönesumma uppgick till närmre 750 miljoner kronor. I följande tabell ses uppgifternas kommunvisa fördelning:

Tabell 5. Ekonomiska föreningar/kooperativ, antal, arbetsgivare samt lönesumma i Skåne

Kommun	Antal föreningar registrerade hos Bolagsverket	Antal föreningar som inlämnat lönekontrolluppgift för 2005	Lönesumma samtliga lönekontrolluppgifter 2005
Bjuv	14	7	6 661 690
Bromölla	4	0	0
Burlöv	6	1	790 285
Båstad	21	14	20 545 379
Eslöv	21	5	9 831 376
Helsingborg	99	35	55 299 012
Hässleholm	40	13	34 713 553
Höganäs	27	16	12 199 483
Hörby	24	7	38 557 713
Höör	16	9	38 196 615
Klippan	24	8	12 030 578
Kristianstad	85	25	70 030 473
Kävlinge	23	5	4 354 718
Landskrona	28	11	16 246 993
Lomma	18	11	14 167 279
Lund	151	61	136 321 294
Malmö	337	83	103 207 503
Osby	19	8	8 130 330
Perstorp	6	1	153 772
Simrishamn	37	15	30 543 915
Sjöbo	21	10	5 212 111
Skurup	11	7	3 828 634
Staffanstorps	16	10	25 032 712
Svalöv	21	9	9 314 458
Svedala	14	6	13 740 215
Tomelilla	17	7	9 123 054
Trelleborg	29	8	8 642 924
Vellinge	20	5	11 903 106
Ystad	37	11	8 610 938
Åstorp	12	4	2 026 468
Ängelholm	27	14	15 431 630
Örkelljunga	10	2	9 042 214
Östra Göinge	20	8	12 631 706
Skåne totalt	1 255	436	746 522 131

Källor: Bolagsverket 2006-03-31, Skatteverket 2006-05-02

Vad gäller bostadsrättsföreningar hade 1 836 (cirka 55 %) av de 3 293 föreningarna anställd personal under 2005 och dessas lönesumma uppgick till närmre 162 miljoner kronor.

I följande tabell ses uppgifternas kommunvisa fördelning:

Tabell 6. Bostadsrättsföreningar, antal, arbetsgivare samt lönesumma i Skåne

Kommun	Antal föreningar registrerade hos Bolagsverket	Antal föreningar som inlämnat lönekontrolluppgift för 2005	Lönesumma samtliga lönekontrolluppgifter 2005
Bjuv	18	16	770 598
Bromölla	17	14	1 308 910
Burlöv	28	18	2 163 357
Båstad	32	20	1 538 816
Eslöv	55	42	2 606 529
Helsingborg	481	174	12 850 192
Hässleholm	64	59	4 032 980
Höganäs	40	18	1 219 956
Hörby	17	8	227 281
Höör	25	17	463 135
Klippan	44	34	2 499 750
Kristianstad	91	81	3 799 293
Kävlinge	50	36	2 092 293
Landskrona	82	57	7 013 587
Lomma	37	24	3 119 765
Lund	461	225	17 620 208
Malmö	1 110	524	76 628 717
Osby	20	19	916 038
Perstorp	18	19	1 079 409
Simrishamn	55	35	809 430
Sjöbo	26	20	599 438
Skurup	31	23	545 741
Staffanstorps	31	21	1 310 895
Svalöv	14	9	248 311
Svedala	37	31	1 837 075
Tomelilla	21	13	237 644
Trelleborg	111	94	5 011 927
Vellinge	89	45	1 809 075
Ystad	88	68	3 226 958
Åstorp	18	14	603 790
Ängelholm	59	41	2 986 035
Örkelljunga	15	11	508 160
Östra Göinge	8	6	244 977
Skåne totalt	3 293	1 836	161 930 270

Källor: Bolagsverket 2006-03-31, Skatteverket 2006-05-02

4.3.3 Stiftelser i Skåne

I Skåne fanns 2006 sammantaget 1 593 stiftelser med en total förmögenhet på nästan 14,4 miljarder kronor registrerade hos Länsstyrelsen. Av dessa var:

- 1 344 allmänna stiftelser med en samlad förmögenhet på drygt 11,5 miljarder kronor
- 42 insamlingsstiftelser med en samlad förmögenhet på drygt 42 miljoner kronor
- 207 näringsdrivande stiftelser med en samlad förmögenhet på närmre 2,8 miljarder kronor

I tabellen ses hur stiftelserna och dessas förmögenhet fördelas i de skånska kommunerna:

Tabell 7. Stiftelser i Skåne, samtliga typer samt dessas förmögenhet fördelat på kommun samt totalt/kommun

Kommun ²³	Allmänna stiftelser		Näringsdrivande stiftelser		Insamlingsstiftelser		Stiftelser totalt per kommun	
	Antal	Förmögenhet	Antal	Förmögenhet	Antal	Förmögenhet	Antal	Förmögenhet
Bjuv	3	5 853 382	--	--	--	--	3	5 853 382
Bromölla	4	8 487 293	3	13 266 367	--	--	7	21 753 660
Burlöv	4	4 087 713	2	1 128 300	--	--	6	5 216 013
Båstad	4	5 554 482	6	12 768 855	3	68 463	13	18 391 800
Eslöv	13	53 738 743	7	30 682 519	--	--	20	84 421 262
Helsingborg	125	889 822 387	29	935 510 548	7	1 702 349	161	1 827 035 284
Hässleholm	10	8 210 515	7	20 415 281	1	236 984	18	28 862 780
Höganäs	13	71 985 594	7	174 992 385	1	30 199	21	247 008 178
Hörby	6	10 052 431	--	--	1	2 100	7	10 054 531
Höör	9	13 708 645	5	10 405 760	1	13 934	15	24 128 339
Klippan	4	3 758 404	1	1 054	--	--	5	3 759 458
Kristianstad	61	857 440 754	9	57 874 194	2	494 341	72	915 809 289
Kävlinge	7	14 059 114	2	1 083 053	--	--	9	15 142 167
Landskrona	19	110 859 597	2	1 682 658	1	1 260 548	22	113 802 803
Lomma	6	26 109 689	2	3 112 425	--	--	8	29 222 114
Lund	574	3 535 840 730	48	1 184 971 255	9	11 296 549	631	4 732 108 534
Malmö	352	4 586 860 063	29	71 379 797	10	26 614 903	391	4 684 854 763
Osby	7	4 718 670	3	3 308 233	--	--	10	8 026 903
Perstorp	5	5 916 553	1	1 153 468	--	--	6	7 070 021
Simrishamn	11	13 700 465	6	30 613 455	--	--	17	44 313 920
Sjöbo	4	409 398 230	2	46 004 979	--	--	6	455 403 209
Skurup	6	6 566 877	3	3 703 102	--	--	9	10 269 979
Staffanstorp	7	14 698 146	2	136 874	--	--	9	14 835 020
Svalöv	5	25 492 059	1	722 694	--	--	6	26 214 753
Svedala	7	30 631 389	1	14 001	--	--	8	30 645 390
Tomelilla	3	2 112 872	3	88 736 506	--	--	6	90 849 378
Trelleborg	15	214 029 370	8	27 046 489	1	0	24	241 075 859
Vellinge	5	25 331 629	6	3 346 632	3	306 664	14	28 984 925
Ystad	28	94 005 776	3	1 874 121	--	--	31	95 879 897
Åstorp	1	341 030	1	5 364 795	--	--	2	5 705 825
Ängelholm	21	504 112 463	5	57 598 363	2	29 322	28	561 740 148
Örkelljunga	2	1 372 421	2	1 665 741	--	--	4	3 038 162
Östra Göinge	3	591 610	1	2 808 652	--	--	4	3 400 262
Skåne totalt	1 344	11 559 449 096	207	2 793 372 556	42	42 056 356	1 593	14 394 878 008

Källa: Länsstyrelsen i Skåne 2006-03-20

²³ Kommentar angående kommuntillhörighet: Ett dilemma uppstår i att stiftelsernas adress ej alltid sammanfaller med dess säte. I de uppgifter vi fått från Länsstyrelsen är stiftelserna sorterade efter adress. I de fall adressen (orten) inte utgör en kommun har stiftelsen placerats in respektive kommun. I de fall en stiftelse har sin adress utanför Skåne har stiftelsen med hjälp av Länsstyrelsens stiftelseregister placerats in i den kommun där den har sitt säte. Detta gäller 13 allmänna stiftelser, 3 insamlingsstiftelser samt 3 näringsdrivande stiftelser.

Av de 1 593 skånska stiftelserna var 344 stiftelser, cirka 22 %, under 2005 registrerade som arbetsgivare och dessas totala lönesumma uppgick till drygt 433 miljoner kronor.

I tabellen ses hur stiftelser som arbetsgivare fördelas i de skånska kommunerna:

Tabell 8. Stiftelser antal arbetsgivare samt lönesumma i Skåne fördelat per kommun

Kommun	Antal stiftelser som inlämnat lönekontrolluppgift för 2005	Lönesumma samtliga lönekontrolluppgifter 2005
Bjuv	2	2 392 977
Bromölla	2	2 106 281
Burlöv	4	677 501
Båstad	6	9 470 751
Eslöv	7	8 233 041
Helsingborg	34	26 898 218
Hässleholm	7	10 430 557
Höganäs	7	5 244 675
Hörby	1	50 952
Höör	5	10 762 358
Klippan	1	1 878 865
Kristianstad	13	30 887 810
Kävlinge	2	393 142
Landskrona	8	1 500 730
Lomma	3	1 073 594
Lund	71	185 064 077
Malmö	95	64 283 573
Osby	1	81 660
Perstorp	1	25 709
Simrishamn	6	6 459 873
Sjöbo	3	6 894 098
Skurup	2	39 088
Staffanstorps	2	18 459
Svalöv	3	60 290
Svedala	1	26 172
Tomelilla	1	23 640 737
Trelleborg	8	2 891 214
Vellinge	4	5 000 564
Ystad	4	346 302
Åstorp	0	0
Ängelholm	10	17 400 448
Örkelljunga	2	63 000
Östra Göinge	2	1 488 974
Kommun okänd ²⁴	26	7 307 066
Skåne totalt	344	433 092 756

Källa: Skatteverket 2006-12-20

²⁴ Kommentar angående ”kommun okänd”: Avser stiftelser som har sitt säte i Skåne men adress i annat län. I uppgifterna som inhämtats från Skatteverket anges adress och då uppgifterna ej innehåller stiftelsenamn har inte dessa stiftelser kunnat sorteras in i respektive kommun.

4.3.4 Registrerade trossamfund i Skåne

I Skåne fanns 2006 sammanlagt 376 registrerade trossamfund, varav 174 (cirka 46 %) var registrerade som arbetsgivare under 2005 och dessas totala lönesumma uppgick till drygt 987 miljoner kronor. Hur dessa uppgifter fördelas i de skånska kommunerna syns i tabellen nedan:

Tabell 9. Registrerade trossamfund, antal, arbetsgivare samt lönesumma i Skåne

Kommun	Antal registrerade trossamfund	Antal registrerade trossamfund som inlämnat lönekontrolluppgift för 2005	Lönesumma samtliga lönekontrolluppgifter 2005
Bjuv	4	2	8 126 048
Bromölla	4	2	7 226 553
Burlöv	1	1	6 046 411
Båstad	8	5	15 708 925
Eslöv	15	6	24 969 228
Helsingborg	27	10	98 379 136
Hässleholm	37	16	68 173 753
Höganäs	7	5	18 303 692
Hörby	9	5	21 511 879
Höör	6	1	8 462 652
Klippan	8	5	22 293 188
Kristianstad	35	12	57 255 587
Kävlinge	22	6	25 931 681
Landskrona	13	4	26 609 698
Lomma	2	2	9 858 690
Lund	23	10	155 960 301
Malmö	17	4	96 282 754
Osby	6	4	12 686 151
Perstorp	1	1	4 850 640
Simrishamn	15	8	26 811 460
Sjöbo	13	5	16 672 601
Skurup	5	5	19 046 129
Staffanstorps	3	3	25 294 298
Svalöv	16	6	18 143 837
Svedala	3	3	19 388 875
Tomelilla	5	3	9 845 016
Trelleborg	9	9	27 266 715
Vellinge	6	6	43 327 213
Ystad	8	7	21 890 146
Åstorp	3	3	10 197 939
Ängelholm	11	5	27 966 091
Örkelljunga	6	4	16 707 413
Östra Göinge	11	6	16 286 294
Kommun okänd*	17	--	--
Skåne totalt	376	174	987 480 994

Källa Skatteverket 2006-05-02

*För de trossamfund som inte lämnat inkomstdeklaration kan kommun ej redovisas från Skatteverket.

5. Social ekonomi i Skåne – några nedslag i verkligheten

Författare Eva Maria Mörner

5.1 Inledning

Mångfalden och omfattningen av verksamheter inom den sociala ekonomin gör det näst intill omöjligt att återge ett lättöverskådligt och representativt urval för närmare presentation.

Det urval som nu gjorts har skett till att börja med utifrån kontakter inom Nätverk Social Ekonomi Skåne och Regionala Tillväxtprogrammets arbetsgrupp för Social Ekonomi. Därtill har ytterligare kontakter tagits, exempelvis angående exempel på stiftelsedrivna verksamheter respektive småskalig verksamhet inom vård och omsorg. Det innebär att de ”nedslag i verkligheten” som här följer består i presentationer av:

- Röda Korset Region Syd
- Skåneidrotten – Skånes Riksförbund och SISU Idrottsutbildarna
- Föreningen Furuboda i Åhus
- Internationella Kvinnoföreningen i Malmö
- Stiftelsen Rudolf Steinerskolan i Lund
- Kooperativet Anemonen Gruppboende i Åstorp
- Kooperativet Framtid i Helsingborg
- MejDej – ett brukarkooperativ för personlig assistans i Kristianstad
- Föreningen Bryggeriet i Malmö
- Bylaget Västra Torup

Det fanns i början av kartläggningsarbetet en tanke om att genomföra denna del i kartläggningen som regelrätta fallstudier. När väl skrivarbetet satte igång förändrades den ambitionen. De olika verksamheterna skiljer sig avsevärt åt, både i omfattning och i innehåll. Dessutom har varje organisation och verksamhet sin särskilda ordning för kontakter och information. Några adekvata jämförelser har därför inte kunnat göras, annat än att konstatera att det råder mycket stor variation.

Eftersom det just är bredden och mångfalden inom den sociala ekonomin som – i det här aktuella kartläggningsarbetet – har varit angelägen att lyfta fram innehåller det här kapitlet ett begränsat antal *presentationer*, kort och gott. Det innebär att det i första hand är särarten och det unika för respektive verksamhet som det berättas om. Om presentationen har byggt på främst skriftligt underlag eller en personlig intervju har också satt sin prägel på det redaktionella resultatet. Några presentationer är därför lite längre och utförliga, bland annat i fråga om organisationsstruktur och historisk bakgrund medan, andra är kortare och sammanfattande i stora drag.

Var och en presentation kan vidare sägas vara exempel på dels juridisk form, och dels branschområde. I fråga om branscher vill vi tillägga att vi inte har något exempel från tillverkningsindustri och inte heller någon social ekonomisk verksamhet inom registrerade trossamfund. Sådana kompletteringar är möjliga att genomföra framöver och kan i så fall föras in i en uppdaterad upplaga av rapporten. Tills vidare hänvisar vi till de tio nu följande utvalda.

5.2 Röda Korset Region Syd – ideella och professionella, lokalt och i världen

Först ut att presenteras är Röda Korset, en för många människor mycket välkänd ideell organisation som förknippas med hjälparbete på hemmaplan och ute i världen. Röda Korset Region Syd är också en av de tongivande organisationerna i nätverk och samarbeten inom den sociala ekonomin i Skåne. Det finns dessutom flera kopplingar till de värden och kriterier som anses känneteckna social ekonomi. För det första är det människorna, frivilligheten och engagemanget för sociala och humanitära ändamål. För det andra är det de ekonomiska verksamheter som – utifrån frivillighet men också stora inslag av professionalitet – som Röda Korset successivt byggt upp under ett drygt sekel. Det gemensamma övergripande syftet för Röda Korset är att *förbättra situationen för utsatta människor genom att engagera och mobilisera människors inneboende kraft*. I Skåne liksom i övriga Sverige sker det genom en betydande verksamhet inom områdena:

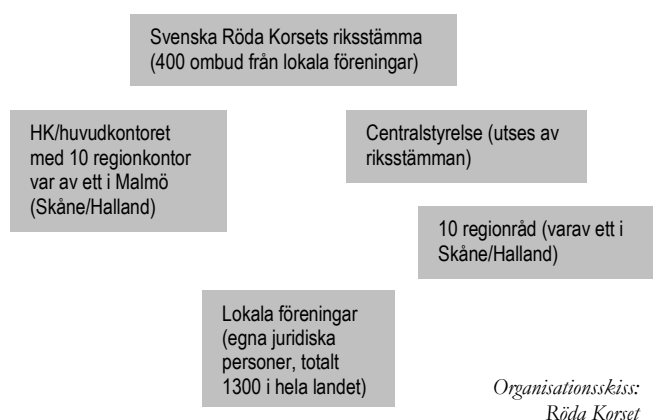
- insamlingar och resursmobilisering
- social verksamhet
- föreningsaktiviteter
- utbildning
- flykting- och
- ungdomsverksamheter

Sveriges och världens största humanitära organisation

Grunden för Röda Korsets verksamhet är det arbete som utförs i landets cirka 1 300 lokalorganisationer (eller "kretsar") med cirka totalt 30 000 medlemmar, samt även Röda Korsets ungdomsförbund med sina drygt 3 500 medlemmar. Arbetet i föreningarna leds av förtroendevalda. Dessutom får föreningarna stöd av cirka 100 rödakorskonsulenter som är organiserade i tio regioner varav Region Syd är en och som innefattar både Skåne och Halland. Regionkontoret i Skåne är alltså liksom de övriga regionkontoren en del av Röda Korsets nationella och centrala verksamhet med huvudkontor i Stockholm och som leds av *generalsekreteraren*.

När det gäller påverkan och inflytande i Röda Korset på nationell nivå har det ideella engagemanget i föreningarna fått en starkt betydelse i och med en omorganisation som gjordes år 2000. Omorganisationen har inneburit att Röda Korsets högsta beslutande organ i Sverige numera utgörs av en mycket stor *riksstämma* – som håller kongress vart tredje år – med 400 ombud från de lokala föreningarna. Riksstämman utser *centralstyrelsen* och till varje region finns ett *regionråd* (dock utan egen juridisk status). Regionkontoren har också ansvar för att Röda Korsets alla verksamheter och aktiviteter, det vill säga utbildningar, första-hjälpen-grupper, flykting-rådgivning etc finns tillgänglig i hela landet.

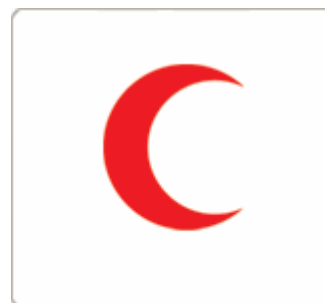
Svenska Röda Korset är därmed Sveriges största humanitära organisation med 450 anställda (50 i Region Syd) samt 40 000 frivilliga (cirka 7 000 i Region Syd). Omsättningen totalt är cirka 500 miljoner varav ungefär hälften används i det internationella arbetet. Omsättningen i Region Syd är cirka 30 miljoner.

Internationella Röda Korset i sin tur är världens största humanitära organisation med verksamheter i 183 medlemsstater.

Röda Korset och Genèvekonventionen

År 1863 anses vara Röda Korsets födelseår. Det var då den allra första rödakorskommittén bildades som resultatet av en internationell konferens i Genève. Initiativet till konferensen hade tagits av den schweiziske bankiren *Henry Dunant* som var verksam i Genève och som några år tidigare, tillsammans med frivilliga kvinnor, börjat att organisera hjälp till de tusentals som sårats och lemlästats vid slaget mellan fransk-sardinska och österrikiska styrkor i Solferino. Dunants initiativ till internationellt samarbete skulle snart också leda vidare till den första Genèvekonventionen (1864) som lade grunden till den internationella humanitära rätten (behandling av sjuka och sårade soldater). Dunant tog även initiativ som gjorde att det började bildas Röda Korsföreningar i varje land i syfte att utbilda frivilliga som skulle kunna ta hand om sårade och sjuka i krig. Sverige var ett av de länder som redan från början anslöt sig till Genèvekonventionen och som tidigt bildade en av de allra första nationella föreningarna (maj 1865). Värt att notera är att det vid föreningens bildande särskilt uttalades att kvinnor inte skulle vara förhindrade att bli medlemmar.

1919 bildades *Internationella rödakors- och halvmånefederationen*, ICRC, som har till uppgift att samordna de nationella föreningarna runt om i världen. Det är *neutraliteten* och *opartiskheten* som gör att ICRC ofta är den enda organisationen som tillåts verka i konflikttrabbade områden. Mandatet att göra detta finns också tydligt inskrivet i de fyra Genèvekonventionerna (efter den första antogs konventioner även 1899, 1929 och 1949). Bland annat är det ICRCs uppgift att besöka och registrera krigsfångar samt se till att de har möjlighet att komma i kontakt med sina nära och kära.

Skyddssymbol Röda Halvmånen

Pionjärer i socialt arbete, vård och omsorg

Första hjälpen-utbildningarna, som idag utgör en mycket viktig del av Röda Korsets verksamhet, startade som sagt redan på 1880-talet på olika håll i Sverige. Bland annat utbildades personalen vid SJ och postverket, och något senare ordnades även utbildningar för skogshuggare och sågverksarbetare i Norrland. Därmed hade grunden lagts till det som senare skulle komma att kallas *arbetarskydd*. Mellan de båda världskrigen tog Svenska Röda Korset initiativ till många andra förbättringar för fattiga och utsatta människor. Detta bidrog till att Röda Korset blev pionjär inom vård, omsorg och flera sociala verksamheter, så som: sjukhem, ambulansflyg, barnhem, förlossningshem, hemtjänst, färdtjänst, folktandvård och skolhälsovård. Många verksamheter, som vi i dag tar för självklara, startades således en gång inom Röda Korset men togs vartefter över av stat, kommuner och landsting. Samtidigt har Röda Korset aldrig släppt uppgiften att ge stöd till utsatta människor, och hela tiden tillkommer nya aktiviteter och projekt.

Frivillighet – beredskap – första hjälpengrupper

Ambitionen i Röda Korsets beredskapsverksamhet är att kunna finnas på plats och möta lokala behov inom Sverige, och även i andra länder. Grunden är de lokala föreningarna – i Sverige totalt 1300 – som finns i alla landets kommuner.

– Bara i Skåne/Halland finns uppemot 7 000 frivilliga som kan kallas in för olika uppdrag inom Röda Korsets beredskap, främst med personligt bemötande och medmänskligt stöd i samband med olyckor och tillbud, berättar *Eva Hall* som är chef för Region Syd.

– Det kan också vara idrottsevenemang, konserter och andra arrangemang som behöver frivilliga hjälparbetare som är redo att rycka in i situationer där det behövs.

En viktig del i Röda Korsets beredskapsverksamhet är första-hjälpen-grupperna. I Skåne finns 120 frivilliga med särskild utbildning i första hjälpen och av dessa är 80 så kallat *behöriga* vilket innebär att de också har kompetens att göra egna bedömningar och fullt ut jobba på olycksplatser. Behörigheten uppdateras genom årlig utbildning och bland de frivilliga finns även professionella – läkare, psykologer med flera – som ställer sitt yrkeskunnande till förfogande för ideell verksamhet.

Röda Korset i Skåne kan finnas på plats med första-hjälpen-grupper inom bara några timmar på exempelvis Sturup och Kastrup, så som skedde när de första hemvändande svenskarna togs emot efter Tsunami-katastrofen vid jultid 2004.

Foto: Magnus Bergström

Det sociala frivilligarbetet – barn och ungdomsverksamhet

Det frivilliga engagemanget tar sig också andra uttryck. Det finns en omfattande social verksamhet som organiseras efter lokala behov. Därför jobbar Röda Korset i Malmö med hemlöshet, kamratstöd för hemlösa samt barn och ungdomsverksamhet i socialt belastade områden.

Den gängse uppfattningen är att Röda Korsets sociala verksamheter ska komplettera den lagstadgade socialtjänst som det offentliga har ansvar för. De insatser som Röda Korset bidrar med är istället annan social verksamhet i form av *besöksverksamhet* hos äldre och ensamma, besök på häkten och anstalter, *telefonjour*, *läxhjälp*, *språkundervisning* och en mängd andra aktiviteter. Röda Korset kompletterar därmed med sådana insatser som samhället inte kan prioritera. Ändå, menar Eva Hall, är det inte helt korrekt att endast tala om komplement.

– I ett läge med strama kommunbudgetar är det mycket som inte görs. Det finns många olika sätt att lösa samhällets behov, och det finns en mångfald av aktörer som är med och bidrar med något. Det offentliga passar inte alltid. Vi vill istället tala om en kombination av olika lösningar.

Ett exempel på kompletterande verksamhet, men också en verksamhet som annars inte blir genomförd, är frivilligarbetet på *Mosippan* i Malmö, ett genomgångsboende för flyktingar och invandrare som varit i Sverige i högst tre år. Ett hundratal barn bor där, utan dagis eller öppen förskola, i en väldigt utsatt situation tillsammans med sina föräldrar. Röda Korset har under ett års tid haft en anställd projektledare på Mosippan som samordnat frivilliga krafter för att ägna sig åt barnen. Idag är verksamheten självgående med helt och hållet frivilliga som fortsätter att arbeta ideellt enligt schema, dag för dag.

– Vi har en extrem fördel i och med att vi finns överallt, i varje kommun. Det är exempelvis därför vi kan jobba med flyktingar och med beredskap, så som vi gör, säger Eva Hall. En annan fördel är att Röda Korset är vida känt och har stöd hos många. Detta underlättar möjligheten att driva projekt som göra nytta. Och vi kan söka pengar från många håll och söka stöd hos sponsorer. Det går alltid att hitta finansieringslösningar, säger Eva Hall.

Utbildningar – verksamheter för flyktingar och tortyrskadade

En annan viktig verksamhet inom Röda Korset är den som bedrivs – bland annat i Malmö – för flyktingar och asylsökande. Här har som redan nämnts Röda Korset enligt Genevekonventionerna ett särskilt mandat att efterforska personer som försvunnit på grund av krig och konflikter samt att återföreina familjer som splittrats. Röda Korsets flyktingkonsulenter arbetar även med stöd till flyktingar i asylprocessen för att försäkra att individernas ärenden blir korrekt bedömda. Rådgivningsarbetet ägnas både enskilda och hela familjer i asylprocesser.

I Malmö finns dessutom ett av Röda Korsets behandlingscenter för krigs- och tortyrskadade. Dessa center har funnits i snart 20 år. Verksamheten, som bedrivs med anställda och med finansiering delvis från det offentliga, är både ett alternativ och komplement till övrig befintlig vård. I Malmö tar behandlingscentret emot ungefär 400 patienter per år.

Det finns dessutom inslag i Röda Korsets utbud som tillhandahålls på en delvis konkurrensutsatt marknad. Detta gäller sådana utbildningsaktiviteter som *"Första Hjälp"* och *"Barnolycksfall"* som Röda Korset erbjuder såväl allmänhet som privata företag och offentlig sektor. Här arbetar organisationen i huvudsak enligt marknadsmässiga principer och utbildningen bedrivs av arvoderade utbildare.

Mötesplatser i Skåne – Mötesplats Kupan och Humanitetens Hus

En förhållandevis nystartad verksamhet (2005) som också förknippas med Röda Korset i Skåne är *Humanitetens Hus* i Malmö. Humanitetens Hus är ett nationellt center som lyder under Röda Korsets centralstyrelse, men som skapats på initiativ från Skåneregionen – med ett eget unikt verksamhetskoncept – och därför fått sin placering i Malmö. På Humanitetens Hus som startades 2005, finns bland annat barnverksamhet för klasser i åk 5 och 6 som bjuds in till utbildning i konsten att vara en "ansvarskännande människa".

Andra viktiga mötesplatser är *Kuporna* som är samlingsplatser för Röda Korsets frivilliga arbete. Till Kuporna är alla välkomna att sitta ned en stund, ta en kopp kaffe eller besöka secondhandförsäljning av skänkta kläder och prylar. På Kuporna finns också möjligheter till information om Röda Korset och om möjligheterna att delta olika verksamheter och aktiviteter.

Det finns i Sverige totalt 282 Kupor (i 70 % av kommunerna) som drivs av sammanlagt 7 000 frivilliga och som tillsammans har cirka 70 000 besökare per vecka. Kuporna i Skåne finns på följande orter:

Bjuv, Bromölla, Burlöv, Båstad, Eslöv, Helsingborg, Hässleholm, Höganäs, Hörby, Höör, Klippan, Kristianstad, Landskrona, Lund, Malmö, Osby, Perstorp, Simrishamn, Sjöbo, Skurup, Svalöv, Trelleborg, Ystad, Ängelholm och Östra Göinge.

Tsunami-katastrofen – behovet att göra en insats

Intresset för frivilligarbete hos allmänheten är stadigt ihållande. Många vill vara med och hjälpa till. Men ibland får intresset en extra skjuts, vilket hände inte minst i och med Tsunami-katastrofen. Flera nya frivilliga anmälde då sitt intresse. Några stannade kvar som frivilliga, andra satsade på en viss punktinsats för att sedan lämna sitt speciella uppdrag. Av de nya frivilliga som stannat kvar finns de som ännu fungerar som samtalsledare för sorgebearbetningsgrupper, och koncentrerar sig enbart på den uppgiften.

– Det fanns ett enormt behov hos allmänheten att göra en insats, och det var viktigt att ge dem chansen att kanalisera detta behov. Hundratals människor hjälpte till med insamlingar eller andra insatser. Även de som fanns utanför organisationen fick möjlighet att vara med och hjälpa till, berättar *Eva Hall*.

En av dem som hörde av sig efter Tsunami-katastrofen var en helt obekant man som dök upp en morgon på Röda Korsets kontor och erbjöd sina tjänster. Kunde han kanske hjälpa till med att ringa företag för att titta ihop blöjor, leksaker, barnoveraller och välling till de svenskar som snart skulle anlända till Sturup? Efter bara ett par timmar kom lådvis med utrustning som mannen kört och hämtat. Han var därefter fullt sysselsatt i flera dagar med sina nya arbetsuppgifter, till glädje både för honom själv och för andra.

För Röda Korset handlar det således inte bara om att hjälpa drabbade, utan också om behovet hos tusentals svenskar att hjälpa till och att kunna tillfredsställa detta behov genom en ideell verksamhet. Styrkan hos Röda Korset är då att vara dels världsomspännande, dels lokalt förankrad samt att verksamheterna bygger på frivilliga. Överallt finns förberedda, organiserade och utbildade frivilliga på plats som omedelbart kan göra en insats.

– Frivilligarbetet är ett sätt att stärka sina sammanhang, ett vinna-vinna-koncept, och till och med en möjlighet att skaffa sig meriter till arbetslivet, avslutar Eva Hall.

FAKTA OM RÖDA KORSET REGION SYD

START: 1865 (Svenska Röda Korset)

VERKSAMHET: Humanitärt arbete/utbildning (kontor i Malmö samt konsulenter i Helsingborg, Kristianstad, Sjöbo, Halmstad och Kungsbacka)

JURIDISK FORM: Ideell förening (filial till Röda Korsets huvudkontor)

ÄGARE/MEDLEMMAR: Röda Korset Region Syd drivs av Svenska Röda Korset med totalt 300 000 medlemmar i lokala föreningar

DEMOKRATISK ORGANISATION/STYRELSE: Röda Korsets centrala styrelse samt ett regionråd (endast rådgivande funktion)

VERKSAMHETSLEDNING: Regionchef som arbetar under generalsekreteraren

ARBETSORGANISATION/ANSTÄLLDA: C:a 50 anställda (Region Syd) samt volontärer

FINANSIERING: Insamlingar, gåvor, sponsring och försäljningsintäkter (utbildningar)

OMSÄTTNING: C:a 30 Mkr (Skåneregionen, exkl. omsättning i lokala föreningar)

Röda Korsets huvudkontor och Ungdomsförbundets kansli

Hornsgatan 54 . Box 17563, 118 91 STOCKHOLM, 08-452 46 00 (www.redcross.se) info@redcross.se/www.rkuf.se (Ungdomsförbund)

Röda Korset Region Syd (Skåne och Halland)

Bangatan 3, 200 42 MALMÖ. 040-32 65 00 (www.redcross.se) syd@redcross.se

Källor: Skriftligt underlag från Röda Korset Region Syd (Skåne/Halland) och via hemsida samt en personlig intervju med Eva Hall, chef för Röda Korset Region Syd.

5.3 Skåneidrotten – samordna, stödja och skapa möjligheter för idrott och folkhälsa

Nästa ”nedslag i verkligheten” sker i den skånska idrottsrörelsen. Det blir dock inte i en viss lokal förening utan i den regionala verksamheten, Skåneidrotten. Skåneidrotten är sedan 2004 samlingsbegreppet för det gemensamma kansli som delas av Skånes Idrottsförbund och SISU Idrottsutbildarna Skåne. Organisationerna är således alltför separata och självständiga gentemot varandra, men de har numera gemensam ledning och som sagt gemensamt kansli. Huvudkontoret finns i Malmö och de tre lokalkontoren finns i Ystad, Kristianstad och Helsingborg.

Skåneidrotten är ett exempel på social ekonomi i sig själv – det vill säga engagerade människor som skapar och driver verksamheter till nytta för medlemmar och samhälle – men spelar samtidigt en alldeles särskild roll i regionen som tillskyndare av ny social ekonomi. Skåneidrotten har varit en av de drivande organisationerna i bildandet av Nätverk Social Ekonomi Skåne samt tillhandahållit kansliresurser till nätverkets projekt Dialogturné Social Ekonomi.

Uppdraget för Skåneidrottens kansli är med andra ord att företräda den organiserade idrottsrörelsen i Skåne, att samordna, stödja och skapa möjligheter för den skånska idrottsrörelsens utveckling. Lite förenklat kan sägas att det är för Skånska idrottsförbundets räkning som Skåneidrotten arbetar med opinionsbildning, idrottspolitiska frågor och med samordning och utveckling för idrottsrörelsen i Skåne. Utbildningsverksamheten inom Skåneidrotten drivs på uppdrag av SISU Idrottsutbildarna (se även kap 7.5.3, Studieförbund och folkbildning.) Båda organisationerna samverkar när det gäller personal och chefer.

En halv miljon aktiva skåningar

Idrottsrörelsen utgör överlag en stor andel del av den sociala ekonomin med sina ungefär en halv miljon aktiva medlemmar, bara i Skåne. Några fakta om den lokala idrottsrörelsen i Skåne:

- I Skåne finns ca 2 500 idrottsföreningar.
- Av Riksidrottsförbundets 68 olika Specialförbund är 65 representerade i Skåne.
- 300 000 skåningar i åldern 7-20 år är aktiva inom idrotten.
- 200 000 aktiva vuxna, varav
- 77 000 har ett ledaruppdrag. (Dessa ledare lägger i genomsnitt ned 7 tim/vecka på sitt ledaruppdrag. Om dessa timmar arvoderats med lön hade det kostat 3,6 miljoner kronor/år i Skåne!)
- 2 500 idrottsaktiviteter genomförs varje dag i Skåne där över 2 000 ungdomar medverkar.
- Totalt genomförs drygt 800 000 sammankomster i det lokala föreningslivet under ett år bland de skånska idrottsföreningarna.
- Under ett år blir summan deltagartillfällen i lokala idrottsföreningar drygt 7 000 000!
- Till detta kommer 76 000 studietimmar (SISU).

Siffrorna talar för sig själva. Idrottsrörelsen är enorm, och svårslagen, när det gäller engagemang och aktiviteter. Sveriges största folkrörelse, så även i Skåne.

Projekt för anställda med lönebidrag i idrottsföreningar

När det gäller den omfattande projektverksamhet som drivs av Skåneidrotten ska här först som sist nämnas ett aktuellt utvecklingsprojekt – ”1+1=3” – som tar sikte på den stora grupp med lönebidragsanställda som finns i många lokala idrottsföreningar.

Projektet har finansierats via Equal (Europeiska socialfonden) i syfte att skapa bättre och tryggare arbetsplats och anställningsförhållanden för ensamarbetare anställda med lönebidrag inom idrottsrörelsen. I utvecklingspartnerskapet ingår *Riksidrottsförbundet*, *Tjänstemannaförbundet HTF*, *Arbetsgivaralliansen*, *SISU Idrottsutbildarna*, *Trygghetsrådet TRS* och *Fastighetsanställdas Förbund*. Arbetet inom projektet sker i Småland, Västernorrland, Jämtland-Härjedalen, Västerbotten och Skåne där alltså Skåneidrotten deltar. Totalt involveras 450 anställda med lönebidrag och 900 förtroendevalda i utvecklingsarbetet.

Handslaget – rekrytera, utbilda och behålla ledare

Den stödjande verksamheten gentemot de lokala idrottsföreningarna innefattar också projekt som i flera förekommande fall finansieras med statliga pengar. Enligt ett regeringsbeslut disponerar Riksidrottsförbundet 1 miljard kronor under en fyraårsperiod (2004-2007) för satsningar på idrottens barn- och ungdomsverksamhet. Satsningen benämns *"Ett handslag med idrotten"*, i dagligt tal kallad *Handslaget*. Pengarna ska användas till åtgärder som innebär att idrottsföreningar kan erbjuda barn och ungdomar, som idag inte deltar i idrottsverksamhet, lustfyllda och hälsofrämjande aktiviteter. Vidare ska det skapas förutsättningar för att flickor ska kunna utöva idrott på det sätt de själva önskar. Handslaget innebär också att idrottsföreningar ska uppmuntras att i nära samarbete med skolorna utveckla metoder som lockar alla elever till fysisk aktivitet i olika former.

Skåneidrotten har utarbetat ett förhållningssätt för den del av Handslaget som avser *"Ledarförsörjning"* och som inledningsvis kommer att vara gällande för Handslagets andra och tredje år, det vill säga till och med den 30 juni 2007. För hösten 2006 och våren 2007 finns 765 283 kr avsatta som oavkortat går ut som stöd till idrottsföreningar i Skåne som vill etablera ledarförsörjningsplaner. Det finns också möjligheter till stöd till vissa utbildningsinsatser.

Finalmatchen. Foto: Hököpinge Brottarklubb

Rekrytera, behålla och utveckla ledare

Anledningen till att Skåneidrotten har satsat på just *"Ledarförsörjning"* är den stora variationen av projekt inom idrottsrörelsen som också skapar en mängd behov och önskemål om just ledarutbildning i föreningarna. Rekrytering av nya ledare är också av stor betydelse för idrottens framtid. För att klara detta behöver idrotten skapa särskilda mål och planer för ledarförsörjning utifrån egna lokala förutsättningar.

– Det gäller att se försörjningssystemet som ett kretslopp. Idag finns 77 000 aktiva ledare. År 2015 ska vi vara 100 000. Vi vill nå alla åldrar. Inte bara ungdomar, utan också de äldre. Det finns en stor grupp med 65+ som är friskare än någonsin. Dom vill vi också nå, säger *Nils-Ola Nilsson* som är utvecklingschef på Skåneidrotten.

Enligt Skåneidrottens policy, ska ledarförsörjningsplanerna därför eftersträva en behovsanpassad ledarförsörjningsplan som är väl förankrad i föreningen och som är en del av föreningens samlade utvecklingsarbete.

– Det handlar om att rekrytera, behålla och utveckla. Därför måste vi ha en långsiktig plan. Och det räcker inte med att utbilda, för det är vi redan bra på. Vad vi inte är så bra på är att kunna behålla våra ledare, och därför – en planering för det, förklarar Nils-Ola Nilsson.

Ökat behov av projekt- och processledning

Ledarförsörjningsplanens form och innehåll får dessutom gärna bygga på nytänkande metoder som bryter mot invanda mönster. Skåneidrottens utvecklingskonsulenter blir därefter en rådgivande part och som ska ge processledande stöd.

Det är således dialogen mellan utvecklingskonsulent och förening som ska leda fram till att en ledarförsörjningsplan skapas.

Många av Skåneidrottens konsulenter har en bakgrund som idrottspedagoger, men också folkhälso- och fritidspedagoger. Idrottspedagogerna började utexamineras på 1990-talet – Nils-Ola Nilsson på Skåneidrotten var själv en av dem – då utbildningen också blev ett känt och trovärdigt begrepp. Idag erbjuder tjugo av landets högskolor utbildning i idrottspedagogik. Det har nästan utvecklats till något av en ”boom”, menar han och påpekar samtidigt att själva pedagogrollen idag är stadd i förändring.

– Den traditionella pedagogrollen måste få en ökad flexibilitet för att kunna svara mot de krav som konsulenterna möter i sin vardag och projektledar- och processledarrollen blir allt viktigare, anser Nils-Ola Nilsson

Ledarskapsutbildningar

Även i SISU Idrottsutbildarnas kursutbud finns ett fokus på ledarskap och ledarrollen i alla dess former. I utbudet finns bland annat kurser och seminarier om projekt, projektledning, processledning samt förbunds- och föreningsutveckling. I utbudet finns även kurser i frågor kring individutveckling – att utveckla ledare, aktiva och föräldrar – och om grupp- och utveckling och att utveckla till exempel styrelser, projektgrupper, kommittéer och lag. Ur utbudet:

- *Plattformen. Idrottens Barn och Ungdomsledarutbildning.* En 20 timmars utbildning i pedagogik och ledarskap (barns och ungdomars utveckling, ledarskap, barnet/ungdomen i centrum, pedagogik i praktiken).
- *Strategiskt ledarskap.* En utbildning för de som leder organisationer, eller har omfattande ansvar i sin organisation, där uppgifter och lösningar av strategisk karaktär är vanligt förekommande. Utbildningen varar i ett år (cirka 10 träffar).
- *Projektledarutbildning* – en utbildning som innehåller såväl projekt som arbetsform och innebörden av att vara projektledare. Utbildningen genomförs under fem kvällar.
- *Unga ledarutbildning* – en utbildning som riktar sig till ledarutbildningsintresserade ungdomar i 16-20-årsåldern. Utbildningen är upplagd i en grunddel på 14 timmar innehållande bl.a. föreningskunskap, ledarskap och utveckling samt en fördjupningsdel på 10 timmar. Genomförandet sker i lägerform/internat under fyra dagar.
- *Socialt Ledarskap.* Utbildningen vänder sig till alla idrottsledare eller aktiva som tycker att de så kallade ”mjuka frågorna” i föreningslivet är viktiga, som t ex konflikthantering, etik och moral, mobbning, DANT, krishantering, säkerhetshantering (vid t ex resor och arrangemang).
- *En vinnande styrelse – om föreningskunskap och föreningsutveckling.* Styrning, struktur och samspel är viktiga begrepp inom föreningskunskap och föreningsutveckling. Under två kvällar genomförs en grundutbildning med många valbara fördjupningsdelar att kunna gå vidare med efter den andra kvällen.
- *Utveckla din förening – utveckla ditt specialdistriktsförbund, nulägesanalys och prioriteringar för framtiden.* Den här utbildningen är avgränsad till antingen en heldag eller två kvällar och ger ett bra avstamp och en god ingång till ett fortsatt utvecklingsarbete.
- *Cirkelledarutbildning.* Kursen erbjuder ett antal redskap, metoder och olika synsätt på lärande som cirkelledaren kan ha nytta av i sitt utbildningsuppdrag inom föreningen.

Utöver de prioriterade utbildningarna genomförs ett flertal andra utbildningar, exempelvis: Mentorskapsprogram, Mentorskapsutbildning, Föreningskraft, En stark ledare, Ungt Internationellt idrottsligt utvecklingssamarbete, LedarCamp, FaR® ledarutbildning och tema-föreläsningar. SISU Idrottsutbildarna kan även princip skräddarsy studie- och utbildningsinnehåll och utbildningsupplägg utifrån idrottsföreningarnas behov och intressen.

Coaching för barn och ungdom – folkhälsa och individuell hälsa

Ytterligare ett exempel på projekt som drivs inom Skåneidrotten (hösten 2006-våren 2007) och som riktar sig till barn och ungdom är ett pilotprojekt som ägnas åt ”coaching” till skolelever i Lund och Eslöv. Syftet med projektet är att hitta framtida metoder för att kunna erbjuda såväl barn som ungdomar fysisk aktivitet i förebyggande syfte. Målet är också att ge dem möjlighet till livslång rörelseglädje och ett fysisk aktivt liv genom att utforma en modell som kan anpassas efter olika åldersgrupper samt storleken och lokala förutsättningar i kommunerna.

Under 10 veckor (januari-mars 2007) kommer 30 flickor och 30 pojkar i åldern nio till tolv år att erbjudas, i grupp, att prova på olika idrotter hos de lokala idrottsföreningarna. Vid varje träningstillfälle kommer en gruppleadare att finnas med som ska stå för samordning mellan förening, barn och föräldrar. Efter ”prova på perioden” är det förhoppningen att barnen ska ha hittat en idrott som de var och en vill fortsätta med. Skåneidrotten kommer att utbilda coacher i varje förening som deltar i projektet och som sedan ska finnas med som extra stöd för barnen när de ingår i den vanliga idrottsverksamheten. Det är skolhälsovården i samarbete med idrottslärare och klassföreståndare som kommer att rekrytera barnen till projektet. Projektet genomförs med stöd av Sparbanksstiftelsen Färs & Frosta.

Foto: Lunds Bollklubb

– Det handlar om folkhälsa, men också om hälsa på individnivå, säger Nils-Ola Nilsson och fortsätter:

– Det är alltid barnen vi vill nå, och vi har en särskild uppgift för dem som är utsatta och som av olika skäl befinner sig långt ifrån oss. De friska och starka kommer alltid. Det är de som inte är aktiva och inte har tillgång till idrottsaktiviteter av egen kraft som vi har ett särskilt ansvar för.

Folkhälsan – påverkan i samhällsplaneringen

Nils Ola Nilsson menar också att det handlar om att skapa sig en samhällsvision om vad idrotten kan åstadkomma.

– Vi har mer att lära av samspel med det offentliga, och att uppfattas som en trovärdig part, och att arbeta ännu mer med hälsa, kost, medicin, samhällsplanering och annat där vi har något att bidra med. Och vi ska vara med och driva frågor, och våga pröva mer.

Enligt Nils-Ola Nilsson är idrotten med andra ord inte alls så delaktig i samhällsutvecklingen så som den skulle kunna vara. Ett område han menar att idrotten skulle kunna spela en betydande roll inom är stadsplaneringen.

– Idrotten representerar många allmänintressen och har många engagerande och kunniga människor, inte minst på hälsoområdet. Vi vill bjudas in i de offentliga rummen. Och vi vill vara med i processen i miljö- och stadsplaneringsfrågor för att dela med oss av våra kunskaper, säger Nils-Ola Nilsson.

Demokrati och entreprenörskap

Det är framför allt tre paroller och utmaningar som enligt Nils-Ola Nilsson ska inspirera arbetet. Utöver folkhälsa är det också demokrati och entreprenörskap. Demokrati innebär delaktighet, inflytandefrågor och möjlighet att påverka både på kort och på lång sikt – det gäller såväl inom den egna organisationen som i det omgivande lokalsamhället. Den tredje utmaningen, entreprenörskap, är den som tillkommit senast. Men, menar Nils-Ola Nilsson, det finns redan ett betydande entreprenörskap inom idrotten. Och det finns mycket goda utsikter att utveckla detta entreprenörskap ytterligare, att idrottsföreningar och eldsjälarna börjar driva större projekt, både till nytta för idrotten och för samhället i stort.

Det kan betyda att fler föreningar tar över driften av idrottsanläggningar, förutsatt att det kan utvecklas samarbetsformer och samarbetsavtal som löser finansieringen.

– Det är inte idrottens uppgift att gå in och ta över samhällets ansvar, men vi har engagemang och kunnande att göra mer än vad vi gör idag, säger Nils-Ola Nilsson och på frågan varför det finns en sådan drivkraft inom idrotten svarar han:

– Det sitter i väggarna. Det finns en drivkraft, en nyfikenhet och det finns en tävlingsinstinkt att vinna, och lyckas ända fram till mål. När det gäller så kan idrotten samla sig och enas. Sådan är traditionen. Men det kommer inte alltid av sig själv. Det är oerhört viktigt att våga vara drivande och att jobba framåt i utvecklings- och förändringsprocesser och att jobba både uppåt och nedåt i organisationen.

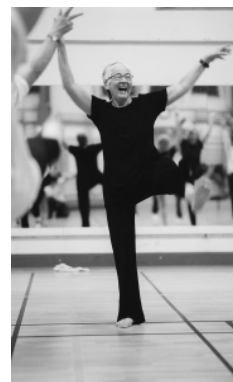

Foto: Gymnastikförbundet

FAKTA OM SKÅNEIDROTTE

START: 2004 (startåret för det nya gemensamma kansliet för Skånes Idrottsförbund och SISU Idrottsutbildarna)

VERKSAMHET: Två verksamheter i samverkan: Idrottsförbundet för idrottsrörelsen i Skåne samt studieförbundsverksamhet

ÄGARE/MEDLEMMAR: 64 föreningar i Skåne distriktet (cirka 300 000 medlemmar i lokala föreningar)

DEMOKRATISK ORGANISATION/STYRELSE: Separata styrelser för de båda organisationerna.

VERKSAMHETSLEDNING: Gemensam verksamhetsledare.

ARBETSGRUPP/ANSTÄLLDA: 15 anställda per organisation

FINANSIERING: Bidrag från kommun, stat/Riksidrottsförbundet, landsting/Region Skåne, AMS, Länsstyrelsen etc (Skånes Idrottsförbund).

Deltagaravgifter, försäljningsintäkter, projekt ersättningar etc (SISU Idrottsutbildarna)

OMSÄTTNING: 17,5 Mkr (Skånes idrottsförbund, 2005) respektive 7,3 Mkr (SISU idrottsutbildarna, 2005)

Huvudkontor: Stadiongatan 10, Box 10063, 200 43 MALMÖ, 040-600 59 00 (www.skaneidrotten.se) reception@skaneidrotten.se

Lokalkontor i Ystad: Nils Ahlins gata 2a, 0411-735 15

Lokalkontor i Kristianstad: Västra Storgatan 14, 4:e våningen, 044-10 64 05

Lokalkontor i Helsingborg: Mellersta Stenbocksgatan 10, 042-18 11 80

Källor: Skriftlig underlag från Skåneidrotten och via www.skaneidrotten.se samt en personlig intervju med Nils-Ola Nilsson, utvecklingschef på Skåneidrotten.

5.4 Föreningen Furuboda – läger, utbildningar, konferens, projekt, forskning och personlig assistans

Föreningens anläggning vid Hanöbukten strax söder om Åhus är omtalad och väl känd av många långt utanför Skånes gränser. Föreningen Furuboda är idag dessutom en stark röst – och förebild – inom den sociala ekonomin i Skåne. Utan privata intressen, men med drivande ledare och aktiva medlemmar som bas, har en verksamhet byggts upp som idag når upp till 100 miljoner i årsomsättning och som sammantaget består av: föreningsverksamhet, läger, folkhögskolans långa och korta kurser, konferens- och rekreation samt forskning och utveckling.

Kunskapsorganisation med kristen humanistisk grundsyn

Fortfarande, efter nära femtio år sedan starten, är det engagemanget för människors möjligheter och det öppna, tillgängliga samhället som är drivkraften och allt jämt vilar verksamheten också på en kristen grundsyn. Den övergripande visionen är ett öppet samhälle med självständiga och ansvarstagande människor. Ambitionen är därför att Furuboda ska vara en kunskapsorganisation med hög kompetens inom handikappområdet samtidigt som det skapas mötesplatser och möjligheter till livsutveckling. Föreningen Furuboda vill också vara ett föredöme ifråga om tillgänglighet, mänskliga rättigheter och demokrati.

– Det som är gemensamt för oss alla som arbetar på Furuboda, oavsett position, är att vi försöker se människan och den enskilde individen och individens egna unika behov. Varje människa ska kännas sig älskad, önskad och behövd, säger *Eric Sandström* som är informationschef på Furuboda sedan ett par år tillbaka, och tillägger:

– Utan att ta del av varandras erfarenheter går viktiga bitar förlorade, och varje människas erfarenheter är viktiga.

Ernst Skog, eldsjelen – det första Solskenslägret

Historien bakom Föreningen Furuboda börjar med en viss *Ernst Skog*, Furubodas grundare samt första föreståndare (fram till 1985) som alltså är den del av vardagen på Furuboda och fortfarande bor på området.

Under slutet av 1950-talet gick Ernst Skog – då verksam som målare med engagemang i fribaptisterna – i tankar om att skapa en ungdomsgård. År 1959 bildades en förening och 1960 inköptes mark varpå de första byggnaderna kom på plats, i huvudsak avsedda för fribaptisternas ungdomsverksamhet. Det skulle alltså dröja innan det stod klart att Furuboda skulle satsa stort på att samla ungdomar med funktionshinder. Att det ändå blev så beror till stor del på de relativt enkla lokalerna som först användes. Eftersom trappor och trösklar saknades redan från början – det fanns det inte råd till att skaffa – lämpade sig rummen väl för rullstolsburna deltagare och en omfattande lägerverksamhet började byggas upp. I det här skedet spelade även kontakter med DHR (De handikappades riksförbund) stor roll. Och så, 1964, startade det allra första Solskenslägret. Solskenslägret är idag den största lägerverksamheten, och mycket populär sådan, med flera grupper som avlöser varandra under juli månad.

Ernst Skog, Furubodas initiativtagare
Foto: Furuboda

Folkhögskolan – tillgänglighetscertifierad anläggning

Efter ett par tre år inleddes processen med skapandet av den egna folkhögskolan. Medarbetarna på Furuboda hade påtalat för Ernst att många av deltagarna och besökarna saknade läs- och skrivkunnet. Så föddes idén om en folkhögskola.

Den första folkhögskolekursen med gravt handikappade elever startade år 1967, då i samarbete med Önnestads Folkhögskola. Detta samarbete fortsatte i flera år. 1971-1973 uppfördes de första elevhemsbyggnaderna, Ekebo och Rönnebo, och 1975 byggdes en sim- och sporthall.

Under åren har Furuboda byggts ut till en modern och för funktionshindrade gäster och elever väl anpassad anläggning. Skolan och fritidslandet kom till 1985, och eftersom skolverksamheten växte och lokalerna inte längre räckte till uppfördes ytterligare en skolbyggnad år 1999. Ett bibliotek finns sedan 1994 också på Furuboda, samma år som Furuboda blev en självständig folkhögskola. Utbudet har sedan dess vuxit och idag är Furuboda en väletablerad folkhögskola som erbjuder:

- Allmän kurs
- Musikhögskoleförberedande musiklinje inom afro/rock
- Grundskola/framtid
- Högskoleförberedande
- Golfriktning som profil
- Dagfolkhögskolan (i Kristianstad)
- Assistansutbildning
- Bo-i-eget kurs
- Mediakurs
- Information och Service
- Musikverkstaden
- På väg igen (för personer med hjärnskador som förvärvats i vuxen ålder)

*Tillsammans, elever på Furuboda
Foto: Furuboda*

Det är folkhögskolan som utgör kärnverksamheten och det ekonomiska navet på Furuboda med sina 4 500 deltagarveckor per år varav 3 600 veckor med finansiering från Folkbildningsrådet. Antalet elever på de korta kurserna varierar. På de långa kurserna studerar 110 elever.

– Vår största succé är musiklinjen med över 130 sökande till 16-20 platser, säger Eric Sandström och påminner samtidigt om att nära hälften av skolans elever inte har funktionshinder.

– Detta är en viktig ideologisk fråga eftersom vi inte vill vara en institution vid sidan om samhället. Vi gör inte utbildning för personer med funktionshinder. Vi erbjuder i stället utbildning som är *tillgänglig* för personer med funktionshinder och vi gör detta i en blandad miljö. Vi gör det också möjligt för den som har särskilda behov att studera med hjälp av stödinsatser, men nästan alla skolans långa och korta kurser är öppna för alla. Läger och rekreation är dock riktat till enbart personer med funktionshinder, förklarar Eric Sandström.

Folkhögskolan liksom hela anläggningen – som omfattar ett tjugotal byggnader – är dessutom *tillgänglighetscertifierad* och för deltagare med funktionshinder anpassas kurserna så att studierna ska kunna kombineras med träning, rehabilitering och aktiv fritid. Studierna kan också kompletteras med insatser av sjukgymnast, arbetsterapeut, sjuksköterska, kurator, logoped och neuromedicinsk konsult.

Konferensanläggning – KompetensCenter

Furubodas anläggning står också öppen för extern konferensverksamhet och vänder sig framförallt till företag, myndigheter och andra organisationer som vill förlägga sina personalutbildningar och andra aktiviteter i den stimulerande och rofyllda miljö som Furuboda kan erbjuda.

Även privatpersoner kan gästa Furuboda för semester och rekreation. Ambitionen är att konferensverksamheten ska växa, vilket också sker, bland annat genom nya kontakter i Tyskland.

Inom *KompetensCenter* arbetar Furuboda med forsknings- och utvecklingsprojekt, kurser och seminarier, konsultationer, expertinsatser och handledning inom områdena pedagogik, tillgänglighet, bemötande och assistans samt AKK (alternativ och kompletterande kommunikation). KompetensCenter har nära samarbeten med högskolor och universitet. Exempelvis sker samverkan med Högskolan i Kristianstad i genomförandet av 10 poängskursen ”*Specialpedagogik med inriktning mot vuxna med förvärvad hjärnskada*”. Kursen är en Internetbaserad distanskurs som ska ge studenterna en överblick över de speciella förhållanden som råder när det gäller utbildning av personer med förvärvad hjärnskada. Furuboda KompetensCenter har även två doktorander knutna till sig, den ena från *Lunds universitet* och den andra från *Göteborgs universitet*.

– Vår egen forskningsavdelning gör oss unika i Sverige. Utmaningen är att hitta hjälpmedel och att underlätta kommunikation som sker på brukarens villkor. Forskningen ser i den naturliga miljö som folkhögskolan utgör, samtidigt som den kan implementeras i skolans verksamhet, säger Eric Sandström.

Rofyllt och tillgängligt för alla.
Foto: Furuboda

Furuboda är också med i internationella projekt, bland annat forskningsprojekt på det neurologiska området, relaterat till hjärnskador som förvärvats i vuxen ålder. Furuboda är till exempel också ett ledande internationellt centra för *Bliss*. Bliss är ett grafiskt, internationellt språk som är uppbyggt på begrepp, inte på ljud. Utifrån ett begränsat antal okomplicerade grundsymboler som går att kombinera på ett enkelt sätt kan Bliss användas på alla språkliga nivåer, från satser med bara ett ord till grammatiskt riktiga meningar med huvudsatser och bisatser. Det finns idag över 2 500 blissymboler.

Arbetsmarknadsprojekt – att motverka utanförskap

Den gemensamma nämnaren för Furubodas sammantagna verksamhet är att *motverka utanförskap*. Därför driver Furuboda också utvecklingsprojekt med anknytning till arbetsliv och arbetsmarknad. Ett sådant projekt är ”*Vägen in i arbetslivet*” (Växtkraft Mål 3, Europeiska socialfonden) för ungdomar mellan 20-29 år. Furuboda har genomfört sin del i projektet i Malmö och av de cirka 80 ungdomar som deltog i projektet kom nära 60 procent ut i arbete, eller till vidare långsiktiga studier.

Furubodas engagemang sträcker sig således utanför den egna anläggningen och det behöver inte enbart handla om fysiska handikapp. Utanförskapet på arbetsmarknaden för alla de tusentals människor som på grund av för lite, eller ingen utbildning alls eller långvarig ohälsa är därför också en uppgift för Furuboda. Finns kraft och engagemang finns också idéer till nyskapande och vilja att vara med och ta ansvar och under 2006 fanns totalt 160 deltagare i olika arbetsmarknadsprojekt, bland annat *SAGA-kurser* som finansierats med medel från *Folkbildningsrådet* respektive *AMS*. Framtiden för den här typen av arbetsmarknadsåtgärder är emellertid osäker sedan den nuvarande regeringen signalerat om neddragningar vilket inte hindrar Furuboda från att fortsätta engagera sig inom området.

– Erfarenheterna säger att det alltid finns lösningar. Oavsett regeringsmakt drabbas alla av verkligheten och det finns en stor grupp som står utanför arbetsmarknaden. Dessutom utvecklar Furuboda hela tiden, tillsammans med andra, nya metoder och prövar nya vägar för att motverka utanförskap. Och det är i projektet som det ofta finns möjlighet att pröva nya metoder. När strukturella vägar stängs kan man inte ge upp utan måste finna nya, säger Eric Sandström.

Nystartat gymnasium – långsiktig strategi

Sedan läsåret 2006-2007 finns i Furubodas regi även ett nystartat gymnasium i Kristianstad med inriktning på Mänskliga Rättigheter – därav namnet, *MRCGymnasiet* – och globala frågor, inom ramen för de naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga programmen. Målet är att skolan ska ge plats till 300 elever. MR-profilen innebär ett fokus på demokrati och elevinflytande, tillgänglighet och jämlikhet. Gymnasiet vänder sig emellertid inte primärt till elever med handikapp. Istället är det en satsning av mera långsiktig natur, en strategi som bland annat handlar om att fånga in morgondagens ledare och att förbereda dem för fortsatt arbete mot allt slags utanförskap, globalt såväl som lokalt.

Offentliga bidrag och gåvor – Furuboda Assistans

Furuboda (moderföreningen) har idag cirka 250 anställda och för 2006 skickades ut ca 500 kontrolluppgifter. Furuboda är därmed en av de största arbetsgivarna i området. Främst sommartid arbetar också en grupp volontärer. Förutom de offentliga medel som erhålls för undervisningen på folkhögskolan är Furuboda beroende av intäkter till följd av att kursdeltagare med särskilda behov får personligt stöd från hemkommuner och landsting/regioner för behandlingsinsatser samt specificerat boende. Furuboda är också beroende av de gåvor och testamenten som årligen kommer föreningen till del. Dessa extraintäkter används i första hand till verksamhetsutveckling och forskning samt för att ta emot deltagare som inte får tillräckligt samhällsstöd.

En ny satsning från och med 2005 är Furuboda Assistans, ett helägt dotterbolag som erbjuder personlig assistans för externa brukare med handikapp, och som verkar över hela Skåne. Under 2006 fanns i bolaget 15 helårsanställda, och vid slutet av 2006 var ca 50 personer anställda i bolaget (olika anställningsgrader).

Styrelsens arbete

Verksamhetens ekonomiska omfattning och åtaganden förutsätter en kunnig och stark styrelse. Rekryteringen till styrelsen sker på riksnivå vilket innebär att styrelsens ordförande för tillfället finns i Stockholm samt att flera andra ledamöter och ersättare har sin boendeadress i Uppsala, Göteborg med flera platser även utanför Skånes gränser. I styrelsen finns dessutom personer med ledande befattningar, såsom kommundirektör, bankdirektör, politiker och andra kompetenser så som miljö- och hälsoskyddsinspektör, lärare, socionom etc. Styrelsen arbetar självständigt och resultatinriktat som i vilket större företag som helst, om än utifrån den unika vision som gäller för Furuboda.

FAKTA OM FÖRENINGEN FURUBODA

START: 1959

VERKSAMHET: Föreningsverksamhet, läger, folkhögskola, konferens- och rekreation samt forskning och utveckling. Personlig/extern assistans (dotterbolag, etablering 2005).

JURIDISK FORM: Ideell förening/helägt dotterbolag

ÄGARE/MEDLEMMAR: 4 000 medlemmar över hela Sverige

DEMOKRATISK ORGANISATION/STYRELSE: Årsstämma samt styrelse

VERKSAMHETSLEDNING: Director

ARBETSGIVNING/ANSTÄLLDA: Ca 250 i moderföreningen samt ett varierande antal volontärer (främst sommartid). I dotterbolaget Furuboda Assistans fanns vid slutet av 2006 ca 50 anställda i bolaget med olika anställningsgrader (varav 15 helårsanställda).

FINANSIERING: Gåvor och offentliga bidrag samt försäljningsintäkter

OMSÄTTNING: Ca 100 Mkr

Föreningen Furuboda, 296 86 ÅHUS, 044-781 46 00 (www.furuboda.se/www.furubodassistans.se) info@furuboda.se

Källor: Skriftligt material från Furuboda och via hemsida (www.furuboda.se) samt personlig intervju med Eric Sandström, informationschef på Furuboda.

5.5 Internationella Kvinnoföreningen i Malmö – med integration och kvinnors självförsörjning och sysselsättning som ledstjärnor

”Det var en gång..... ett femtiotal kvinnor, närmare bestämt för 35 år sedan. De var alla unga, högutbildade och kom från olika storstäder i Europa. De hade sökt sig till Sverige av olika anledningar.

Det som förenade dem var att de var ensamma, kunde dålig svenska och kämpade för att få ett jobb som motsvarade deras verkliga utbildning. Frågan var bara hur de skulle nå dit.

Utan framgång hade de under många år vänt sig till olika svenska aktörer och institutioner. Det stupade alltid på att de varken kunde språket eller koderna i det svenska samhället. Men hur skulle de lära sig det? Hur skulle man bryta den enorma isolering immigrationen fört med sig? Hur skulle man träffas över gränserna? På den tiden var Sverige helt ovan vid att lära ut svenska som främmande språk. Svenska för invandrare var ett okänt begrepp. De invandrare som flyttat hit fick arbete direkt; det behövdes ingen svenska för att stå vid det löpande bandet på fabrikena. Det skulle dröja många, många år innan de lärt sig de enklaste grunderna i språket. Men för de högutbildade kvinnorna räckte inte det. De ville inte vara första klassens arbetare och andra klassens medborgare. De ville delta i samhället på lika villkor!”

Den första tiden – samarbete med Kockums och ABF med flera

Så inleds det första kapitlet i *IKF – 35 års makt att forma våra egna liv och samhället* som är Internationella Kvinnoföreningen i Malmös jubileumsskrift från 2005. Det var således år 1970 som IKF bildades av en grupp unga kvinnor med stöd från en kurator på Malmö Invandrarbyrå och med inspiration från Invandrarkvinnornas Förening i Stockholm. IKFs mångåriga ordförande, *Jelica Ugrić*, inledde tidigt ett samarbete med Kockums där hon bistod företagets kurator i familjefrågor. Uppdraget växte snabbt till ett samarbete mellan IKF, Kockums och en rad andra organisationer – däribland ABF och Malmö stad. Med bas i den föreningslokal som Kockums bistod med bedrevs bland annat svenskundervisning, sömnadskurser och barnpassning för fabriksarbetarnas hustrur. Redan här startade också föreningens Öppet Hus-verksamhet som liksom svenskundervisningen fortfarande lever kvar än idag.

Mycket har förändrats genom årtiondena men de viktiga frågorna om integration, social gemenskap, systerskap, delaktighet, medborgarskap, egenmakt och tillgång till arbete och samhälle är fortfarande högst aktuella. IKF är öppen för kvinnor av alla nationaliteter och verkar för integration, jämställdhet och förebyggande av rasism och förtryck. Föreningen är politiskt och religiöst obunden och har som målsättningar att:

- Öka kontakterna och förståelsen mellan kvinnor från olika länder och kulturer.
- Ta tillvara och utveckla kvinnors kompetens och därigenom bidra till ökad sysselsättning, tillväxt och integration för kvinnor i Malmö och Skåne.
- Öka kvinnors inflytande i regionen och stärka kvinnors ställning i samhället.
- Stärka kvinnors företagande och stimulera till entreprenörskap.
- Öka kvinnors intresse för och kunskaper om svensk jämställdhets- och integrationspolitik.
- Arbeta mot kvinnohandel och könsrelaterat våld.
- Stärka och utveckla kontakter med invandrarkvinnoorganisationer i Norden.
- Etablera fler internationella kontakter.
- Säkra IKFs aktiva roll i samhällsutvecklingen i frågor om diskriminering och jämställdhet.
- Bidra till samhällets arbete för en god folkhälsa.

Basverksamheten – mötesplats och idécentrum

Idag är 70 nationaliteter representerade bland IKF i Malmös cirka 1 000 medlemmar och ungefär 43 procent av medlemmarna är svenska kvinnor. Föreningen fungerar som mötesplats och idécentrum för information, utbildning, sysselsättning och tillväxt och har en bred verksamhet som inkluderar bland annat: affärsnätverk, språkkurser, studiecirklar, Öppet Hus arrangemang och kulturaftnar. Årligen kommer cirka 10 500 besökare till föreningens verksamheter och genom studiebesök.

Verksamheten leds av en styrelse med sju ordinarie ledamöter och två suppleanter och har sex anställda: en organisationssekreterare med ansvar för kansli, cirkelverksamhet samt Öppet Hus program, fyra projektledare och en ekonomiansvarig. Cirka femton studiecirkelledare engageras på frivillig basis per termin för att leda ABF-kurser inom ämnen av intresse för medlemmarna och i samarbete med skolor, förvaltningar och myndigheter tar föreningen också emot praktikanter. Här följer några exempel ur föreningens basverksamhet:

- *Öppet Hus verksamhet* – anordnas varje torsdag kväll, under våren 2007 t ex med temana yoga, framtidens medicin, line dance, filmkväll, handarbetsafton, påskfest, nätverk via Rotary, härskartekniker, picknick i Pildammsparken, kultur- och mataftnar om Frankrike, USA och Indonesien.
- *Studiecirklar* – erbjuds IKFs medlemmar i samarbete med ABF och under vårterminen 2007 finns t ex: svenska från nybörjarnivå till hög nivå, svensk konversation, danska, engelska, spanska, data, qigong, språkcafé, klassisk musik och Malmös historia.
- *Firandet av 8 mars – Internationella kvinnodagen* – har IKF anordnat under alla 37 år. Numera har det blivit en tradition att IKF firar dagen med tal, musik och samkväm på Rådhuset i Malmö där kommunfullmäktiges ordförande är värd för dagen.
- *Kompetensdagar för kvinnliga företagare*. Ett annat återkommande arrangemang med internationellt deltagande är ”Kompetensdagar för Kvinnliga Företagare”.

Nätverksträff hos IKF, Malmö.
Foto: IKF

2001 blev IKF i Malmö utsett till Lokalt ResursCentrum för kvinnor i Malmö och är därmed också del i det regionala och det nationella nätverket ResursCentrum för kvinnor (se avsnitt 7.3).

Nätverk – lokalt och internationellt

Nätverk är en viktig ingrediens i föreningen, mycket av dess verksamhet har utvecklats genom olika sorters nätverk och samtidigt som det genomförs aktiviteter som vänder sig till samtliga medlemmar har det också startats mindre nätverk för att möta särskilda intressen bland medlemmarna. I föreningen drivs fyra aktiva nätverk:

- *IQ-net* har funnits sedan 1998 och är IKF i Malmös nätverk för etablerade, nystartade och blivande kvinnliga företagare. Företagarna möts regelbundet och genom nätverket skapas möjligheter för kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte och samarbete i nationellt och internationellt perspektiv. Via kompetensen bland IQ-nets medlemmar ska affärsrådgivning erbjudas till kvinnor som vill starta företag eller som har nystartade företag. IQ-net har drygt 80 medlemmar som tillsammans representerar ett flertal olika branscher och deltagande är fritt för den som är medlem i föreningen.
- *Netmap* är en virtuell mötesplats för skånska kvinnliga företagare med syftet att fungera som ett verktyg för att främja kvinnors företagande, främja tillväxt, affärsutveckling och nätverksbyggande, och vänder sig till de kvinnliga företagare som vill byta erfarenheter, finna samarbetspartners och få inspiration av varandra (se vidare: www.netmap.ikf.se).

- *Samarbeta Jämt* är ett virtuellt nätverk för invandrarkvinnoorganisationer i Norden. Inom nätverket presenterar registrerade organisationer den egna verksamheten och erbjuder möjlighet till erfarenhetsutbyte, inspiration, engagemang t ex genom att i samarbete genomföra gemensamma projekt. Adressen är www.samarbeta.org.
- *Unga Kvinnor i Malmö* är ett integrationsbaserat nätverk som syftar till att utbyta internationella erfarenheter och erfarenheter av att vara ung kvinna i Sverige. Inom Unga kvinnor i Malmö har bland annat genomförts en studiecirkel om föreningskunskap, aktiviteter om EU:s framtidsfrågor och jämställdhet, studieresa till Bryssel och olika sociala aktiviteter i Malmö utefter deltagarnas intressen.

Projektverksamheten – ett virtuellt nordiskt nätverk

IKF i Malmö har idag stor vana att driva projekt. De flesta projekten – varav flera får stöd från olika myndigheter – både ägs och drivs av föreningen genom anställda projektledare. Vissa projekt drivs genom projektsamarbeten. Ledamöterna i föreningens styrelse är aktiva och engagerade i projekten genom styrgrupper och möter dessutom regelbundet projektledarna för uppföljning och erfarenhetsutbyte.

Ett av de större projekten är ”*Samarbeta Jämt*”. Projektet syftar till att som ett led i det nordiska jämställdhets- och integrationsarbetet etablera ett virtuellt nordiskt nätverk för samarbete mellan organisationer för invandrarkvinnor. På lång sikt ska projektet stärka invandrarkvinnors inflytande i de nordiska samhällena och arbetslivet på lika villkor. Tanken är också att Samarbeta Jämt ska vara en mötesplats och resursbas för kvinnor som är engagerade i en internationell invandrarkvinnoförening eller ett riksförbund, förening, kommitté eller nätverk för invandrarkvinnor. På hemsidan www.samarbeta.org kan intresserade kostnadsfritt registrera och presentera sin organisation och ta del av andra organisationers verksamheter.

Projektet innehåller bland annat även en datautbildningsinsats så att fler invandrarkvinnor får nytta av de möjligheter som det virtuella nätverket och portalen ger. Projektet startade våren 2004 och har pågått under tre år. Därefter ska nätverket leva vidare och webbplatsen fungera som ett användbart redskap där organisationer kan samarbeta och utvecklas. Samarbeta Jämt stöds av ESF-rådet i Skåne och den svenska regeringen.

Samarbeta Jämt i Norden är ett nytt projekt – även det inom ramen för det nordiska jämställdhetsarbetet – som finansieras genom Nordiska ministerrådet. Det här nya projektet syftar till att särskilt främja de unga invandrarkvinnornas inflytande och delaktighet i samhällsutvecklingen genom större deltagande i de demokratiska beslutsprocesserna i de nordiska samhällena. För att stödja igångsättande och genomförande av projektaktiviteter etablerades i år (2007) en nordisk referensgrupp med representanter för invandrarkvinnoorganisationer i de nordiska länderna samt en representant från Nordiska ministerrådet. Dessa kommer att verka som nationella samordnare i sina respektive länder. Referensgruppen träffas två gånger om året för att gemensamt utveckla handlingsplaner. Aktiviteter genomförs av deltagande organisationer. Finansiering för genomförande av nationella aktiviteter söks nationellt.

Samverkan för lokalt Resurscentrum för kvinnor i St: Petersburg

IKF i Malmö har även engagerat sig i projekt österut. Under 2006 genomfördes en förstudie inför ett eventuellt samarbetsprojekt med ”House of Projects”, en kvinnoorganisation i St. Petersburg. Syftet med samarbetet var kunskapsöverföring kring vuxenutbildning och föreningskunskap för att stärka det civila samhällets utveckling i demokratiska styrelseformer.

Internationella Kvinnoföreningen i Malmö på besök hos sin samarbetspartner i St. Petersburg. Foto: IKF

Målet för satsningen har varit att stärka den lokala demokratin, att ta tillvara och utveckla kvinnors kompetens samt att stärka kvinnornas inflytande och ställning i samhället. Under ett besök hösten 2006 hos samarbetsorganisationen i St Petersburg hölls en gemensam konferens där syfte och mål med fortsatt samarbete fastlades. Vid konferensen bestämdes att IKF skulle utforma en utbildning inom föreningskunskap och mötesteknik, områden som "House of Projects" önskar utveckla. I samband med konferensen utnämndes "House of Projects" till ett Lokalt ResursCentrum för kvinnor i St. Petersburg! Det fortsatta samarbetet under 2007 ska ägnas åt insatser med målet att samarbetsorganisationen skall få en demokratisk styrning och strukturerad arbetsfördelning och ledning.

Kvinnligt mentorsprogram – stärkt kulturkunskap

Ytterligare exempel på projekt som drivs av IKF är *Kvinnligt mentorsprogram* som är ett nätverksprojekt som årligen tar in unga välutbildade invandrarkvinnor och kvinnliga chefer som utvecklar ett utbyten av kulturkunskap och kontakter på arbetsmarknaden. Mentorsprogrammet pågår under ett år och innefattar nätverksträffar i storgrupp och individuella träffar mellan adept och mentor.

Tanken är att ta tillvara de unga kvinnornas kompetens och ge dem nya verktyg för att komma in på den svenska arbetsmarknaden, men också mentorerna har mycket att vinna på kontakten. Dels får de en ökad kulturkunskap och dels blir de medvetna om vikten av en mångkulturell arbetsplats. Mentorernas höga tjänstepositioner gör att de dessutom har direkt möjlighet att både påverka nyanställningar och attityder till mångfald på sina arbetsplatser.

Under 2007 deltar cirka 40 adepter och mentorer i programmet. Tillsammans kommer de från 17 olika länder och representerar olika yrkesområden, till exempel ekonomer, jurister, beteendevetare, musikpedagoger och civilingenjörer. Projektet drivs i samarbete med Malmö Högskola, Folkuniversitetet och Arbetsförmedlingen Nya Invandrare varifrån adepterna rekryteras i början av projektåret. Mentorerna rekryteras därefter utifrån adepternas intressen och behov. Projektet stöds av Integrationsverket, Region Skåne och Malmö Stad. IKF arbetar även med att sprida projektet till övriga delar av landet och Norden.

Internationellt forum för företagare och anställda

Ett nystartat projekt är "*Kompetens utan gräns med internationellt forum*" som IKF driver i syfte att stimulera och stödja skånska kvinnliga företagare att bli bättre förberedda för möten med utländska affärskollegor och samarbete med företag i andra länder. Ett resultat av flera års arrangemang av "Kompetensdagar för Kvinnliga Företagare" med internationellt deltagande, har varit att svenska företagare uttryckt ett behov för att öka sina kunskaper om internationell affärsverksamhet. De företagare som känner att de behöver mer kunskap och information för att kunna arbeta med andra länder får genom projektet möjlighet att delta i IKFs seminarier för småföretagare om kultur och affärskultur, mm i olika länder.

Genom IKFs internationella nätverk erbjuder projektet också svenska företag nya affärsmöjligheter då man hjälper till att ordna möten mellan svenska och utländska företag från dessa länder. Detta kommer att ske genom individuell coaching, företagsmatchning och genom gemensamma resor till berörda länder. Alla företagare som deltar i seminarierna kommer dessutom att inbjudas till ett Internationellt Forum i Malmö under hösten 2007 då det kommer att finnas tillgång till språkligt stöd och lokalkunskap. Till seminarierna bjuder IKF också in arbetssökande med rötter i de aktuella länderna. Därigenom utvecklas nätverk med nya dimensioner som kan gynna både företagens och de arbetssökandes intressen.

Finansiärer för projektet är NUTEK, Integrationsverket, ESF-rådet, Region Skåne, Malmö stad samt Delegationen för fördelning av statsbidrag för kvinnors organisering och jämställdhetsbidrag.

Kvinnors Makt – Handla rätt – Samtal om relationer

Bland IKF:s projekt ska också nämnas:

- *Kvinnors Makt!* – ett projekt som ska medverka till att flytta fram invandrarkvinnors positioner i politiken och samhället i stort. Ett 30-tal kvinnor, nyckelpersoner från nätverket Samarbeta Jämt, får genom projektet möjlighet att utbilda sig i frågor som: Hur gör man när man vill engagera sig i politiken? Hur fungerar politiskt arbete? Hur gör jag om jag tröttnat på att bara vara väljare och nu vill ta steget att bli vald? Vad är härskartekniker och vad gör jag om jag råkar ut för dem på ett styrelsemöte?
- *Handla rätt* – är ett projekt som IKF i Malmö driver i samarbete med Miljöförvaltningen, Konsument Malmö och Budget- och Hyresrådgivningen, Malmö Stad. Det långsiktiga målet är att öka invandrarkvinnors förståelse för svenska lagar i samband med köp av varor och tjänster, vad som gäller vid kredit, vid skuld och att hyra etc. I studiecirklar belyses även flera vardagliga ekonomiska frågor om privat ekonomi, budget, betala räkningar, bostadstrygghet, konsumenträtt och vad som händer om vi inte kan betala.
- *Sexuell hälsa* – IKF i Malmö utbildade under hösten 2006 tio kvinnor i frågor kring sex och samlevnad och samtalsmetodik. Syftet är att genom ett öppet klimat skapa hälsosamma samtalsmiljöer där kvinnor emellan kan samtala om frågor som berör sexualitet och samlevnad. Några av de frågor utbildningen fokuserade på var hur kultur och föreställningar om kön kan påverka frågor relaterade till sexualitet och relationer. Dessa informatörer erbjuder nu kostnadsfritt att arrangera samtalsgrupper för kvinnor i t ex skolor och föreningar i Malmö.

FAKTA OM INTERNATIONELLA KVINNOFÖRENINGEN I MALMÖ

START: 1970

VERKSAMHET: Öppet hus, nätverk, projektverksamhet, studiecirklar, utbildningar (språk, kulturkunskap, data etc)

JURIDISK FORM: Ideell förening

ÄGARE/MEDLEMMAR: Ca 1 000 medlemmar i Malmö

DEMOKRATISK ORGANISATION/STYRELSE: Styrelse

VERKSAMHETSLEDNING: Verksamhetsledare (50%)

ARBETSGRUPP/ANSTÄLLDA: Sex anställda (en organisationssekreterare, en ekonomiansvarig och fyra projektledare) samt ca femton studiecirkelledare/termin, konsulttjänster vid behov

FINANSIERING: Olika finansiärer; lokala, regionala och nationella såväl som bilaterala aktörer

OMSÄTTNING: 3-3,5 Mkr

Internationella Kvinnoföreningen i Malmö, Spångatan 7, 211 44 MALMÖ, 040-23 13 80 (www.ikf.se/www.samarbeta.org) info@ikf.se

Källa: Skriftligt material från hemsida samt kompletteringar av föreningens ordförande Jelica Ugricic.

5.6 Stiftelsen Rudolf Steinerskolan i Lund – lärarkollegium med kollektivt ledarskap i den tolvåriga Waldorfskolan

Rudolf Steinerskolan i Lund är belägen i byn Hardeberga, mellan Lund och Dalby, där den har funnits från hösten 1978 då den gamla byskolan mitt emot kyrkan kunde tas i bruk. Skolan drivs av en stiftelse med både lärar- och föräldrarepresentanter i styrelsen. Verksamheten visar exempel på den sociala ekonomi som så många andra fristående skolor idag också bidrar till.

Som social ekonomi betraktat är det inte bara skolan med sin *Waldorfpedagogik* och särart i övrigt som kan vara intressant att bekanta sig med. Även den speciella självförvaltningsformen med hög grad av ansvar och självständighet inom lärarkollegiet kan väcka intresse.

Dessutom är det inte bara en skola, utan egentligen ett *kluster* av flera samverkande verksamheter – och med olika huvudmän – som alla bygger på antroposofins grundsyn och på Waldorfpedagogiken. (Waldorf är namnet på den fabrik i Stuttgart – egentligen Waldorf Astoria – där den första ”Waldorfskolan” startade år 1919. Eleverna på skolan var barn till arbetarna på fabriken och initiativtagaren var fabriksägaren *Emil Molt* med hjälp av *Rudolf Steiner*, alltså grundaren till den antroposofiska rörelsen och till Waldorfpedagogiken.) Förutom själva skolan med sina tolv klasser – motsvarande grundskola och gymnasium – finns inom detta kluster också tre fristående lekskolor samt en fristående särskola.

Säteriet i Hardeberga, numera skolbyggnad för Rudolf Steinerskolans klass 7-12.
Illustration: Rudolf Steinerskolan i Lund

Utställning på Malmö konsthall tände gnistan

Gnistan till att starta en Waldorfskola i Lund tändes genom den mycket uppmärksammade utställningen ”Miljö som ger liv” på Malmö konsthall, våren 1976. Redan året innan hade en aktiv Waldorfförening startat en lekskolegrupp i en stor patriciervilla på Oscarsgården med en vacker trädgård inne i Lund. Året därpå, hösten 1977, började en första klass med arton elever. För den växande skolverksamheten blev platsen snart för trång. Men, efter bara ett år flyttade skolan ut till Hardeberga där den gamla byskolan stod tom och övergiven. Leksolan, som efter några år blev en fristående stiftelse, stannade dock kvar på övervåningen fram till 1998. Hösten 1978 började två klasser och en sexårsgrupp i Hardeberga. Nu fanns gott om utrymme till att börja med, även om det krävdes mycket praktiskt arbete för att få den gamla, slitna skolan i acceptabelt skick.

Utbyggnad i etapper – en skola på landet

Det skulle ske ytterligare utbyggnader. Under årens lopp har skolans lokaler utökats med en permanent barack ”Paviljongen” (åk 5 och åk 6). Även den gamla säteribygnaden en bit bort, lite i utkanten av byn där numera högstadie- och gymnasieklasserna i dag har sina lokaler, har förvärvats och renoverats. Ytterligare lokaler tillkom då ”Hantverkshuset” stod nybyggt för ett par år sedan med utrymmen för hantverk och separata klassrum.

Både byggnader och utemiljöer är något extra och en tillgång för skolan. Vid Säteriet finns fortfarande spår av den gamla trädgården från 1700-talet, anlagd av ryska krigsfångar sägs det. Uppe kring den gamla skolbyggnaden växer enorma syrenbuskage som årligen blommar och sprider fantastisk doft och erbjuder spännande möjligheter till lek under rasterna. Tittar man in där under kan det finnas både ”affär”, ”sjukhus” och ”skönhetssalong” och annat bland buskagens grenar och hålor. Att vara elev på den här skolan innebär alltså att gå i skola på landet. Det hör liksom till att komma hem lite grusig, lerig, rufsigt men också rosig. De flesta barnen åker skolbuss, många från Lund och byarna i kommunen. Men det kommer också elever från Eslöv, Landskrona och andra kommuner. Sammantaget finns idag 195 elever i de tolv klasserna.

Och en skola för livet

Under sina åtta första skolår har barnen en och samma klasslärare och klassen hålls samman under hela skoltiden. Både elever och lärare lär känna varandra mycket väl under dessa år och det utvecklas långa och djupa relationer med vuxna och kamrater som en viktig förberedelse för livet. Det blir på så sätt också en skola för livet i stort.

Att få bli sedd för den jag är, att få öva mina sinnen, att skapa med mina händer och låta bilder, sagor, myter och legender tala till mig är viktiga kvaliteter i Waldorfskolan liksom att varje dag måste innehålla en rytmisk växling mellan ”inandning” och ”utandning”. För eleverna är det också viktigt att få utvecklas i sin egen takt och att inte hela tiden jämföras med andra. Enligt Waldorfpedagogiken bär vi alla ett frö inom oss, något som ska växa och blomma, något som vi ska tillföra världen. För detta ska kunna ske behöver vi näring och det är det som Waldorfskolan och Waldorfpedagogerna försöker ge.

På skolan i Hardeberga arbetar lärarna också mycket med musik, lek, rörelse och teaterspel. Under de första skolåren vävs detta samman med övriga skolämnen till en helhet. Varje årskurs har sin musik- och/eller teaterföreställning att se fram emot och spela upp för föräldrar, vänner och släktingar i slutet av vårterminen. I årskurs 9 brukar det satsas på något extra, kanske något av Brecht eller Shakespeare. Till och med Mozarts Trollföljen – i förkortad version, men med alla kända körer och arior – bjöds det på för något år sedan.

*Bildskapande som näring åt själen.
Foto: Rudolf Steinerskolan i Lund*

Årskurs tio, elva och tolv – Waldorfgymnasiet

Den tolvåriga kursplanen innebär att de tre sista åren – tio, elva och tolv – är det samma som gymnasiet. Kännetecknande för gymnasieåren är dock att det inte sker någon särskild specialisering utan att det istället finns ett brett utbud av teoretiska, estetiska och praktiska ämnen. Förutom allmän och särskild behörighet till högskolestudier får eleverna erfarenheter och färdigheter för studier och arbete – vilket är en viktig grundtanke i waldorfpedagogiken – och för hela sina fortsatta liv. Policyn är att undervisningen ska inriktas på:

- Människan är en del av såväl kulturen som naturen. Du är viktig, har ansvar och kan påverka.
- Matematik, geometri och naturvetenskap ingår för att göra tänkandet rörligt och skärpa din iakttagelseförmåga.
- Språk ingår för att leva i litteraturen och för att öka dina möjligheter att kommunicera med andra människor och göra dig säker i samhället.
- Musik, rörelse, teater, bild och olika hantverk ingår som näring åt själen och för att ge dig chansen att upptäcka dina egna förmågor. Att skapa ger självförtroende.
- Skolan ser i första hand samhällsproblem, globalt och i Sverige, som möjligheter för nya kreativa initiativ.

Varje år genomförs också resor med klasserna med de lite större barnen, så även i gymnasieklasserna. Klass 12 gjorde våren 2005 en arkitekturresa till platser i Europa som Trier i Tyskland och till Metz i Frankrike där den stora gotiska katedralen besöktes. Resan gick även till Dornach i Schweiz och till *Goetheanum*, det ursprungliga centret för antroposofin, grundat av Rudolf Steiner, där betongens plastiska uttrycksmöjligheter studerades. I januari 2007 besökte årets klass tolv *Manjai Kunda*, en by i Gambia där landets första Waldorfskola håller på att etableras. Målsättningen är att skapa en tolvårig Waldorfskola och att utveckla en pedagogik som låter barnen behålla sin afrikanska kultur och ändå få följa med i den övriga världens utveckling. Lundaeleverna fick under sitt besök bland annat hjälpa till med att bygga skolbänkar, måla, plantera och anlägga skolgård med lekplats till barnen. Tanken är att kontakterna mellan skolorna ska vara början till ett långvarigt socialt och kulturellt utbyte med Gambias Waldorfverksamhet.

Självförvaltning – kollektivt ansvar

Alla större ekonomiska och organisatoriska beslut underställs styrelsen (både lärar- och föräldrarepresentanter). Det gäller även frågor om byggnation, underhåll och reparationer. I övrigt sköts de flesta angelägenheterna i praktiken av *lärarkollegiet*. Den här modellen bygger på idén om självförvaltning, en idé som funnits med ända från början då skolan startade. Alla lärare och andra medarbetare, exempelvis vaktmästare, finns med i kollegiet och inom kollegiet väljs personer till alla de grupper som behövs för att driva och sköta om skolan. Det kan vara grupper för ekonomi, personal och anställningsfrågor, specialresurser till elever med behov av särskild hjälp etc. Det demokratiska ligger i själva valproceduren. Grupperna blir, sedan de väl är utsedda, relativt självständiga. Och även om det fordras ständig återrapportering till de övriga i kollegiet finns ett tydligt mandat.

– Vi försöker hitta varandras kvaliteter, säger *Robert Halling* som varit lärare i Hardeberga i över tjugo år och som idag är utsedd att vara skolans formella rektor. Grundidén är att alla ska var med och ta ansvar, men också att få göra det var och en har fallenhet för.

Skolans budget bygger i huvudsak på skolpengen och totalt omsätter skolan cirka 14 miljoner per år. Skolorna är självständiga men samverkar i, och med *Waldorffederationen*. Andra samverkansorgan är Huvudmannaförbundet och Medarbetarförbundet som är de svenska antroposofiska verksamheternas arbetsgivarorganisation respektive medarbetarorganisation. Lärarna deltar ofta i fortbildningar vid *Rudolf Steinerhögskolan* i Stockholm (driver lärarutbildningar) och även i kurser i andra nordiska länder och i Tyskland Dessutom deltar olika lärare ofta i föreläsningar och symposium, på regional nivå, om barn med särskilda behov.

Det finns också kontakter och samarbeten utanför den antroposofiska kretsen, exempelvis med miljöorganisationer samt med Föreningen Sofia, en paraplyorganisation för olika projekt som startats ute i världen och som på något sätt oftast ägnas åt utveckling av Waldorfskolor, biodynamisk odling etc. Framförallt är syftet att vara andra grupper av människor behjälpliga till att själva utforma sin framtid.

Tre-grenings-tanken – likalönsprincipen

Skolans självförvaltningsmodell bygger på en *tre-grenings-tanke* som en gång utvecklades och formulerades av Rudolf Steiner och som handlar om *kulturlivet*, *rättslivet* och *arbetslivet*. Dessa tre delar finns med på alla arbetsplatser, men måste medvetenhetgöras för att en sund utveckling skall uppstå och kunna fortgå. Varje arbetsplats har naturligtvis sin tonvikt på en av de tre delarna. Alltså i kulturlivet måste frihetsprincipen råda, i rättslivet jämlikhet samt i den ekonomiska – broderskapstanken Det innebär, lite förenklat, ett synsätt på *skolan som en del av kulturlivet*; där var och ens självbild måste få utvecklas optimalt så att en kreativ kraft kan uppkomma som kan omdana och skapa ett socialt och arbetsrättsligt fungerande samhälle.

Tolkningen och samförståndet kring tre-grenings-tanken har dock varierat över tiden. Eftersom skolan under de allra första åren knappt hade några medel alls – det var innan skolpengens tid – var det naturligt att klara sig på minsta möjliga och det gällde att fördela det lilla som fanns så vettigt som möjligt. Någon av lärarna var ensamstående och behövde lite mer. En annan bodde långväga ifrån och var beroende av bil och hade merkostnader för det. En tredje var gift med en välbeställd person och skulle därför ha lite mindre. Och så vidare. Detta skapade ett komplicerat system med olika löner samtidigt som det förutsattes att alla skulle jobba så mycket som möjligt för skolan.

– Det första året fick jag nog min ersättning mest i mejerivaror, berättar Robert Halling när han minns tillbaka. Fanns det pengar till lite lön så fick man det också. Men så kom skeenden där vi växte och blev fler och där vi började ifrågasätta varandras behov.

– Idag, menar Robert Halling, ser skolan och kollegiet till hur det är i övriga samhället och numera gäller principen om likalön för alla lärare och att det inte ska vara så stora skillnader mellan de olika medarbetargrupperna. Men, det förutsätts också att alla är med och tar ansvar i självförvaltningen.

Lekskolorna

I Lund med omnejd finns idag tre lekskolor som arbetar med Waldorfpedagogik: Solvinden på Oscarshem, Äppellunden i Stora Råby samt lekskolan i Hardeberga. Alla tre lekskolor har nära samarbete med skolan och fungerar som en första rekrytering av elever. Lekskolan i Hardeberga har sin hemvist i en av de gamla skolbyggnaderna, alltså intill de byggnader mitt emot kyrkan där eleverna sedan går över till skolan och stannar till och med årskurs 6 innan det är dags att i årskurs 7 flytta över till lokalerna nere på Säteriet.

På lekskolan går i Hardeberga går idag 23 barn i åldrarna 1-7 år. Barnen är indelade i tre åldersgrupper. Medarbetarna har alla Waldorf-förskollärodbildning, eller är under pågående utbildning. Föräldrar som vill ställa sina barn i kö till lekskolan är välkomna att först komma på besök, i den mån det är möjligt.

Samverkan med sarskolan Kristofferus

Alldeles i anslutning till skolan – nära högstadiet och gymnasiet nere vid Säteriet – finns en fristående sarskola, *Kristofferusskolan*, med *läkepedagogisk inriktning*. Läkepedagogik är en specialinriktad Waldorfpedagogik för barn med särskilda behov. Pedagogiken vilar på en antroposofisk grund och människosyn. Upptagningsområdet är idag elever från Lund, Landskrona, Kävlinge och Sjöbo kommun.

Skolan startades 1999 under Rudolf Steinerskolans tak. År 2000 fick Kristofferus ett eget grundsarskolestillstånd för klass 1-10. Medarbetare och föräldrar bildade då en ideell förening och skolan drivs sedan dess i nära samarbete med barnens föräldrar. Skolan följer den kommunala grundsarskolans mål, men metodiskt tillämpas Waldorfskolans kursplan. Klasserna byggs upp en i sänder, det vill säga intagningen görs under två år och klassen har ett maximalt antal elever med 6 barn. Idag finns på Kristofferus en grupp elever i årskurs 5-7. Hösten 2007 startas en ny klass där det kan erbjudas plats till tre eller fyra nya elever.

Åk 5 har samling på skolgården.

Dagens tema: Carl von Linné.

Foto: InfoKooperativet Amiralen/EMM

FAKTA OM RUDOLF STEINERSKOLAN I LUND

START: 1977-1978

VERKSAMHET: Fristående skola (12 år, motsvarande grundskola/gymnasium) i nära samverkan med lekskola och sarskola

JURIDISK FORM: Stiftelse

ÅGARE/MEDLEMMAR: Inga (stiftelsens urkund reglerar verksamheten)

DEMOKRATISK ORGANISATION/STYRELSE: Styrelse (ekonomi och yttersta ansvar för verksamheten)

VERKSAMHETSLEDNING: Kollektivt ansvar i lärarkollegiet som väljer ledningsgruppens ordf. och Stiftelsens ordf. som har rektorsansvar över sina respektive områden

ARBETSORGANISATION/ANSTÄLLDA: C:a 20 heltidsanställda

FINANSIERING: Offentliga bidrag (skolpeng)

OMSÄTTNING: C:a 13 Mkr

Rudolf Steinerskolan i Lund:

Hardeberga skola, 247 91 SÖDRA SANDBY, administration 046-991 75, eller Säteriet 046-13 17 30 (www.waldorf-lund.com)

info@waldorf-lund.com

Kristofferusskolan:

Hardeberga, 247 91 SÖDRA SANDBY, 046-510 60 (kontakt/information, vardagar 14.30-15.30), kristofferusskolan@telia.com

Källor: Skriftligt material och via hemsida (www.waldorf-lund.com) samt personlig intervju med Robert Halling, lärare och skolledare.

5.7 Anemonen Gruppboende i Åstorp – arbeta tillsammans och ställa upp för varandra

Gruppboendet Anemonen i Åstorp drivs av ett personalkooperativ i en ekonomisk förening. Personalen arbetar nära varandra. Alla känner alla och ställer upp för varandra. Alla tar ansvar. Och trots att det krävs mycket tid och engagemang har ingen av medarbetarna slutat sedan de startade verksamheten för fjorton år sedan, inte annat än för pension och studier.

Politiskt initiativ – vård för sju boende

De första planerna på ett personalkooperativt gruppboende för senildementa drogs upp redan 1992.

– Politikerna ville ha ett alternativ i vården och en konsult från KoopUtveckling (numera Coompanion Skåne) kom och informerade om kooperativ, berättar *Susanne Wilhelmsson* som är föreståndare på Anemonen. Nio personer, alla anställda i den kommunala äldreomsorgen, nappade på erbjudandet och det bildades en grupp som började arbeta med processen.

Foto: InfoKooperativet Amiralen/EMM

Verksamheten startade den 1 juni 1993. Sedan dess har föreningen bedrivit hemtjänst i gruppboende för personer med åldersdemens. Verksamheten vänder sig alltså till personer med åldersdemens som har behov av daglig tillsyn på grund av oro och rastlöshet, störande beteende och är desorienterade. De boende har således fått en demenssjukdom diagnostiserad av läkare och ansetts kunna tillgodogöra sig den planerade omsorgsformen i gruppboende. Det är kommunens behovsbedömare som bedömer den boendes tillstånd medan själva vårdplaneringen sker på plats hos Anemonen.

Uppnå intentionerna i socialtjänstlagen

Målsättningen är att tillvarata det friska, stödja de funktioner som sviktar och att nyansera insatserna efter den boendes aktuella behov av hjälp beroende på hälsotillstånd och sinnesstämning. För att uppnå intentionen i socialtjänstlagen och personalkooperativets egen målsättning utgår Anemonen från individuell vårdplanering med kontaktmannaskap som innebär att det för varje boende och dennes anhöriga finns en egen kontaktperson bland personalen.

Lokalerna består av sju lägenheter med gemensamhetsutrymmen. Var och en av de sju boende har ett eget hyreskontrakt. Tanken är att den förhållandevis lilla gruppen med boende ska bidra till en hemlik och familjär atmosfär, och till ett meningsfullt liv trots sjukdomen.

Personal dygnet runt

Tjänstgörande personal finns under hela dygnet. Personalgruppen består av 6,8 årsarbetare fördelat på 9 tjänster. Av dessa är sju medlemmar i den ekonomiska föreningen medan de övriga två valt att avstå från medlemskap och att endast vara anställda i föreningen. Alla är utbildade undersköterskor. Föreståndaren har dessutom en särskild högskoleutbildning för sin befattning. Löner och andra anställningsvillkor följer KFOs avtal.

Utöver den fasta personalen kommer en fotvårdare samt en damfrisör till Anemonen en gång per månad. I övrigt om dagarna kan de boende ägna sig åt gymnastik, bollkastning, högläsning, tidningsläsning, kortspel, pussel samt vardagsgöromålen som matlagning, diskning, klädvård, dammsugning och dammtorkning. I mån av tid görs promenader med de boende som så vill. Andra sysslor är exempelvis att städa på gården och hålla efter ogräset i rabatter vilket är populära sysslor.

Trygga med varandra – stöd från familjerna

Välbefinnandet, samarbetet och tryggheten inom gruppen är också högt prioriterat.

– Allting har ett sammanhang, säger Susanne Wilhelmsson. Mår man bra går det också bra på arbetet. Mår man inte bra, gör man inte heller bra ifrån sig på jobbet. Att arbeta med människor så nära som vi gör förutsätter att man mår bra i själen.

Det är därför också viktigt att göra något tillsammans utanför jobbet. Då och då åker personalen iväg på resor för rekreation och att bara umgås, och inte prata jobb.

Men det är inte bara inom personalgruppen det är viktigt att vara trygga med varandra.

– Även familjen och den andra hälften måste vara med på noterna, menar Susanne Wilhelmsson. Alla måste vara införstådda med att kooperativet tar tid och att det aldrig går att lämna jobbet riktigt helt. Det krävs mycket och många faller nog på det.

Ändå vill inte Susanne och de övriga på Anemonen avskräcka andra från att ta steget fullt ut i ett eget personalkooperativ. Vad var det då som gjorde att just en här gruppen tog steget en gång? Svaret kommer snabbt:

– Spänningen! Att det inte fanns något liknande. Dessutom drog kommunen ner på personal och att satsa på Anemonen kunde vara ett sätt att behålla sitt jobb.

Alla är delaktiga och känner villkoren

Hur är det då idag? Vad är drivkraften på Anemonen? Varför stannar personalen? Och vad är det som gör att de orkar fortsätta?

– Det är lika för alla. Alla är med i styrelsen. En röst per medlem. Alla blir delaktiga och känner till villkoren. Någon syr gardiner hemma hos sig. En annan bakar två kakor och tar med ena till jobbet. Och så är det de snabba besluten, att inte behöva gå och vänta på besked från högre ort. Här hänger det på oss själva. Utöver styrelsemötet då ekonomi, personal och övergripande frågor behandlas har vi personalmöten där alla är med.

Personalens trivsel visas också i att de sällan eller aldrig är sjuka. Det har dock hänt att en personal drabbats av långtidssjukskrivning och varit i behov av rehabilitering. I ett sådant läge måste arbetsuppgifterna anpassas, för det är klart att man är mån om sin personal, menar Susanne och berättar att försäkringskassan vid detta tillfälle var mäktat imponerad över hur flexibelt det hela kunde lösas.

Foto: InfoKooperativet
Amiralen/EMM

Anbud vart tredje år – EUs tjänstedirektiv

Under alla år Anemonen varit i drift har finansieringen byggts på ett avtal med Åstorps kommun. Vart tredje år sker ett förfarande med offentlig upphandling och hittills har Anemonen fått anbudet. Utöver ersättningen för den ordinarie omsorgen finns möjligheter till tillägg för särskilda behov hos de boende eller till följd av vissa kostnadsökningar. Reglerna för själva upphandlingen har dock skärpts i och med att EUs strängare upphandlingsregler numera tillämpas. Ytterligare restriktioner sker också sedan EUs tjänstedirektiv numera måste följas. Personalens möjligheter att fritt förlägga sin arbetstid under längre perioder för att sedan vara lediga flera dagar i sträck är nu begränsade. Den här inskränkningen har blivit kännbar för personalen som ju en gång valt att satsa på Anemonen för att få inflytande och frihet att själva planera och ta ansvar. Friheten att bestämma över ekonomin – inom befintliga ramar – är dock möjlig som tidigare och överskott i verksamheten stannar alltid kvar och balanseras i ny räkning.

Begränsade möjligheter att växa

Det finns också andra orsaker till att motivationen och engagemanget på Anemonen kanske inte alltid är på allra högsta topp, så som det var förr. Något har hänt under de två senaste åren, och frågan är vad?

Under en timmes funderingar och samtal över en kopp kaffe med Susanne Wilhelmsson framträder en bild som kanske kan hjälpa till att ge svaret. I grund och botten visar det sig handla om Anemonens svårigheter att växa, att göra något utöver vad som redan görs. Verksamheten bygger på resurser som är avpassade för sju boende. Det gäller ekonomi, lokaler, personal och allt annat. Det finns liksom ingen växtmån.

– Vill vi laga mat till flera går det inte därför att köket är för litet och det måste vara storkök. Vill vi tvätta kläder till fler är det inte heller möjligt eftersom våra tvättmaskiner och tvättutrymmen inte klarar det. Vi kan inte heller utöka med hemtjänst i närområdet eftersom det bara är yngre som bor här. Ramarna är låsta.

Till detta kommer det faktum att alla i personalgruppen blivit några år äldre. De yngre tjejerna har bildat familj och fått barn. De som nu blivit medelålders har barn som flyttat hemifrån och hela tillvaron har blivit totalförändrad med det. Någon har blivit ensamstående, och någon lever med en ny partner. Livet förändras. Engagemanget kan också finna nya vägar.

Foto: InfoKooperativet Amiralen/EMM

Tungt arbete

Det finns ytterligare en – kanske är det den viktigaste – förklaring till att gnistan inte alltid infinner sig som förr. Det är själva arbetet, att arbeta med äldreomsorg.

– Arbetet avgörs helt och hållet av de boendes behov. Ett tag var det extra tungt, berättar Susanne. Inte förrän framåt lunch blev vi färdiga med att ta hand om och klä alla våra boende. Förr hade vi vid det laget också hunnit med att gå ut med varsin dam eller herre, köpa en glass och ha det trevligt.

Men den tiden är förbi. De boende som kommer till Anemonen blir äldre och äldre. Platserna i äldreomsorgen är begränsade och när det är dags för ett särskilt boende är vårdbehoven i regel ganska omfattande.

Möjligheter i framtiden: utbildning och föreläsningar

Även om själva omsorgen och gruppboendet inte går att utöka eller förändra så särskilt mycket finns en del andra idéer som kan bidra till utveckling för personalen, och kooperativet. Flera i personalgruppen har idag vana vid att ta emot studiebesök och att föreläsa om både Kooperation och om äldreomsorg. För hur tungt det än är, och vilka begränsningar som än sätter stopp för expansion, så finns drivkraften och övertygelsen kvar. Den kooperativa modellen är värd att satsa på och att rekommendera till andra.

– Det är ingenting vi ångrar. Det här är vårt andra hem. Vi har självständigheten, och friheten. Skulle någon undra om vi vill lägga av kan vi bara säga att, det behöver ni inte ens fråga!

FAKTA OM ANEMONEN GRUPPBOENDE

START: 1993

VERKSAMHET: Hemtjänst/gruppboende för demenssjuka

JURIDISK FORM: Ekonomisk förening (personalkooperativ)

ÄGARE/MEDLEMMAR: 7 (alla kvinnor)

DEMOKRATISK ORGANISATION/STYRELSE: Årsstämman samt en styrelse (samtliga medlemmar är ledamöter i styrelsen)

VERKSAMHETSLEDNING: Föreståndare (100 %)

ARBETSORGANISATION/ANSTÄLLDA: En arbetsenhet med 6,8 årsarbetare fördelat på 9 anställda (de 7 medlemmarna, inklusive föreståndare, samt 2 icke medlemmar)

FINANSIERING: Ersättning från Åstorps kommun enligt anbud/upphandling

OMSÄTTNING: Drygt 3 Mkr

Anemonen, Hantverkaregatan, 11, 265 36 ÅSTORP, 042-547 10, anemoneniastorp@telia.com

Källor: Skriftligt underlag samt intervju från och med Susanne Wilhelmsson, föreståndare, Anemonen.

5.8 Kooperativet FRAMTID i Helsingborg – personalkooperativ och socialt företagande inom återvinningsbranschen

Ett idag mycket omtalat kooperativ och exempel på lyckat socialt företagande i Skåne är Kooperativet FRAMTID i Helsingborg. FRAMTID drivs i en ekonomisk förening där initiativtagarna både är medlemmar och anställda.

FRAMTID är med andra ord ett personalkooperativ. Utöver anställda finns också en stor grupp deltagare som praktiserar och arbetstränar eller på annat sätt blir medarbetare på FRAMTID.

Idag finns totalt 75 medarbetare varav 23 är anställda. FRAMTID skapar alltså arbete till arbetslösa personer som erbjuds meningsfull sysselsättning med att bland annat renovera och reparera skänkta gamla saker som sedan kan säljas på FRAMTIDs egen och mycket populära loppmarknad, torsdagar mellan 10.00-16.00.

På FRAMTID är man också angelägen om att lyfta fram sin identitet inom den sociala ekonomin. Medlemmarna och medarbetarna vill göra nytta och förändra världen, inte skaffa sig fördelar eller sko sig för egen vinning.

Kommunalt projekt blev eget kooperativ

Kooperativet FRAMTID kom igång år 1994. Upprinnelsen till det hela var när *Marita Andersson*, idag verksamhetsansvarig på FRAMTID, och hennes kolleger stod inför valet att sägas upp från sina anställningar i det kommunala arbetsmarknadsprojekt som de jobbat i under flera år, eller själva ta över projektet i egen regi.

– I Helsingborg byter man politisk majoritet vart fjärde år, vid varje val. Och varje gång blir det något nytt. Nu var det borgerlig majoritet och de ville se avknoppningar nya driftsformer, berättar Marita Andersson.

Frågan var alltså: lägga ner och sluta jobbet, eller bilda kooperativ? Personalgruppen tog hjälp av KoopUtveckling Skåne (numera Coompanion, se vidare 7.2) och så var planerna igång på ett personalkooperativ.

– Några blev rädda och lämnade oss. Andra stannade kvar. Det var tufft, men också häftigt. Och till alla som frågar säger jag: gör det! Gör som vi. Sätt igång. Ni kommer inte att ångra det, säger Marita Andersson först som sist.

Utanför Antikavdelningen på FRAMTIDs torsdagsloppis.
Foto: InfoKooperativet Amiralen/EMM

Verksamhetsidé med dubbla syften

FRAMTIDs verksamhetsidé kan beskrivas i två delar, eller med ”dubbla syften” om man så föredrar:

1. Den ena är *återanvändning av skänkt gods* där medarbetare och deltagare åtgärdar godset fram till försäljning eller distribution.
2. Den andra delen är Framtids idé att *samarbeta med medarbetarna och deltagarna* och att alla tillsammans delar svårigheter och glädje i arbetet.

FRAMTID arbetar således både med människor och med återanvändning av varor. Det finns på så sätt ett förhållningssätt som tar fasta på hushållning med både människors och samhällets resurser.

Medarbetarna är som sagt både anställda (flera med lönebidrag) och praktikanter eller deltagare på annat sätt. FRAMTID samarbetar därför med både försäkringskassan, kommunen, arbetsförmedlingen och kriminalvården vilket gör att människor som behöver komma tillbaka i arbete får chans att göra det. Sammanlagt har ungefär 500 personer under årens lopp fått praktik och arbetsträning på FRAMTID. Det finns till exempel också samarbete med kommunens utbildningsförvaltning som innebär att en grupp medarbetare kan vara på FRAMTID och plugga svenska på halvtid för att sedan, under den andra halvtiden, praktisera i någon av FRAMTIDs många avdelningar: café, sömnad, tapetserarverkstad, snickeri, målning, cykelreparation, trädgårdsarbete, transport, möbelhantering, bok/el-avdelningen, pynt & dekoravdelningen, vaktmästeri, tvätt & hygien, kuriosa och gamla ting.

Transport – uppackning – möbellager – sopstation

Många kanske tror att alla möbler som kommer till FRAMTID renoveras innan de sätts ut för försäljning. Endast antika möbler, eller väldigt fina möbler med bara små skavanker renoveras eftersom det skulle vara en förlust att lägga ner flera timmars arbete på till exempel en byrå som går att köpa ny för 100 kronor på IKEA.

- *Transportavdelningen.* FRAMTID har två lastbilar som hämtar gods hos både privata kunder och företag. Alla som vill skänka något ringer och bokar tid. Hämtningen sköts av FRAMTIDs transportavdelning och är kostnadsfri men sakerna ska vara hela och säljbara.

Varje vecka kommer det in stora mängder skänkta gods. Ofta blir det mer än tio hämtningar per bil och dag och de som vill skänka saker kan räkna med en väntetid på fem till sex veckor innan transport-avdelningen kan komma. Arbetet på transportavdelningen är tungt och slitsamt, men det kan också vara omväxlande och lärorikt. Medarbetarna på får bland annat goda kunskaper om lokalgeografin när de kör runt i hela Helsingborg med omnejd, flera gånger dagligen.

*Framtids torsdagsloppis. Dammsugare till försäljning.
Foto: InfoKooperativet Amiralen/ EMM*

- *Uppackningen.* Till uppackningen kommer mindre gods såsom husgeråd, textilier, sportartiklar, mindre möbler och diverse småsaker. Godset sorteras upp och skickas vidare till de olika avdelningarna. En bit tyg kan till exempel säljas i befintligt skick på Loppmarknad 2 (se nedan), men om den är hemvävd och av äldre årgång kan den istället säljas inne på Kaféet. Bra tyg av tunnare kvalitet används på syavdelningen. Kraftigare tyg skickas istället till tapetserarverkstaden. Slitet bomullstyg används vid städning och rengöring på alla avdelningar. Om tyget inte går att använda alls skickas det vidare till sopstationen.
- *Möbellagret.* Det här är ankomstplatsen för större möbler, VVS, byggnadsmaterial och skrymmande gods. Transportavdelningen lastar av och personalen på möbellagret placerar ut allting på rätt plats. Här finns soffor, kontorsmöbler, bokhyllor och byråer och liknande möblemang. Det finns också fönster och utemöbler.
- *Sopstationen.* Hit kommer allting som inte kan säljas. Varje station sorterar och transporterar till sopstationen där godset läggs på sina respektive platser. I största möjliga mån demonteras sedan det som går att demontera, i synnerhet möbler. FRAMTID strävar efter att källsortera så långt det går för att så mycket gods som möjligt ska kunna återanvändas eller återvinnas.

Avdelningarna

På FRAMTID hanteras inkommande saker som ska vidare till försäljning i flera avdelningar. På varje avdelning finns en grupp medarbetare – en avdelningsansvarig – som tar emot sakerna:

- *Bok- och el-avdelningen.* Till el-avdelningen skickas alla el-artiklar. Här repareras och demonteras elektriska apparater och tas tillvara fungerande delar som kan monteras i andra objekt. El-avdelningen säljer allt inom belysning. Det finns till exempel tak-, bords- och golvlampor, lampskärmar och kontors- och arbetsbelysning samt det mesta inom hushållsmaskiner och vitvaror. Dammsugare, strykjärn, TV-apparater, stereo, skrivmaskiner och kameror är ytterligare exempel på vad man finner här. På bok-avdelningen hamnar böcker, skivor, tidskrifter och band. Avdelningen är uppbyggd som ett antikvariat med cirka 10 000 volymer. Utöver skönlitteratur – som utgör den största delen – finns också böcker om kultur, musik, konst, idrott och sport, djur och natur samt årsböcker och uppslagsverk. Dessutom finns det mängder av pocketböcker, musikkassetter, CDs, LPs, stenkakor med mera.
- *Antiken.* I Antikavdelningen säljs äldre bra möbler och de bästa prydnadssakerna. Här finns också de bättre tavlorna och de finare speglarna.
- *Cykel- och verkstadsavdelningen.* Hit kommer cyklar och sportartiklar. Några demonteras och alla delar tas tillvara för att sedan sättas ihop till fungerande cyklar för försäljning. I den här avdelningen finns även leksaker, träningsredskap och sportartiklar.
- *Knickelboa.* På Knickelboa finner besökarna och kunderna saker som är ”bra att ha”, sådant som brukar finnas hemma i garage, städsåp, förråd och källare och sådant som inte platsar på någon annan avdelning.
- *Syavdelningen.* Här tar en grupp medarbetare hand om skänkta symaskiner, stuvar, dekorationsband, knappar och andra sybehör. Sömnadsavdelningen syr också egna kläder, handdukar och andra saker till butiken. Materialet som används kommer till största delen från Loppmarknad 2. Även privatpersoner kan beställa härifrån, men det är i mån av tid som medarbetarna där kan ta emot beställningar. Till privatpersoner säljs inga kläder, bara gardiner, kuddar och dylikt.
- *Tapetserarverkstaden.* På tapetserarverkstaden klär medarbetarna om och lagar möbler till försäljning, beställning eller utställning. Tapetserarverkstaden är dock inte öppen för allmänheten.
- *Snickeriet.* Här lagas, förstärks och putsas möbler från möbellagret innan de skickas vidare till måleriet. Snickeriet är inte heller öppet för allmänheten.
- *Måleriet.* På Måleriet förbehandlas och sprutmålas möbler, köksluckor och inredningsdetaljer. Här sker också lasering, dekormålning, lackering och efterbehandling. Inte heller den här avdelningen är öppen för allmänheten.

Tapetserarverkstaden.
Foto: InfoKooperativet Amiralen/EMM

Loppis 1 och Loppis 2

Då är det dags för loppisarna:

- *Loppis 1.* Här finns bland annat husgeråd, bättre begagnade möbler, säsongrelaterade ting, äldre saker, tavlor, prydnadsföremål och inredningsartiklar. Även instrument som pianon och orglar hamnar här.
- *Loppis 2.* Hit kommer alla olika typer av textilier efter att de har sorterats på Uppackningscentralen. Här säljer också kläder, tyger och sytillbehör. Detta är FRAMTIDs mest vinstrika avdelning.

Dessa loppisar är mycket populära, till nytta och nöje för både FRAMTID och kunderna. Varje torsdag när loppisen öppnar sina grindar står en stor klunga med dagens första kunder och trycker på. Bara den som sett med egna ögon kan förstå, men kunderna springer, cyklar och rusar in mot sina mål bland fynd av alla de slag. Varje torsdag omsätts cirka 70 000 kr, vilket per år brukar sluta med en försäljning någonstans mellan 4-5 miljoner. Allt som allt – med intäkter från loppis, rehabiliteringsersättningar från försäkringskassa och andra ersättningar från samarbetspartners – uppgår årsomsättningen till cirka 8 miljoner.

Arbete, kultur och friluftsliv

– gemensamma frukostar och högtider

Policyn för den arbetsmiljö som FRAMTID erbjuder är att det ska vara en miljö som kännetecknas av: drogfrihet, hög kvalitet, medmänsklighet och kommunikation. Arbetet på FRAMTID ska också ge möjligheter att vidga sina vyer inom kultur och friluftsliv. Målet är dessutom att så många som möjligt av medarbetarna och deltagarna någon gång om året ska få komma ut i naturen och berika sig med kulturupplevelser. Det kan vara allt från endagsutflykter till läger med flera övernattningar. Dessutom firas jul, påsk, midsommar, födelsedagar tillsammans vilket bidrar till integration mellan invandrare och svenskar. Alla arrangerade aktiviteter är kostnadsfria.

Köket förser hela anläggningen med frukost, lunch och eftermiddagskaffe. Lunchen består av näringsriktig och väl sammansatt husmanskost med tillhörande dryck, och till eftermiddagskaffet serveras hembakat. Utöver det sker försäljning av hembakat i Kafét på loppmarknaderna. Köket har dessutom hand om arrangemang vid helger.

Aktiviteterna tillsammans är viktiga för gemenskapen, men också för att låta arbetet stå i centrum på ett positivt sätt.

– Vi arbetar på ett lösningsfokuserat sätt och vi pratar inte så mycket om problem. Nittiofem procent av all oro är helt onödig, säger Marita Andersson.

Medbestämmande – att lita på varandra

I styrelsen – som har yttersta ansvar för verksamheten och som fattar beslut i alla större ekonomiska och organisatoriska frågor – finns bara FRAMTIDs fyra medlemmar som också är anställda och alltså har en dubbel roll. Ut över styrelsemöten ordnas också regelbundna personalmöten där alla deltar.

– Alla är med och bestämmer, vilket inte alltid betyder att man alltid får sin vilja fram. När väl ett demokratiskt beslut är fattat så gäller det. Punkt slut. Och efter ett tag vet man inte vem som tyckte vad. Det fungerar i alla fall, säger Marita Andersson.

Marita Andersson, verksamhetsansvarig på FRAMTID.
Foto: InfoKooperativet Amiralen/EMM

Det är heller ingen tvekan om att FRAMTIDs koncept är framgångsrikt. Det handlar om att lita på varandra och att inte agera egoistiskt. Exempelvis är det inte tillåtet att lägga undan loppisfynd för egen del.

– Det går inte. Då börjar vi tänka på oss själva, och för mycket på pengar. Vi måste lita på varandra. För vi kan inte ha kontroll på allt. Vi omsätter upp till 8 miljoner. Ibland vet vi inte riktig hur det fungerar. Men det går runt, säger Marita Andersson.

PR genom egen butik – egen gård för boende och odling

FRAMTID Design är en butik på Södra Storgatan 25 som öppnats främst med syftet att marknadsföra och ge PR till FRAMTID. Butiken har funnits sedan 1 mars 2003 och håller öppet måndag till fredag mellan klockan 10.00-18.00. Butiken hålls öppen hela sommaren. FRAMTID Design säljer nyttillverkade kläder och andra textilier som har tillverkats på FRAMTID. Här säljs även små prydnadssaker, möbler som renoverats på Framtid, nallar, smycken, speglar och mycket annat. Målet är att FRAMTID Design ska kunna försörja en anställd medarbetare.

FRAMTIDs senaste satsning är en nyligen inköpt gård i Strövelstorp utanför Helsingborg där det erbjuds boende och meningsfull arbetsträning och ökad livskvalitet för bostadslösa män. Målet är att skaffa förutsättningar för den boende och därigenom möjliggöra processen för motivation, gemenskap och känsla av delaktighet i samhällets gemenskap. Målet är också att tiden ute på gården så småningom ska leda till eget boende, praktikplats, arbete av något slag eller till utbildning.

Ute på gården finns dessutom hästboxar till uthyrning. Här sätts egen potatis, det odlas tomater och skördas från gårdens bärbuskar. Och så finns det hönor.

*FRAMTIDs gård i Strövelstorp utanför Helsingborg.
Foto: Framtid*

Ekoträdet-priset – årets kooperativ

FRAMTID har vid flera tillfällen prisbelönats.

1998 tilldelades de Helsingborgshems miljöpris. År 2003 var det dags igen, då erhöll FRAMTID miljöpriset "Ekoträdet" med motiveringen: "För sitt förtjänstfulla arbete för ökad återvinning av samhällets resurser". 2005 utsågs FRAMTID till "Årets kooperativ" av Coompanion – Kooperativ Utveckling Skåne.

FAKTA OM KOOPERATIVET FRAMTID

START: 1994

VERKSAMHET: Arbetsträning, rehab, återvinning, renovering, flyttstädning, loppis etc

JURIDISK FORM: Ekonomisk förening

ÄGARE/MEDLEMMAR: 4 medlemmar (alla anställda)

DEMOKRATISK ORGANISATION/STYRELSE: Styrelse

VERKSAMHETSLEDNING: Verksamhetsledare samt ansvariga för respektive verksamhetsområde

ARBETSORGANISATION/ANSTÄLLDA: C:a 20

FINANSIERING: Försäljning i loppis, ersättning för tjänster (arbetsträning, utbildning etc)

OMSÄTTNING: C:a 8 Mkr

Kooperativet FRAMTID, ekonomisk förening

Grustagsgatan 2, 254 64 HELSINGBORG, 042-10 58 97 (www.framtid-hbg.se) info@framtid-hbg.se

Framtid Design (måndag-fredag: 10:00-18:00)

Södra Storgatan 25, HELSINGBORG, 042-14 58 97

Källor: Skriftligt material via hemsida samt genom samtal med Marita Andersson, verksamhetsansvarig på Framtid.

5.9 MejDej-kooperativet i Kristianstad – ett brukarkooperativ för personlig assistans

Ett område som kanske inte så ofta omnämns som exempel på social ekonomi är de brukarstyrda kooperativen för personlig assistans. Men så är det, samtidigt som också privata företag – och förstås kommuner – organiserar och tillhandahåller personlig assistans. I landet finns totalt ett femtiotal fristående och av Ifa (Intressegruppen för Assistansberättigade, se nedan) godkända verksamheter med personlig assistans. Det län som utmärker sig med störst andel är faktiskt Skåne som har sexton godkända verksamheter, varav ett par med samma anordnare samt i något fall med en riksbaserad anordnare som huvudman. Flera av de skånska assistanskooperativen, drygt hälften, är dock lokalt verksamma kooperativ.

De brukarstyrda assistanskooperativen representerar således helt klart en viktig del av den sociala ekonomin. Verksamheterna omsätter miljonbelopp och erbjuder jobb till tusentals personliga assistenter. Inte minst spelar assistanskooperativen en roll som ingång till arbetslivet för unga arbetssökande.

Ett Skåne-baserat assistanskooperativ är MejDej i Kristianstad. I den ideella förening som driver kooperativet MejDej finns 56 anslutna brukare/medlemmar och totalt ungefär 350 anställda assistenter. Av dem är 36 heltidsanställda. Övriga arbetar deltid eller som timanställda. Omsättningen är 59 miljoner. En vidare presentation av MejDej – om än i just den här presentationen mycket kort och sammanfattande – fordrar dock först en redogörelse för bakgrunden till och utformningen av de regelverk som gäller för personlig assistans.

Behovet av ny lagstiftning för funktionshindrades rättigheter

MejDej-kooperativet startade i januari 1994, liksom flera andra assistansverksamheter i samband med att det genom nya lagstiftningar erbjöds möjligheter för funktionshindrade personer att dels få lagstadgad rättighet till assistansersättning, dels också möjlighet att själv påverka vem som ska anställas som personlig assistent. Behovet av en särskild lag för att trygga tillvaron för personer med omfattande funktionshinder har sin grund i att socialtjänstlagen (SoL) och hälso- och sjukvårdslagen (HSL) inte ansågs räcka till för att garantera människor med stora funktionshinder det stöd och den service de efterfrågar. Det kom nu två lagar som skulle svara mot detta behov: Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), och Lag (1993:389) om assistansersättning (LASS). Båda lagarna trädde i kraft den 1 januari 1994.

Före LSS och LASS ikraftträdande saknade således många människor med omfattande funktionshinder mycket av det som var självklart för andra människor. De flesta med omfattande funktionshinder tvingades anpassa sig till en levnadsnivå som styrdes av den kommunala ekonomin och kommunalpolitiska ambitioner, snarare än av egna behov och önskemål. De nya lagarna stod för ett helt nytt sätt att tänka. Enskilda personer med omfattande funktionshinder blev myndighetsförklarade och skulle nu själva kunna få bestämma hur till exempel den personliga assistansen skulle kunna organiseras.

Rätten till assistansersättning

Lagen (1993:389) om assistansersättning (LASS) innebar rättigheter till assistans för personer med stort och varaktigt funktionshinder och som behöver personlig assistans för att klara sin vardag. Vidare innebär lagen att en person som har behov av personlig assistans för sina *grundläggande behov* även har rätt till assistans för andra *personliga behov* om behoven inte tillgodoses på annat sätt. (Om behovet är 20 timmar eller lägre/vecka i de grundläggande behoven är det enligt LSS kommunen som är ansvarig myndighet. Kommunen ska när den fastställer antal assistanstimmar även ta med behov av assistans för personliga behov utöver grundläggande behov.)

Grundläggande för rättigheten personlig assistans är således att människor med omfattande funktionshinder och stora assistansbehov genom att garanteras valfrihet och självbestämmande över den personliga assistansens utformning och innehåll ska kunna skapa sig ett värdigt liv, så likt andra människors som möjligt och i gemenskap med andra människor.

Exempelvis ska man på samma sätt som det är en självklarhet för människor utan funktionshinder att minut för minut kunna bestämma vad man vill göra; när man behöver gå på toaletten, äta en bit mat, göra i ordning i barnets rum, ta en promenad, ta in färskpotatis från köksträdgården, ringa ett telefonsamtal, bjuda vänner på middag etc. Den personliga assistansen ska utan att den enskilde brukaren begränsas av sitt funktionshinder även göra det möjligt att till exempel sköta ett arbete, bedriva studier, göra en resa, eller utöva ett fritidsintresse.

Valfriheten och självbestämmandet innebär dessutom rätt att variera användandet av beviljade timmar över tiden. Brukaren får behålla assistansersättning fram till 65-årsdagen och de som beviljas assistansersättning är personer inom någon av följande tre grupper:

- Personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd.
- Personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder orsakad av yttre våld eller kroppslig sjukdom.
- Personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder, som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och orsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen.

Varje år beslutar regeringen om ett schablonbelopp för assistansersättning. Assistansersättningsbeloppet för 2007 är 228 kronor per timme.

Rätten att välja sin personliga assistent

Enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) kan den som vill välja att vara egen arbetsgivare åt sina assistenter. Från och med den 1 februari 1995 gäller detta med en viss begränsning som innebär att man kan inte vara arbetsgivare åt någon man har hushållsgemenskap med (fru, man, barn etc). Det finns sammantaget flera olika slags assistansföretag:

- Brukaren kan alltså själv vara arbetsgivare och anställa en eller flera assistenter, eller begära assistans genom kommunen.
- Brukaren kan tillsammans med andra funktionshindrade bilda en förening eller ett kooperativ som blir arbetsgivare för flera assistenter.
- Brukaren kan anlita annat företag eller organisation.
- Brukaren kan välja att delvis vara arbetsgivare själv (med den begränsning nämnts ovan) och delvis ha assistans genom kommunen eller annat organ.

Enligt IfA – *Intressegruppen för Assistansberättigade* (se vidare, www.intressegruppen.info) som är en intresseorganisation för personer med behov av personlig assistans – bör brukaren alltid teckna avtal med assistansanordnaren oavsett om brukaren väljer ett kooperativ, ett företag eller kommunen som anordnare av assistansen. Avtalet ska innehålla de åtaganden som anordnaren har gentemot brukaren, brukarens rättigheter och hur ansvarsfördelningen mellan brukaren och anordnare ska vara. Det bör till exempel av avtalet framgå att brukaren har rätt att vara arbetsledare för sina assistenter och själv får välja vilka assistenter som ska anställas. Brukaren rekommenderas också att avtala om egen bestämmanderätt över schemaläggning och arbetsinnehåll. (MejDej-kooperativet är en IfA-godkänd verksamhet.)

Den brukarkooperativa modellen – brukaren som arbetsledare

Det som kännetecknar den brukarkooperativa modellen är att medlemmarna – det vill säga brukarna själva – driver verksamheten tillsammans och tar ansvar gemensamt samtidigt som det ska finnas stort mått av självbestämmande över det som rör var och ens egna assistans. Det är alltså kooperativet (ekonomisk eller ideell förening) som anställer och är arbetsgivare åt medlemmarnas/brukarnas anställda assistenter. De flesta kooperativ har därför någon form av kansli med anställda som sköter det löpande arbetet med anställningar, löner, bokföring, kontakter med försäkringskassan etc. Dessutom brukar kooperativet ge utbildning och stöd, både till brukarna och till de anställda assistenterna. Just så fungerar det också på MejDej.

*Personlig assistens, en tänkbar ingång i arbetslivet för intresserade ungdomar.
Foto: InfoKooperativet Amiralen/EMM*

Arbetsgivaransvar och administrativ service

MejDej-kooperativet är således ansvarig för att alla arbetsgivarens skyldigheter i förhållande till anställd iakttas. Medlemmen å sin sida förbinder sig att följa arbetsmarknadens lagar och gällande kollektivavtal.

Dessutom är MejDej ansluten till KFO, Kooperationens förhandlingsorganisation, och har slutit kollektivavtal med Svenska Kommunalarbetsförbundet. Medlemmen förbinder sig även att kontakta MejDej-kooperativet om det uppstår tvister/konflikter med assistenter som man inte på egen hand klarar att lösa. Utöver att sköta arbetsgivaransvaret erbjuder MejDej sina medlemmar en rad andra tjänster, exempelvis:

- Hjälp vid ansökan om assistansersättning, tillfälligt utökat behov, högre ersättning etc som har med assistans att göra (så länge medlemmen formulerar vilket behov som finns).
- Hjälp att annonsera efter nya assistenter mestadels på Platsbanken men även i andra forum efter önskemål.
- Medverkan vid anställningsintervjuer som hålls under kontorstid.
- Skötsel av anställningsförfarande samt råd kring lönesättning. Det är också MejDej som sedan säger upp assistenten om det behövs. Det är dock arbetsledarens ansvar att först ge assistenten en chans att klara sitt arbete genom samtal som ska dokumenteras.
- Medverkan på assistansmöten som hålls under kontorstid.
- Hjälp med schemaläggning under förutsättning att arbetsledaren medverkar aktivt och talar om hur hon/han vill att assistenterna ska arbeta.
- Gå in och beordra mer- eller övertid under förutsättning att arbetsledaren talar om vem hon eller han vill beordra in.
- Medverkan vid det systematiska arbetsmiljöarbetet om arbetsledaren ej genomgått MejDejs arbetsmiljöutbildning eller om medlemmen uttryckligen begärt MejDejs medverkan.

MejDej sammanställer även månadsvisa ekonomiska redogörelser kring assistansen och för medlemmarnas säkerhet finns en väl utarbetad kvalitets- och IT-policy.

Stöd och samordning både för brukare och assistenter

På kansliet i Kristianstad arbetar sex personer med bland annat assistanssamordning, lönehantering, bokföring och annan administration. På lokalkontoret i Ängelholm finns en medarbetare som arbetar med assistanssamordning för de brukare och assistenter som arbetar hos kooperativets medlemmar i området däromkring. Assistanssamordnarnas uppgift är att ge stöd till medlemmar och assistenter i frågor som rör assistansen. Det kan gälla allt från schemaläggning till överklagningsärenden eller konflikthantering.

För att brukaren i sin tur ska kunna sköta sin uppgift som arbetsledare på ett tillfredsställande sätt tillhandahåller MejDej-kooperativet en obligatorisk grundutbildning på fem heldagar i arbetsledarrollen. Utbildningen ingår i administrationsavgiften (del av assistansersättningen). Inom MejDej-kooperativet anses det överhuvudtaget vara viktigt med utbildning och det ingår många fler utbildningar för både brukare, arbetsledare och assistenter i den administrativa avgiften.

Även verksamhetsledaren, *Agneta Ryfelt*, ägnar stor del av sitt arbete åt att stötta och ge service, främst till brukarna i sin arbetsledarroll. – Min roll är att utbilda så att man klarar arbetsledarskapet. För arbetsledningen är ingen lätt sak, säger Agneta Ryfelt och tillägger:

– Vi strävar efter att jobba efter de lagar och avtal som finns för arbete med personlig assistens. Det är det enda sättet att behålla personal och att få det hela att fungera.

Agneta Ryfelt, verksamhetsledare på MejDej-kooperativet

Foto: InfoKooperativet Amiralen/EMM

Lönesättningen för de anställda assistenterna på MejDej är individuell vilket förväntas stimulera till goda arbetsinsatser, engagemang, utveckling och arbetstillfredsställelse så att verksamheten ständigt förbättras.

Agneta Ryfelt kom till MejDej år 2002. Dessförinnan arbetade hon som kriminalvårdsinspektör i Karlskrona samt i Malmö med bland annat ledsagarverksamhet för barn. Och på MejDej trivs hon:

– Hos oss består inte styrelsen av några få eldsjälar, eller av personer som bara sitter av tiden. Styrelsen tar aktiv del i verksamheten och även ledamöterna har låtit utbilda sig för att klara sina uppgifter. Det är så det ska vara.

FAKTA OM MEJDEJ-KOOPERATIVET

START: 1994

VERKSAMHET: Personlig assistans

JURIDISK FORM: Ideell förening

ÄGARE/MEDLEMMAR: 56 medlemmar (brukare)

DEMOKRATISK ORGANISATION/STYRELSE: Årsmöte och styrelse

VERKSAMHETSLEDNING: Verksamhetsledare

ARBETSORGANISATION/ANSTÄLLDA: C:a 350 (varav 39 på heltid)

FINANSIERING: Assistansersättningar

OMSÄTTNING: C:a 59 Mkr

MejDej-kooperativet, Östra Boulevarden 40, 291 31 KRISTIANSTAD, 044-10 07 30 (www.mejdej.se) info@mejdej.se/styrelsen@mejdej.se

Källa: Skriftligt material via hemsidor – De handikappades riksförbund (www.dbr.se), IfA (www.ifa.se), Försäkringskassan (www.forsakringskassan.se) och MejDej (www.mejdej.se) – samt en personlig intervju med Agneta Ryfelt, verksamhetsledare hos MejDej.

5.10 Föreningen Bryggeriet i Malmö – skateboard, utvecklingsprojekt och utbildningar under samma tak

Bryggeriet, Ystadvägen 44 i Malmö.
Foto: Nils Svensson

Föreningen Bryggeriet bildades år 1997 av tre föreningar: *Aggro Kult* (skateboardåkarnas förening), *Unga Örnar Malmö* och *KFUM Malmö*. Bakgrunden var att det behövdes en ny organisation och samarbetsform för att stödja en grupp skateboardåkare som länge efterfrågat ett inomhusställe i Malmö att åka i under de kalla vintermånaderna. Flera vintrar i rad hade skateboardåkarna hållit till i de större garagen i Malmö. I mötet mellan de rutinerade "föreningsrävarna" i Unga Örnar och KFUM och de "passionerade" skateboardåkarna föddes något nytt. 1998 stod inomhusanläggningen i Pripps gamla bryggerilokaler klar.

I dag, flera år senare, driver Bryggeriet också flera projekt och utbildningar.

Social ekonomi är dessutom något av både ledstjärna och fundament för verksamheten. För Bryggeriet handlar det inte bara om att göra något för sig själv, utan om att vara delaktig och skapande i samhället till nytta för många.

För trångt i ett gammalt klassrum

Processen kom igång redan i början av 1990-talet då en grupp skateboardåkare tog kontakt med Unga Örnar Malmö i förhoppningen om att få hjälp och stöd i kontakterna med Malmö stad om stöd till en förening och till byggande och utveckling av en egen skatepark. De här första kontakterna

resulterade i att skateboardåkargruppen organiserade sig i AggroKult, till att börja med som en sektion inom Unga Örnar Malmö. Efter ett tag blev AggroKult en egen självständig ideell förening. Skateboardåkarna var nu också i färd med att bygga ramper både på Lindängen i Fosie och i Sofielunds Folkets Hus på Rolfsgatan i Södra Innerstaden. Till sin hjälp på Lindängen hade de inte bara Unga Örnar utan också HSB-föreningar och ett byggbolag. 1996 revs Lindängsrampen, som stod utomhus, och kvar var fanns då bara rampen på Sofielund som var byggd inne i ett 20 kvm gammalt klassrum. Den lilla inomhusbanan var mycket välbesökt och skateboardåkarna – som var hemmahörande i både Malmö och dess nära omkrets, inkluderat Köpenhamn – kunde nu räknas i hundratal. Det började med andra ord bli trångt både i det lilla klassrummet och i garaget under Triangeln där skateboardåkarna alltså försökte hålla till under vintrarna.

Debatt om privatägda offentliga ytor – möte mellan passion och erfarenhet

Men det kom en tid då skateboardåkarna jagades ut av fastighetsägare och vaktbolag från garaget vid Triangeln. Det gick så långt att en av skatarna drogs inför rätta för att ha åkt skateboard i garaget mot fastighetsägarens vilja. Frågan om vem eller vilka som bestämmer över vad man får eller inte får göra på offentliga ytor som är privatägda började debatteras. Rättegången bevakades i media och i den dåvarande dagstidningen *Arbetet* skrevs rättskrönikor angående principfrågan. Den åtalade skataren friades dock men debatten hade givit skjuts åt skatarnas sak.

Skateboardåkarnas samarbete med större väletablerade ideella organisationer – det vill säga Unga Örnar samt KFUM som nu också var engagerade i processen – fortsatte. Samarbetet brukar så här i efterhand beskrivas som ett ovanligt lyckat möte mellan skatarnas passion och ambition och de äldres och etablerades erfarenhet. Fritidsnämnden å sin sida ställde sig vid det här laget positiv till att stödja skapandet av en skateboardpark vilket främst skulle innebära ekonomiskt stöd till hyra för en lämplig lokal. Denna lokal hade man efter ett antal turer som sagt funnit i Pripps gamla bryggeribyggnader på Ystadvägen. Som motprestation lovade den nybildade Föreningen Bryggeriet att fylla lokalerna med meningsfulla verksamheter och att ta fullt ansvar för drift och utveckling för anläggningen i sin helhet.

Skateboardparken invigs 1998

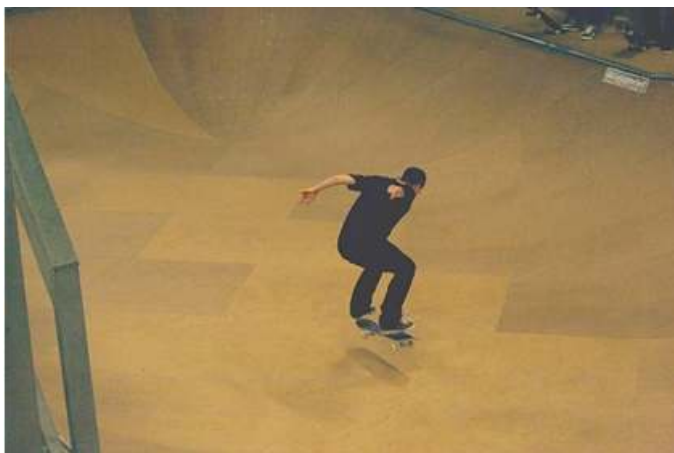
Den färdigställda skateparken invigdes den 4 september 1998 av bland annat dåvarande skatteminister *Tomas Östros*. Skateboardåkarna kunde då visa upp en skateboardpark som de själva designat, ritat och snickrat ihop. Hela anläggningen – som i färdigt skick var ett 1800 m² stort landskap fyllt med ramper – ansågs redan då vara en av Europas absolut bästa. Det omdömet gäller än idag. Då som nu fanns dessutom ett kafé, en shop (brädor och tillbehör) samt en verkstad (underhåll och nybyggnation).

Gatusporten, som skateboard brukade kallas, hade med andra ord fått en hemvist i Malmö som gav eko i hela skateboardvärlden. Och i bakgrunden fanns som sagt Unga Örnar och KFUM som med sina långa traditioner i det etablerade föreningslivet tagit ansvar för arbetet med att söka ekonomiskt stöd, utveckla en stabil organisation och långsiktig plan för alla de verksamheter som vartefter kom att finna plats inom Bryggeriets väggar. Det var också från KFUM som den tillträdande verksamhetsledaren, *Ronny Hallberg*, rekryterades. Ytterligare en drivande och stödjande kraft, *Håkan Larsson*, var vid den här tiden knuten till Unga Örnar. Till ledamöter i styrelsen för Bryggeriet invaldes, förutom från stiftarorganisationerna, dessutom personer med anknytning till bland annat Malmö Högskola och MKB (Malmös kommunala fastighetsbolag).

1 000 besökare i veckan – växande uppdragsverksamhet

Alla ramper designas, ritas och byggs alltså av skatarna själva och nya innovationer tas hela tiden fram i dialog med de dagliga besökarna. Bryggeriet tar emot cirka 1 000 besökare i veckan. Till det kommer studiebesök (skolklasser, politiker, tjänstemän och så vidare). Skateboardparken fungerar på så sätt också som förebild för ungdomar, politiker och tjänstemän, inte bara för Malmö utan också från andra kommuner som efter att ha kommit i kontakt med Bryggeriet har börjat projektera för egna skateboardanläggningar.

Inte minst Köpenhamn har blivit inspirerat av Bryggeriet. Under flera år betalade Köpenhamns kommun bussar som gick direkt till Bryggeriet i Malmö, fullastade med danska skatere. Efter många studiebesök och dialoger byggde man slutligen en egen anläggning 2003. Det goda ryktet och det växande kunnandet i projektering för byggnation av både inomhus- och utomhusramper har dessutom skapat efterfrågan på Bryggeriet som skateboardanläggningskonsult. Den här uppdragsverksamheten går idag under namnet *Pivotech* och är i ständigt växande med genomförda uppdrag ibland annat Ronneby, Ängelholm, Kristineberg, Norrköping, Alingsås, Oslo samt flera uppdrag i Malmö.

På kvällarna kan det vara trångt, men så här mitt på dagen finns gott om plats på Bryggeriets ramper. Foto: InfoKooperativet Amiralen/ML

Projektverksamhet och projektutbildning

Som nämntes inledningsvis ligger det på Bryggeriets ansvar att ta initiativ till verksamheter som fyller de lokaler som betalas av Malmö Fritidsförvaltning. En sådan verksamhet är Bryggeriets projektutbildning som startades år 2001 och som alltjämt pågår med intag varje höst.

Syftet med utbildningen är att ge ungdomar som bär på drömmar och projektidéer verktyg – såväl praktiska som teoretiska – att kunna förverkliga sina drömmar. I Bryggeriet har skateboardåkarna förverkligat sina drömmar med råge och under resans gång har alla skaffat sig mycket erfarenheter. Med Bryggeriets Projektutbildning ska även andra få chansen att förverkliga sina drömmar. Spännvidden mellan de olika projektidéerna är stor. Här har genomförts allt från fotbollsskolor, foto- och konstutställningar till miljöcaféer och IT-projekt. Utbildningen genomförs i samarbete med *Glokala Folkhögskolan* och *Folkbildningsföreningen i Malmö* (se 7.5.4).

Bryggeriets Gymnasium

Flera andra utbildningar för ungdomar har också sett dagens ljus på Bryggeriet. Först ut var en EU-finansierad sexmånadersutbildning för arbetslösa ungdomar kallad *PUCK* (Personlig Utbildning och Kommunikation). Nästa steg blev att få till stånd ett avtal med utbildningsförvaltningen om platser inom det individuella gymnasieprogrammet. Detta blev också upptakten till bildandet av en ny förening: *Bryggeriets Bildningsbyrå (BBB)*. Samarbetet med Malmö Fritidsförvaltning kring lokaler resulterade dessutom i att Bryggeriets nya utbildningslokaler stod färdiga att invigas i februari år 2002. Av olika skäl upphörde Bryggeriets engagemang med det individuella programmet.

Däremot fortsatte utvecklingsarbetet med en egen gymnasieskola med nationella medieprogrammet (med särskild inriktning på medieproduktion) samt skateboardåkning och dans som ämnen bland individuellt valbara kurser. *Bryggeriets Gymnasium*, som skolan skulle komma att kallas, startade hösten 2006 med nära 60 elever från såväl Malmö som andra kommuner i både Skåne och andra delar av landet. Det finns elever till och med från Norge! Om två år, när det finns elever i alla tre årskurser, beräknas skolan ha minst 150 inskrivna elever.

*Bryggeriets Gymnasium, rast i kafeterian.
Foto: InfoKooperativet Amiralen/ML*

MötesPlats Social Ekonomi, Pionjärmedia och Fri IT

Viljan att vara med och utveckla den ideella sektorn inom den sociala ekonomin har varit och är alltjämt en av drivkrafterna i skapandet av bredden i Bryggeriets verksamheter. Begreppet ”ärligt uppsåt” har också varit centralt genom hela processen vilket innebär att allmänintresset ska gå före organisations- och egenintressen. Syftet är således snarare att skapa för andra än att skapa för sig själv. Ett område som därför har varit aktuellt för engagemang och projektutveckling är arbetslöshet och utanförskap på arbetsmarknaden.

Hösten 2005 startades det tvååriga kompetensutvecklingsprojektet *MötesPlats Social Ekonomi*.

Projektet drivs med Bryggeriet som formell projektägare i samverkan med tre andra ideella föreningar: *Iransk-svenska föreningen*, *Sofielunds Folkets Hus* och *Kulturföreningen Malmö Folkets Park*. Tillsammans erbjuder dessa föreningar – direkt inom respektive förening eller hos någon annan ideell förening – praktik och arbetsträning för sammanlagt fyrtio personer som alla har det gemensamt att de saknar arbete på grund av långtidssjukskrivning eller långtidsarbetslöshet. En avknoppning från projektet är *InfoKooperativet Amiralen* som tar emot ett tiotal deltagare för arbetsträning med informationsrelaterat arbete (IT, foto, informationssökningar, grafisk produktion etc).

Som en uppföljning av MötesPlats-projektet, som avslutas hösten 2007, finns idéer och planer om att med utgångspunkt från verksamheten på InfoKooperativet Amiralén bygga upp ett socialt företag som erbjuder en form av integrerat arbete, i det här fallet en kombination av professionellt arbete, arbetsprövning, arbetsträning, språkträning etc.

Ett nystartat projekt är *Pionjärmedia* som syftar till att engagera unga människor i frågor om media och TV-produktion vilket bland annat sker i samverkan med Föreningen Allemans TV – TV Malmö som Bryggeriet också är medlem i.

Bland samverkansprojekten finns *Fri-IT*, ett kompetensutvecklingsprojekt (Växtkraft Mål 3, insatsområde 2:2) för utbildning av support med *Linux* och fria programvaror i *Open Source* som drivs i samverkan med Folkbildningsföreningen i Malmö.

Ny utmaning: Stapelbäddsparken

En projektidé som utvecklats inom Bryggeriets projektutbildning är den idé som så småningom skulle resultera i skateboardanläggningen i *Stapelbäddsparken* i Västra hamnen i Malmö. Anläggningen invigdes juni 2006 och fick omgående vara plats för ett världsmästerskap i skateboarding. Under hela den varma sommaren som följde samlades åkare i hundratal, gamla som nya. Nostalgiska fyrtioåringar dök upp med sina brädor samtidigt som flera nya och unga besökare tog sina första stapplande steg upp på brädan.

Utmaningen är nu att utveckla Stapelbäddsparken till ett levande center för upplevelser, kultur och folkbildning, ett arbete som sker i dialog med Malmö Fritidsförvaltning. Bryggeriet har dessutom tillsammans med *ABF Malmö* bildat en ideell förening, *Föreningen Stapelbäddsparken*, som organisation för drift och utveckling av Stapelbädden. Musik, konst och publikt entreprenörskap – med andra ord företagsamhet med det gemensamma och allmännas nytta för ögonen – är givna inslag i det planeringsarbete som nu börjar ta form. Exakt vad Stapelbäddsprojektet kommer att landa i är dock fortfarande en öppen fråga. Det intressanta är just nu istället fokus på själva processen och att fungera som kuvös för vuxna ungdomars initiativ, kraft och kreativitet.

FAKTA OM FÖRENINGEN BRYGGERIET

START: 1997

VERKSAMHET: Barn- och ungdomsverksamhet, skejtanläggning, projekt- och utbildningsverksamhet

JURIDISK FORM: Ideell förening

ÄGARE/MEDLEMMAR: AggroKult, Unga Örnar och KFUM med sina respektive medlemmar

DEMOKRATISK ORGANISATION/STYRELSE: Styrelse

VERKSAMHETSLEDNING: Verksamhetsledare

ARBETSORGANISATION/ANSTÄLLDA: Drygt 20 anställda

FINANSIERING: Entréavgifter, projektmedel, intäkter från uppdrag

OMSÄTTNING: Drygt 8 Mkr

Föreningen Bryggeriet, Ystadvägen 46, 214 45 MALMÖ, 040-92 65 85 (www.bryggeriet.org) info@bryggeriet.org

Källa: Skriftligt material samt samtal med flera medarbetare inom verksamheten.

5.11 Byalaget Västra Torup – gemensamma krafter för trygghet och hållbar bygd

En av de landsbygdsutvecklingsgrupper i Skåne som särskilt låtit tala om sig är Byalaget i Västra Torup. Byn är belägen i Hässleholms östra ytterkant, mitt emellan Perstorp och Tyringe. Byalaget Västra Torup bildades 1988. Åren 1996 och 2000 låg Byalagets verksamhet vilande men år 2000 startades verksamheten upp igen med nya mål och visioner. De senaste åren har så gott som alla byinvånare, på ett eller annat sätt, varit involverade i något av de projekt och aktiviteter som byalaget arrangerar.

Byalaget Västra Torup

Hemvändardag blev startskottet

Det kom igång på allvar 2001 i och med förberedelserna till en hemvändardag för byn. Idén om hemvändardag hade uppstått inom ett förnyelseprojekt som drevs av kyrkan. Projektet hade en anställd medarbetare som tog kontakt med alla föreningar i byn. På så sätt kom frågan upp om att göra något gemensamt för byn. Och det där med hemvändardag, det var något nytt som man aldrig tidigare hade gjort. I princip alla föreningar ställde upp och ville vara med och ge Västra Torup ett nytt startskott.

Det hade varit en tråkig tid. Byn hade varit drabbad av ganska tung kriminalitet under många år. Innan hemvändardagen genomfördes togs kontakter med kommunen om att köpa in sådana fastigheter som blivit tillhåll för kriminalitet, vilket kommunen också ombesörjde.

Hemvändardagen blev det nya startskott man hoppats på. Under åtta månader jobbades det intensivt med förberedande aktiviteter, bland annat för att nå alla de som på ett eller annat sätt haft anknytning till byn genom att ha bott där, gått i skolan där, eller något annat. Sexhundra inbjudningar skickades ut och över 1 000 personer kom hem till Västra Torup när dagen väl var inne.

Framtidens möjligheter – Hållbara bygder

När kyrkans utvecklingsprojekt var slut kom så en förfrågan till byalaget om att driva det hela vidare. Byalaget sökte då och beviljades utvecklingspengar från Växtkraft Mål 3 (insatsområde 4, Europeiska Socialfonden) och fick 100 000 kr.

En projektledare anställdes med uppgift att leda och driva det nya projektet som fick namnet *"Framtidens möjligheter"*. Flera nya idéer fick se dagens ljus och har resulterat i flera av de aktiviteter som idag drivs i byalagets regi. Ytterligare utvecklingsprojekt har genomförts och givit skjuts åt byns utveckling.

Under tre år deltog byalaget i projektet *"Hållbara bygder"* – ett projekt som *Jordbruksverket* och *Folkhälsoinstitutet Hela Sverige ska leva* (se 7.4) har ansvarat för – som syftade till att göra landsbygden mer levande och ett alternativ att bo på. Allt som allt har fjorton bygder i landet deltagit i projektet, varav Västra Torup således varit en.

Nya skyltar visar vägen i Västra Torups by.
Foto: InfoKooperativet Amiralen/EMM

Byastugan samlingspunkt – Bed & Breakfast

En av byns samlingspunkter är byastugan som Byalaget fick ta över av scouterna som hade svårt att klara driften. Huset ligger något avsides, men ändå mitt i byn med hästhagar inpå knuten. På nedre botten finns en reception med informationsbroschyrer om sevärdheter kring Västra Torup och många andra platser i norra Skåne. Det finns också försäljning av lokalt hantverk, textilier, Torupstrollet (byns egen symbol) med mera.

– Nu gäller det att klara det. Vi har driftskostnader på mer än 50 000 kr om året och sedan kommer andra kostnader till, säger *Connie Asterman*, som är Byalagets ordförande och eldsjäl.

En intäkt som är viktig för finansieringen av huset är Bed & Breakfast. Rummen finns på ovanvåningen och frukost intas i matsalen nere på bottenvåningen. Köket är godkänt för matlagning till restaurangverksamhet vilket skapar fler möjligheter på sikt.

*Logi på Byastugans ovanvåning.
Foto: InfoKooperativet Amiralen/EMM*

Nya skyltar ska locka turister

För de allra sista projektpengarna från ”Hållbara bygder” har Byalaget ordnat bättre skyltning i och till Västra Torup. Skyltarna beställdes av Vägverket och i februari 2007 kom de på plats. Idag finns även lokalskytning som beställts av Hässleholms kommun. Skyltarna visar nu vägen till Älgparken i Hissmossa, norr om Västra Torup, liksom till att det finns Bed & Breakfast inne i byn i byastugan samt även till tennisbanan, idrottsplatsen och till affärer och gallerier.

– Vill man locka till sig turister ska det vara lätt att hitta och vägskyltar är ett måste. Samarbetet med vägverket var smidigt. Skyltarna har uppfattats som något positivt av folk i byn. Hur det blir med tillströmningen av besökare och turister i sommar återstår att se. Det är i alla fall en bra början, säger *Connie Asterman*.

Aktiviteter både för bybor och besökare

- *Torparmässa*. En gång om året arrangeras en torparmässa då byns hantverkare, konstnärer, föreningar och hobbyssylare ställer ut och kan sälja sina alster och produkter. Årets Torparmässa ägde rum påsktid, som vanligt i byns skola. Bland de tjugo utställarna fanns både ortsbör och långväga gäster. Ett återkommande tema på dessa torparmässor är troll. Troll finns som sagt också med på byalagets logotyp.
- *Jultorparmarknad*. Vid den årliga Jultorparmarknaden medverkar också olika utställare – delvis samma som vid vårens Torparmässan, men också andra – som ställer ut och säljer ett varierat utbud av produkter (ljus, tomtar, troll, vävda löpare etc).
- *Modevisning*. En gång om året visar lokala företagare upp sina kollektioner, både från butiker i byn och i dess omnejd.
- *Pizzakvällar*. En gång i månaden ordnas pizzakväll i Byastugan till självkostnadspris som lockar 20-40 gäster varje gång.
- *Kvinnofrukostar*. Två gånger om året anordnas kvinnofrukostar. En grupp på trettio kvinnor brukar dyka upp. Förutom frukost bjuds på föredrag kring aktuella teman, exempelvis om hälsa, relationer, matlagning etc.

*En gång i månaden: Pizzakväll.
Foto: InfoKooperativet Amiralen/EMM*

- *Ungdomscafé.* För byalagets och bygdens framtid är det viktigt att också ungdomarna är med. Byalaget driver därför ett ungdomscafé och fyra ungdomar från den verksamheten är adjungerade till byalagets styrelse. Ungdomarna deltar även i andra aktiviteter exempelvis på mässor och utställningar och berättar gärna själva om allt som sker. Ungdomarna är också med och städar i byn en gång om året, vilket är viktigt för alla.
- *Kompetensutveckling.* Byalaget erbjuder dessutom utbildningar i IT/hemsida/Photoshop för boende i byn. Utbildningarna sker i samverkan med skolan kring lokaler, datorer etc.
- *Vildmarksvandring.* På dagstur eller med övernattnig får deltagarna vandra i ”älgens spår och tassemarker” och blir guidade till matställen med grillning och tillagning av pannkakor över öppen eld. Alla arbetar helt ideellt med verksamheten eftersom det idag inte finns någon anställd.

Hur ser det annars ut idag?

– Det ser mycket bra ut. Vi har gått från ”framtidens möjligheter” till ”hållbar bygd”, säger Connie.

– Vi är inte färdiga, men vi har tagit ett stort steg.

Byalaget planerar redan nu för en uppföljning och inväntar Europeiska Socialfondens och Strukturfondens nästa projektperiod samt även det nya *Landsbygdsprogrammet* och *Leader* (EUs program och metod för landsbygdsutveckling) för att komma in med ansökningar igen.

– Det finns många tankar och visioner att jobba vidare med, berättar Connie Asterman.

*Bröllop i Byastugan.
Foto: Byalaget Västra Torup*

FAKTA OM BYALAGET VÄSTRA TORUP

START: 1988, nystart 2000

VERKSAMHET: Byalag, byastuga, ideella turistverksamheter, mässor etc

JURIDISK FORM: Ideell förening

ÄGARE/MEDLEMMAR: Enskilda medlemmar

DEMOKRATISK ORGANISATION/STYRELSE: Styrelse

VERKSAMHETSLEDNING: Endast ideella medarbetare

ARBETSORGANISATION/ANSTÄLLDA: Inga anställda

FINANSIERING: Projektbidrag, försäljningsintäkter vid byaktiviteter

OMSÄTTNING: Varierande budgetar med projektmedel.

Byalaget Västra Torup, besöksadress: Scoutvägen 3, VÄSTRA TORUP, postadress: Postbox 119, 282 22 TYRINGE
0451-523 44 (Byastugan) eller 0708-15 41 54 (www.vastratorup.se) byalaget@vastratorup.se

Källa: Skriftligt underlag samt intervju med Connie Asterman, byalagets ordförande.

6. Social ekonomi i Skåne

– kommunerna, den sociala ekonomin och de ideella föreningarna – en enkätanalys

Författare Aster Boberg Menghestu

6.1 Inledning

Inom kartläggningen av social ekonomi i Skåne genomfördes två enkätundersökningar: en som riktade sig till samtliga Skånes kommuner och en som riktade sig till paraply- och distriktsorganisationer för ideella föreningar på regional nivå. I detta kapitel kommer valda delar av resultaten från dessa enkäter att analyseras och diskuteras. Datan från kartläggningens enkäter kommer även att kompletteras med resultat från kommun-, förenings- och församlingsenkäter som under samma tidsperiod genomfördes av andra aktörer inom den skånska sociala ekonomin.

Kartläggningens enkätundersökningar genomfördes med syfte att bidra till uppfyllandet av kartläggningens övergripande mål och har fokuserat på följande aspekter:

- att samla in kunskap om den sociala ekonomin i regionen vad gäller dess verksamhet, omfattning och ”roll” i de skånska kommunerna
- att skapa sig en bild av de interna och externa stöd- och supportstrukturer som ideella föreningar har tillgång till
- att studera de skånska kommunernas stöd till, samverkan med och kunskap om den sociala ekonomin

Utöver detta var syftet att väcka ett intresse för den sociala ekonomin och sätta igång tankeprocesser kring sektorn hos dem som nåddes av enkäterna. På detta vis är enkätundersökningarna en del av det opinionsbildningsarbete som utgör ett av kartläggningens övergripande syften. Detta sista syfte är det mest centrala och viktiga då förhoppningen är att kartläggningsarbetet i förlängningen ska bidra till att vitalisera den offentliga diskussionen kring vad den sociala ekonomin kan innebära för den samhällsliga utvecklingen i Skåne. Utöver det är undersökningarna självfallet även en del av kartläggningens andra syfte, nämligen att fördjupa kunskapen om den sociala ekonomin på regional nivå.

Nedan följer närmare presentationer av de enkätundersökningar som ligger till grund för vidare analys och diskussion. Kartläggningens egna undersökningar utgör merparten av detta kapitel och redovisas därför i separata avsnitt. Övriga organisationers undersökningar presenteras organisationsvis.

Som källor för resultatredovisning och beskrivning av enkätundersökningarna i detta kapitel har följande rapporter använts:

- *Kartläggning av social ekonomi i Skåne – arbetsrapport enkät till paraply- och distriktsorganisationer för ideella föreningar i Skåne 2006-01-27* av Kristina Persson.
- *Kartläggning av social ekonomi i Skåne – arbetsrapport enkät till Skånes kommuner 2006-06-07* av Kristina Persson.
- *Tänk regionalt – engagera dig lokalt – En enkätundersökning riktad till kommuner & föreningar om Öresundsregional samverkan* från projekt Förening Öresund 2006.
- *Kommunerna och kyrklig social ekonomi – Rapport av en enkätundersökning inom Projekt social ekonomi, Lunds stift 2005* av Anna Davidsson Bremborg, Religionssociologi, CTR, Lunds Universitet.
- *Social ekonomi – En tabellredovisning av Lunds stifts enkät till stiftets pastorat våren 2005* av Curt Dahlgren, Centrum för teologi och religionsvetenskap, Lunds Universitet.

6.1.1 Enkät till paraply- och distriktsorganisationer för ideella föreningar

Genomförande

Kartläggningens föreningsenkät genomfördes i samverkan med Interreg III projektet Förening Øresund under november-december 2005. *Kristina Persson* (kartläggning) och *Christina Örtendahl* (Förening Øresund) ansvarade för genomförandet av enkäten. Coompanion – Kooperativ utveckling i Skåne bidrog med det webbaserade enkätverktyget Quicksearch som användes för utsändande av enkäten och bearbetning av dess resultat.

Utöver ett tiotal gemensamma frågor (främst i den inledande delen) ansvarade Förening Øresund och kartläggningen för olika delar av enkäten. Medan Förening Øresund ställde frågor om gränsöverskridande föreningssamarbete i Öresundsregionen, handlade kartläggningens frågor om utbildning, stöd- och supportstrukturer samt om kännedomen om social ekonomi som begrepp. (Enkäten och dess foljebrev finns som bilaga 1)

Enkäten sändes ut med e-post den 7/11 2005 till 140 paraply- och distriktsorganisationer för ideella föreningar i Skåne med sista svarsdatum den 25/11. Påminnelseutskick gjordes till de föreningar som inte svarat den 14/11 och den 21/11. Ytterligare ett utskick gjordes den 28/11 där det gavs en sista möjlighet att besvara enkäten.

Urval

Det finns, som redovisats tidigare i denna rapport, åtminstone 14 000 ideella föreningar i Skåne, och det var nödvändigt att göra ett urval bland dessa. Enkätundersökningen avgränsades genom att enbart riktas till distrikts- och paraplyorganisationer i Skåne. På detta sätt blev mottagargruppen rimligt avgränsad och valet att enbart vända sig till distrikts- och paraplyorganisationer bidrog till att enkätundersökningen fick respondenter med en regional prägel.

Med denna avgränsning följer att vissa föreningar tyvärr faller utanför undersökningen då de inte har en organisationsstruktur uppbyggd på nationella, regionala och lokala avdelningar. Till exempel har somliga föreningar enbart en nationell respektive en lokal organisation, medan andra enbart existerar på lokal nivå. Särskilt tydligt blev detta vad gäller invandrarorganisationer, kvinnoorganisationer, inom kulturområdet och bland de socialt inriktade föreningarna som därmed inte är fullt representerade i materialet. Med andra ord har denna enkät främst nått de mer väletablerade ideella föreningarna med en traditionell organisationsstruktur.

Vissa avgränsningar rörande mottagarföreningar gjordes även med hänsyn till Förening Øresunds tidigare genomförda kommunenkät och Förening Øresunds föreningsenkät på den danska sidan av Öresundsregionen. Resultaten från undersökningarna skulle jämföras och rapporteras i ett samlat dokument varför samstämmighet i urvalet krävdes. Dessa hänsyn medförde att enkäten inte sändes till politiska föreningar, trossamfund, ungdomsorganisationer som ingår i moderorganisation eller till paraplyorganisationer som organiserar det lokala föreningslivet på sin ort.

Då det inte finns något heltäckande register för paraply- och distriktsorganisationer för ideella föreningar användes en rad olika källor för att lokalisera de respondenter som var aktuella för enkätundersökningen. Som källor användes främst olika hemsidor på Internet, t ex Statskontorets samhällsportal, Föreningen för Kulturnät Sverige och Statens Kulturråds hemsidor, listor över medlemsföreningar hos LSU, Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer, och hos Forum för Frivilligt Socialt arbete, bidragsmottagande föreningar hos Region Skåne och Socialstyrelsen samt listor över invandrarorganisationer på www.immi.se. Som komplement gjordes även "google-sökningar" på Skåne + förening, frivilligorganisationer, frivilligt socialt arbete, paraplyorganisationer, distriktsorganisationer, föreningsliv, kulturföreningar mm.

Ovanstående inventering resulterade i en sändlista med 140 distrikts- eller paraplyorganisationer på regional nivå varav merparten av dessa samlar de lokala föreningarna inom samma moderorganisation. Exempel på den här typen av organisationer är bland andra KFUK-KFUM Skåne län och Naturskyddsföreningen i Skåne. Några av organisationerna samlar skånska föreningar med likartad intresseinriktning, såsom till exempel HSO (Handikapporganisationernas samarbetsorgan). Slutligen nådde enkäten 127 organisationer och besvarades av 57 av dessa, vilket ger en svarsfrekvens på 45 %.

Om respondenterna

För att kunna göra en jämförelse mellan olika typer av föreningar gjordes vid utskicket en kategorisering av respondenterna i olika föreningstyper. Kategoriseringen som användes är inspirerad av den klassificering av det svenska föreningslivet som Erik Amnå och Joachim Vogel gjorde i SCBs rapport nr 98 "Föreningslivet i Sverige" (se gärna även avsnitt 3.3.1.1). Av dessa föreningstyper är det intresseföreningar, solidaritetsföreningar och livsstilsföreningar som återfinns i den här undersökningen. Efter viss förenkling och modifiering av föreningstyperna och med hänsyn tagen till Förening Øresunds andra enkätundersökningar (se ovan) delades respondenterna in följande sex kategorier:

- Idrott – främst de specialidrottsförbund som ingår i Skånes Idrottsförbund
- Övrig fritid – olika typer av livsstilsföreningar med inriktning på friluftsliv och hobby
- Intresse – handikapp-, pensionärs- och invandrarorganisationer
- Kultur – konst, musik, foto, dans, teater, hantverk
- Socialt – föreningar som organiserar olika typer av social hjälp- eller självhjälpsverksamhet
- Utbildning – studieförbund

Antalet mottagare och antalet respondenter fördelades på följande vis i de olika föreningskategorierna:

Tabell 1. Mottagare, respondenter och svarsfrekvens fördelat på föreningskategorier

Föreningskategori	Antal mottagare /föreningskategori	Antal respondenter /föreningskategori	Svarsfrekvens /föreningskategori
Idrott	51	23	45 %
Övrig fritid	25	14	56 %
Intresse	18	8	44 %
Kultur	14	5	36 %
Socialt	7	4	57 %
Utbildning	12	3	25 %
Totalt	127	57	45 %

6.1.2 Enkät till Skånes kommuner

Kartläggningens kommunenkät genomfördes under våren 2006 och sökte svar på frågor om den sociala ekonomins roll och omfattning i kommunerna samt kunskap om kommunernas relation och stöd till verksamheter inom den sociala ekonomin. (Enkäten och dess foljebrev finns som bilaga 2) Enkäten sändes ut med post adresserad till kommunstyrelserna i Skånes 33 kommuner den 20/3 2006 med sista svarsdatum den 13/4. Påminnelseutskick sändes ut till de kommuner som inte svarat den 20/4 med förlängd svarstid till 10/5. För den praktiska hanteringen av enkäten anlätades projekt MötesPlats Social Ekonomi Malmö, ett EU-finansierat Växtkraft Mål 3-projekt för vilket Föreningen Bryggeriet är projektägare.

15 av Skånes 33 kommuner besvarade enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på drygt 45 %. Naturligtvis hade det varit önskvärt med en högre svarsfrekvens och varför det inte blev så kan ha en rad förklaringar. Bland annat tyder de svar som kommit in på att frågorna inte alltid varit enkla för kommunerna att besvara, vilket kan ha medfört att många helt enkelt låtit bli att göra det. Det faktum att enkäten inte ställdes till någon specifik post/person inom kommunen kan också ha bidragit till den låga svarsfrekvensen.

Enkäten besvarades av följande kommuner: Bjuv, Bromölla, Helsingborg, Hässleholm, Klippan, Kristianstad, Lomma, Lund, Staffanstorps, Svalöv, Svedala, Trelleborg, Ystad, Örkellunga och Östra Göinge. De personer i kommunerna som besvarat enkäten har varierande befattningar, t ex: kultur- & fritidschef, kommunjurist, controller, näringslivschef, planeringssekreterare, vård- & omsorgschef, utvecklare, kanslisekreterare, kommundirektör, ekonomichef, socialchef.

6.1.3 Förening Øresunds enkäter

Förening Øresund drivs som ett Interreg III A Øresund projekt och projektägare är Folkuniversitetet och Köpenhamns kommun Fritid & Idrott. Projektet har som mål att utveckla och stärka förutsättningarna för regionalt gränsöverskridande föreningssamarbete i Øresundsregionen samt att skapa en plattform och ett nätverk där nya ideella och frivilliga samarbeten i hela Øresundsregionen kan utvecklas.

Ett av de moment som genomförts i projektet är två enkätundersökningar som skickades ut till alla kommuner i Øresundsregionen samt till ett brett urval av regionens föreningar och distrikts- och paraplyorganisationer. Syftet med projektets kommunenkäter var att kartlägga kommunernas organiserade stöd till det lokala föreningslivet. Undersökningarnas fokus låg på möjligheter till utveckling och samarbete utanför kommun- och landsgränsen. Vad gäller den svenska kommunenkäten sändes den till samtliga Skånes kommuner. Enkäten skickades till förvaltningschefer inom kultur-, fritid- och utbildningsområdena och uppnådde en svarsfrekvens på 100 %. Föreningsenkäten som riktades till de svenska föreningarna genomfördes, som nämnts ovan, i samverkan med kartläggningen. Resultaten av kommun- och föreningsenkäterna som riktades till den danska sidan av Øresundsregionen kommer inte att behandlas här.

6.1.4 Lunds stifts enkäter

Enkäterna genomförda av Lunds stift ingick i stiftets utvecklingsprojekt Projekt Social Ekonomi. Ett av de primära syftena med projektet var att utveckla den egna verksamheten inom stiftet och lokalisera de verksamheter i församlingarna – så väl de som redan pågår, som de som planeras – som kan hänföras till social ekonomi. I projektet samarbetade Lunds stift med bland andra Mindset AB, Malmö Kyrkliga Stadsmission, Fakulteten för Hälsa och samhälle vid Malmö Högskola, Centrum för Teologi och Religionsvetenskap (CTR) vid Lunds universitet samt Församlingsförbundet i Lunds stift.

Enkäten ”Kommunerna och social ekonomi” genomfördes med syftet att kartlägga attityder till samverkan med församlingarna inom ramen för social ekonomi. Enkäten utformades i samråd mellan Lunds stift, som ansvarade för materialinsamlingen och CTR vid Lunds universitet, som genomförde bearbetningen och sammanställningen av enkäten som skickades till kommunledningen i samtliga Skånes och Blekinges kommuner. Liksom i kartläggningens enkät valde man att inte ställa enkäten till någon speciell person. Enkäten hade en svarsfrekvens på 60 %. Enkäten ”Social ekonomi” vände sig till Lunds stifts pastorat och syftade till att ge en helhetsbild av den verksamhet som bedrivs och planeras genomföras. Enkäten skickades till Lunds stifts 163 pastorat och besvarades av 124 av dessa, vilket ger en svarsfrekvens på 76 %.

6.1.5 Analysarbetet

När det gäller postenkäter finns det ingen allmängiltig regel för vad som är en ”bra” svarsfrekvens. En grov tumregel kan dock vara att ett frågeformulär bör ge en svarsfrekvens på ca 20 %. Detta kan tyckas vara en låg siffra, men postenkäten används ofta vid väldigt omfattande utskick, vilket innebär att en så pass låg svarsfrekvens ändå ger tillräcklig data för analys. (Denscombe 2000:14) Med detta i åtanke är följaktligen svarsfrekvensen för kartläggningens enkäter ovanligt bra. På grund av att utskicken gjorts i begränsad omfattning gör dock varken analyserna och diskussionerna i detta kapitel anspråk på att vara allmängiltiga och på att dra några heltäckande och generella slutsatser. Av denna anledning kommer nedanstående analyser att utgå från vad resultatet säger om respondenterna och inte om populationen i stort.

Angående kartläggningens – så väl som Lunds stifts – kommunenkät kan även sägas att de som besvarat enkäten i kommunerna har haft olika poster inom organisationen. Detta kan ha påverkat enkätresultatet i det att vi kan anta att den enskildes kunskap om den sociala ekonomin i kommunen är beroende av bland annat befattning, kunskaper om kommunens övergripande verksamhet, kunskaper om den sociala ekonomin, kommunens förhållande till och arbete med sektorn i fråga etc.

6.1.6 Disposition

Detta kapitel fortsätter med en sammanfattning i punktform av resultaten från kartläggningens båda enkätundersökningar och därpå följer en resultatanalys som utifrån enkätfrågorna har delats in i tre övergripande teman.

Det första temat i resultatanalysen är *”Social ekonomi – kännedom om och användning av begreppet”*. Här redovisas resultat från kartläggningens kommun- och föreningsenkäter. Det andra temat är *”De skånska kommunerna och den sociala ekonomin”*. Det första avsnittet i detta tema handlar om de skånska kommunernas kunskap om den sociala ekonomin. Här redovisas, utöver resultat från kartläggningens kommunenkät, även vissa resultat från Lunds stifts enkätundersökning ställd till kommunerna. Det andra avsnittet handlar om de skånska kommunernas arbete med och för de ideella föreningarna och det skiljer sig från övriga avsnitt i det att resultaten främst är hämtade från Förening Øresunds kommunenkät. Anledningen till detta är den goda svarsfrekvens som Förening Øresund uppnått i sin enkätundersökning till kommunerna i Øresundsregionen. Det tredje och sista temat i resultatredovisningen är *”Stöd- och supportstrukturer”*. Även detta tema är uppdelat i ett antal underavsnitt och behandlar enbart resultaten från kartläggningens föreningsenkät, vilket gör att avsnittet är orienterat mot ett föreningsperspektiv. De första två avsnitten behandlar de ideella föreningarnas tillgång till ekonomiskt och icke ekonomiskt stöd från offentlig sektor, näringsliv och den egna eller andra ideella föreningar. Det tredje avsnittet behandlar enbart de ideella föreningarnas interna stöd för samverkan på internationell, Øresundsregional, regional och lokal/kommunal nivå. De stödformer som diskuteras här är visions- och handlingsprogram, kontaktpersoner och samarbetsforum. Vidare följer ett kortare avsnitt som tar upp de behov av förändringar av stöd- och supportstrukturer som föreningsenkätens respondenter angett. Temat avslutas med ett avsnitt där de utbildningsmöjligheter som finns för anställda och ideellt verksamma inom föreningarna diskuteras.

Avslutningsvis följer reflektioner kring de redovisade resultaten i avsnittet *”Beroende vs. samverkan – sammanfattande reflektioner”*. Detta avsnitt har delats upp i fyra övergripande teman med ambitionen att lyfta fram det som framstått som särskilt intressant vid analysarbetet. De teman som återfinns här är följande: *”Stöd- och supportstrukturer”*, *”Visions- och handlingsprogram – behövs de?”*, *”Samverkan inom den sociala ekonomin”* samt *”Ideella föreningar – fria och självständiga organisationer”*.

6.2 Resultatsammanfattning

Genomförandet av kartläggningens enkätundersökningar har på olika sätt bidragit till att fästa uppmärksamhet på den sociala ekonomin. Bland annat har kommunenkäten bidragit till kontaktytor i kommunerna för projektet Dialogturné Social Ekonomi (se gärna avsnitt 1.1) och därmed har diskussionen om relationen mellan kommun och social ekonomi aktualiserats och vitaliserats. Föreningsenkäten har signalerat till föreningar över hela Skåne att det finns ett aktivt arbete kring den sociala ekonomin och att detta arbete faktiskt drivs av en sammanslutning med representanter från den egna sektorn. Genom undersökningarna har vi vidare fått en bild, om än tecknad i stora drag, av den sociala ekonomin och om hur respondenterna upplever de stöd- och supportstrukturer som finns i och omkring de ideella föreningarna.

Nedan sammanfattas resultaten av kartläggningens kommunenkät i punktform och resultaten av den i samarbete med Förening Øresund genomförda föreningsenkäten redovisas i punktform med enkätens olika frågeteman som rubriker.

Kartläggningens enkät till Skånes kommuner visar:

- Att endast 1 av kommunerna använder begreppet social ekonomi.
- Att det i 8 av kommunerna finns en diskussion om den sociala ekonomins eller dess organisationers betydelse för samhällsutvecklingen.
- Att det i 2 av kommunerna finns handlingsprogram/programdokument som rör den sociala ekonomin eller dess organisationer.¹
- Att det i 7 av kommunerna finns samrådsförfarande mellan kommunen och den sociala ekonomin eller dess organisationer.
- Att 10 av kommunerna har avtal med ideella föreningar såsom utförare av välfärdstjänster.
- Att 9 av kommunerna har avtal med ekonomiska föreningar såsom utförare av välfärdstjänster.
- Att 2 av kommunerna har avtal med stiftelser såsom utförare av välfärdstjänster.
- Att 8 av kommunerna har andra typer av samarbeten med ideella föreningar.
- Att 2 av kommunerna har andra typer av samarbeten med ekonomiska föreningar.
- Att 1 av kommunerna har andra typer av samarbeten med stiftelser.
- Att 5 av kommunerna upplever ett ökat intresse från organisationer inom social ekonomi.
- Att 3 av kommunerna upplever att intresset är oförändrat.
- Att kommunernas kunskap om den sociala ekonomins omfattning vad gäller antal organisationer, antal anställda och ekonomisk omsättning är bristfällig.
- Att kommunernas stöd till organisationer inom den sociala ekonomin i stort riktar sig till de ideella föreningarna, och då i form av verksamhetsbidrag, rådgivning och lokalupplåtelse.

Kartläggningens enkät till paraply- och distriktsorganisationer för ideella föreningar i Skåne:

Organisationernas kännedom om och användande av begreppet social ekonomi:

- 51 % av respondenterna är bekanta med begreppet social ekonomi.
- 19 % av respondenterna uppger att organisationen använder begreppet social ekonomi.
- Föreningskategorin ”Idrott” har störst andel föreningar (70 %) som använder sig av begreppet.

Organisationernas tillgång till ekonomiska stöd- och supportstrukturer:

- 75 % av organisationerna har tillgång till ekonomiskt stöd från offentliga organisationer.
- 68 % av organisationerna har tillgång till ekonomiskt stöd från den egna eller andra ideella organisationer.
- 16 % av organisationerna har tillgång till ekonomiskt stöd från näringsliv/företag.

¹ I Förening Øresunds kommunenkät visar resultaten att 14 av 33 kommuner i Skåne har visions- och handlingsprogram.

Organisationernas uttryckta behov av ekonomiska stöd- och supportstrukturer:

- 7 % av organisationerna uttrycker att det finns behov av ekonomiskt stöd från offentliga organisationer.
- 2 % av organisationerna uttrycker att det finns behov av ekonomiskt stöd från den egna eller andra ideella organisationer.
- 27 % av organisationerna uttrycker att det finns behov av ekonomiskt stöd från näringsliv/företag.

Organisationernas tillgång till icke ekonomiska stöd- och supportstrukturer, t ex rådgivning, samarbeten, nätverk:

- 37 % av organisationerna har tillgång till icke ekonomiskt stöd från offentliga organisationer.
- 55 % av organisationerna har tillgång till icke ekonomiskt stöd från den egna eller andra ideella organisationer.
- 11 % av organisationerna har tillgång till icke ekonomiskt stöd från näringsliv/företag.

Organisationernas uttryckta behov av icke ekonomiska stöd- och supportstrukturer, t ex rådgivning, samarbeten, nätverk:

- 16 % av organisationerna uttrycker att det finns behov av icke ekonomiskt stöd från offentliga organisationer.
- 9 % av organisationerna uttrycker att det finns behov av icke ekonomiskt stöd från den egna eller andra ideella organisationer.
- 20 % av organisationerna uttrycker att det finns behov av icke ekonomiskt stöd från näringsliv/företag.

Organisationernas stöd för regionalt samarbete:

- 53 % av organisationerna har visions- eller handlingsprogram för regionalt samarbete.
- 53 % av organisationerna har kontaktperson/-personer för regionalt samarbete.
- 61 % av organisationerna uppger att det finns samarbetsforum för regionala organisationer.

Organisationernas stöd för lokalt/kommunalt samarbete:

- 46 % av organisationerna har visions- eller handlingsprogram för lokalt/kommunalt samarbete.
- 51 % av organisationerna har kontaktperson/-personer för lokalt/kommunalt samarbete.
- 58 % av organisationerna uppger att det finns samarbetsforum för lokala organisationer/kommuner.

Organisationernas utbildningsmöjligheter för anställda:

- 77 % av organisationerna kan erbjuda sina anställda utbildning i egen regi.
- 60 % av organisationerna kan erbjuda sina anställda utbildning genom studieförbund.
- 9 % av organisationerna kan erbjuda sina anställda utbildning genom folkhögskola.
- 20 % av organisationerna kan erbjuda sina anställda utbildning genom universitet/högskola.

Organisationernas utbildningsmöjligheter för ideellt verksamma:

- 87 % av organisationerna kan erbjuda sina ideellt verksamma utbildning i egen regi.
- 59 % av organisationerna kan erbjuda sina ideellt verksamma utbildning genom studieförbund.
- 14 % av organisationerna kan erbjuda sina ideellt verksamma utbildning genom folkhögskola.
- 5 % av organisationerna kan erbjuda sina ideellt verksamma utbildning genom universitet/högskola.

Förändringsbehov rörande stöd och utbildningsmöjligheter:

- 64 % av respondenterna upplever att det finns behov av förändringar i befintligt stöd eller av nya stödformer.
- 30 % av respondenterna upplever att det finns utbildningsbehov som inte täcks av befintliga utbildningar.

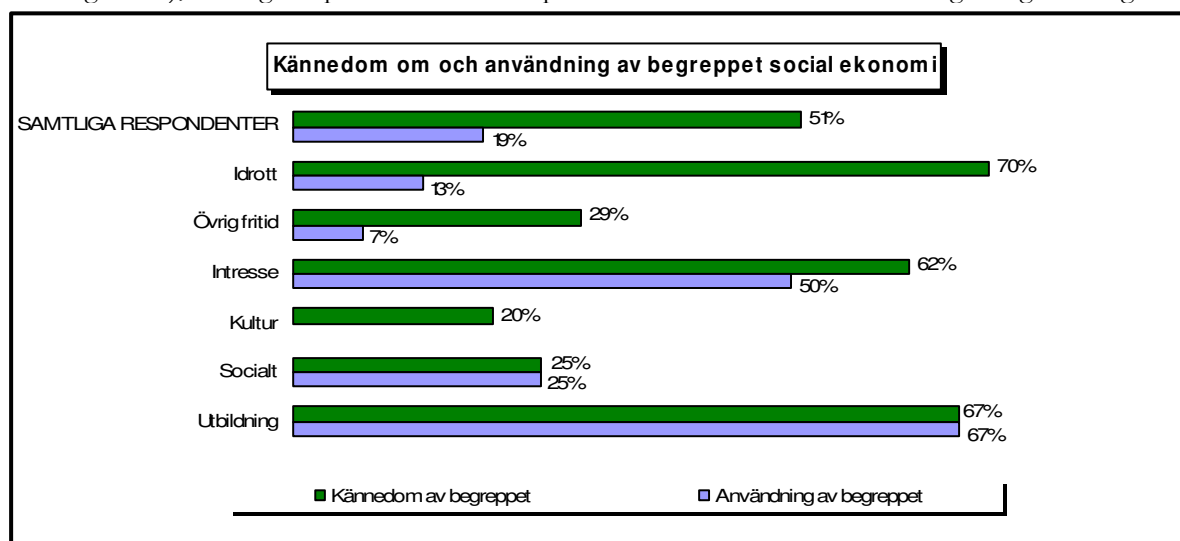
6.3 Enkätresultaten

6.3.1 Social ekonomi – kännedom om och användning av begreppet

Det har redan tidigare i den här rapporten förts diskussioner kring social ekonomi som begrepp – om begreppets komplexitet och om oenigheterna kring definitionen av begreppet. Med detta i åtanke är det inte heller särskilt förvånande att resultaten av kartläggningens enkätundersökningar visar att social ekonomi som begrepp inte är vidare etablerat, varken hos föreningsenkätens eller hos kommunenkätens respondenter. Visserligen känner hälften av respondenterna i föreningsenkäten till begreppet, men det är av samtliga respondenter enbart knappt en femtedel som faktiskt använder det.

Diagrammet nedan visar kännedomen om och användningen av begreppet i de olika föreningskategorierna. Möjligen är det anmärkningsvärt att det skiljer sig så pass mellan respondenterna i olika kategorier – som framgår nedan är det t ex enbart 20 % av respondenterna inom kategorin ”Kultur” som har kännedom om begreppet, medan det inom ”Idrott” är så stor andel som 70 %.

Diagram 1. Kännedom om och användning av begreppet social ekonomi (kartläggningens föreningsenkät), samtliga respondenter samt respondenterna fördelade över föreningskategorier angivet i %

Av kommunenkätens respondenter är det enbart en kommun, nämligen Helsingborgs kommun, som faktiskt använder sig av begreppet social ekonomi. Dock är det några fler som har kännedom om begreppet.

6.3.2 De skånska kommunerna och den sociala ekonomin

I kartläggningens kommunenkät anger vissa av respondenterna att det i kommunen finns en diskussion kring den sociala ekonomins, eller dess organisationers, betydelse för samhällsutveckling och av respondenternas svar framgår att de flesta sätter stort värde på den sociala ekonomins bidrag till driften av olika verksamheter i kommunen. Här lyfts särskilt fram områden som kultur och fritid och även den sociala ekonomins stora betydelse vad gäller välfärdsproduktion och drift av sociala verksamheter.

6.3.2.1 Kunskapen om den sociala ekonomin

I kartläggningens kommunenkät ställdes ett antal frågor kring den sociala ekonomins olika organisationer (ideella föreningar, ekonomiska föreningar och stiftelser) i kommunen. Dessa frågor rörde bland annat organisationernas antal, antal anställda samt organisationernas ekonomiska omsättning. Av enkätresultaten framgår att respondenterna har störst kunskap om de ideella föreningarna. Med tanke på att samarbetet mellan kommun och ideella föreningar, precis som en del av respondenterna i kommunenkäten påpekar, är väl etablerat sedan decennier tillbaka är detta möjligen inte särskilt förvånande. I jämförelse med kunskapen om de ideella föreningarna ter sig respondenternas kunskaper om stiftelser och ekonomiska föreningar tämligen yttliga.

Även i resultatanalysen av Lunds stifts kommunenkät antyder resultatet att det kan finnas vissa luckor i kommunernas kunskap om, och insikt i, i detta fall den kyrkliga sociala ekonomin. Här talar man emellertid inte specifikt om sektorns omfattning och ekonomiska omsättning, utan snarare om dess verksamhet. Som exempel lyfts det fram att trots det faktum att 95 % av stiftets församlingar bedriver äldreverksamhet som kan klassificeras som social ekonomi, är det enbart ett fåtal kommuner som nämner att sådan verksamhet förekommer i deras kommun. Här bör emellertid poängteras (vilket även görs i resultatanalysen av Lunds stifts kommunenkät) att detta, enkätresultaten till trots, inte nödvändigtvis behöver återspegla kommunernas faktiska kunskap om den sociala ekonomin. Detta med anledning av att de personer som besvarat enkäterna förmodligen har haft skilda roller i respektive kommun och därmed även troligen besitter olika kunskaper vad gäller den sociala ekonomin i kommunen.

6.3.2.2 Arbetet för och med den sociala ekonomin

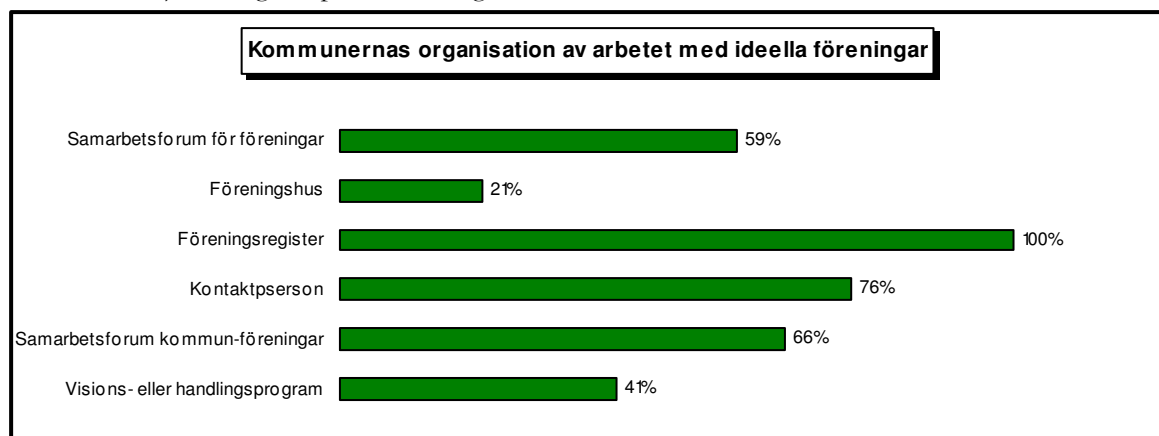
Kartläggningens kommunenkät visar på att flera av de skånska kommunerna har avtal med aktörer inom den sociala ekonomin vad gäller utförande av olika verksamheter som traditionellt faller inom den offentliga sektorns verksamhetsområde. Enligt enkäten utgörs dessa tjänster bland annat av vård, utbildning, arbetsträning och olika sociala verksamheter. Respondenterna anger att dessa avtal i första hand är skrivna med ideella och ekonomiska föreningar – enbart två kommuner anger att man ingått avtal om utförande av tjänster med stiftelser. Utöver samarbeten av detta slag, sker även samverkan mellan kommuner och den sociala ekonomins organisationer i andra former, så som projekt och partnerskap, och i detta sammanhang nämns främst verksamhetsområdena sport och fritid.

Resultaten av så väl kartläggningens som Förening Øresunds kommunenkät visar på att utav den sociala ekonomins organisationer är det främst med de ideella föreningarna som kommunerna samverkar i olika projekt och verksamheter. Vidare är det även i första hand de ideella föreningarna som erhåller ekonomiska stöd från kommunerna. Utöver samverkan i konkreta verksamheter och ekonomiskt stöd arbetar även de skånska kommunerna med de ideella föreningarna i andra former av stöd och samverkan. Enkätresultaten tyder på att stöd- och samverkansformer som t ex samarbetsforum och kontaktpersoner är vanligt förekommande. Detta tyder på att det kommunala arbetet med och för de ideella föreningarna tycks vara välorganiserat i många av de skånska kommunerna.

I Förening Øresunds kommunenkät gavs följande svarsalternativ angående det organiserade arbetet kring de ideella föreningarna: *föreningshus, föreningsregister, kontaktperson, samarbetsforum kommun – förening* samt *visions- eller handlingsprogram*. Resultaten ger vid handen att samtliga kommuner har någon form av organiserat stöd för arbetet med ideella föreningar och enbart två av Skånes trettiofyra kommuner har etablerat enbart en av de sex former av stöd som omfrågades.

Vanligast förekommande är kommuner som etablerat åtminstone fyra av stödformerna och ett medeltal ligger på 3 stödformer/kommun. Mer än hälften av de skånska kommunerna har fler än 3 stödformer inrättade för att organisera arbetet med ideella föreningar och två av de trettio kommunerna (Kristianstad kommun och Malmö stad) anger att de etablerat alla sex stödformerna.

Diagram 2. Kommunernas organisation av arbetet med ideella föreningar (Förening Öresunds kommunenkät), samtliga respondenter angett i %

En intressant aspekt som resultaten av Förening Öresunds kommunenkät visar är att det verkar vara relativt få av de skånska kommunerna som har något visions- eller handlingsprogram för arbetet med de ideella föreningarna. Trots bristen på den här typen av dokument finns det ändå andra former av stöd kring kommunens arbete med och för de ideella föreningarna i fler kommuner än de som anger sig ha ett handlingsprogram för denna typ av stöd och samverkan. Det är alltså vanligt att en kommun har stödformer som t ex kontaktperson och samarbetsforum utan att man genom ett visions- eller handlingsprogram satt upp riktlinjer för arbetet med de ideella föreningarna.

Med andra ord tycks enkätresultaten antyda att frånvaron av ett visions- eller handlingsprogram inte nödvändigtvis behöver innebära att det inte existerar någon form av strukturerat arbete med de ideella föreningarna. Denna avsaknad av visions- och handlingsprogram torde emellertid vara en del av orsaken till att det är mycket få kommuner som verkar ha någon strategi för social ekonomi, något som även påpekas i analysen av Lunds stifts kommunenkät.

6.3.3 Stöd- och supportstrukturer för ideella föreningar

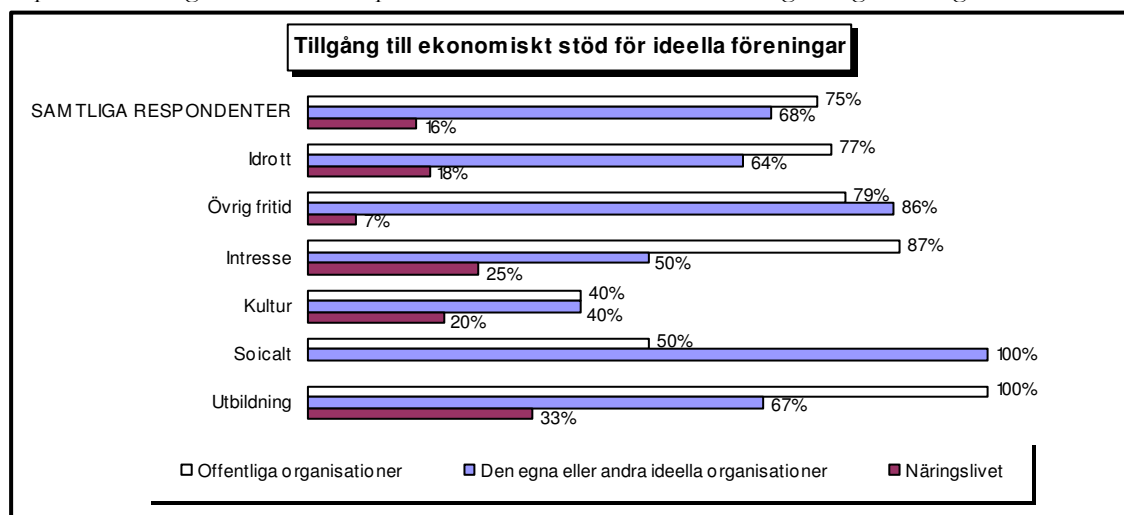
Stöd- och supportstrukturer är ett vitt begrepp som kan beröra en rad olika aspekter och innefatta flera typer av åtgärder eller strukturer – så väl interna som externa. I detta fall kommer vi att behandla följande: *ekonomiskt- och icke ekonomiskt stöd, stöd för samverkan och utbildningsmöjligheter för anställda och ideellt verksamma*. Samtliga resultat är hämtade från kartläggningens föreningsenkät, vilket innebär att det här är ett föreningsperspektiv som redovisas.

Redan i avsnittet *"De skånska kommunerna och den sociala ekonomin"* berördes de ideella föreningarnas relation till den offentliga sektorn. I detta avsnitt kommer samma relation att belysas men nu sett ur ett föreningsperspektiv. Vidare kommer även stöd- och supportstrukturer i relation till den egna sektorn och till näringslivet att diskuteras.

6.3.3.1 Ekonomiskt stöd

Relationen till och stödet från de olika samhällssektorer som nämnts ovan varierar de ideella föreningarna emellan. Av resultatet av kartläggningens föreningsenkät framgår dock att det offentliga generellt sett utgör den viktigaste ekonomiska finansiären för de föreningar som besvarat enkäten. Om vi tittar på diagrammet nedan, visar det sig emellertid att detta enligt undersökningens respondenter inte gäller alla föreningskategorier, de respondenter som tillhör grupperna "Kultur" och "Socialt" visar sig i mindre utsträckning ha tillgång till det offentliga ekonomiska stödet. Det kan också uppfattas som särskilt intressant att se att enbart hälften av de respondenter som tillhör kategorin "Socialt" uppger att de tar emot ekonomiskt stöd från det offentliga, detta då föreningskategorin "Socialt" torde innefatta verksamheter som ligger nära de välfärdstjänster som traditionellt sett legat under det offentliga verksamhetsområde. Emellertid kan dessa resultat inte göra några anspråk på att vara generellt gällande då föreningskategorin "Socialt" enbart består av ett fåtal respondenter.

Diagram 3. Tillgång till ekonomiskt stöd för ideella föreningar (kartläggningens föreningsenkät), samtliga respondenter angett i % samt respondenterna fördelade över föreningskategorier angett i %

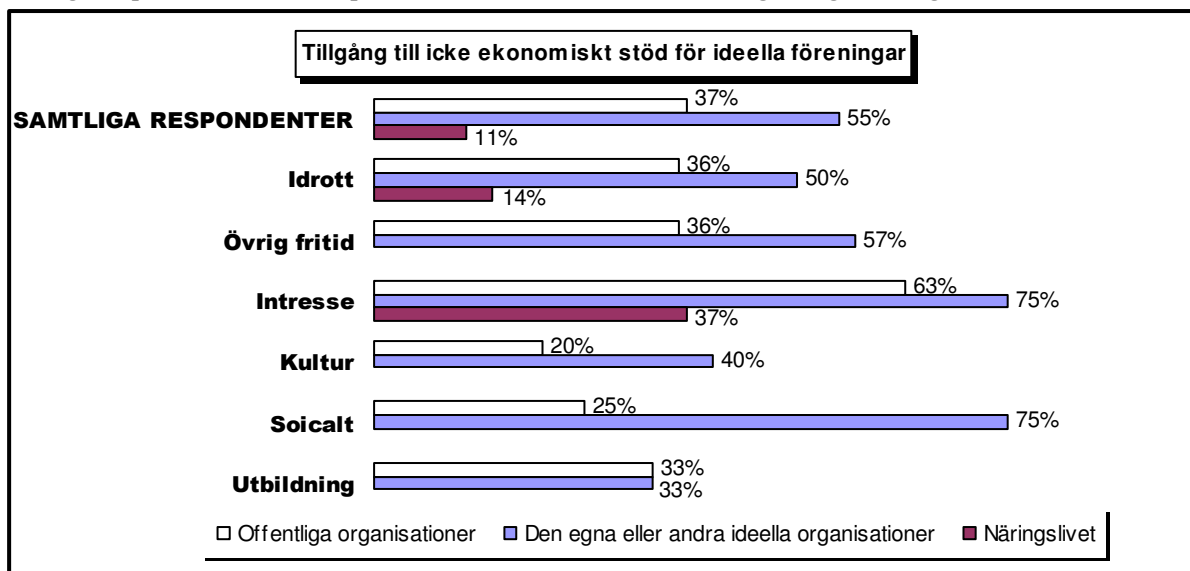
Samma kategori utmärker sig när det gäller ekonomiskt stöd från näringslivet, då samtliga av dessa respondenter angett att de inte erhåller någon form av ekonomiskt stöd från näringslivet. Vad gäller stöd från denna sektor är emellertid föreningsenkätens resultat entydiga – näringslivet är av de tre sektorerna (offentlig, ideell och näringsliv) den som idag i minst utsträckning ger ekonomiskt stöd till ideella föreningar. Föreningsenkätens resultat visar vidare på att det enbart är runt en sjättedel (dvs 16 %) av respondenterna som tar emot någon form av ekonomiskt stöd från näringslivet. Även om respondenterna i vissa föreningskategorier, så som t ex "Utbildning" och "Intresse", erhåller ett relativt stort ekonomiskt stöd från näringslivet, verkar emellertid relationen till denna sektor inte vidare etablerad.

6.3.3.2 Icke ekonomiskt stöd

Medan de offentliga organisationerna ger det mest omfattande ekonomiska stödet, står den egna eller andra ideella organisationer för det största icke ekonomiska stödet och supporten. Resultaten från Förening Öresunds kommunenkät tyder på att kommunernas arbete med de ideella föreningarna är väl organiserat, men resultaten av kartläggningens föreningsenkät tyder på att icke ekonomiskt stöd och support inte är lika etablerat som stöd av ekonomisk karaktär. T ex anger enbart ca två femtedelar (37 %) av respondenterna att de erhåller icke ekonomiskt stöd från det offentliga, medan 75 % av respondenterna anger att de får ekonomiskt stöd av samma sektor.

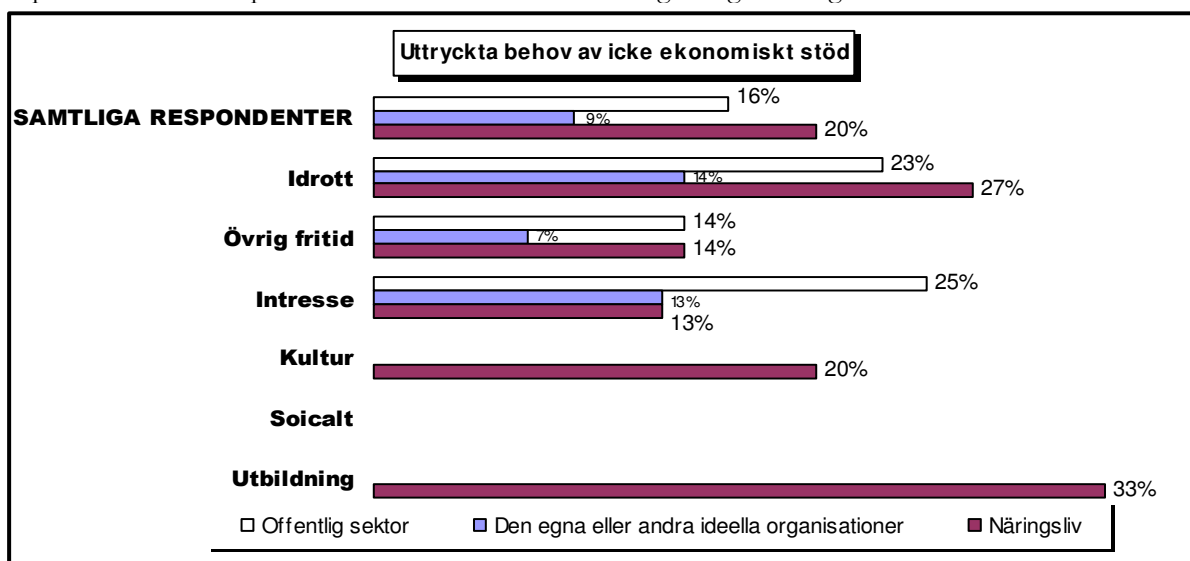
Vad det gäller icke ekonomiskt stöd från näringslivet, visar även här enkätresultaten på att kontakterna mellan näringslivet och de ideella föreningarna inte är särskilt etablerade. Det är emellertid intressant att respondenterna i flertalet fall anger att ideella organisationer i större utsträckning stödjer föreningsverksamheten med ekonomiskt stöd än med icke ekonomiskt stöd.

Diagram 4. Tillgång till icke ekonomiskt stöd för ideella föreningar (kartläggningens föreningsenkät), samtliga respondenter samt respondenterna fördelade över föreningskategorier angivet i %

Vidare framgår det även att man i stor utsträckning anser att det finns behov av icke ekonomiskt stöd – från så väl offentliga organisationer som näringsliv och från den egna och andra ideella organisationer. Störst är dock efterfrågan på icke ekonomiska stöd- och supportstrukturer från näringslivet. Behovet av ytterligare stöd från näringslivet blir tydligare vid betraktande av respondenternas svar fördelat över föreningskategorierna. Av diagrammet ovan framgår att enbart tre av de sex kategorierna faktiskt erhåller någon form av icke ekonomiskt stöd från näringslivet. Över lag tycks föreningskategorin ”Intresse” ha störst tillgång till icke ekonomiskt stöd, medan respondenterna i kategorin ”Utbildning” verkar ha sämre tillgång till sådana resurser.

Diagram 5. Uttryckta behov av icke ekonomiskt stöd (kartläggningens föreningsenkät), samtliga respondenter samt respondenterna fördelade över föreningskategorier angivet i %

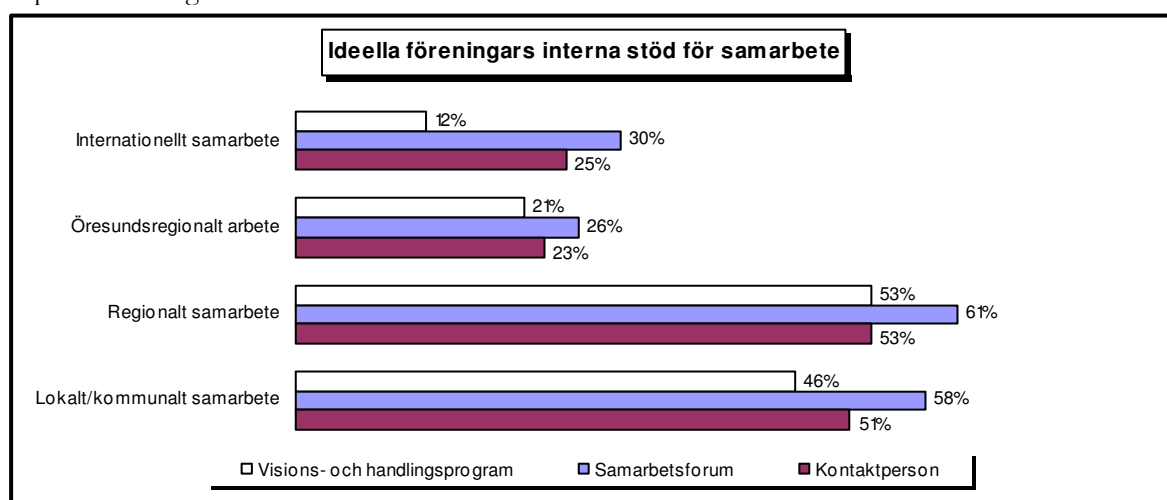

6.3.3.3 Ideella förenings interna stöd för samverkan

I kartläggningens föreningsenkät ställdes frågor kring huruvida respondenterna har tillgång till olika former av icke ekonomiska stödstrukturer för samarbete på internationell, Öresundsregional, regional och lokal/kommunal nivå.

Av diagrammet nedan framgår att tillgången till de tre stödformerna (visions- och handlingsprogram, samarbetsforum och kontaktperson) förekommer i störst utsträckning på regional nivå, och strax därefter kommer samverkansstöd på lokal/kommunal nivå. Anledningen till detta resultat kan vara att de organisationer som ingått i enkätundersökningen har en struktur organiserad i lokal – regional – nationell – (internationell) nivå och där det regionala kontoret förmodligen ansvarar för en fördelning av interna resurser till de lokala enheterna.

Diagram 6. Ideella förenings interna stöd för samarbete (kartläggningens föreningsenkät), samtliga respondenter angett i %

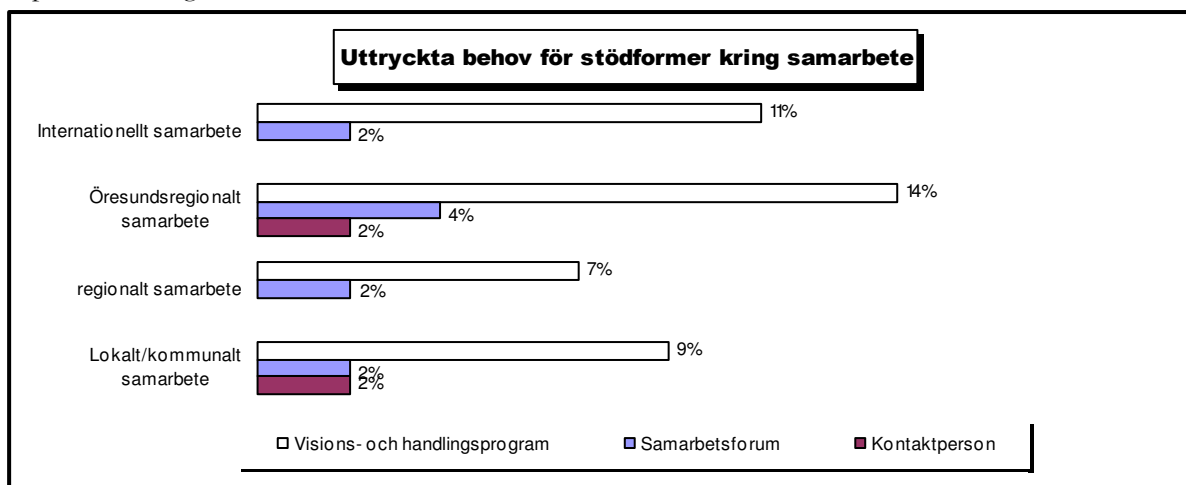

Av diagrammet ovan framgår att de föreningar som svarat på enkäten inte i någon större utsträckning har etablerat visions- eller handlingsprogram för samverkan på någon av de nivåer som anges i diagrammet. Det tycks emellertid finnas ”praktisk handling” i form av samarbetsforum och kontaktpersoner, vilket återigen tyder på att det trots frånvaron av visions- eller handlingsprogram ändå finns exempelvis internationellt samarbete. Enkätresultaten visar att samarbetsforum är den mest förekommande formen för stöd kring samarbete, oavsett vilken nivå som avses.

Föreningsenkätens resultat visar vidare på att stödstrukturerna kring det Öresundsregionala samarbetet är något mer etablerade än stödstrukturerna kring föreningarnas internationella samarbete. Diagrammet ovan visar vidare att de internationella och Öresundsregionala strukturerna är mindre etablerade än de stödstrukturer som återfinns på de lokala/kommunala och regionala nivåerna.

Dock ter sig avsaknaden av visions- eller handlingsprogram relativt tydlig, oavsett nivå (detta även om det tycks finnas fler handlingsprogram för lokalt/kommunalt och regionalt samarbete). Respondenterna ger emellertid uttryck för att det finns ett visst behov av visions- och handlingsprogram – detta oavsett vilken nivå man pratar om. I en jämförelse på efterfrågan av olika stödstrukturer för de olika ”nivåerna”, tycks respondenterna i störst utsträckning efterfråga stödformer för Öresundsregionalt samarbete.

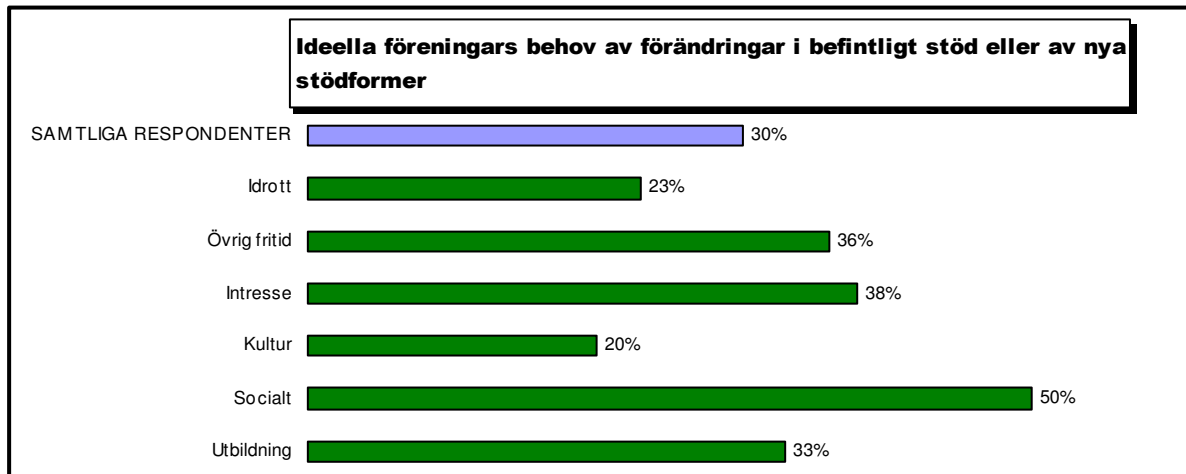
Diagram 7. Uttryckta behov av stödformer för samarbete (kartläggningens föreningsenkät), samtliga respondenter angett i %

6.3.3.4 Behov av förändring

Resultaten av kartläggningens föreningsenkät tyder på att det finns relativt utvecklade stöd- och supportstrukturer kring de ideella föreningarna. Dock anser många av dem som deltog i undersökningen att det finns mer att önska, vilket tydliggörs i diagrammet nedan. Dessa förändringar kan gälla befintligt stöd eller skapandet av nya stödformer.

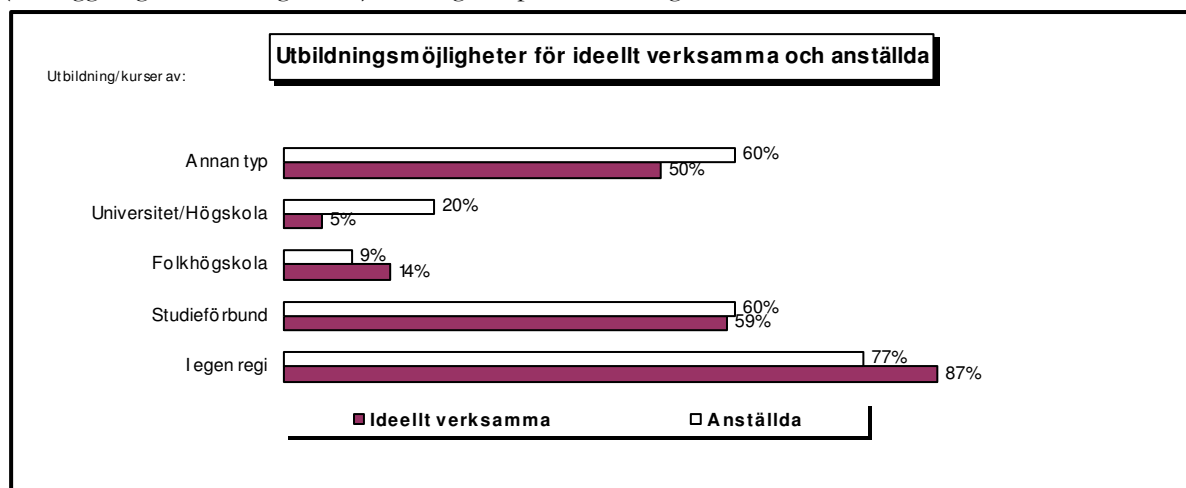
Diagram 8. Behov av förändringar i befintligt stöd eller av nya stödformer (kartläggningens föreningsenkät), samtliga respondenter samt respondenter fördelade över föreningskategorier angett i %

6.3.3.5 Utbildningsmöjligheter för verksamma i ideella föreningar

I kartläggningens enkätundersökning anger samtliga respondenter att de erbjuder någon form av utbildning för så väl de som är ideellt verksamma som för de som är anställda i föreningarna. De utbildningsmöjligheter som erbjuds äger främst rum i egen regi, men det är även vanligt med utbildningsmöjligheter via studieförbund eller, särskilt för ideellt verksamma, av ”annan typ”. Vid en analys av nedanstående diagram ter det sig som att respondenterna kan erbjuda sina anställda och ideellt verksamma ett relativt omfattande utbud av varierande karaktär med avseende på utbildningsinstitution. Den form av utbildning som i minst utsträckning är representerad i diagrammet nedan är folkhögskolorna strax följda av universiteten.

Diagram 9. Utbildningsmöjligheter för ideellt verksamma och anställda inom ideella föreningar (kartläggningens föreningsenkät), samtliga respondenter angett i %

Ovan har stödet och samverkan med det offentliga diskuterats ur flertalet synvinklar. I det fall man inte med "annan typ" av utbildning syftar till utbildning i samverkan med någon offentlig organisation, ter det sig enligt föreningsenkätens respondenter, som att det inte finns någon direkt samverkan mellan de ideella föreningarna vad gäller utbildning av aktiva inom den ideella sektorn. Till exempel fanns svarsalternativet "komvux" angivet i enkäten, men detta alternativ finns inte med i denna analys då ingen av respondenterna angav att det fanns tillgång till någon utbildning i denna form.

6.4 Beroende vs. samverkan – sammanfattande reflektioner

6.4.1 Stöd- och supportstrukturer

En trygg ekonomi utgör en viktig grund för att en verksamhet ska kunna fungera, oavsett inom vilken sektor verksamheten i fråga bedrivs. För många ideella föreningar utgör därför det ekonomiska stöd de får från det offentliga ett viktigt tillskott i ekonomin. Även om detta är ett faktum bör inte vikten av stöd och support av icke ekonomisk karaktär underskattas, såsom t ex kontaktpersoner och samarbetsforum där aktiva från olika verksamheter och samhällssektorer kan mötas och skapa plattformar för erfarenhetsutbyte och annat stöd. Till skillnad från ekonomiska stödformer borde denna typ av stöd vara mindre ekonomiskt krävande än det rent finansiella stödet. I förlängningen är det också tänkbart att stödstrukturer av icke ekonomisk karaktär kan bidra till att stärka de ideella föreningarna på ett sådant sätt att det skulle kunna minska föreningarnas beroende av ekonomiskt stöd utifrån.

Trots detta tyder enkätresultaten på att stöd- och support från så väl det offentliga och näringslivet som från den egna sektorn av icke ekonomisk karaktär är mindre etablerat än ekonomiskt stöd från desamma. Å andra sidan visar enkätresultaten från Förening Øresunds kommunenkät att just dessa typer av stöd etablerats i relativt omfattande grad av de flesta av de skånska kommunerna. Frågan är vad som orsakar dessa skillnader i enkätresultaten. Svaret på frågan ligger möjligen i att kontakten med kommunen varierar mellan olika föreningar. Att så är fallet framgår tydligt av resultaten av kartläggningens föreningsenkät, men frågan är varför det ser ut så. I det fall som etablerandet av kontakt med kommunen lämnas till den enskilda föreningen torde detta i längden eventuellt kunna leda till en ojämn utveckling inom föreningslivet där starkare föreningar med brett kontaktnät växer sig allt starkare medan resurssvaga föreningars utveckling stagnerar.

Slutligen vore det förmodligen av godo för både det offentliga och det ideella att etablera ett närmare samarbete av icke ekonomisk karaktär för att på så sätt underlätta samarbetet och ta lärdom av varandras olika erfarenheter. På detta sätt kan de tjänster eller verksamheter som erbjuds allmänheten utvecklas ytterligare.

Som framgått ovan är stöd av så väl ekonomisk som icke ekonomisk karaktär för ideella föreningar från näringslivet föga omfattande – det är enbart ett fåtal av föreningsenkätens respondenter som erhåller någon form av stöd från näringslivet. Däremot uttrycker flertalet respondenter att det finns behov av ett sådant stöd. Att utveckla ett närmre samarbete med näringslivet torde ligga i föreningarnas intresse. Givetvis är näringslivet en intressant part vad gäller ekonomiskt stöd, det är en realitet att många ideella föreningar kämpar med det ekonomiska för sin överlevnad – det är en ständig kamp om att uppnå en balans mellan inkomster och utgifter. Men inte heller i relationen till näringslivet är det enbart det renodlade ekonomiska stödet som skulle kunna vara av intresse för de ideella föreningarna – kanske finns en del att lära av företagen och deras förmåga att utveckla en stabil ekonomisk organisation. På samma sätt har även de ideella föreningarna säkerligen erfarenheter som kan vara intressanta och viktiga för näringslivet vad gäller t ex sociala aspekter av samhälle och organisation. Det skulle kunna utvecklas ett mer nära och ömsesidigt samarbete som kan vara berikande för båda parter. Sammanfattningsvis – ett mer utvecklat samarbete mellan det ideella och näringslivet kan vara av stor nytta för de båda sektorerna, men framför allt för samhället i stort då de ideella föreningarna i dag i stor utsträckning tjänar till att tillgodose allmänhetens behov och i vissa fall även producerar välfärdstjänster av vilka vårt samhälle är beroende.

Den största försörjaren av icke ekonomiskt stöd är den egna eller andra ideella föreningar. Av enkätundersökningen framgår inte om detta stöd kommer just från den egna föreningen eller om det kommer från andra ideella organisationer. Oavsett vilket, hade man möjligen kunnat förvänta sig att den andel som erhåller detta stöd skulle omfatta fler än knappt hälften av enkätundersökningens respondenter. Detta tyder på att de ideella föreningarna skulle kunna vara bättre på att samverka inom den egna sektorn. Genom att på olika sätt – nätverk, utbyte av tjänster etc. – stödja varandras verksamheter kan så väl den egna föreningen som sektorn i stort stärkas. Genom samarbete kan den enskilda föreningen stärkas och på ett mer effektivt sätt nyttja och bidra till de gemensamma resurser – i form av t ex ekonomiska tillgångar, erfarenheter och lokaler – som den sociala ekonomin tillsammans besitter.

En form av samverkan kan vara att olika organisationer inom den sociala ekonomin samarbetar för att i större utsträckning kunna erbjuda anställda och ideellt verksamma utbildning som de kan ha användning för i den verksamhet de ska hjälpa till att driva. Av kartläggningens föreningsenkät framgår att respondenterna i stor utsträckning tycks bedriva samarbete med studieförbunden, vilket är positivt. Dock tycks det inte finnas något klart etablerat samarbete mellan de ideella föreningarna och folkhögskolorna – det är enbart ett fåtal av respondenterna som erbjuder utbildning via folkhögskola. Då många av folkhögskolornas huvudmän är organisationer tillhörande den sociala ekonomin vore möjligen ett ökat samarbete eftersträvänsvärt.

Möjligheterna för ideella föreningar att erbjuda sina aktiva olika former av fort- eller utbildning är viktig och utbildningsmöjligheterna kan tjäna flera syften. De kan utgöra en förutsättning för de verksammas möjlighet att göra ett gott arbete inom verksamheten, men möjligheterna att erbjuda för verksamhetsområdet relevant utbildning kan även utgöra incitament för människor att engagera sig i föreningen. Det senare gäller förmodligen i första hand för ideellt verksamma som kanske inte erhåller någon ersättning för den tid de lägger ner på föreningens verksamhet, men kan även ha vara betydelsefullt för att behålla och rekrytera personal till föreningen.

6.4.2 Visions- eller handlingsprogram – behövs det?

Frågan om existensen av visions- eller handlingsprogram förekom i så väl kartläggningens föreningsenkät och kommunenkät som i Förening Øresunds kommunenkät. Frågorna gällde till exempel huruvida denna typ av dokument fanns för föreningarnas samarbeten på olika nivåer (lokalt, regionalt osv) samt kommunernas organisation kring arbetet för och med ideella föreningar och social ekonomi. Vid analysen av svaren på dessa frågor framkom att visions- och handlingsprogram inte förekom i någon större utsträckning – varken på de olika nivåerna för samarbete inom de ideella föreningarna eller i kommunernas arbete med ideella föreningar eller social ekonomi. Samtidigt anger många av respondenterna i båda enkäterna att det ändå äger rum verksamheter inom de områden för vilka det inte finns något visions- eller handlingsprogram.

Vad betyder då detta? Trots frånvaron av visions- och handlingsprogram finns det i de skånska kommunerna ett aktivt samarbete med de ideella föreningarna i form av exempelvis kontaktpersoner och samarbetsforum och samma typ av stöd för samarbete återfinns i de ideella föreningarna. Givetvis är inte andra typer av stöd avhängiga existensen av ett visions- eller handlingsprogram, men det intressanta är här vilka konsekvenser detta får – vad bidrar ett visions- och handlingsprogram med och vad bidrar det inte med?

Möjligen kan frånvaron av ett visions- och handlingsprogram innebära att det ger en organisation större handlingsutrymme då det inte finns några fastställda riktlinjer och mål för i detta fall samverkan. Detta kan eventuellt göra att trögheten i organisationen blir mindre och att det finns större utrymme för snabba växlingar och nya samarbetsprojekt.

Å andra sidan kan frånvaron av ett visions- och handlingsprogram leda till att organisationer (så väl förening som kommun) blir fast i ett ad hoc-beteende som gör det svårt för utomstående, exempelvis aktivt verksamma och intressenter, att följa och se motiveringen bakom olika typer av samarbeten som organisationen i fråga ingår i. Med andra ord skulle ett visions- och handlingsprogram till viss del kunna öka en organisations genomskinlighet. I kommunens fall torde detta vara särskilt viktigt då man är en offentlig myndighet där genomskinlighet är ett av de viktigaste attribut som bör känneteckna organisationen. Vidare skulle även en utarbetad strategi i form av till exempel visions- eller handlingsprogram kunna påverka det mer övergripande och långsiktiga samarbetet mellan kommunen och de ideella föreningarna i en positiv riktning. Genom ett sådant dokument skulle kommunerna dels erkänna betydelsen av en samverkan mellan den offentliga sektorn och den sociala ekonomin och dels kunna göra sina avsikter med samarbetet tydliga för alla berörda. På samma sätt kan den ideella föreningen genom att utarbeta visions- och handlingsprogram tydliggöra så väl sina syften som sin strategi för samverkan och på så sätt i förlängningen utveckla och stärka sektorn. Med andra ord kan det vara så att frånvaron av visions- och handlingsprogram skapar en viss otydlighet kring organisationers syften och mål för samarbetet samt försvårar förutsägbarheten i organisationernas handlande.

En intressant reflektion som görs i analysen av Lunds stifts kommunenkät är att kommunernas värdering av kyrkornas arbete är induktivt i det att när kyrkorna visar att de har en bra verksamhet, anser kommunen att den är värdefull. Motsatsen, som man också pekar på här, skulle vara ett deduktivt tankemönster där verksamheten tillåts att bedrivas utifrån en övergripande strategi – så som till exempel en handlingsplan. Detta är något som går att applicera på övriga verksamheter inom den sociala ekonomin. Av denna anledning torde det finnas ett stort behov av ett mer generellt program och måldokument för att uppnå mer strukturerat och målinriktat arbete med den sociala ekonomin där det fastslås vilken roll kommunen vill att organisationer ska spela i den samhällsliga utvecklingen etc. Brist på program och strategi gör det svårt för den sociala ekonomin att se kommunens förväntningar på sektorn.

6.4.3 Samverkan med och inom den sociala ekonomin

Av kartläggningens enkätundersökningar framgår att social ekonomi som begrepp inte är särskilt väl etablerat bland respondenterna – det används av ett fåtal föreningar och kommuner i regionen. Frågan är vad denna frånvaro av den praktiska användningen av begreppet har för betydelse för de ideella föreningarna och för den sociala ekonomin i stort? Kanske är det av mindre betydelse – kommunerna har till exempel ett väl etablerat samarbete med så väl ideella som ekonomiska föreningar och de ideella föreningarna tycks ägna sig åt olika typer av samverkan på så väl lokal/kommunal nivå som regional och internationell.

Men kanske är det ändå av betydelse, kanske är det så att frånvaron av begreppets användning i vardagen har en begränsande inverkan på den sociala ekonomins organisationers verksamhet?

Utifrån resultatet av enkätundersökningarna kan vi inte utläsa mellan vilka föreningar som samverkan är mest etablerad, men låt oss trots detta anta att den samverkan som finns mellan föreningarna idag sker mellan föreningar som har liknande verksamhetsområden – och framför allt att samarbetet inom den sociala ekonomin i stort sker ideella föreningar emellan, stiftelser emellan och ekonomiska föreningar emellan. Om begreppet vore mer etablerat, skulle detta kanske kunna bidra till en ökad samverkan mellan olika organisationsformer och ett gränsöverskridande samarbete vad gäller organisationer med olika verksamhetsområden. Givetvis sker sådana former av samverkan redan idag, men möjligen skulle användandet av begreppet social ekonomi kunna förena den sociala ekonomins organisationer på ett mer djupgående sätt. Användningen av begreppet skulle eventuellt kunna bidra till att lyfta fram det dessa olika former av organisationer kan ha gemensamt utöver specifika verksamhetsområden. Att väcka ett större intresse för social ekonomi som sektor skulle således också kunna leda till nya intressanta och utvecklande samarbeten mellan de olika organisationsformerna inom den sociala ekonomin – samarbeten som i förlängningen kan utveckla och stärka sektorn och dess roll i samhället.

6.4.4 Fria och självständiga ideella organisationer?

Ovan har de fördelar som finns för ideella föreningar att samverka med varandra och med andra sektorer i samhället lyfts fram. Genom att samarbeta kan de olika parterna på varierande sätt stärkas – till exempel kan man med gemensamma resurser bli starkare och därmed öka möjligheterna för att bedriva sina verksamheter, uppnå sina mål och öka sina kunskaper.

Men med samverkan följer även andra realiteter – och vi kan och bör ställa oss frågan huruvida samverkan enbart för med sig positiva aspekter – har samverkan enbart en stärkande effekt eller kan det finnas mer negativa resultat av att samverka med andra?

Självfallet behöver samverkan inte odelat innebära positiva förändringar för de olika samverkansparterna. Forskare som Filip Wijkström och Tommy Lundström menar till exempel att de ideella föreningarnas roll i samhället och deras relation till det offentliga förändrats genom det faktum att de tidigare generella offentliga bidragen i allt större utsträckning övergått till ersättning för specifika tjänster. Ofta handlar det om att kommunen sluter avtal med ideella föreningar om att de ska utföra offentlig verksamhet för kommunens räkning. Denna ”avtalskultur” leder till högre krav på styrning och uppföljning av de ideella organisationernas arbete som kan medföra förändringar vad gäller arbetssätt och organisation. Risker som påpekas här är, utöver styrning och kontroll, att det sker en likriktning av de ideella föreningarna – genom det nära samarbetet med det offentliga kan föreningarna komma att allt mer likna det offentliga och de verksamheter som bedrivs där.

Med uttrycket ”från röst till service” illustreras en annan följd av ”avtalskulturen” – att föreningar i allt större utsträckning kan komma att bli tjänsteutförare – något som sker på bekostnad av den roll som de länge spelat i det svenska samhället, nämligen som ”röstbärare”. Även om rollen som välfärdsproducent blir allt tydligare är dock fortfarande, enligt Wijkström & Lundström (1997), de ideella föreningarnas demokratiska roll som röstbärare mest framträdande.

Det är ändå viktigt att komma ihåg att även om det kan finnas negativa aspekter av den ideella sektorn (eller den sociala ekonomin) som välfärdsproducent kan vi vid en internationell jämförelse konstatera att den svenska ideella sektorn är förhållandevis liten inom välfärdsstatens kärnområden sjukvård, socialtjänst och utbildning. Även om de generella bidragen från det offentliga möjligen minskat i omfattning på senare tid finns de ändå kvar i ganska stor utsträckning och de ideella föreningarna ges ekonomiska resurser för att på egna villkor och med stor autonomi fungera som samarbetsparter till den offentliga sektorn. De flesta av oss är förmodligen också överens om att de svenska ideella föreningarnas relation till den offentliga sektorn kan beskrivas som välfungerande och att den ideella sektorn (eller den sociala ekonomin) i Sverige spelar en viktig roll i välfärden. (Wijkström & Lundström 2002)

Ovan har främst aspekter av samverkan mellan de ideella föreningarna och det offentliga behandlats, men vissa delar av dessa aspekter – så som t ex likriktning – är även applicerbara på föreningarnas samverkan med näringsliv och den egna sektorn. Det viktiga för samverkan med andra organisationer och verksamheter torde emellertid vara att föreningen inte får tappa fokus på de värden och mål som ligger till grund för den egna verksamheten – det är viktigt att behålla det unika för sin verksamhet och kunna göra så även då kompromisser och efterföljandet av regler uppsatta av eller i samråd med andra är en nödvändighet.

Sammanfattningsvis är ändå samverkan en viktig väg för överlevnad och fortsatt utveckling för såväl de ideella föreningarna som den sociala ekonomin i stort, även om samverkan bör ske med viss medvetenhet om ”negativa” aspekter. Samverkan kan ta sig ut på olika sätt – i avtal, gemensamma projekt, ekonomiskt stöd etc. Att utveckla samverkan både inom den sociala ekonomin och utåt med andra samhällssektorer är intressant och viktigt ur många perspektiv och kan ge mycket både i ett samhällsperspektiv, för den sociala ekonomin som sektor och för den enskilda organisationen. Tillsammans är vi starkare och kan åstadkomma mer.

6.5 Framtida utmaningar

Utifrån ovanstående diskussioner och slutsatser framgår att det finns ytterligare att önska, både vad gäller de ideella föreningarnas samverkan med andra organisationer och vad gäller det stöd som erhålls från den egna sektorn, det offentliga och näringslivet. Nedan följer några förslag på frågor som kan vara viktiga för de ideella föreningarnas och den sociala ekonomins framtid och fortsatta utveckling:

- Utveckla strukturer för icke ekonomiskt stöd från så väl den egna sektorn som från det offentliga och näringslivet.
- Etablera en god kontakt med näringslivet, speciellt med tanke på de nya roller och organisationer (socialt entreprenörskap och företagande) som växer sig starkare i samhället som viktiga aktörer inom det sociala, men även för att få inspiration till att utveckla verksamheter som i mindre utsträckning är beroende av ekonomiskt stöd utifrån.
- Utveckla samarbeten för att öka utbildningsmöjligheterna för anställda och ideellt verksamma inom sektorn.
- Skapa strategier för samverkan för att på så sätt stärka och utveckla så väl den egna organisationen och den sociala ekonomin i stort.

Efter genomförd analys och diskussion kan konstateras att det är vissa frågor som kartläggningens enkätundersökningar av olika anledningar inte ger svar på. Till exempel vore det intressant att göra en mer djupgående kartläggning av de skånska kommunerna och dess förhållande till den sociala ekonomin. Den genomförda enkätundersökningen skulle kunna kompletteras med andra forskningsmetoder (till exempel djupintervjuer och övrigt källmaterial) för att få en tydligare bild av den samverkan som finns mellan det offentliga och det ideella och en mer heltäckande bild av kommunernas kunskap om den sociala ekonomin.

Vidare vore det intressant att fördjupa föreningskunskaperna genom att göra en enkätundersökning med ett urval som fångar upp en större del av de ideella föreningarna, bland annat de föreningar som inte är organiserade på det sätt som de som deltagit i denna enkätundersökning. På detta sätt skulle en bild av de nyetablerade organisationernas situation kunna skapas och deras upplevelser kunna jämföras med de mer organiserade organisationernas situation.

Det vore även av intresse att genomföra liknande (eller samma) enkätundersökning riktad till den sociala ekonomins övriga organisationer, såsom stiftelser och ekonomiska föreningar. På detta sätt kan man skapa en mer övergripande bild av den sociala ekonomin, dess organisationers syn på sig själva och det stöd de får av de egna organisationerna och från övriga samhällssektorer. Slutligen vore det även av intresse att studera i vilken utsträckning det finns etablerade samarbeten mellan den sociala ekonomins olika organisationsformer.

Källor kapitel 6:

Denscombe, Martyn; 2000. Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna, Studentlitteratur, Lund

Wijkström, Filip; Lundström, Tommy, 1997. The nonprofit sector in Sweden; Manchester University Press, Manchester

Wijkström, Filip; Lundström, Tommy, 2002. Den ideella sektorn: organisationerna i det civila samhället; Sober, Stockholm

7. Social ekonomi i Skåne – rådgivning och främjandearbete

Författare Eva Maria Mörner

7.1 Inledning

I Skåne liksom i övriga landet finns flera aktörer som erbjuder rådgivning, information, utbildning och annat stöd för utveckling av verksamheter som tillhör den sociala ekonomin. Flera av dessa aktörer fungerar dessutom som paraplyorganisationer, varav en del ingår i en nationell struktur med motsvarigheter i landets övriga län. Ett par av dem finansieras dessutom med statliga medel som är ägnade åt främjande av social ekonomi, direkt eller indirekt, inom ramen för Nuteks programområden för *entreprenörskap* respektive *regional utveckling*.

Det är således Nutek som är den statliga myndighet som har regeringens uppdrag att främja en utveckling av företagandet inom den sociala ekonomin vilket den årliga fördelningen av grundbidrag (totalt 32,5 miljoner) till *Coompanions regionala organisationer* (se nedan 7.2, Coompanion Skåne) är en del av. För övriga insatser under 2007 disponerar Nutek 2,5 miljoner. Dessa medel kommer att användas till särskilda projekt såsom kompetensutveckling av personalen vid utvecklingscentren (Coompanion-kontoren), attitydförändrande projekt riktade till ungdomar, Equal projektet ”Socialt företagande – en väg till arbetsmarknaden” samt till Nuteks eget främjandearbete.

Tonvikten i de program som Nutek driver och har ansvar för – även de som på olika sätt främjar social ekonomi – ligger således i huvudsak på företagande och regional utveckling. Utöver stöd till kooperativ utveckling och social ekonomi (det senare genom utökad uppdrag från och med 2002) har även ett par andra av Nuteks program öppnats för sådana syften. Ett exempel är *Ungt entreprenörskap* som fokuserar på ungas företagande vilket bland annat kan innefatta kooperativt företagande. Även stödet till *resurscenter för kvinnor* (program för regional utveckling) innebär i praktiken också ofta stöd till kooperativa initiativ och entreprenörskap inom social ekonomi.

Från och med januari 2007 är Nutek dessutom myndighet för Europeiska strukturfonden som här i Sverige är uppdelad i åtta regionala områden. I flera regioner, bland annat i Skåne, har den sociala ekonomins nätverk och utvecklingsgrupper lyckats påverka och lyfta fram strukturfondens möjlighet att främja social ekonomi.

Vid sidan om det främjandearbete som stöds av Nutek finns som inledningsvis nämnts flera andra verksamheter som på olika sätt bidrar till främjande av den sociala ekonomin, inte minst när det gäller utveckling och främjande av den ideella sektorn. Till detta kommer det främjandearbete som bedrivs inom Länsbyggerådet, Skånes lokala utvecklingsgrupper (SLUG), studieförbundens folkbildnings- och projektaktiviteter samt den rådgivning som tillhandahålls av ett antal arbetsgivarorganisationer som utmärker sig genom att organisera föreningar och stiftelser med arbetsgivaransvar. Bland övriga nämns bland annat den nybildade föreningen Nätverk Social Ekonomi Skåne. Det innebär att den här sammanställningen sammanfattningsvis redogör för följande:

- Coompanion Skåne
- Resurscenter för kvinnor i Skåne
- Länsbyggerådet SLUG, Skånes lokala utvecklingsgrupper
- Studieförbund och andra folkbildningsverksamheter
- Paraplyorganisationer för ideella föreningar
- Övriga samverkansorganisationer och nätverk
- Arbetsgivarorganisationer

7.2 Coompanion Skåne – rådgivning för kooperativ utveckling och kooperativt företagande

”Det är smart att driva företag kooperativt. Det förenar det bästa av två världar. Resultatorientering och mänsklighet”. Citatet är hämtat från Coompanions nya hemsida som är ett resultat av den nya strategi som landets tjugofem lokala kooperativa utvecklingscenter antagit. Coompanion – Kooperativ Utveckling Skåne är ett av dem.

Verksamheten har funnits i tjugio år och har allt sedan starten haft som huvudsaklig uppgift att erbjuda rådgivning om Kooperation och kooperativt företagande i alla dess former. Social ekonomi i lite vidare mening har också varit ett viktigt och naturligt arbetsfält.

Rådgivningsverksamhet med statligt stöd

Coompanion finansieras delvis med statliga medel från det statliga verket för näringslivsutveckling, NUTEK, via programmet för entreprenörskap och företagsutveckling. Kontoret i Skåne – som tidigare kallades KoopUtveckling – finns idag på Anckargripsgatan 3 i Malmö och har fyra anställda: en VD/företagsutvecklare, två ytterligare företagsutvecklare samt en projektledare. Medlemmar i föreningen är bland andra HSB Malmö, Konsumentföreningen Solidar, Riksbyggen och LRF – som också var med om att ta initiativ till starten år 1987 – samt kooperativ och ekonomiska föreningar som startats på senare tid, ofta med stöd och hjälp från Coompanion. Liksom hos alla övriga Coompanion-kontor erbjuds rådgivning, utbildning och information för att öka kunskaperna om och intresset för kooperativa företag och ekonomiska föreningar, exempelvis om:

- affärsidéer och affärsplaner
- utformning av stadgar
- bildande och registrering av företag
- kontakt med myndigheter
- förhandlingar och avtal
- budget och ekonomihantering
- arbetsgivaransvar
- organisation och ledarskap
- föreningsteknik

Engagemang från etablerad Kooperation

När det statliga stödsystemet för kooperativ utveckling inleddes för ungefär tjugio år sedan byggde det på en modell med delat ansvar mellan stat och etablerad Kooperation.¹ Det vill säga, förutom statligt bidrag skulle den etablerade Kooperationen bistå startprocesserna för bildande av LKU genom kontakter, aktivt styrelsearbete samt möjligheter att lämna visst ekonomiskt bidrag,

¹ Det statliga stödet för kooperativ utveckling fick sin första utformning i mitten av 1980-talet genom ”Kooperationens utvecklingssystem” (arbetsmarknadsdepartementet och senare civildepartementet). Satsningen hade tre delar: Basprogrammet (insamling av fakta, erfarenheter och exempel) var ett projekt som förlades till Kooperativa institutet (Koopi). Expertrådgivning inom juridik och ekonomin (Koopservice) placerades hos Föreningsbanken (numera FöreningsSparbanken). Den tredje delen bestod i stöd till uppbyggnad av rådgivningsverksamheter i lokala kooperativa utvecklingscenter (”LKU”). Några LKU hade då redan startat med lokala resurser, men från och med nu fanns möjligheter – även om det statliga stödet ännu var förhållandevis mycket litet i jämförelse med annan förekommande företagsrådgivning – att komma igång i län efter län. Det fanns på tidigt stadium i de inledande diskussionerna mellan Kooperationens företrädare och statsmakterna idéer även om en fjärde del i systemet: en kooperativ bank för utlåning av riskkapital. Frågan om kapitalförsörjning för små kooperativ och annan social ekonomi är ännu mycket aktuell och för närvarande (under en treårsperiod) satsar Nutek upp till 15 miljoner kronor på utveckling av kreditgarantiföreningar för att underlätta kapitalförsörjningen för små och medelstora företag. Befintliga och blivande kreditgarantiföreningar kan söka medel från programmet (se vidare: www.nutek.se).

hjälp med lokaler och administration och att avtala om köp av vissa informationstjänster etc av den blivande rådgivningsverksamheten. I stora drag var den också en sådan modell som växte fram i en tid med stort intresse framför allt för de föräldrakooperativa daghem som då startades i hundratal efter hundratal, men även personalkooperativa lösningar och avknoppningar i vård och omsorg, småskaligt företagande och utveckling av entreprenörskap i allmänhet. Det är således de regionala/lokala satsningarna på rådgivning som alltså får statlig finansiering och som under årens lopp har utvecklats till dagens gemensamma organisation och utseende: Coompanion.

Utökat uppdrag: social ekonomi och regional utveckling

År 2002 fick de kooperativa utvecklingscentren, som de då fortfarande kallades, ett utökat uppdrag genom att det uttalades att de även skulle ägna sig åt att utveckla andra former av företagande inom den sociala ekonomin. Från och med 2006 framgår det dessutom i den statliga förordningen att de kooperativa utvecklingscentren även ska arbeta med lokalt och regionalt utvecklingsarbete. Det är som tidigare nämnts Nutek som idag är ansvarig myndighet för förmedling av statsbidraget. Allt som allt ska 30 miljoner kronor fördelas under år 2007 och förutom regeringens förordning är det Nuteks föreskrifter som reglerar förutsättningarna för stödet. Kravet att hälften av kostnaderna skall vara finansierade lokalt/regionalt kvarstår.

Det utökade uppdraget gör att Coompanion Skåne deltar inom det Regionala Tillväxtprogrammet vilket sker på en övergripande nivå i två arbetsgrupper: plattform för nyföretagande och arbetsgruppen för Social Ekonomi. Ett annat exempel är att Coompanion Skåne har varit respektive fortfarande är representerat i partnerskapet för Växtkraft för Mål 3, SALU-gruppen (Samarbetsgruppen för Landsbygds Utveckling), Regionalt ResursCentrum för kvinnor (se 7.3), EQUAL Utvecklingspartnerskapet New City.

Information, rådgivning och utbildningsaktiviteter i Skåne

Under 2005 genomfördes Coompanion Skånes regi 185 informationsträffar med totalt 3 176 personer samt 21 andra möten med politiker och tjänstemän. Coompanion Skåne medverkade bland annat även i föreläsning om Varumärke, utbildning i arbetsrätt och ”Det svåra samtalet”-kurs, föreläsningar i samarbete *Ungt Företagsambet* samt även föreläsningar i samband med Venture Cup-arrangemang. Rådgivningsverksamheten år 2005 omfattade totalt 201 rådgivningstillfällen för sammanlagt 68 grupper (totalt 245 personer varav 124 kvinnor och 121 män). 35 grupper fick hand- och vägledning i kontakten med offentliga organisationer. 20 företag/föreningar fick rådgivning inför avtalsskrivning/uppdrag vilket uppges ha resulterat i att 15 av dessa kunnat minska sitt bidragsberoende och istället ökat sina försäljningsintäkter. Utbildningsverksamheten inriktades samma år på tre grupper med totalt 38 deltagare som då fick sin utbildning i företagande (100 timmar fördelat över 4 utbildningstillfällen). Dessutom medverkade Coompanion Skåne till nystart av 33 verksamheter/företag (24 ekonomiska föreningar, 3 ideella föreningar, 2 handelsbolag, 3 enskilda firmor och 1 nätverk men däremot inga aktiebolag eller stiftelser).

Projektverksamhet

Aktuella exempel på projekt i Coompanions regi, både nyligen genomförda och ännu pågående:

- *Kooperationens Skolprojekt*, Skånekooperationens gemensamma satsning på ungdomar och Kooperation (representanter från HSB Skåne, Folksam, LRF Ungdom och HSB Malmö har initierat och finansierar satsningen).
- *Our Generation* (finansiering via Allmänna Arvsfonden) – ett delprojekt inom Kooperationens skolprojektsatsning på högskolan.
- *Initiativ.org* – ett samarbetsprojekt och nationell satsning där den etablerade Kooperationen tillsammans med nykooperationen har tagit fram ett modernt material riktat till målgruppen unga, en interaktiv skolwebb (delprojekt inom Kooperationens skolprojekt satsning inom gymnasieskolan).

- *Utbildningsuppdrag för Lund och Staffanstorps kommun* – en grupp samarbetande unga romska kvinnor skapar en företagsam livsstil 2004-2007 som delprojekt inom Equal UP Romer i Sverige – från nord till syd.
- *Al Muhajer News*, www.almuhajernews.se, är ett svenskt-arabiskt mångfalds- och integrationsprojekt som startade i Malmö i mars 2005 som resulterat i en unik informations- och nyhetssida på nätet på svenska och arabiska.
- *Förstudie-Jobbmobilisering*, en förstudie inför Brukarnas Företag, en mobiliseringsprocess för bildande av ett nytt kooperativt företag som ska ge arbete till dem som är, eller riskerar att bli, långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna. (Finansiering via ESF-rådet, Europeiska Socialfonden.)
- *Förstudie för företagande bland Somalier* (samarbeten med föreningen Hidde Iyo Dhaqan i Malmö, finansiering via ESF-rådet, Europeiska socialfonden).
- *Förstudie-Utvecklingscenter för Socialt Entreprenörskap* (samarbeten med lokala arbetsmarknaderna i Malmö, Landskrona och Helsingborg).
- *Kreditgarantiföreningar*. Informationsprojektet har bland annat ägnats åt att informera och mobilisera (sedan september 2004) företag till att bilda kreditgarantiföreningar i Skåne.
- *Dialogturné Social Ekonomi Skåne*. Idén till en Dialogturné för Social Ekonomi har utvecklats inom ramen för det begynnande Nätverk Social Ekonomi Skåne. Avsikten med projektet är att öppna en dialog med sju utvalda kommuner samt med representanter från vetenskap, konst/kultur och näringsliv i Skåne (finansieras inom ramen för Europeiska Socialfonden Växtkraft Mål 3).

Nationell paraplyorganisation – det kooperativa företagandet i fokus

Samtliga Coompanions är organiserade i den ideella paraplyorganisationen Coompanion Sverige för samarbete kring kompetensutveckling, information, opinionsbildning och omvärldsbevakning och även internationella kontakter. Det är också Coompanion Sverige som ger ut Social Ekonomi, en tidskrift för forskning och kooperativ utveckling, i samarbete med Svenska Institutet för social ekonomi (Östersund) och Föreningen Kooperativa Studier (sammanslutning för forskare och forskningsintresserade).

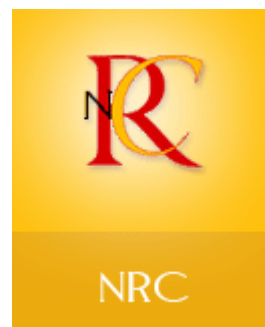
I upplysnings- och förankringsarbetet kring företeelsen ”social ekonomi” har som ovan beskrivits det lokala kooperativa rådgivningsarbetet haft en självskriven roll. Samtidigt har det funnits vissa svårigheter med att hantera begreppet ”social ekonomi” och på samma gång vara tydlig med budskapen kring det unika hos den kooperativa företagsformen. Detta har gjort att landets alla Coompanion-kontor valt att enas kring en gemensam strategi som åter tar fasta på kooperativ och Kooperation, framför det mer vida samlingsbegreppet social ekonomi.

– Vår kommunikationsstrategi går ut på att lyfta fram det kooperativa företagandet i första hand. Vi har något konkret att erbjuda och fokuserar på ekonomiska föreningar för presumtiva företagsstartare. Och vi ska visa att det finns stor erfarenhet på området, säger *Curt-Olof Mann*, organisationssekreterare på Coompanion Sverige.

– Samtidigt är det fortfarande viktigt att finnas med på social ekonomiarenan. Men vi gör skillnad mellan att kommunicera med förstagångsföretagare och att kommunicera med ”strukturen”.

7.3 Resurscenter för kvinnor i Skåne – regionalt och lokalt

Även landets regionala och lokala resurscenter för kvinnor får viss finansiering via *Nutek*. Det var år 1994 som riksdagen beslutade att särskilda insatser för kvinnor skulle prioriteras i det regionala utvecklingsarbetet. Kvinnors initiativ och kompetens skulle tas tillvara och länsstyrelserna skulle avsätta särskilda resurser för att medverka till att det bildades regionala resurscenter för kvinnor. Numera finns resurscenter för kvinnor – regionala såväl som lokala – i samtliga län i Sverige. Verksamheterna har på flera sätt beröringspunkter med social ekonomi. Många resurscenter drivs som föreningar och aktiviteterna som erbjuds bidrar till främjande av nya ekonomiska verksamheter i projekt och företag, exempelvis kooperativ.

Riksförbundet för nationellt samarbete

I samband med att projektet *Nationellt ResursCentrum för kvinnor* avslutades och integrerades i Nuteks ordinarie verksamhet vid årsskiftet 1999/2000 bildades en nationell förening för att tillvarata de lokala och regionala resurscentrens och nätverkens intressen. Den nya föreningen – *Riksförbundet Nationellt ResursCentrum för kvinnor (NRC)* – har till uppgift att genom samordning och stöd till kvinnors regionala och lokala resurscenter och nätverk verka för att:

- kvinnor tar sin del av samhällets resurser i anspråk
- kvinnors kompetens, erfarenheter och perspektiv tas till vara
- kvinnors och mäns insatser värderas lika
- kvinnors inflytande över samhällsutvecklingen ökar

Riksförbundet har bland annat i samverkan med Nutek medverkat till sammanställningen av en rad avsiktsförklaringar i policydokumentet *"För en jämställd regional utveckling"* (2005).

Både lokala och regionala resurscenter samt kvinnliga nätverk kan ansöka om medlemskap i riksförbundet. Enskild person som stödjer förbundets verksamhet kan antas som stödmedlem.

RRC Skåne – Regionalt Resurscentrum i Skåne

I Skåne är det *Regionalt ResursCentrum för kvinnor i Skåne (RRC Skåne)* som har till uppgift att stödja utvecklingen av lokala resurscenter och nätverk. RRC Skåne – som är en projektverksamhet inom Region Skånes näringslivsutvecklingsenhet (team lokal mobilisering) – har även en roll som samordnare av de lokala verksamheterna i Skåne. Prioriterade grupper för detta arbete är kvinnor som driver eller planerar att starta företag samt kvinnor på landsbygden. Innehållet i RRC Skånes arbete styrs av projektets långsiktiga mål: *att stärka kvinnors företagande, öka kvinnors samhälls-engagemang samt ta tillvara och utveckla kvinnors kompetens med nätverksbyggande, kompetensutveckling och utvecklingsprojekt som redskap i arbetet.*

Arbetet inom RRC Skåne ska överlag vara inriktat på att *synliggöra och möjliggöra*. Både svenskfödda och invandrade kvinnor – särskilt kvinnliga företagare – och deras kompetenser ska synliggöras samtidigt som kvinnornas kompetensutveckling och affärskontakter ska möjliggöras. Synliggörandet innebär också att RRC Skåne ska arbeta för att kvinnor blir delaktiga i regional utveckling och i arbetet med det *regionala tillväxtprogrammet (RTP)*, att kvinnors perspektiv ska beaktas och att kvinnor får del av de resurser som finns.

RRC Skåne – liksom övriga RRC i landet – ska således initiera och stödja ett tillväxtorienterat utvecklingsarbete med inriktning på näringsliv och sysselsättning för kvinnor, samverka med olika aktörer i regionen, genomföra insatser för kvinnliga företagare i samarbete med lokala center och andra aktörer på alla nivåer: lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Ett samverkansprojekt som drivs av RRC Skåne är det avslutade projektet *"Från idé till handling"* som dels är en utbildning för eldsjäl/samhällsentreprenörer som arbetar för lokal

utveckling (byalag, resurscenter för kvinnor, studieförbund med flera), dels består av seminariearrangemang kring lokal utveckling. Samverkansparter är LRF (*Lantbrukarnas Riksförbund*), *Coompanion Skåne*, *SALU-gruppen*, *Studieförbundet Vuxenskolan* och *LRC FemNet*. Vidare deltar RRC Skåne i Skånes *Jämställdhetsråd* samt i *Partnerskapet för Skånes regionala tillväxtprogram*.

RRC Skåne har sex personer anställda, inklusive uppdragstagare (motsvarande tre helårsarbetare). Övriga aktuella projekt är en funktionsledarutbildning, program för kvinnors företagande i Skåne samt det så kallade *Styrelseprojektet* (utbildning och kompetensutveckling för kvinnor med syfte att öka representationen av kvinnor i styrelser av olika slag).

LRC – Lokala grupper och nätverk

Av landets över hundra lokala resurscenter (LRC) finns tjugofem i Skåne – varav 11 med finansiering från Nutek – fördelat över arton av de skånska kommunerna. De lokala verksamheterna i Skåne består av ideella föreningar och nätverk med sammanlagt cirka 2 000 aktiva skånekvinnor i olika positioner, åldrar och etnisk tillhörighet. Cirka två tredjedelar av de kvinnor som vänder sig till lokala center är företagare eller siktar på att bli företagare. I övrigt ser det mycket olika ut beroende på lokala behov och förutsättningar.

Gemensamt för alla lokala center är dock att det handlar om att stärka kvinnors företagande genom att skapa mötesplatser, utveckla nätverk och att tillhandahålla kompetensutveckling vilket kan ske genom kurser, nätverksmöten, utvecklingsprojekt etc. Bland annat drivs utvecklingsprojekt om IT, marknadsföring, mentorsprogram, styrelsearbete och arbetsmarknad.

Ett viktigt mål för de lokala verksamheterna är dessutom att öka kvinnors samhällsengagemang och att arbeta för *jämställdhet och demokrati*. Därför genomförs också seminarier i jämställdhetsfrågor och det sker i samverkan med länsstyrelsens jämställdhetsexpert. Flera lokala center genomför även aktiviteter – konferenser, seminarier, cirklar, föreläsningar etc – för *lokal utveckling, integration och internationella kontakter*. Exempel på aktiviteter är integrationsdagar, antirasistiska filmdagar, kulturfest, opinion mot trafficking, möten med invandrarorganisationer, samverkan med nätverk i andra länder, projekt med arbetslösa kvinnor etc. Exempel på lokal utveckling är även projekt för att öka turism och besöksnäring i närsamhället, bland annat genom att ha inventerat turismmöjligheter och skapat idéer för utveckling, etablerat mötesplats för turism och föreningsinformation på orten, tagit fram turistbroschyrer och inlett guidade turer. Några lokala center är medlemmar i *SLUG (Skånes Lokala utvecklingsgrupper*, se 7.4). Se även kap 5.5, Internationella Kvinnoföreningen i Malmö som fungerar som ett lokalt resurscentrum.

Anställda, ideella medarbetare och samverkan

Ett lokalt resurscenter för kvinnor kan vara alltifrån små nätverk på kanske 15 medlemmar till större enheter med cirka 1 000 medlemmar. Några lokala center har anställda, andra endast ideella medarbetare. I alla lokala resurscenter förekommer – oavsett om det finns anställda – betydande ideella arbetsinsatser. Alla lokala center har i regel någon form av samarbete och samverkan med respektive kommun, vanligtvis med dess näringslivskontor (för företagarnätverken), med socialförvaltningen och arbetsmarknadsenheten eller med kultur- och fritidsförvaltningen.

Samverkan sker även med organisationer som *ALMI*, *Nutek*, *Länsarbetsnämnden*, studieförbund, företagarföreningar, banker, *Länsbygderådet SLUG* (se 7.4), folkhögskolor, *Coompanion* med flera. För inbördes samverkan mellan de lokala centren har bildats en ny ideell förening:

Föreningen ResursCentrum för kvinnor i Skåne (FRC) som bildades hösten 2001. Föreningen erhåller idag samma typ av basfinansieringsstöd från Nutek som de lokala centren (de som uppfyller Nuteks kriterier) och de huvudsakliga arbetsområdena är nätverksuppbyggnad, erfarenhetsutbyten, kompetensutveckling och kontaktskapande aktiviteter.

Basfinansiering och projektfinansiering

Den regionala verksamheten inom RRC Skåne omsätter cirka 3 miljoner per år. Omsättningen i ett lokalt resurscenter uppskattas till i genomsnitt 150 000 kr, men det finns de som har betydligt större budget med uppemot 1 miljon eller däröver. Med ett snitt på 150 000 kr blir den totala omsättningen i Skåne 6,25 miljoner per år.

Under 2007 har Nutek 10 miljoner kronor att fördela till *basfinansiering* av både lokala och regionala resurscenter för kvinnor i hela landet (i regel sista ansökningsdatum 15 januari). Utöver basfinansiering finns möjligheter för lokala center att söka stöd och samarbete med kommuner. Flera lokala center driver dessutom egna *utvecklingsprojekt* som i vissa fall ger tidsbegränsat arbete och anställningar. Finansiering för projektverksamhet kan också sökas hos Nutek. De projekt som Nutek beviljar ska i regel ha en klar koppling till det regionala tillväxtprogrammet och till kvinnors entreprenörskap.

Flera lokala center driver även projekt med finansiering från *Europeiska socialfonden, Länsstyrelsen i Skåne* samt från *Region Skåne*.

100 miljoner kronor till kvinnors företagande

Av betydelse för stöd till kvinnors entreprenörskap – och därmed också utveckling av social ekonomi – är det förslag som Nutek på regeringens uppdrag har tagit fram angående ett nytt *program för att främja kvinnors företagande* under åren 2007-2009. Programmet sorterar under entreprenörskap och företagsutveckling och består av sex delar vilka ska bidra till att öka nyföretagande bland kvinnor och till att fler av de företag som redan existerar och drivs av kvinnor ska växa. År 2007 omfattar programmet 100 miljoner. De sex delprogrammen är:

- Information och affärsutveckling
- Insatser inom befintliga program
- Finansiering
- Regelverk
- Attityder och förebilder
- Analys och forskning

Huvuddelen av insatserna ska enligt Nuteks förslag ligga på *Information och affärsutveckling, Insatser inom Nuteks nationella program* samt *Analys och forskning*. I skrivande stund inväntas ännu regeringens godkännande av Nuteks förslag (se vidare www.nutek.se).

Riksförbundet Nationellt ResursCentrum för kvinnor, c/o Agneta Eriksson, Löpanäsvägen 68, 360 40 ROTTNE
(www.nrckvinnor.org) agneta.eriksson@nrckvinnor.org

Regionalt Resurscentrum för kvinnor i Skåne, Bodil Nilsson, Region Skåne, Stortorget 9, 6 tr, 211 22 MALMÖ,
040-623 97 54, bodil.c.nilsson@skane.se

Föreningen ResursCentrum för kvinnor i Skåne, 042-585 46, emm.ell@telia.com

LRC i Skåne:

Bromölla LRC (AKKA Bromölla), Båstad LRC (Tankens Trädgård), Hörby LRC (Activa), Kristianstad LRC (Christina – nätverket för företagande kvinnor), Kristianstad LRC (Kvinnor och Teknik), Kävlinge LRC (Höjdarna, nätverket för företagsamma kvinnor), Landskrona LRC (Kvinnliga nätverket SELMA), Lund LRC (Lunds KvinnoForum), Lund LRC (Aurora i Lund ek för), Malmö LRC (IKF (Internationella kvinnoföreningen), Malmö LRC (ProConnect), Malmö LRC (FemNet), Simrishamn LRC (Qlara), Staffanstorps LRC (ARBOR), Svedala LRC (Vega), Trelleborg LRC (Söderslättis kvinnliga företagarklubb), Vellinge LRC (Nätverket Grid i Vellinge kommun), Ystad LRC (IDEA Lokalt ResursCentrum), Åstorp LRC (KvinnoKraft), Ängelholm LRC (EnglaNätet) och Ängelholm LRC (Tåssjö kvinnliga nätverk).

Upplysningar om adresser och telefon till lokala center finns på hemsidor hos Riksförbundet Nationellt ResursCenter (www.nrckvinnor.org) för kvinnor samt även Regionalt Resurscentrum för kvinnor i Skåne (www.skane.se/resurscentrum).

7.4 Länsbygderådet SLUG i Skåne – Folkrörelserådet

Länsbygderådet SLUG i Skåne är de skånska landsbygdsutvecklingsgruppernas gemensamma samarbetsorganisation. Det gemensamma navet för landets drygt 4 000 lokala utvecklingsgrupper, det vill säga byalag och intresseföreningar som arbetar tillsammans för bygdens utveckling, är centralorganisationen "Folkrörelserådet Hela Sverige ska leva".

Organisationen har sin bakgrund i den byarörelse som vuxit fram som en reaktion på regionala obalanser och kommunsammanslagningar och som en demokratisk folkrörelse på landsbygden och småorterna runt om i hela landet. Genombrottet kom under 1980-talet i samband med landsbygdskampanjen "Hela Sverige ska leva". Sveriges Hembygdsförbund hade då samlat folkrörelserna och den statliga Glesbygdsdelegationen manade myndigheterna till samarbete för landsbygdens utveckling. Folkrörelserådet Hela Sverige ska leva bildades 1989 för att arbeta för landsbygdens utveckling ur ett lokalt perspektiv som en fortsättning på landsbygdskampanjen.

De lokala utvecklingsgrupperna är medlemmar i Folkrörelserådet utan kostnad och det är dessa utvecklingsgrupper som Folkrörelserådets styrelse och kansli ser som sina uppdragsgivare och som för gles- och landsbygdens talan genom att påverka den allmänna opinionen och politiken. Landsbygdens perspektiv, samarbetet mellan land och stad, samverkan med lokala utvecklingsgrupper, medlemsorganisationer, kommun- och länsbygderåd samt myndigheter, organisationer och andra intressenter är också viktiga utgångspunkter liksom att arbetet ska bedrivas i en integrerande, miljövänlig och jämställd inriktning. Verksamheten ska dessutom grunda sig på de rådgivande rekommendationer som landsbygdsriksdagen uttalar.

Folkrörelserådet Hela Sverige ska leva är beroende av medlemsavgifter, sponsring och framför allt samhällsstöd för att verksamheten ska fungera. Under åren 2005-2006 förmedlades 10 miljoner i statligt anslag. För en del enskilda, större projekt ansöks om stöd från sponsorer och andra finansiärer.

Den regionala verksamheten i Skåne – Länsbygderådet, Skånes lokala utvecklingsgrupper (SLUG) – är en självständig förening som nu genomgår en omorganisering från grunden. Det innebär att såväl medlemsmatrikel som verksamhetsplan är under omarbetning, allt under ledning av en ny styrelse. Samtidigt är Länsbygderådet i Skåne, i likhet med alla övriga landets regionala landsbygdsutvecklingsverksamheter knutna till den gemensamma hemsidan www.bygde.net som tillhandahålls av den centrala organisationen Folkrörelserådet Hela Sverige ska leva. På den gemensamma hemsidan kan exempelvis laddas ner förslag till mönsterstadgar, information och råd om att starta kooperativ och projekt. Allt material får användas gratis och de som vill arbeta vidare med någon av metoderna kan kontakta någon av projektägarna för rådgivning.

Den senaste i raden av landsbygdsutvecklingsgrupperna i Skåne är Bygderådet i Tomelilla. Hösten 2006 valdes en interimskommitté för att förbereda förslag till stadgar samt mål- och strategidokument för byapolitik och landsbygdsutveckling i Tomelilla kommun. Interimskommitténs förslag till stadgar samt mål- och strategidokument för byapolitik och landsbygdsutveckling i Tomelilla kommun antogs enhälligt och styrelsen har nu för avsikt att få till stånd samtal med kommunledningen i frågor om byapolitik och landsbygdsutveckling med mera i Tomelilla kommun.

<i>Folkrörelserådet Hela Sverige ska leva</i>, Stortorget 7, 111 29 STOCKHOLM, 08-24 13 50 (www.bygde.net) info@bygde.net <i>Länsbygderådet SLUG, Skånes lokala utvecklingsgrupper</i>, Råby, 242 92 HÖRBY, 0415-148 25 (www.bygde.net) slug.kansli@sv.se

7.5 Studieförbund och folkbildning

Även studieförbunden och andra folkbildningsverksamheter har en roll i främjandearbetet för social ekonomi, både i cirkelverksamhet, utbildningar och i projektutveckling. De studieförbund och folkbildningsverksamheter som här beskrivs är: Studieförbundet Vuxenskolan, ABF (Arbetarnas bildningsförbund), SISU (Idrottsutbildarna) samt Folkbildningsföreningen i Malmö.

7.5.1 Studieförbundet Vuxenskolan Skåneregionen

Studieförbundet Vuxenskolan har 300 lokala kontor över hela landet och är det största studieförbundet geografiskt sett. Historiskt har Studieförbundet Vuxenskolan sin bakgrund i 1920-talets början då de första studiecirkelarna startades i Halland av en grupp unga med anknytning till isSLU, Svenska Landsbygds Ungdomsförbund, (nuvarande Centerpartiets Ungdomsförbund). Vid ett riksmöte år 1930 bildades Svenska Landsbygds Studieförbund (SLS). År 1967 bildades Studieförbundet Vuxenskolan genom en sammanslagning av SLS och LiS (Liberala studieförbundet, bildat av Folkpartiets ungdomsförbund 1948). Grundarorganisationerna idag är *Centerpartiet*, *Folkpartiet Liberalerna* och *Lantbrukarnas Riksförbund* och det är dessa organisationers behov av studie- och kulturverksamhet som ska tillgodoses. Sedan 1971 är *Förbundet Vi Unga* Studieförbundet Vuxenskolas egen ungdomsorganisation.

Verksamheten i Skåneregionen omfattar hela Skåne med regionkontor i Hörby samt 18 lokalavdelningar med kontor i samtliga av Skånes 33 kommuner. Förutom samarbetet med medlemsorganisationerna samarbetar Studieförbundet Vuxenskolas Skåneregion även med följande organisationer:

Afasiföreningen i Skåne län, Brottsofferjourenas Regionråd Halland och Skåne, Bygdgårdarnas Riksförbund, Fibromyalgiföreningarna, Folkdansringen Skåne, FUB Skåne, Föreningen Autism Skåne, Hushållningssällskapen i Skåne L/M, Hållbar Utveckling Skåne, Konstfrämjandet, Länsbygderådet i Skåne, Miljöpartiet, Migrärföreningen i Skåne, Parkinson Skåne, Personligt Ombud Skåne, Riksföreningen för ME-patienter, Schizofreniförbundet Skåne, Skånes FN-distrikt, Skånes Hembygdsförbund, Skånes Hemslöjdsförbund och Sveriges Pensionärsförbund (SPF).

Studieförbundet Vuxenskolan i Skåne är aktiv i Nätverk Social Ekonomi Skåne. Bakgrunden till engagemanget för den sociala ekonomi hänger samman med förankringen i landsbygd och landsbygdsutveckling. Studieförbundet Vuxenskolan har deltagit aktivt i det utvecklingsarbete som följt av kampanjen *"Låt hela Sverige leva..."* (se ovan 7.4) och är det studieförbund som samverkar med de lokala landsutvecklingsgrupperna.

– Det finns en kultur inom Studieförbundet Vuxenskolan som gör att vi uppfattas som en ideell samarbetspartner att identifiera sig med, och att det härifrån idéer sprider sig. För oss är det naturligt att arbeta tillsammans med SLUG, säger *Margareta Pettersson*, verksamhetsansvarig på Studieförbundet Vuxenskolas Skåneregionen.

Redan år 2001 publicerades en egen rapport, "Den sociala ekonomin – en osynlig och outnyttjad resurs", med kartläggningar, fakta och ställningstaganden. Angående social ekonomi skriver Studieförbundet Vuxenskolan på sin hemsida bland annat så här: "...SV vill stärka denna utveckling och öka möjligheterna för föreningar och privatpersoner i samverkan att, på egna villkor, ta ansvar för gemensamma angelägenheter. SV är en viktig motor i detta lokala utvecklingsarbete. Det är därför vi finns lokalt, överallt i vårt avlånga land: För att ge möjligheter och skapa mötesplatser!"

För Studieförbundet Vuxenskolas verksamhet i Skåne är utmaningen, berättar Margareta Pettersson vidare, att vara en samarbetspartner för att lösa viktiga samhällsproblem.

Det kan vara miljö- och klimatfrågor, och folkhälsa. Det kan också vara frågor om samhällsplanering och lokal demokrati, att i ett underifrånperspektiv vara delaktig i en samverkan som utvecklar kommunerna och regionen. Förutom studiecirkel kan Studieförbundet Vuxenskolan även erbjuda kompetensutveckling, processledare, möteslokaler och administration som är förutsättningar för ett sådant arbete.

Studieförbundet Vuxenskolan Skåneregionen, Råby, 242 92 HÖRBY, tel: 0415-148 25 (www.sv.se/skane) skane@sv.se

7.5.2 ABF Skåne/ABL – ABF Malmö uppdragsutbildning

Arbetarnas Bildningsförbund är Sveriges största studieförbund med lokala avdelningar och distrikt över hela Sverige. ABF är partipolitiskt obundet men växte fram som en politisk rörelse och har än idag värderingar som sammanfaller med arbetarrörelsens. ABF grundades av Socialdemokraterna, LO och Konsumentkooperationen. Tanken var att organisationernas medlemmar skulle få verktyg för att kunna påverka sin egen situation, och få en möjlighet att förändra samhället. I dag har ABF 59 medlemsorganisationer och 50 organisationer med samarbetsavtal. ABF Skåne är ett av ABFs 16 distrikt som i sin tur innefattar 12 avdelningar. Medlemsorganisationer i ABF Skåne är:

Arbetarnas Bildningsförbund

Skånedistriktet av Broderskap - Kristna
Socialdemokrater
Hyresgästföreningen i norra Skåne
Hyresgästföreningen i södra Skåne
Konsumentföreningen Solidar
Kristianstad-Blekinge Konsumentförening
LO-distriktet i Skåne
Malmö LS av SAC-Syndikalisterna
PRO Skåne
Revolutionär Kommunistisk Ungdom
Södra distriktet
SAFRAN (Södra Afrikaföreningen i Skåne)

Skånes Arbetarsångarförbund
Skånes Socialdemokratiska kvinnodistrikt
Skånes Socialdemokratiska ungdomsdistrikt
Socialdemokraterna i Skåne
Svensk-kubanska föreningen
Södra Folkets Hus och Parkregion
Södra Sveriges distrikt av Sverigefinska
Riksförbundet
Unga Örnars Skånedistrikt
Verdandi Skånedistrikt
Vänsterpartiet Skåne

Handikapporganisationer

De Handikappades Riksförbund Skåne läns distrikt
Diabetesföreningen i Skåne Län
Epilepsiföreningen i Skåne
Förbundet Blödarsjuka södra regionen
Föreningen för Döva och Hörselskadade barn i södra Sverige
Hörselskadades Riksförbund Distrikt Skåne
Svenskt förbund för stomiopererade, ILCO i Skåne

Neurologiskt handikappades Riksförbund i Skåne
Reumatikerdistriktet i Skåne
Södra Sveriges Laryngförening
Riksförbundet för social och mental hälsa Skåne
Strokeföreningen i Skåne län
Skånes Dövas Länsförbund
Svenska Psoriasisförbundet Skåne län
Synskadades riksförbund Skåne

ABF Skåne har dessutom samarbetsavtal med följande organisationer:

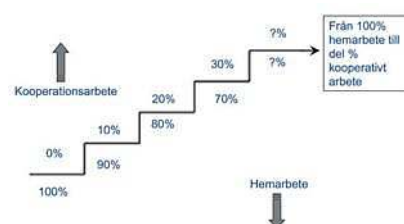
Albanska distriktet för Region Skåne
Alkoholproblematikers Riksorganisation Skåne
Skånska Sångarförbundet

Vägval Vänster Skåne
Asthma- och Allergiföreningen i Skåne län
Celiakiföreningen i Skåne län

Cystisk Fibros regionföreningen i södra Sverige
Dercum-gruppen
Funktionshindrade med Läs- och Skrivsvårigheter Skåne
Handikapporganisationernas samarbetsorgan i Skåne

Hjärnkraft Skåne län
Hjärtebarnsföreningen Region Syd
Riksförbundet för Mag- och Tarmsjuka i Skåne
Riksförbundet Trafik och Polioskadade distrikt Skåne
Vuxendöva i Sverige, länsföreningen i Skåne

ABFs organisation och verksamhet är i sig ett exempel på praktisk social ekonomi. Själva utvecklingsområdet social ekonomi är emellertid ett område som först på senare tid blivit uppmärksammat. Ett exempel är det utvecklingsprojekt som drivs av ABF Malmö dotterbolag, ABL Malmö (ABF Malmö uppdragsutbildning, samägt med LO och Bilda, tidigare Brevskolan) tillsammans med sextio kvinnor i Rosengård. Projektet, som kallas *Trappan* och anspelar på kvinnornas successiva övergång från hemarbete till förvärvsarbete, går nu in i en ny fas med sikte på ett socialt företag i kooperativ form. Flera arbetsområden är nu aktuella: café, fritids för tjejer, ledsagarverksamhet för äldre, sömnad, secondhand och skönhetsvård. Tanken är att etablerade organisationer ska bjudas in i processen för att vara med och skapa en "paraplyorganisation" som tar ansvar för drift och förvaltning av det blivande företaget.

Inom ABLs verksamhet drivs också, på uppdrag av Komvux Centrum i Malmö, Iris-skolan som erbjuder undervisning för vuxna romer. IRIS-skolan, som idag har ett åttiotal deltagare fördelade på fem grupper, har som målsättning att förbereda deltagarna för fortsatta studier eller arbete. Personalen på IRIS-skolan utgörs av både av romer och icke romer.

ABF Skåne, Kiliansgatan 13, 223 50 LUND, 046-32 93 00 (www.abf.se/skane) info.skane@abf.se
ABF Malmö/ABL Malmö, Spånehusvägen 47, 211 58 MALMÖ, 040-35 24 00/35 24 17 (www.abf.se/skane/malmo)
info.malmo@abf.se

7.5.3 SISU Idrottsutbildarna

SISU Idrottsutbildarna är idrottens utbildningsorganisation som utgår från idrottens behov av utveckling. Folkbildningen är stommen i verksamheten som också inrymmer också ett omfattande kurs- och konferens program och ett projekthotell. SISU har ett eget förlag, SISU Idrottsböcker, som utvecklar studiematerial och idrottsböcker tillsammans med idrotten. År 1999 blev SISU Idrottsutbildarna även huvudman för Bosöns Idrottsfolkhögskola.

SISUs regionala organisation i Skåne ingår sedan 2004 i Skåneidrotten som är ett samlingsbegrepp för Skånes Idrottsförbund och SISU Idrottsutbildarna Skåne. Det innebär att de båda organisationerna har gemensam ledning och gemensamt kansli. Skåneidrottens huvudkontor finns i Malmö med lokalkontor i Ystad, Kristianstad och Helsingborg. I den här rapporten presenteras SISU och Skåneidrotten i sin helhet i ovan avsnitt 5.3, Skåneidrotten).

SISU Idrottsutbildarna/Skåneidrotten, Stadiongatan 10, Box 10063, 200 43 MALMÖ, 040-600 590 0. www.skaneidrotten.se

7.5.4 Folkbildningsföreningen i Malmö – den Glokala folkhögskolan

Bland de yngre och nystartade folkbildningsverksamheter som medvetet arbetar med utveckling av social ekonomi finns *Folkbildningsföreningen i Malmö*. Folkbildningsföreningen driver idag landets minsta folkhögskola, *Glokala Folkhögskolan* som har som drivkraft och vision, så som namnet vittnar om, att vara med och skapa *den glokala staden*. Folkbildningsföreningens historia sträcker sig tillbaka till 1980-talet i det områdesarbete som bedrevs inom Hyresgäströrelsen, bland annat på Gullviksborg.

Upprinnelsen var en motion som påtalade att det vore dags att arbeta för att Malmö skulle få en självständig folkhögskola med säte i Malmö. Motionen antogs och en ny organisation med namnet Folkhögskoleföreningen bildades. Efter några års arbete fick Malmö Folkhögskola statsbidrag. För att detta skulle beviljas krävde emellertid Folkbildningsrådet att organisationen skulle ha starka huvudmän varför ABF, LO och Hyresgäströrelsen tillsammans med Folkhögskoleföreningen gick samman i en ny organisation, Föreningen Malmö Folkhögskola. Efter några år lämnade Folkhögskoleföreningen Malmö Folkhögskola. Ytterligare några år senare justerades stadgarna och föreningen bytte namn till det nuvarande: *Folkbildningsföreningen i Malmö*. Medlemskapet i Folkbildningsföreningen står öppet för både föreningar/organisationer och enskilda. Idag finns drygt trettio enskilda medlemmar samt sju medlemsorganisationer. Organisationsmedlemmarna idag är: *Barnens Scen, Föreningen Bryggeriet, Holma Folkets Hus, Sofielunds Folkets Hus, TV Malmö* och *Unga Örnar*.

Sedan 1998 har Folkbildningsföreningen utvecklat och drivit utbildningar i egen regi. Verksamheten är indelad i Glokala Folkhögskolan med längre och kortare kurser, uppdragsutbildningar (gymnasiekurser på uppdrag av Malmö stad, kompetensutveckling via Europeiska socialfonden, ungdomsprojekt etc) samt Bildningsverkstan där de friare bildningsprojekten hör hemma. Uppdragsutbildningens omfattning beror på utfallet efter anbudsförfarande och kan därför variera mellan 50-150 heltidsstuderande elever, de flesta relativt nyinflyttade till Malmö och Sverige. Inom Folkhögskolan studerar cirka 60 elever på längre kurser vilket för närvarande innefattar: en allmän kurs, en ettårig projektutbildning med möjligheter att utveckla sitt eller sina drömprojekt samt en kurs för arbetslösa inom aktivitetsgarantin. Därtill genomförs kortkurser inom olika områden som knyter an till behov och processer i föreningens egna folkbildnings- och folkrörelsearbete. Några exempel på sådana kortare kurser är lokala medier i samverkan med föreningar och företag, hantverk, konst, mänskliga rättigheter etc.

Folkbildningsföreningen samarbetar med:

ABF Malmö	Malmö högskola
Arena 305	Malmö sommargårdar
Attack Malmö	Mana
Barnens Scen	MKB
Bryggeriet	Möllevångsgruppen
SDF Centrum (Malmö stad)	Sevedssatsningen (Malmö stad)
Malmö Fritidsförvaltning	Sofielunsskolan
Fronesis	Sofielunds Folkets Hus
Gatukontoret Malmö stad	SLU Alnarp
Holma Folkets Hus	SDF Södra Innerstaden (Malmö stad)
Kastanjeskolan	TV Malmö
Kockums Fritid	UBV

Folkbildningsföreningen deltar i den sociala ekonomins främjandearbete bland annat genom att delta i nätverk och samverkansprojekt. Delar av främjandearbetet har kanaliserats via *Iruc (Ideellt Resurs- och utvecklingscentrum*, se 7.7.2) i vilken Folkbildningsföreningen är medlemsorganisation. Därutöver är social ekonomi ett centralt begrepp och verksamhetsområde inom Folkbildningsföreningens egen verksamhet.

Visionen om "den globala staden" är så att säga också en vision om en levande social ekonomi. Aktuellt just nu är exempelvis ett utvecklingsprojekt om "*publikt entreprenörskap*" i den Sociala Ekonomin (Växtkraft Mål 3, Europeiska socialfonden). Ytterligare ett projekt med anknytning till social ekonomi är *FriIT* som genomförs i samverkan med Föreningen Bryggeriet, Södra Innerstaden och TV-Malmö. Projektet har två syften varav insamlandet av datorer (för restaurering och installering av *Open Sourceprogram*) är det ena. Det andra är att utbilda långtidsarbetslösa inom *GNU/Linux* och annan Open Source-mjukvara. Dessutom ingår social ekonomi som studieområde i folkhögskolans allmänna kurs inom temat nationalekonomi.

Folkbildningsföreningen har drygt 20 anställda (varav några med olika arbetsmarknadsstöd/lönebidrag). Omsättningen är cirka 10 miljoner.

Folkbildningsföreningen i Malmö, Rolfsgatan 16, Box 8147, 200 41 MALMÖ, 040-882 25 (www.glokala.se)
info@folkbildningsforeningen.se

7.6 Paraplyorganisationer för ideella föreningar i Skåne

Ett omfattande främjandearbete – utbildningsaktiviteter, projektverksamhet och opinionsbildning etc – för utveckling av den sociala ekonomins ideella organisationer sker genom en rad paraply- och samverkansorganisationer. I den här sammanställningen beskrivs helt kort ett urval av främjandeverksamheter med anknytning till det lokala föreningslivet i de större skånska städerna samt med särskild anknytning till idrott och funktionshinder. Skåneidrotten, som samlar både idrottsrörelse och folkbildningsverksamhet (SISU Idrottsutbildarna), presenteras i kapitel. 5.

7.6.1 HSO – Handikapprörelsens samarbetsorganisation i Skåne

På riksnivå har HSO 42 rikstäckande medlemsförbund som tillsammans har c:a 400 000 enskilda medlemmar. Samarbetsorganisationen arbetar för en samhällsutveckling som ger funktionshindrade full delaktighet och jämlikhet på alla samhällsområden. För att främja sina mål och handikappades intressen kan HSO ingå som medlem, eller teckna samarbetsavtal med såväl lokala som nationella sammanslutningar och organisationer. Detta görs exempelvis genom att representera medlemsföreningarna i olika sammanhang, arrangera möten och seminarier samt att anordna utbildningar. Den regionala organisationen – HSO Skåne – är en samarbetsorganisation för huvuddelen av Skånes handikapporganisationer vars viktigaste arbetsområden gäller sjukvård, habilitering och rehabilitering, hjälpmedel och social omvårdnad. HSO Skånes uppdrag är att arbeta för ett samhälle där funktionshinder eller en kronisk sjukdom inte behöver vara ett hinder mot att leva ett bra liv. Respektive medlemsorganisation arbetar specifikt med sina diagnosfrågor.

Inom HSO Skåne finns stor kompetens i handikappfrågor och organisationen arbetar i första hand med information, samverkan och projektarbete. Ambitionen är att vara en naturlig samarbetspart för sjukvård, kommuner och andra myndigheter på statlig och regional nivå. HSO arbetar också med näringslivet i de frågor som rör funktionshinderområdet. Bland aktuella projekt kan nämnas en projektledarutbildning som genomförs våren 2007. Kursen kommer att ta upp projektet som arbetsform, planeringsfasen, utformande av projektansökan och projektplan, gärna utifrån deltagarnas egna projektidéer. Kursen vänder sig till medlemsorganisationer inom HSO Skåne men är också öppen för andra organisationer som får bidrag av Region Skåne. HSO Skånes medlemmar är 36 länsövergripande handikappföreningar. Flera av dessa har lokalföreningar där man som enskild person kan söka medlemskap.

I HSO Skåne finns följande medlemsorganisationer:

Afasiföreningen i Skåne	Hjärt- och lungsjuka i Skåne	Riksförbundet för Social och Mental Hälsa, Skåne
Alfa1 Sverige	Hörselskadades	Riksförbundet för Trafik- och Polioskadade, Skåne
Astma- och	Riksförbund Skåne	Svenska Celiakiförbundet, Skåne
Allergiföreningen i Skåne	Intresseförbundet för Schizofreni i Skåne län	Svenska Diabetesförbundet, Skåne
Regionföreningen Cystisk fibros i södra Sverige	Riksförbundet för stomi- och reservoaropererade, ILCO Skåne	Skånes Dövas Länsförbund
Döva hörselskadade och språkstörda barn, södra regionen	Neurologiskt Handikappades Riksförbund, Skåne	Skåne läns Strokeförening
Blödarsjuka i södra regionen	Parkinson Skåne	SEF Epilepsiföreningen Skåne
FMLS Skåne	Psoriasisförbundet i Skåne	Riksföreningen Sjögrens syndrom
Föräldraföreningen för dyslektiska barn, Skåne	Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar, Skåne	Södra Sveriges Laryngförening
Föreningen för El- och Bildskärmskadade, Skåne	Reumatikerdistriktet Skåne	Skånes Stamningsförening
Förbundet för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna, Skåne	Riksföreningen Autism, Skåne	Tandvårdsskadeförbundet, Malmöhus
Hjärnskadeförbundet	Riksförbundet Mag- och Tarmsjuka, Skåne	Vuxendöva i Skåne, VIS Skåne
Hjärnkraft Skåne	Riksförbundet för njursjuka, Sydsverige	
Hjärtebarnsföreningen södra regionen		

HSO Skåne, Vaktgatan 3, 254 56 HELSINGBORG, 042-12 97 46, (www.skane.hso.se) info@skane.hso.se
HSO i Malmö, Fågelbacksgatan 9 (Korpen), Box 190 15, 217 44 MALMÖ, 040-23 54 80 (www.malmo.hso.se)

7.6.2 MIP – Malmö Ideella föreningars Paraplyorganisation

MIP är paraplyorganisation för 238 medlemsföreningar (2006), med uppgift att tillvarata och företräda föreningarnas intresse i Malmö. Föreningen bildades år 2002 och har idag två anställda konsulenter. Via hemsidan kan laddas ned nyheter och informationsmaterial om att bilda och driva ideella föreningar, exempelvis mönsterstadgar och underlag för sociala bokslut etc. I övrigt arbetar MIP bland annat med:

- *Arbetsmarknad.* MIP bevakar och påverkar frågor kring utvecklingen av arbetsmarknadsåtgärder som är anpassade för föreningslivet samt att föreningslivet ges ekonomiska förutsättningar att bibehålla och anställa personer med lönebidrag från Arbetsförmedlingen.
- *Folkhälsa.* Föreningslivet arbetar redan idag naturligt med folkhälsofrågorna och MIP bevakar såväl folkhälso- som välfärdsarbete i och på alla områden.
- *Brottsförebyggande arbete.* MIP vill också agera och för att brottsförebyggande arbete ses som en del i föreningsarbetet.
- *Integration och mångfald.* MIP driver även ett kontinuerligt integrationsarbete. En sådan aktivitet är medverkan i arbetsgruppen för ARF, Anti Rasistiska filmdagarna.
- *Projektverksamhet.* Bland aktuella projekt – som ansvarig projektägare respektive i samverkan med andra organisationer – finns: ”Validering av Ideella i föreningslivet”, ”Nätverk Social Ekonomi

Skåne”, *”Storstadssatsningen”* (om föreningslivet som integrationsarena samt nya metoder för att dra till sig icke föreningsaktiva barn och ungdomar) samt *Öresundsprojektet* (2002 – 2004) för att förbättra och utveckla kontakter mellan alla dem som arbetar i frivilligsektorn i Öresundsregionen. Tillsammans med det unika föreningslivet i Sverige och Danmark vill projektet öka integrationen i Öresundsregionen och vara ett forum för utveckling av föreningslivet. Projektet arbetar med utbyte, information, utbildning, demokratifrågor, uppslag, turism, synliggörande och kartläggning av hinder och barriärer med mera.

- *Integration i förening*. Under 2007 inleds, i samverkan med MISO (se nedan) och med stöd från Malmö stad, projektet *”Integration i förening”*. Projektets ena syfte är att undersöka om föreningslivet kan underlätta introduktion och integration för nyinvandrade i Malmö genom att samverka med den modell som redan finns i Malmö som heter Kontaktperson-verksamheten. Det andra syftet är att undersöka huruvida föreningslivet även i framtiden kan ha en roll i Malmö stads introduktionsarbete. Målgruppen i projektet är dels nyinvandrade som fått uppehållstillstånd och dels föreningar i Malmö och dess medlemmar. Målet är att minst 200 nyinvandrade malmöbor ska få nya kontakter inom föreningslivet under 2007. En tredje del av projektet fokuseras på att finna vägar och metoder för att ge de nyinvandrade information kring hur det svenska föreningslivet är uppbyggt och fungerar.
- *FöreningsKraft* är en undersökning om lärande och personlig utveckling i föreningslivet som genomförts av MIP med stöd från *Ungdomsstyrelsen* under perioden 2003 – 2006. Förenings-Kraft visar att föreningslivet är en betydelsefull arena där frivilligheten och möjligheterna att få ”prova nytt” är viktiga ingredienser. Undersökningens resultat finns tillgängliga på MIPs hemsida, dels i en större rapport och dels i miniformat i broschyren *”Föreningskraft – vad är det egentligen man lär sig i föreningslivet?”*.

På frågan om hur MIP i konkreta termer främjar social ekonomi blev svaret att MIP upplyser omvärlden om föreningslivet som samhällsnytta, att MIP uppmuntrar föreningar att vara en kraft gällande utvecklingsfrågor samt att MIP var först med att ta initiativ till att bygga nätverk kring social ekonomi i Malmö. I verksamhetsplanen för 2007 uttalas också att MIP ska synliggöra och öka förståelse om ideella föreningars samhällsnytta samt dess värde och mervärde samt att MIP ytterligare vill förtydliga vad föreningslivet gör och den kraft föreningslivet är i samhället. MIP ska därför också i fortsättningen vara sammanhållande för ett Malmö nätverk inom området *”Social ekonomi”* liksom även fortsätta sitt engagemang i *Nätverk Social Ekonomi Skåne* samt marknadsföra Malmömodellen för sociala bokslut. För 2007 planeras att erbjuda styrelseledamöter och personer i nätverken kompetensutveckling, att arbeta vidare med att undersöka möjligheten att validera föreningserfarenhet och att hitta en modell för nyanlända att komma in i föreningslivet. I samarbete med MISO, Skåneidrotten och Malmö stad vill MIP driva gymnasieprojektet *megakul.nu* för att äldre ungdomar skall finna sin mötesplats/förening.

MIP – Malmö Ideella föreningars Paraphyorganisation, Stadiongatan 10, 214 32 MALMÖ, 040-21 68 90 (www.mip.org.se)
info@mip.org.se

7.6.3 MISO – Malmö Idrottsföreningars Samorganisation

Malmö Idrottsföreningars Samorganisation är en ideell samorganisation (startår 1974) som har till uppgift att vara ett samlande organ för idrottsföreningar som är verksamma och registrerade i Malmö stad. Det innebär att föreningen bland annat ska vara ett kontaktorgan inför *Malmö Fritidsnämnd* och andra förvaltningsorgan samt främja samarbetet mellan idrottsföreningar, idrotts-sammanslutningar och andra ideella idrottsorganisationer i Malmö stad. MISO ägnar sig bland annat åt anläggnings- och bidragsfrågor men även med integrations- och skolrelaterade frågor.

MISO delar ut de prestigefyllda prisen "Årets Pegasus", "Årets Idrottskvinna" samt "Årets lovande idrottsflicka". MISO har under åren arbetat fram material till boken "Så kom idrotten till Malmö". Övriga aktuella arbetsgrupper och arbetsområden är: arbetsmarknad, *Malmö högskola*, *Malmö Turism*, socialmedicin – alkohol, brottsförebyggande arbete, *Malmö City Samverkan*, rörelse i skolan, *TV Malmö* och *Förening Öresund* (se nedan 7.7.3). MISO samverkar ofta med MIP och de två organisationerna delar även delar kansli och personal.

MISO – Malmö Idrottsföreningars Samorganisation, Stadiongatan 19, 214 32 MALMÖ, 040-21 68 90 (www.miso.se)
ivar.scotte@miso.se/linda.attin@miso.se

7.6.4 HISO – Handikappidrottens Samarbetsorganisation i Malmö

Ytterligare en Malmö-baserad paraplyorganisation som har anknytning till både idrott och handikapp är HISO – Handikappidrottens samarbetsorganisation. HISO, som bildades 1978, samordnar, leder och utvecklar handikappidrott i Malmö. HISO arbetar för att integrera mellan olika funktionshinder, bland annat för att öka förståelsen mellan varandra. Under flera år har olika projekt kring funktionshindrades fritid skapats i Malmö. HISO har i samverkan med bland andra Barn och ungdomshabiliteringen och Fritidsförvaltningen tagit initiativ till dessa projekt. Tillsammans har man bildat den så kallade FRISKUS-gruppen för integration och samverkan samt för att skapa bättre förutsättningar för funktionshindrades fritid. Utbildning och information anses vara grundstenarna för en lyckad integration och flera olika utbildningspaket har tagits fram för både ledare och personal från föreningsliv, studieförbund och kommunal verksamhet. I projekten har flera olika föreningar, studieförbund, Malmö Kulturskola, OMS-Fritid och kommunens avlösar- och ledsagarservice deltagit. Enligt HISO finns – tack vare de breda nätverk som har byggts upp – mycket goda förutsättningar att lyckas nå uppsatta mål om ökad livskvalité genom ett bättre och mer varierat fritidsutbud för funktionshindrade.

HISO – Handikappidrottens Samarbetsorganisation i Malmö, Lugna gatan 41, 211 59 Malmö, 040-23 10 90 (www.hiso.nu) info@hiso.nu

7.6.5 HISO – Helsingborgsidrottens Samorganisation

Även i Helsingborg finns en organisation vid namn HISO, dock en paraplyorganisation för idrotten och motsvarighet till MISO i Malmö. HISO – Helsingborgsidrottens Samorganisation – som har till ändamål att utgöra ett sammanhållande band mellan i Helsingborg verkande idrottssammanslutningar samt att tillvarata deras intresse. En viktig verksamhet som HISO driver är PUFF Föreningsutbildning. Det var i samband med KDN-reformen 1991 då bland annat Fritid Helsingborg försvann som tanken om att föreningslivet skulle överta ansvaret för den föreningsutbildning som gjorts i Fritid Helsingborgs regi väcktes. HISO presenterade ett projektförslag för kommunstyrelsen och fick ett ja för dessa planer. PUFF – Föreningsutbildning i Hbg hade nu sett dagens ljus. Första projektperioden omfattade åren 1992-94 och därefter tog kommunstyrelsen beslut om en ny projektperiod med ett löpande avtal. PUFF Föreningsutbildning ger stöd vid planering av intern utbildning genom exempelvis tips på föreläsare, upplägg av planeringskonferenser, förslag på utbildningslitteratur. Det finns även ett brett utbud av utbildningar och temaserier. Inbjudningar kommer 2 gånger/år till bidragsberättigade föreningar som kan nyttja PUFFs tjänster och utbildningar helt kostnadsfritt.

HISO – Helsingborgsidrottens Samorganisation/PUFF Föreningsutbildning, Idrottens Hus, 254 37 Helsingborg, 042-13 29 15 (www.hiso.se) info@hiso.se

7.6.6 LISA – Landskrona Idrottsföreningars samorganisation

Den tredje paraplyorganisationen för idrottsföreningar som här presenteras är LISA, Landskrona Idrottsföreningars samorganisation. Föreningen har anor från 1918 då representanter för idrottsföreningarna i Landskrona samlades för bildandet av LISA, som föreningen kallades redan då. Föreningens huvuduppgift

blev att representera Landskronaidrotten i olika sammanhang. Inte minst gällde det att bättra på föreningarnas ekonomi. Därför startades också tidigt olika festligheter som inbringade föreningarna ekonomiska tillskott i förhållande till medlemsantalet. Medel avsattes också för skötsel av den gamla Idrottsplatsen, "Banan". LISA har fortsatt att medverka till att det har skapats idrottsanläggningar för de olika idrotterna inom kommunen. Även arbetet med att förbättra föreningarnas ekonomi har fortsatt, inte minst genom att arrangera bingospel som innebär ekonomiska tillskott för de i dag drygt 60 medlemsföreningarna. LISA-medaljen, som instiftades 1946, delas ut för årets främsta idrottsprestation. År 1978 antog styrelsen stadgarna för LISAs ungdomsstipendium som årligen ger unga idrottsutövare uppmuntran och ett ekonomiskt bidrag för fortsatt träning och utveckling. LISA fortsätter det mångåriga arbetet för Landskronaidrottens bästa och upprätthåller uppdraget som samordnare för kommunens idrottsföreningar också på 2000-talet. Våren 2007 organiseras bland annat en karneval som alla föreningar är välkomna att medverka i. På den så kallade kultur- & fritidsplatsen är det fritt fram att ha uppvisningar av alla de slag. Det kan vara allt från gymnastikuppvisningar, dansuppvisningar till kampsport och bollsport. LISA har dessutom ansvarat för ett uppmärksammat projekt, "Handslaget" (genom Skåneidrotten, se 5.3), som anordnat aktiviteter för barn som går på låg- och mellanstadiet i Landskrona. Riksidrottsförbundet, Skåneidrotten samt Sparbanksstiftelsen Skåne har tillsammans med Landskrona kommun finansierat projektet. Målet har varit att få fler barn och ungdomar att börja idrotta och bli medlemmar i föreningslivet, att engagera fler vuxna invandrare i föreningslivet, skapa mötesplatser där svenska barn möter invandrabarn för att därigenom lägga grunden för ett förbättrat integrationsklimat samt att öka samverkan mellan skolan och idrottsföreningarna. Totalt har cirka 1 000 barn aktiverat sig genom projektet som pågått i två år (2004-2006). Alla aktiviteter har varit gratis och har ägt rum direkt efter skoltid.

LISA, Landskrona Idrottsföreningars samorganisation, c/o Tore Lindkvist, Trastvägen 2, ASMUNDTORP, 0418-43 24 70
(www.landskronaidrotten.nu) torelindkvist@hotmail.com

7.7 Övriga samverkansorganisationer och nätverk i Skåne

Bland övriga samverkansorganisationer och nätverk som också medverkar i den sociala ekonomins främjandearbete nämns här Nätverk Social Ekonomi Skåne, IRUC (Ideellt Resurs- och Utvecklingscentrum) samt projektet Förening Øresund.

7.7.1 Nätverk Social Ekonomi Skåne

Nätverk Social Ekonomi Skåne är en ideell förening som bildades i december 2006. Ett tiotal organisationer inom den sociala ekonomin i Skåne hade dessförinnan under en längre tid arbetat med frågan om att bilda en formell samarbetsorganisation för den sociala ekonomin i Skåne. Syftet är att kraftsamla på ett formaliserat sätt och verka över gränserna såväl inom som utanför den sociala ekonomin. Föreningen har sin bakgrund i det så kallade *Beredningsorgan för insatsområde 4*, inom Europeiska Socialfondens program Växtkraft Mål 3 som bildades år 2000 (se gärna även avsnitt 1.1).

Nätverk Social Ekonomi Skåne har som huvuduppgift att stödja och utveckla den sociala ekonomin som kraft för samhällsutvecklingen och verkar på regional nivå i Skåne genom: *kunskapsutveckling som stöd för medlemsorganisationernas arbete, kunskapsspridning om den sociala ekonomin i samhället och påverkansarbete till fördel för den sociala ekonomin.*

I nätverket ingår i dagsläget tretton regionala och i vissa fall lokala organisationer:

ABF Malmö, Coompanion - Kooperativ Utveckling Skåne, Föreningen Furuboda, Ideellt Resurs- och Utvecklingscentrum (IRUC), Internationella Kvinnoföreningen i Malmö, Malmö Ideella föreningars Paraplyorganisation (MIP), SISU Idrottsutbildarna, Skånes Idrottsförbund, Skånes Lokala Utvecklingsgrupper (SLUG), Stiftelsen Fotevikens Maritima Centrum, Studieförbundet Bilda Syd, Studieförbundet Vuxenskolan Skåne-regionen och Svenska Röda Korset Region Syd.

Bland de aktiviteter nätverket genomför/genomfört finns:

- Dialogturné Social Ekonomi Skåne för tillgänglighet och mångfald.
- Kartläggning av den sociala ekonomin i Skåne.
- Seminarium "Öppen Dialog 2.0" den 4 juni 2007.
- Uppbyggnad av en hemsida.

Ett projekt som initierats av nätverket är som sagts "*Dialogturné Social Ekonomi*" (Växtkraft Mål 3, Europeiska Socialfonden). Projektet innebär att företrädare för nätverkets medlemsorganisationer medverkar i en seminarierie som ska öppna dialog med kommuner, vetenskap, kultur och näringsliv kring den sociala ekonomins möjligheter att öka tillgängligheten och mångfalden i samhället och arbetslivet. Projektet ska därigenom även bidra till positiv regional utveckling. Under våren 2007 genomfördes i samverkan med Högskolan i Kristianstad även ett särskilt seminarium om "*Publikt Entreprenörskap*". Detta seminarium syftade till att belysa det publika entreprenörskapets potential och de möjligheter som finns i samverkan mellan den högre utbildningen, den offentliga sektorn, näringslivet och den sociala ekonomin.

Utöver informationsaktiviteter och opinionsbildning har nätverket även ambitionen att driva större utvecklings- och samverkansprojekt i vilka flera aktörer inom social ekonomi deltar.

Nätverk Social Ekonomi Skåne, c/o Skåneidrotten, Stadiongatan 10, 200 43 MALMÖ, 040-600 59 00 (www.socialekonomiskane.se)
--

7.7.2 IRUC – Ideellt Resurs- och Utvecklingscentrum

Hösten 2002 bildade Folkbildningsföreningen i Malmö, Föreningen Bryggeriet och Unga Örnar Malmö gemensamt den ideella föreningen IRUC. Syftet var att i samverkan förstärka utvecklingskraften hos de stiftande organisationerna och hos det ideella föreningslivet i Malmö. Initiativtagarna hade under våren samma år arrangerat en mässa om social ekonomi som blev upptakt till ett brett samarbete mellan flera organisationer från dels den ideella sektorn, dels den kooperativa sektorn. I samband med mässan – som omfattade både utställningar och seminarier – knöts även kontakter med och inom Region Skåne och Malmö stad som på sikt skulle visa sig hållbara och resultera i nya samarbetsprojekt. Verksamheten inom IRUC startade vid årsskiftet 2002/2003. IRUC har sedan dess – tillsammans med medlemsorganisationerna och andra samverkansparter – till exempel genomfört seminarier, initierat och deltagit i en krAft-grupp på temat publikt entreprenörskap² samt deltagit i formerandet av Nätverk Social Ekonomi Skåne.

² KrAft är en satsning från KK-stiftelsen där vanligtvis representanter från företag och högskola/universitet arbetar tillsammans med utvecklingsfrågor. Den här nämnda krAft-gruppen var den första med representanter från social ekonomi och under ett par års tid arbetade några föreningar och företag tillsammans med Björn Bjerke och Daniel Hjorth från Malmö högskola för att beskriva entreprenörskapet inom den sociala ekonomin. Ett arbete som bland annat resulterat i boken *Publikt entreprenörskap – det marginella görs centralt*. Se gärna även www.kraftprov.nu.

IRUC har även åtagit sig olika utredningsuppdrag, exempelvis undersökningen FöreningsKraft (på uppdrag av MIP, Malmö Ideella föreningars Paraplyorganisation) samt en kartläggning om social ekonomi (vilket den nu aktuella rapporten är ett resultat av). Andra initiativ från IRUC är ett utvecklingscenter på Holma i Malmö vilket skett i samverkan med Afghanska Kulturföreningen, MKB, Riksbyggen och Holma Folkets Hus.

Vidare har IRUC under 2006 samverkat med Föreningen Bryggeriet (medlemsorganisation) i projektutveckling kring Stapelbäddsparken (även i samverkan med ABF Malmö) liksom i FriIT-projektet (om Linux och Open Source) och Centrum för urban integration. Från och med våren 2006 drivs och administreras IRUC i nära anslutning till Folkbildningsföreningen. Det sker även samarbete mellan de två organisationerna ifråga om personella resurser.

IRUC (Ideellt Resurs- och Utvecklingscentrum), Rolfsgatan 16, Box 8147, 200 41 Malmö, 070-300 96 22, 070-754 03 61 info@iruc.se / kristina@iruc.se / hakan@iruc.se

7.7.3 Förening Øresund – Mötesplatsen Frivillig

Förening Øresund är ett projekt med målet att utveckla och förbättra förutsättningarna för ett gränsöverskridande engagemang och föreningssamarbete i Øresundsregionen. Förening Øresund arbetar mellan år 2005-2007 med flera projekt. Ett av dessa är en kartläggning av föreningars möjligheter till regionalt samarbete. Detta arbete avslutades hösten 2005 och ligger till grund för olika föreningsarrangemang runt om i regionen under resten av projektperioden. Avsikten är att utveckla mötesplatser främst genom en digital mötesplats där frivilliga och föreningar kan mötas samt synliggöra föreningslivets möjligheter på lokala mötesplatser så som bibliotek, kulturhus, festivaler mm.

Förening Øresund
- nya möten & möjligheter i regionen!

På projektets hemsida (www.oresund.com) finns artiklar och nyhetsbrev, rådgivning och vägledning till regionens föreningar och exempel på samarbete över sundet. Intresserade kan även besöka www.frivillig.se som är en digital mötesplats som förmedlar engagemang, intresse och uppdrag mellan ideella föreningar som behöver frivilliga krafter och individer som vill göra en insats – i hela Øresundsregionen. Folkuniversitetet och Köpenhamn Kommun står bakom projektet tillsammans med Region Skåne, Kommunförbundet Skåne, Malmö stads Fritidsförvaltning, Øresundskommittén, MIP, MISO och Øresund Network AB. Förening Øresund delfinansieras av den Europeiska Regionala Utvecklingsfonden – Interreg IIIA – Øresundsregionen. Dessutom finns det flera samverkanspartners på båda sidor av Øresund – t ex DGI, DIF Storköpenhamn, DUF, Skåneidrotten, olika bildningsförbund, nätverk och bibliotek.

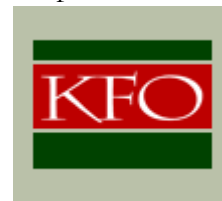
Förening Øresund, Stadiongatan 10, 214 32 MALMÖ, 040-21 68 90 (www.oresund.com) ivar-scotte@mip.org.se

7.8 Arbetsgivarorganisationer

Arbetsgivarorganisationernas rådgivning och utbildningsverksamhet för arbetsgivare inom den sociala ekonomin utgör också ett viktigt stöd- och främjandearbete för föreningar och kooperativ med flera som har anställd personal. Främjandearbetet sträcker sig ofta utanför arbetsgivaransvaret med möjligheter till rådgivning och utbildning i andra frågor som angår verksamheternas stabilitet och framgång. Tre arbetsgivarorganisationer finns här medtagna: KFO (Kooperationens förhandlingsorganisation), Idea och Arbetsgivaralliansen som alla tre utmärker sig genom att vara specialiserade på föreningar och social ekonomi.

7.8.1 KFO – Kooperationens arbetsgivarorganisation

Arbetsgivarföreningen KFO är en arbetsgivarorganisation som ger service till i första hand kooperativa företag, ideella organisationer och folkrörelser. Kontoret finns i Stockholm med ett tjugotal anställda rådgivare och förhandlare – varav fyra med ansvar för nya kooperativ i olika branscher – samt administrativ personal. När KFO bildades för drygt 60 år sedan var syftet att samla de konsumentkooperativa företagen – Kooperativa förbundet och alla dess dotterbolag, konsumentföreningarna, Folksam etc – i en och samma arbetsgivarorganisation, eller förhandlingsorganisation som det då kallades. Så såg det också ut i flera decennier fram till och med slutet av 1980-talet då en ny växande grupp med kooperativa och föreningsdrivna verksamheter anslöt sig. Det började med de föräldrakooperativa daghemmen som startade i hundratal efter hundratal och som i de allra flesta fallen valde KFO som arbetsgivarorganisation. Anledningen till detta var att KFO 1987 ingick kollektivavtal med Kommunal respektive TCO, det vill säga ett nytt gemensamt och särskilt anpassat avtal för både förskollärare och barnskötare. Några år senare kom de kooperativa skolorna och vårdverksamheterna som nya medlemmar. Samtidigt skedde avvecklingar och avyttringar i de äldre kooperativa medlemsföretagen vilket medförde färre medlemmar i KFO från den här allra första gruppen.

Utvecklingen de senare åren gör att KFO idag sägs arbeta med två huvudområden: 1) Vård, skola, personlig assistans, ideella organisationer och folkrörelser och 2) Handel, bygg och förvaltning, petroleum och industri. Därutöver finns ett tredje område med blandad verksamhet så som information/webbsida, statistik, löneinformation, pensioner och försäkringar, juniorrådgivning för förskola/skola, en ansvarig chefsjurist samt arbetsmiljö och utbildning.

Antalet medlemmar är totalt ungefär 2 400 varav cirka 290 finns i Skåne. Varje medlem får en kontaktperson med kunskap om det aktuella kollektivavtalet och verksamhetsområdet. All hjälp och service ingår i medlemsavgiften, förutom kursverksamheten som erbjuds till självkostnadspris. Förhandlarna/rådgivarna kommer ut till medlemmarna för hjälp i förhandlingar eller i kontakter med de anställda och deras fackliga organisationer. KFO företräder även medlemmarna utan kostnad i sin roll som arbetsgivare vid arbetsrättsliga processer i arbetsdomstolen eller allmänna domstolar. Kontaktpersonen sköter alla ärenden – även försäkringar och pensioner för medlemmens anställda – och har det direkta företagsansvaret oberoende av vilket eller vilka avtal medlemsorganisationen har. KFOs utbildningsverksamhet består av kurser och seminarier om arbetsgivaransvar, arbetsrätt, arbetsmiljö, förhandlingsteknik, lönekartläggning, arbetsgivaransvar vid sjukdom, arbetsmiljöarbete, diskrimineringslagarna etc. Dessutom erbjuds utbildning i bokföring, föreningsrätt, löneadministration, styrelsearbete samt gruppcoaching för chefer, krishantering, konflikthantering, medarbetarsamtal med mera. Även företagsförlagd utbildning för chefer/arbetsledare samt skräddarsydda utbildningar kan beställas.

KFO, Österlånggatan 1, Box 2292, 103 17 STOCKHOLM, 08-702 54 00 (www.kfo.se) info@kfo.se

7.8.2 Idea – Arbetsgivarförbundet för ideella organisationer

Idea, Arbetsgivarförbundet för ideella organisationer, är ett relativt nytt arbetsgivarförbund. Det bildades 1995 sedan de ideella organisationerna velat bilda något eget inom HAO (Handels Arbetsgivarorganisation) för att profilera sin särart och sina speciella behov. 1997 slogs HAO, Köpmannaförbundet och Grossistförbundet samman till Svensk Handel. 1999 blev sedan Idea en egen, självständig arbetsgivarorganisation. Redan från starten hade det beslutats att Idea skulle stå utanför Svenskt Näringsliv (tidigare SAF, Svenska arbetsgivareföreningen). Idea har dock samarbetsavtal med Svensk Handel.

Idea vänder sig enbart till *arbetsgivare som utan vinstsyfte bedriver verksamhet av ideell natur*. Det kan gälla sociala och humanitära organisationer, studieförbund, invandrarföreningar, idrotts-

föreningar, skolor, vård och omsorg, kyrkliga organisationer och samfund, ungdomsförbund, scoutföreningar, miljöorganisationer, nykterhetsförbund, intresseorganisationer etc. Även aktiebolag och ekonomiska föreningar som en ideell organisation har ett avgörande inflytande över kan beviljas inträde.

Idea har för närvarande över 900 medlemmar. Av dessa finns cirka 110 i Skåne. Medlemskapet i Idea betyder att personalfrågorna kan hanteras på ett korrekt sätt med hjälp av experter på arbetsrätt och avtal om anställningsvillkor. Den service som Idea ger är framför allt daglig rådgivning om allt som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Det kan gälla arbetsrätt, arbetsmiljö, rehabilitering, arbetsmarknad och kompetensförsörjning. Servicen innebär också förhandlingshjälp. Om det uppstår en tvist mellan en medlemsorganisation och en anställd kan Ideas jurister/förhandlare medverka utan särskild kostnad. Idea biträder även i Arbetsdomstolen och ger kontinuerligt ut information om nyheter, avtal och lagar samt arrangerar utbildningar för medlemmarnas personalansvariga i arbetsrätt och avtal. För denna service betalas dock en kursavgift. Idea anordnar även seminarier och konferenser om aktuella frågor och vissa av dessa aktiviteter är avgiftsbelagda.

Vidare är Idea det enda arbetsgivarförbundet inom den ideella sektorn som förfogar över en regional organisation. Huvudkontoret finns i Stockholm (tillika regionkontor för Stockholmsregionen). Övriga kontor finns i Göteborg, Malmö, Växjö, Örebro och Sundsvall. Varje regionkontor har tillgång till arbetsrättslig expertis med vana och mandat att förhandla för sina medlemmar. Speciellt för Idea är också att det är den enda arbetsgivarorganisationen som inte gör medlemmarna (arbetsgivarna) automatiskt bundna av kollektivavtal. Om avtal finns vid inträdet behålles eller ersätts detta med ett riksavtal genom Ideas medverkan. En fjärdedel av Ideas medlemmar är inte bundna kollektivavtal, oftast beroende på att de anställda inte är fackligt organiserade. Facklig organisation med medlemmar på en arbetsplats har rätt att begära kollektivavtal om sådant inte redan finns.

Idea, Regeringsgatan 60, 103 29 STOCKHOLM, 08-762 77 20 (www.ideella.org)
Idea Malmö, Jörgen Kocksgatan 1 B, Box 186, 201 21 MALMÖ, 040-35 25 30

7.8.3 Arbetsgivaralliansen

Arbetsgivaralliansen är en helt fristående arbetsgivarorganisation för arbetsgivare inom den ideella sektorn. De totalt cirka 2 100 medlemmarna finns inom branschområdena idrott, utbildning och folkbildning, trossamfund och ekumeniska organisationer, vård och omsorg samt övriga ideella och idéburna organisationer. Cirka 140 av Arbetsgivaralliansens medlemmar finns i Skåne. Medlemmarna i Arbetsgivaralliansen får råd och stöd i alla frågor som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Arbetsgivaralliansen ger också stöd vid förhandlingar och hjälp att tolka lagar och avtal inom arbetsrättens alla områden.

Arbetsgivaralliansen arbetar förebyggande med rådgivning, information och utbildning. Arbetsgivaralliansen ger stöd i förhandlingar om tvister uppstår, och om tvisten inte går att lösa i förhandlingar ges stöd ända upp i domstol. Medlemmarna får en direkt personlig kontakt via telefonjouren som är öppen varje vardag. På Arbetsgivaralliansens webbplats för medlemmar finns material där man på egen hand kan söka information och få svar på de flesta frågor. Utbildningsverksamheten med kurser och seminarier för medlemmarna omfattar bland annat ämnesområden som arbetsgivarrollen, arbetsrätt, arbetsmiljö, pensions-, skatte- och lönefrågor samt grundläggande utbildning om branschavtalen. Även magasinet *Ideell & Arbetsgivare* tar upp olika ämnen som är av intresse för arbetsgivare i den ideella sektorn. Genom nyhetsbrevet *ArbetsgivarAktuellt* får medlemmarna dessutom snabb information om de nyheter och förändringar som är viktiga för en arbetsgivare att känna till.

Arbetsgivaralliansen, Box 19143, 104 32 Stockholm, 08-545 912 00 (www.arbetsgivaralliansen.se)

8. Slutord

Sammanfattningsvis kan sägas kartläggningen ger en bred överblick av den skånska sociala ekonomin och i viss mån också utav dess livsvillkor. Kartläggningsarbetet och dess resultat har också varit, och är, värdefullt i processen runt bildandet av Nätverk Social Ekonomi Skåne och i projektet Dialogturné Social Ekonomi Skåne som bedrivits parallellt med kartläggningsarbetet.

Kartläggningsarbetet har naturligtvis gett fördjupade kunskaper men även väckt nya frågor och bland dessa nutida och framtida utmaningar ser vi i Nätverk Social Ekonomi Skåne följande som särskilt viktiga för sektorns framtid och fortsatta utveckling:

- Att skapa strategier för samverkan såväl inom den sociala ekonomin som med offentlig sektor och näringsliv.
- Att utveckla strukturer för icke ekonomiskt stöd inom den egna sektorn och från offentlig sektor och näringsliv.
- Att stärka kontakterna med näringslivet för att få inspiration till att utveckla verksamheter, exempelvis socialt företagande, som i mindre utsträckning är beroende av ekonomiskt stöd utifrån.
- Att utveckla samarbeten för att öka utbildningsmöjligheterna för anställda och ideellt verksamma inom den sociala ekonomin.
- Att fortsätta arbetet med kunskapsutveckling och kunskapsspridning om den sociala ekonomin.

Vi låter denna rapport avslutas såsom den inleddes:

Föreningen Nätverk Social Ekonomi Skåne är beredd att utveckla kunskaper, sprida kunskaper samt vara med och påverka utvecklingen. Vi är på rejäl frammarsch. Häng med ni också!

Till sist vill vi också rikta ett stort och varmt TACK till alla de som bidragit till att kartläggningen kunde genomföras!

Bilaga 1 Följebrev och enkät till distrikts och paraplyorganisationer för ideella föreningar

Inbjudan till distrikts- och paraplyorganisationer att delta i föreningsenkät!

Vi genomför en undersökning för att kartlägga det skånska föreningslivets behov, villkor och förutsättningar och vi skulle uppskatta mycket att få del av din organisations uppfattning och önskemål.

Vi, som behöver din hjälp, är Projekt Förening Øresund och Regionala tillväxtprogrammets arbetsgrupp för Social Ekonomi. Vi samarbetar i denna undersökning och vårt gemensamma mål är att stärka föreningslivet och synliggöra den sociala ekonomins roll för regional tillväxt. Med er medverkan hoppas vi kunna bidra till denna utveckling.

Projekt Förening Øresund arbetar för att utveckla och stärka förutsättningarna för gränsöverskridande föreningssamarbete i Øresundsregionen. Frågor rörande dessa områden ställs i enkätens inledande delar.

RTPs arbetsgrupp för Social Ekonomi arbetar med en kartläggning av social ekonomi, det vill säga verksamhet inom föreningar, kooperativ och stiftelser, i Skåne. Kartläggningen rör bland annat områdena utbildning, stöd- och supportstrukturer och frågor om detta ställs i enkätens avslutande del.

(För vidare presentationer av projekten se faktarutor längst ned i detta mail.)

Enkäten som du inbjuds till kommer att ta dig högst 15 minuter att fylla i. Vi är mycket tacksamma för att du tar dig den här tiden. Dina svar kommer att användas i vårt vidare arbete och när resultaten sammanställs kommer vi att sända ut våra respektive rapporter till dig.

Enkäten kommer att vara öppen till och med kl 22.00 den 25/11 2005. Varför inte vara med idag?

Tack för att du deltar!

Med vänliga hälsningar

Förening Øresund
Christina Örtendahl, analytiker
och

Regionala tillväxtprogrammets arbetsgrupp för Social Ekonomi
Kristina Persson, socionom

För att gå till enkäten, var snäll och klicka på länken nedan:

Om du har frågor beträffande enkäten, eller om det uppstår problem, var snäll och sänd oss e-post via Mikael Johansson mikael@tillsammans.coop

Förening Øresund - nya möten & möjligheter i regionen!

Projekt Förening Øresund arbetar med målet att utveckla och förbättra förutsättningarna för ett gränsöverskridande föreningssamarbete i Øresundsregionen (Skåne, Själland, Lolland/Falster/Mön och Bornholm). Vår utgångspunkt är sambandet mellan lokal utveckling, regionalt samarbete och ökad tillväxt.

I en stor undersökning har vi kartlagt kommunernas organiserade stöd till det lokala föreningslivet bl a vad gäller möjligheter till utveckling och samarbete utanför kommun- och landsgränsen. Nu undersöker vi det skånska föreningslivets behov, villkor och förutsättningar. Parallellt görs samma undersökningar på den danska sidan. Resultaten kommer att ligga till grund för projektets fortsatta arbete. Projektet utvecklar också en ny regional digital mötesplats www.frivillig.se samt hemsidan www.oresund.com.

Folkuniversitetet Syd, Københavns Kommune (Fritid&Idræt) står bakom projektet tillsammans med Region Skåne, Kommunförbundet Skåne, Fritidsförvaltningen Malmö Stad, Øresundskomiteen og Øresunds Network AB. Projektet delfinansieras av den Europeiska Regionala Utvecklingsfonden Interreg IIIA – Øresundsregionen.

Som aktiva samarbetspartners ingår Malmö Ideella Föreningars Paraplyorganisation, Malmö Idrottsföreningars Samorganisation, RTPs arbetsgrupp för Social Ekonomi, Skåneidrotten, Danmarks Idræts-Forbunds Københavnsudvalg og Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger Storkøbenhavn.

e-post cortendahl@oresund.com
tfn 0734-17 77 49

Fördjupad kartläggning av Social Ekonomi i Skåne - Regionala tillväxtprogrammets arbetsgrupp för Social Ekonomi

Regionala tillväxtprogrammets arbetsgrupp för Social Ekonomi är bildad på initiativ från tillväxtprogrammets partnerskap. Syftet är att belysa vad som händer inom den sociala ekonomin, vad olika grupperingar inom området gör och ha en dialog med dessa samt att ta fram material för att synliggöra hur den sociala ekonomin bidrar till Skånes tillväxt. (För information om regionala tillväxtprogrammet se: www.skane.se/naringsliv/rtp)

Arbetsgruppen beslöt att närma sig dessa uppgifter genom att genomföra en fördjupad kartläggning av social ekonomi i Skåne inom områdena statistik och forskning, utbildning och kunskapsspridning, stöd- och supportstrukturer. Kartlägningsarbetet omfattar fallstudier i organisationer inom social ekonomi, statistikinsamling, inventering av stöd-, supportstrukturer och utbildningar, genomförande av kommunenkät samt dialogmöten om social ekonomi.

Kartlägningsarbetet sker med stöd från Region Skåne och i arbetsgruppen ingår företrädare för: Föreningen Furuboda, Föreningen Resurscentrum för Kvinnor, Ideellt Resurs- & UtvecklingsCentrum (IRUC), KoopUtveckling i Skåne, Malmö Ideella föreningars Paraplyorganisation (MIP), Regionalt ResursCentrum för kvinnor i Skåne, Region Skåne, Röda Korset, Skånes Idrottsförbund, Skånes lokala utvecklingsgrupper (SLUG) och Tillsammans, Multietnisk Kvinnoförening i Malmö.

e-post kristina.iruc@home.se
tfn 070-300 96 22

Enkät distrikts- och paraplyorganisationer för ideella föreningar i Skåne

Del 1. Bakgrundsfrågor

1. Bakgrundsfakta:

Ditt namn:

Funktion:

Organisation:

Postadress:

Telefonnummer:

Mejladress:

Antal medlemsföreningar i organisationen:

Antal medlemmar totalt (om det är möjligt att ange):

Del 2. Frågor om gränsöverskridande samarbete

2. Har ni regelbundet stöd och/eller rådgivning för föreningar i er organisation som vill samarbeta med föreningar utanför landet?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Vet ej

Om ja; beskriv gärna:

Om nej eller vet ej på 2:

2a. Har ni planer på att inrätta någon form av rådgivning eller stöd för föreningar i er organisation som vill samarbeta med föreningar utanför landet?

- ☐ Ja, det finns planer
☐ Nej
☐ Vet ej

Om nej eller vet ej på 2a:

2b. Är ni intresserade av att inrätta någon sådan form av rådgivning eller stöd för föreningar i er organisation som vill samarbeta med föreningar utanför landet?

- ☐ Ja, vi är intresserade
☐ Nej
☐ Vet ej

3. Har ni vid något tillfälle det senaste året gett stöd och/eller rådgivning till föreningar i er organisation avseende samarbete med föreningar utanför landet?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Vet ej

Om ja; beskriv gärna:

4. Vet ni om det redan idag pågår samarbete mellan föreningar i er organisation och föreningar utanför landet?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Vet ej

Om ja; beskriv gärna:

5. Finns det föreningar i er organisation som har uttryckt önskemål om samarbete med föreningar utanför landet?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Vet ej

Om ja; ange gärna vilken/vilka:

6. Har ni antagit något visions- eller handlingsprogram för

	Ja	Nej	Nej men behov finns	Vet ej
- internationellt samarbete	☐	☐	☐	☐
- öresundsregionalt samarbete	☐	☐	☐	☐
- regionalt samarbete	☐	☐	☐	☐
- lokalt/kommunalt samarbete	☐	☐	☐	☐

7. Finns det något samarbetsforum eller annan form för fast samarbete mellan er och

	Ja	Nej	Nej men behov finns	Vet ej
- internationella organisationer	☐	☐	☐	☐
- öresundsregionala organisationer	☐	☐	☐	☐
- regionala organisationer	☐	☐	☐	☐
- lokala organisationer/kommuner	☐	☐	☐	☐

8. Har ni utsett en eller flera kontaktpersoner för

	Ja	Nej	Nej men behov finns	Vet ej
- internationellt samarbete	☐	☐	☐	☐
- öresundsregionalt samarbete	☐	☐	☐	☐
- regionalt samarbete	☐	☐	☐	☐
- lokalt/kommunalt samarbete	☐	☐	☐	☐

9. Vilka fördelar ser ni med gränsöverskridande samarbete?

10. Ser ni några barriärer som hämmar gränsöverskridande samarbete?

Del 3. Frågor om Öresundssamarbete (med Öresundsregionen avses Skåne, Själland, Lolland/Falster/Mön och Bornholm)

11. Har ni, eller någon av era föreningar, tidigare deltagit i något samarrangemang med organisationer och/eller föreningar på andra sidan Öresund?

- ☐ Ja
☐ Nej

Om ja:

11.a Beskriv gärna samarbetet:

12. Har ni någon speciell förening, aktivitet eller arrangemang som ni skulle vilja profilera i ett eventuellt Öresundssamarbete?

☐ Ja

☐ Nej

Om ja:

12a. Var vänlig beskriv medlemsföreningen/aktiviteten/arrangemanget:

13. Finns det aktiviteter eller arrangemang i er organisation, eller i era föreningar, som skulle kunna byggas ut till att täcka Öresundsregionen?

☐ Ja

☐ Kanske

☐ Nej

☐ Vet ej

Om ja:

13a. Beskriv gärna:

14. Är ni eventuellt intresserade av att ingå i ett samarbete med andra organisationer för att stödja samarbetet mellan föreningar över sundet?

☐ Ja, mycket gärna

☐ Ja, sannolikt

☐ Kanske

☐ Nej

☐ Vet ej

15. Är ni eventuellt intresserade av att vara med och arrangera aktiviteter för föreningar från andra delar av Öresundsregionen?

☐ Ja, mycket gärna

☐ Ja, sannolikt

☐ Kanske

☐ Nej

☐ Vet ej

16. Finns det några särskilda barriärer som hämmar samarbete över Öresund?

17. Har ni några idéer och förslag som skulle kunna gynna Öresundssamarbete? Har ni några önskemål om förändringar som skulle kunna gynna ett sådant samarbete?

18. Är ni, eller känner ni till någon förening som skulle kunna vara, särskilt intresserad av Öresundssamarbete? (Var vänlig skriv organisationens/föreningens namn, kontaktperson, telefonnummer och mejladress)

Del 4. Frågor om Social ekonomi, stöd-, supportstrukturer och utbildning

19. Är ni bekanta med begreppet social ekonomi?

Ja

☐

Nej

☐

20. Använder sig er organisation av begreppet social ekonomi?

☐☐

21. Vilka stöd- och supportstrukturer har ni tillgång till idag?

Ja

☐

Nej

☐

Nej men
behov finns

☐

Vet ej

☐

- ekonomiskt stöd från offentliga org

☐☐☐☐

- ekonomiskt stöd från den egna eller andra ideella org

☐☐☐☐

- ekonomiskt stöd från näringsliv, företag

☐☐☐☐

- icke ekonomiskt stöd, t ex rådgivning,
samarbeten/nätverk, från offentliga org

☐☐☐☐

- icke ekonomiskt stöd, t ex rådgivning,
samarbeten/nätverk, från ideella org

☐☐☐☐

- icke ekonomiskt stöd, t ex rådgivning,
samarbeten/nätverk, från näringsliv/företag

☐☐☐☐

- annat stöd

☐☐☐☐

22. Upplever ni att det finns behov av förändringar i befintligt stöd eller av nya stödformer?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Vet ej

Om ja:

22a. Vilka förändringar skulle behövas/vad saknar ni? Beskriv gärna:

23. Har ni några anställda i er organisation?

☐ Ja

☐ Nej

Om ja, fråga 24

Om nej, fråga 25

24. Vilken typ av utbildningar erbjuder ni för de anställda i er organisation idag?

Ja

☐

Nej

☐

Vet ej

☐

utbildningar/kurser i egen regi

☐☐☐

utbildningar/kurser genom studieförbund

☐☐☐

utbildningar/kurser genom folkhögskola

☐☐☐

utbildningar/kurser genom komvux

☐☐☐

utbildningar/kurser genom universitet/högskola

☐☐☐

annan typ av utbildning

☐☐☐

25. Vilken typ av utbildningar erbjuder ni för de ideellt verksamma i er organisation idag?

	Ja	Nej	Vet ej
utbildningar/kurser i egen regi	☐	☐	☐
utbildningar/kurser genom studieförbund	☐	☐	☐
utbildningar/kurser genom folkhögskola	☐	☐	☐
utbildningar/kurser genom komvux	☐	☐	☐
utbildningar/kurser genom universitet/högskola	☐	☐	☐
annan typ av utbildning	☐	☐	☐

26. Upplever ni att det finns utbildningsbehov som inte täcks av befintliga utbildningar?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Vet ej

Om ja:

26a. Vad saknar ni? Beskriv gärna:

27. Vilken är den viktigaste framtidsfrågan för er organisation?

Tack för din medverkan!

28. Om du har kommentarer om någon av de frågor som ställts eller om något annat du anser viktigt för föreningslivet i Skåne får du gärna skriva detta här
:

Kommunenkät om social ekonomi i Skåne!

Social ekonomi

Begreppet social ekonomi introducerades i Sverige efter vårt inträde i EU och syftar på verksamhet som bedrivs i föreningar, kooperativ och stiftelser och har allmän- och/eller medlemsnytta som främsta drivkraft. Den sociala ekonomin bidrar på olika vis till samhällsutvecklingen såväl lokalt som regionalt och många förutspår att sektorns betydelse kommer att öka framöver. På olika håll i Sverige pågår aktivt arbete för att stärka den sociala ekonomin och för att skapa en god samverkan mellan det offentliga och den sociala ekonomin. Som exempel kan nämnas Värmdö kommun, Växjö kommun och Stockholms läns landsting.

Kartläggning av social ekonomi i Skåne

Det finns idag stora kunskapsluckor rörande den sociala ekonomins omfattning och villkor. Regionala tillväxtprogrammets, RTPs, arbetsgrupp för Social Ekonomi genomför därför en fördjupad kartläggning av den sociala ekonomin i Skåne. Denna enkät till Skånes kommuner är en del i kartlägningsarbetet. För ytterligare presentation av RTPs arbetsgrupp för Social Ekonomi och av kartläggningen, se nästa sida.

Enkäten

Genom denna enkät vill vi få svar på frågor om den sociala ekonomins roll och omfattning i kommunerna samt om kommunernas relation och stöd till verksamheter inom den sociala ekonomin. Den sociala ekonomin är mångsidig och dess verksamhet berör troligen flera kommunala ansvarsområden, kanske behöver flera personer vara delaktiga i besvarandet av enkäten.

Era svar är viktiga och vår varma förhoppning är att Ni har tid och möjlighet att bistå oss i arbetet med att öka kunskaperna om Skånes sociala ekonomi. Frankerat svarskuvert medföljer och vi vill att Ni sänder Ert svar **senast den 13 april** 2006. För den praktiska hanteringen av enkäten har föreningen Bryggeriets projekt Mötesplats Social Ekonomi anlitats.

Det vidare arbetet

Enkätsvaren kommer att användas i vårt vidare arbete och bland annat ingå som en del i kartläggningens slutrapportering som Ni kommer att få ta del utav. En del av kartläggningens resultat kommer att presenteras på Nätverket för Social Ekonomi i Skånes planerade konferens om social ekonomi den 16/6. (Vi återkommer med inbjudan till denna.) Vidare planerar vi under 2006 att tillsammans med Nätverket för Social Ekonomi i Skåne genomföra dialogmöten om social ekonomi som bland annat riktas till sju skånska kommuner. Ange gärna på enkätens sista sida om Ni är intresserade av att delta i ett sådant dialogmöte.

Tack för att Ni deltar!

Med vänliga hälsningar

Regionala tillväxtprogrammets arbetsgrupp för Social Ekonomi

Har Ni frågor om enkäten?

Kontakta gärna: Kristina Persson, IRUC, Ideellt Resurs- & Utvecklingscentrum
040-726 94, 070-300 96 22, kristina.iruc@home.se

Fördjupad kartläggning av Social Ekonomi i Skåne **Regionala tillväxtprogrammets arbetsgrupp för Social Ekonomi**

Bakgrund

Regionala tillväxtprogrammets arbetsgrupp för Social Ekonomi bildades på initiativ från tillväxtprogrammets partnerskap i slutet av 2004. Arbetsgruppens syfte är att belysa vad som händer inom den sociala ekonomin, vad olika grupperingar inom området gör och ha en dialog med dessa samt att ta fram material för att synliggöra hur den sociala ekonomin bidrar till Skånes tillväxt.

I arbetsgruppen ingår företrädare för:

Föreningen Furuboda, Föreningen Resurscentrum för Kvinnor, Ideellt Resurs- & UtvecklingsCentrum (IRUC), KoopUtveckling i Skåne, Malmö Ideella föreningars Paraplyorganisation (MIP), Regionalt ResursCentrum för kvinnor i Skåne, Region Skåne, Röda Korset, Skånes Idrottsförbund, Skånes lokala utvecklingsgrupper (SLUG) och Tillsammans, Multietnisk Kvinnoförening i Malmö.

Fördjupad kartläggning av Social Ekonomi i Skåne

Att sätta upp mätbara mål i siffror, vilket görs inom andra områden av tillväxtprogrammet, är problematiskt i arbetet med den sociala ekonomin. Arbetsgruppen beslöt att närma sig uppgiften genom att under perioden 2005-06-01-2006-06-01 genomföra en fördjupad kartläggning av social ekonomi i Skåne inom områdena statistik och forskning, utbildning och kunskapsspridning, stöd- och supportstrukturer.

Inom kartläggningens ram finns bland annat följande aktiviteter planerade: insamling av befintlig och ny statistik, inventering av stöd-, supportstrukturer och utbildningar, genomförande av kommunenkät, genomförande av fallstudier i organisationer inom social ekonomi samt genomförande av dialogmöten om social ekonomi. Kartlägningsarbetet sker med stöd från Region Skåne och i samarbete med bland andra Nätverket för Social Ekonomi i Skåne och Interreg III projektet Förening Øresund.

Syften och målsättningar

- Att ge fördjupade kunskaper, nya kontakter och nätverk samt en vitalisering av dialogen inom ovan nämnda områden.
- Att skapa samtal och kunskap om social ekonomi på såväl kommunal som regional nivå.
- Att leda fram till en offentlig diskussion kring vad den sociala ekonomin kan innebära för Skånes utveckling.
- Att kunna bidra i utformningen av en folkrörelsepolitik som har stöd hos såväl den sociala ekonomin som offentliga regionala och kommunala organ.
- Att kunskaper, kontakter och nätverk som erhålls skall leva och utvecklas under kommande år och utgöra bas för vidare arbete och för en stärkt skånsk social ekonomi.

Social Ekonomi?

Med social ekonomi avses organiserade verksamheter som primärt har samhälleliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännytta eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.

Källa: Kulturdelenartementet

Kontaktpersoner

Bengt-Göran Nilsson, SLUG, ordförande
bg.nilsson@bgn.se, 0706-27 01 23

Jonas Jönsson, projektsekreterare RTP
jonas.w.jonsson@skane.se, 0703-35 98 95

Kristina Persson, IRUC, kartlägningsarbete
kristina.iruc@home.se, 040-726 94, 070-300 96 22

Enkät till Skånes kommuner om social ekonomi

från Regionala tillväxtprogrammets arbetsgrupp för Social Ekonomi

Del 1. Bakgrundsfakta

Namn _____

Befattning _____

Kommun _____

Telefon _____ E-post _____

Del 2. Kommunen och den sociala ekonomin

1. Använder ni i kommunen er av begreppet social ekonomi för att beteckna verksamhet som bedrivs inom ideella föreningar, kooperativ (ekonomiska föreningar) och stiftelser?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

2. Finns det i kommunen i dag en diskussion om den sociala ekonomins, eller den sociala ekonomins organisationers, betydelse för samhällsutvecklingen?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Om ja, beskriv gärna: _____

3. Finns det i kommunen idag något handlingsprogram för social ekonomi eller något programdokument som berör den sociala ekonomins organisationer?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Om ja, beskriv gärna: _____

Bifoga gärna handlingsprogram/programdokument med Ert enkätsvar.

4. Finns det idag forum för samråd, t ex remissförfarande eller arbetsgrupper, mellan kommunen och den sociala ekonomins organisationer?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Om ja, beskriv gärna: _____

Del 3. Den sociala ekonomins omfattning

Om det inte är möjligt att ange exakta siffror i fråga 5-9, ange gärna uppskattat antal/uppskattad omsättning.

5. Hur många ideella föreningar finns i kommunen?

6. Hur många kooperativ (ekonomiska föreningar) finns i kommunen?

7. Hur många stiftelser finns i kommunen?

8. Hur många anställda finns inom den sociala ekonomin i kommunen?

I ideella föreningar: _____

I kooperativ (ekonomiska föreningar): _____

I stiftelser: _____

9. Vilken ekonomisk omsättning har den sociala ekonomin i kommunen?

Ideella föreningar: _____

Kooperativ (ekonomiska föreningar): _____

Stiftelser: _____

Del 4. Den sociala ekonomin som välfärdsproducenter

10. Finns idag avtal mellan kommunen och aktörer inom social ekonomi såsom utförare av tjänster inom t ex barnomsorg, vård, hemtjänst, utbildningsområdet?

Med ideella föreningar ☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Med kooperativ (ekonomiska föreningar) ☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Med stiftelser ☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Om ja, beskriv gärna med vilken typ av organisation och vilken verksamhet som bedrivs:

11. Finns idag andra typer av samarbeten, t ex projekt som bedrivs i samverkan eller i partnerskap, mellan kommunen och organisationer inom den sociala ekonomin?

Med ideella föreningar ☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Med kooperativ (ekonomiska föreningar) ☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Med stiftelser ☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Om ja, beskriv gärna med vilken typ av organisation och vilken verksamhet som bedrivs:

12. Kan ni se någon förändring vad gäller relationen mellan kommunen och organisationer inom social ekonomi? *Upplever ni t ex att avtal eller samarbeten blir fler eller färre, tar sig nya inriktningar eller märker ni ett ökat eller minskat intresse från organisationer inom social ekonomi.*

Del 5. Den sociala ekonomins stöd- och supportstrukturer

13. Vilka ekonomiska stödformer har kommunen för den sociala ekonomin?

För ideella föreningar: _____

För kooperativ (ekonomiska föreningar): _____

För stiftelser: _____

14. Vilka **icke** ekonomiska stödformer, t ex rådgivning, nätverk, samarbetsforum, finns för den sociala ekonomin i kommunen? *(Ange gärna även icke-kommunala stödformer.)*

För ideella föreningar: _____

För kooperativ (ekonomiska föreningar): _____

För stiftelser: _____

15. Hur stor är kommunens kostnad för ekonomiskt och icke ekonomiskt stöd till organisationer inom den sociala ekonomin? Ange gärna för olika organisationstyper och för olika stödformer.

Om det inte är möjligt att ange exakta siffror, ange gärna uppskattade kostnader.

☐ Ja! Vi är intresserade av att delta i dialogmöte om social ekonomi.

Tack för Er medverkan!

Kontaktpersoner RTPs arbetsgrupp för Social Ekonomi:

Bengt-Göran Nilsson, SLUG, ordförande, bg.nilsson@bgn.se, 0706-27 01 23

Jonas Jönsson, projektsekreterare RTP, jonas.w.jonsson@skane.se, 0703-35 98 95

Kristina Persson, IRUC, kartläggningsarbete, kristina.iruc@home.se, 040-726 94, 070-300 96 22

Grafisk produktion i samarbete med InfoKooperativet Amiralen,
MötesPlats Social Ekonomi, Växtkraft Mål 3, Europeiska Socialfonden

Omslagsbild Kristina Persson

Kontakt Nätverk Social Ekonomi Skåne

Nils-Ola Nilsson ordförande
nils-ola.nilsson@skaneidrotten.se
0709-49 94 81

Kristina Persson kartläggningsarbete
kristina@iruc.se
070-300 96 22

www.socialekonomiskane.se